
Liikkumisen verkko

Suunnitelma Pirkkalan kunnan ulkoliikuntapaikkojen kehittämiseksi

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Maisemasuunnittelun koulutusohjelma

Lepaa, kevät 2015

Saija Tiira

Saija Tiira

LEPAA
Maisemasuunnittelun koulutusohjelma

Tekijä	Saija Tiira	Vuosi 2015
Työn nimi	Liikkumisen verkko. Suunnitelma Pirkkalan kunnan ulkoliikuntapaikkojen kehittämiseksi.	

TIIVISTELMÄ

Pirkkalan kunta perusti poikkihallinnollisen työryhmän, jonka tavoitteena oli vuoteen 2020 ulottuva ulkoliikuntapaikkojen kehittämis- ja investointisuunnitelma. Työryhmän työn tueksi haluttiin muiden kuntien kehittämissuunnitelmien tarkastelua ja tiedon soveltamista tuottamalla materiaalia Pirkkalaan.

Opinnäytetyössä tutkittiin virkistysalueiden palvelujen kehittämistä ja sovellettiin tietoja käytäntöön. Kirjallisuuskatsauksen avulla tarkasteltiin virkistysaluepalveluiden määrittämistä ja niiden kehittämistyössä huomioitavia asioita. Kuntien viheralueohjelmien tarkastelun avulla luotiin virkistysaluepalveluiden kehittämisen portaat, joka kuvaa kehittämistyön eri vaiheita ja niiden sisältöä. Aineiston soveltaminen toteutettiin kehittämisen portaiden mukaisesti ja samalla kerättiin olemassa olevaa sekä tuotettiin uutta materiaalia Pirkkalan työryhmän käyttöön.

Pirkkalan kehittämistyön avuksi työn tuloksena syntyi virkistysaluepalveluiden tarjonnan ja kysynnän kartoitus sekä ehdotuksia tavoitteelliseksi palvelutasoksi, palveluiden kehittämiseksi ja kehittämissuunnitelmatyön jatkamiseksi.

Työn kuluessa havaittiin valtakunnallisesti yhtenäisen virkistysaluepalveluiden luokituksen puuttuminen ja saavutettavuuden määrittelyn vähäisyys, mikä tuo omat haasteensa palveluiden kehittämiseen. Työn kirjallisuuskatsaus pyrkii omalta osaltaan herättämään myös laajempaa keskustelua virkistysaluepalveluiden luokituksesta ja saavutettavuudesta.

Avainsanat Virkistysalueverkosto, virkistysaluepalveluiden kehittäminen, virkistysaluepalveluiden luokitus, virkistysalueiden palvelut, virkistysaluepalveluiden saavutettavuus.

Sivut 101 s. + liitteet 16 s.

LEPAA
Degree Programme in Landscape Design

Author Saija Tiira **Year** 2015

Subject of Bachelor's thesis Physical Activity Network. The Development Plan for the Recreation Areas of Pirkkala.

ABSTRACT

The municipality of Pirkkala established a cross administrative working group with the aim to create a development and investment plan until 2020 for the outdoor sports facilities. In support of the working group, a review of few green area programmes of other Finnish municipalities was requested with some applications of the best practices for Pirkkala.

This bachelor thesis studied the development of a recreation area network and applied the gathered information into practice. The literature review covered issues like how to define the services at recreation areas and what are the subjects needed to be considered in the development work. The development steps of the services at recreation areas, which are describing the progress and content of the development work, were created based on the reviewed green area programmes. The implementation followed according to the development steps by gathering existing and creating new materials for the use of Pirkkala working group.

The main results of this thesis were the supportive materials created for Pirkkala development work consisting of supply and demand surveys as well as the proposals for the target service level, development of services and the extension of the development work of the services at recreation areas.

The absence of a uniform classification and the paucity of the accessibility definitions of services at recreations areas in Finland were discovered during this thesis, which are causing some challenges for the development of the subject in question. The literature review of this report is for its part trying to stimulate interest for a wider discussion about accessibility and classification of services at recreation areas.

Keywords Accessibility of recreation area services, classification of services at recreation areas, development of services at recreation areas, recreation area network, services at recreation areas.

Pages 101 p. + appendices 16 p.

TERMIT JA LYHENTEET

Ekologinen yhteys, Ekologinen käytävä	Yhteys, joka palvelee monen eliölajin liikkumista ja leviämistä. Läheisiä käsitteitä termille ovat ekologinen verkosto, toiminnallinen yhteys ja toimiva yhteys. (ViherKARA-verkosto 2013, 31.)
Hoito	Hoito on tehtäväkokonaisuus, joka pitää sisällään mm. katujen talvihoidon, puhtaanapidon ja viheralueiden hoidon. Hoitotoimilla säilytetään kohteen käytettävyyteen, turvallisuuteen ja toimivuuteen vaikuttavat tekijät. Hoitoa on myös kohteen korjaus- tai kunnostustarpeen (kunnossapito) seuranta. Hoitotoimilla ei muuteta kohteen rakennetta. (Leikki- ja skeittipaikkojen oma- valvontajärjestelmä 2012, 8.)
Keskuspuisto	Asuinalueen sisäosiin sijoittuva lähivirkistysalue (Liikuntakaavoitus.fi 2012.)
Kunnossapito	Kunnossapidolla säilytetään kohteen ominaisuudet ja haluttu laatutaso. Kunnossapitoa on kohteen korjaaminen tai kunnostaminen kokonaan tai osittain. Kunnossapitoa on myös kohteen osan vaihtaminen tai poisto. (Leikki- ja skeittipaikkojen oma- valvontajärjestelmä 2012, 8.)
Osallistava suunnittelu	Suunnitteluprosessi, jossa kuntalaiset ovat virkamiesten ja kuntapoliitikkojen rinnalla yhdenvertaisia toimijoita (Paukku 2014, 10).
Pyöräilyn laatukäytävä	Korkeatasoinen, seudullinen pyöräilyn pääreitti, joka yhdistää kuntakeskuksen ja suuren asuin- tai työpaikka-alueen. Laatukäytävä toimii nopean pyöräilyn ehdoilla niin, että pyöräily on erotettu jalankulusta ja ajoneuvoliikenteestä. Muita tunnuspiirteitä ovat käytettävyys ja turvallisuus. (Vaismaa, Mäntynen, Metsäpuro, Luukkonen, Rantala & Karhula 2011, 94–96; Pirkkalan kunta & Sito 2013a, 12.)
SYKE	Suomen ympäristökeskus. Suomen valtion tutkimus- ja asiantuntijalaitos, joka tarjoaa yhteiskunnan kestävä kehityksen kannalta tarpeellista tietoa, osaamista ja palvelua. SYKE on osa valtion ympäristöhallintoa. (SYKE 2014.)
Viheralue	Julkiset ja yksityiset kasvulliset alueet, kuten puistot, metsät, rannat, pellot, golfkentät. Ei tarkoita pihojen kasvullisia osia. Läheinen käsite termille on viherympäristö. Julkiset viheralueet käsittää vain julkiset kasvulliset alueet. (ViherKARA-verkosto 2013, 15.)

Viheralueiden hoitoluokitus	Valtakunnallinen viheralueiden luokitus. Pääluokat ovat A Rakennetut viheralueet, B Avoimet viheralueet, C Taajama-alueet sekä pääluokkia täydentävät luokat E Erityisalueet, S Suojelualueet, R Maankäytön muutos-alueet ja O Hoidon ulkopuolella olevat alueet. (Viheralueiden hoitoluokitus 2007).
Viheralueverkosto	Kaupunkirakenteen eri mittakaavatasojen viheralueiden (julkiset ja yksityiset kasvulliset alueet pihoja lukuun ottamatta) muodostama verkosto. Läheisiä käsitteitä termille ovat virkistysalueverkosto, viherrakenne, viheraluejärjestelmä ja viheraluerakenne. (ViherKARA-verkosto 2013, 27.)
Viherrakenne	Kasvullisten alueiden ja niiden välisten viheryhteyksien muodostama verkosto, joka on osa yhdyskuntarakennetta. Viherrakenne = viheralueverkosto + pihojen kasvulliset osat. Läheisiä käsitteitä termille ovat viheralueverkosto, virkistysalueverkosto, vihreä infrastruktuuri, viherjärjestelmä, kaupunkivihreä, viherverkko, viherverkosto, kasvullisten alueiden verkko ja virkistysalueiden verkko. (ViherKARA-verkosto 2013, 25.)
Vihersormi	Viheraluekokonaisuuksien jäsentämisessä käytetty käsite (ks. viheralueverkosto). Muita vastaavia käytettyjä käsitteitä ovat viherkiila ja -kehä. (ViherKARA-verkosto 2013, 27.)
Viheryhteys	Laajempia viheralueita yhdistävä viheralue, joka palvelee ihmisten liikkumista ja virkistäytymistä (virkistysyhteys), eliöiden liikkumista ja leviämistä (ekologinen yhteys) tai molempia näistä. Läheisiä käsitteitä termille ovat virkistysyhteys, ekologinen yhteys, rakenteellinen yhteys, viherväylä, viherkäytävä ja viherreitti. (ViherKARA-verkosto 2013, 29.)
Vihreä infrastruktuuri	Strategisesti suunniteltu verkosto, johon kuuluu niin luonnollisia kuin ihmisen luomiakin viheralueita, pihojen kasvullisia osia, pienvesiä ja vesialueita ja muita fyysisiä luonnon elementtejä, ja joka on suunniteltu tuottamaan erilaisia ekosysteemipalveluja ja jota hoidetaan tässä tarkoituksessa. Läheisiä käsitteitä termille ovat viherrakenne, viheralueverkosto, viherjärjestelmä, kaupunkivihreä, viherverkko, kasvullisten alueiden verkko ja virkistysalueiden verkko. (ViherKARA-verkosto 2013, 16.)
Virkistysalueiden palvelut, Virkistysaluepalvelut	Virkistysalueilla sijaitsevat ihmisen rakentamat ja ylläpitämät palvelut, kuten ulkoilureitit, ladut, leikkipaikat, pelikentät, penkit, skeittipaikat, koirapuistot, kuntoilutelineet, matonpesupaikat, kioskit, kahvilat, pukeutu-

---

	<p>mis- ja peseytymistilat. Läheisiä käsitteitä termille ovat viheralueiden palvelut ja viherpalvelut. (ViherKARA-verkosto 2013, 19.)</p>
Virkistysalueverkosto	<p>Yhdyskuntarakenteen kaikista käytettävissä olevista virkistysalueista ja niiden välisistä virkistystä palvelevista kulkuyhteyksistä muodostuva verkosto. Ne ovat virkistystä palvelevia viher- ja muita alueita (ks. viheralue). Viheralueisiin kuulumattomia virkistysalueita ovat mm. ei-kasvulliset urheilukentät, päiväkotien ja koulujen pihat, skeittipuistot ja ratsastuskeskukset. Läheisiä käsitteitä termille ovat viheralueverkosto, virkistysalueiden palvelut, virkistysaluejärjestelmä, virkistysalueverkko ja virkistysverkosto. (ViherKARA-verkosto 2013, 27.)</p>
Virkistysyhteys	<p>Ihmisten liikkumista ja virkistäytymistä palveleva kulkuyhteys. Läheisiä käsitteitä termille ovat viheryhteys, ekologinen yhteys, kulkuyhteys, toiminnallinen yhteys ja toimiva yhteys. (ViherKARA-verkosto 2013, 30.)</p>
Ylläpito	<p>Ylläpito on säännöllistä toimintaa, jolla säilytetään yleisten alueiden käytettävyys, turvallisuus, toimivuus ja arvo. Ylläpito jakautuu edelleen hoitoon ja kunnossapitoon. (Leikki- ja skeittipaikkojen omavalvontajärjestelmä 2012, 8.)</p>

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Työn taustaa	1
1.2	Tutkimuskysymykset ja -menetelmät.....	2
2	LIKKUMISEN VERKKO	4
2.1	Liikkumisen verkko käsitteenä.....	4
2.2	Kaavoituksen vaikutus verkoston kehittämiseen	5
2.3	Luokitus ja mitoitus.....	6
2.3.1	Kaavoitusnäkökulma	6
2.3.2	Liikuntapaikkaluokituksia.....	9
2.3.3	Viheralueohjelmien käyttöluokituksia	10
2.4	Käyttäjän kokemus saavutettavuus	14
2.4.1	Käyttäjärühmät	15
2.4.2	Etäisyys	16
2.4.3	Fyysinen saavutettavuus.....	18
2.4.4	Käytettävyys.....	20
2.4.5	Saavutettavuuden mittareita	21
2.5	Virkistysaluepalveluiden kehittäminen.....	23
3	PIRKKALAN LIKKUMISEN VERKON LÄHTÖKOHDAT.....	26
3.1	Kehittämistä ohjaavat strategiat ja ohjelmat	26
3.1.1	Seutuyhteistyö	26
3.1.2	Pirkkalan kunnan strategia	28
3.1.3	Pirkkalan kunta – Viheralueohjelma	29
3.1.4	Muita ohjelmia ja selvityksiä	30
3.2	Maankäytön muutokset	31
3.2.1	Pirkkalan taajamayleiskaava 2020	31
3.2.2	Uudet asemakaavat ja asemakaavaehdotukset	34
3.3	Väestö.....	36
3.4	Toteutettuja asukaskyselyitä	37
3.4.1	Teknisten palveluiden palvelutyytyväisyyskyselyt.....	38
3.4.2	Pirkkalan viheralueiden kehittäminen.....	39
3.4.3	Tampereen keskustabarometrin asukaskysely	40
3.4.4	Pirkkalan viheraluekysely 2009	41
3.5	Palvelujen tuottaminen.....	42
3.5.1	Liikuntapaikat Lipas-tietokannassa.....	43
3.5.2	Liikuntapaikkaselvitys	44
4	LIKKUMISEN VERKON KEHITTÄMINEN.....	46
4.1	Liikkumisen verkon tavoitteet.....	46
4.2	Pirkkalan virkistysaluepalveluiden nykytila	46
4.2.1	Luokitus.....	46
4.2.2	Määrä.....	49
4.2.3	Laatu.....	52
4.2.4	Tiedottaminen.....	55
4.3	Palvelutarpeen kartoittaminen.....	55

4.3.1	Liikunnan harrastaminen ja ulkoliikuntapaikkojen käyttäminen	56
4.3.2	Virkistysaluepalvelut ja väestö.....	62
4.4	Tavoitteellinen palvelutaso	69
4.4.1	Määrittäminen ja mitoitus.....	70
4.4.2	Kysyntä ja tarjonta	71
4.5	Kehittämisehdotukset Pirkkalaan.....	77
4.5.1	Reitit.....	77
4.5.2	Leikkipaikat.....	79
4.5.3	Palloilupaikat.....	80
4.5.4	Uimarannat	80
4.5.5	Muut kehittämisehdotukset	81
4.6	Jatkokehittäminen.....	82
5	POHDINTA.....	84
	LÄHTEET	90

Liite 1	Otos Lipas-järjestelmässä olevista Pirkkalan kunnan ulkoliikuntapaikoista 5.4.2014
Liite 2	Virkistysaluepalvelut alaluokkineen
Liite 3	Kysely liikunnan harrastamisesta ja liikuntapaikkojen käyttämisestä
Liite 4	Eri ulkoliikuntapaikkojen kehittämistarve vastausten määrän mukaan
Liite 5	Teemakartta 0–6-vuotiaat ja yli 75-vuotiaat, leikki- ja senioritoimintapaikat r 150 metriä
Liite 6	Teemakartta 0–14-vuotiaat, leikkipaikat ja koulut r 300 metriä
Liite 7	Teemakartta seniorit, uimarannat r 1000 metriä ja reitit r 300 metriä
Liite 8	Teemakartta koko väestö, kesäreitit r 300 metriä
Liite 9	Teemakartta koko väestö, kentät ja koulut r 500 metriä
Liite 10	Teemakartta koko väestö, uimarannat r 1000 metriä

1 JOHDANTO

1.1 Työn taustaa

Viime vuosien trendinä kunnissa on ollut viheraluepalveluiden kehittämisohjelmien tekeminen, jonka avulla riittävä määrä palveluja pyritään toteuttamaan kuntalaisille tasapuolisesti. Palveluiden optimoinnilla ja kriittiselläkin tarkastelulla kunnat pyrkivät vastaamaan myös kuntien kiristyvään talouteen. Riittävän ja tasapuolisen palvelutason määrittäminen edellyttää palveluiden saavutettavuuden tarkastelua väestöryhmittäin. Valtakunnallisia ajantasaisia ohjeistuksia tai tavoitearvoja riittävyuden arvioimiseksi ja saavutettavuuden määrittämiseksi on hyvin vähän, mikä puolestaan on johtanut kuntien omiin viheraluepalveluiden määrittelytapoihin.

Kuten useimmissa kunnissa, ulkoliikuntapalveluiden olemassaolosta Pirkkalassa vastaa usea eri toimija. Maankäyttö luo perusedellytykset viher- ja virkistysalueverkoston syntymiselle. Virkistysaluepalveluista, kuten puistoista, leikkipaikoista, reiteistä tai vaikka ratsastuskeskuksista, vastaavat niin valtion ja kunnan organisaatiot, seurakunnat kuin eri yhteisöt ja yksityiset toimijatkin. Julkiset virkistysaluepalvelut luovat liikunnalle ja muulle harrastamiselle pohjan, jonka päälle ulkoliikuntaa edistävän toiminnan organisoimisessa niin kunnan omat kuin muutkin organisaatiot, yhdistykset, kansalaisjärjestöt ja yksityiset henkilöt ovat avainasemassa. Toimivien kunnan ulkoliikuntapalveluiden tuottamiseen tarvitaan siis monien eri tahojen yhteistyötä jo pelkästään kunnan omassa organisaatiossa.

Pirkkala on kasvava kunta Tampereen kaupunkiseudulla. Kunnassa on käynnissä valmistumaisillaan oleva taajamayleiskaavan laatimistyö ja asemakaavamuutoksia, joilla kuntarakennetta täydennysrakennetaan. Tiivistyvällä kuntarakenteella on vaikutusta myös virkistysaluepalveluihin kysyntään ja tarjontaan. Pirkkalassa perustettiin kesän 2013 alussa kunnan poikkihallinnollinen työryhmä tarkastelemaan kunnan virkistysaluepalveluita tavoitteenaan vuoteen 2020 ulottuva ulkoliikuntapaikkojen kehittämis- ja investointisuunnitelma. Työryhmässä oli mukana kunnan maankäytöstä, kuntalaisille virkistyspalvelujen tuottamisesta ja kunnan virkistysalueilla sijaitsevien palvelujen tuottamisesta ja ylläpidosta vastuussa olevia tahoja. Liikkumisen verkko -nimisen työryhmän työn tueksi haluttiin selvittelyapua ja Pirkkalan kunnan virkistysaluepalvelut tilasi opinnäytetyön, jonka alustava tehtävänanto oli hyvin väljä: tutki 2–3 eri kaupungin tai kunnan ulkoliikuntapaikkojen kehittämisohjelmia ja ehdota, miten niitä sovellettaisiin Pirkkalassa. Tee lisäksi muutama teema-kartta aiheesta.

Selvittelytyö rajattiin koskemaan Pirkkalan kunnan tarjoamia ilmaisia virkistysaluepalveluita taajama-alueella sekä koulujen yhteydessä. Käytännössä lähes kaikki Pirkkalan kunnan hallinnoimat virkistysaluepalvelut sisältyivät työhön. Työ aloitettiin tutkimalla kuntien ulkoliikuntapaikkojen kehittämisohjelmia ja Pirkkalan kunnassa olemassa olevaa aineistoa

teemakarttojen tekemiseksi. Hyvin pian selvisi, että olemassa olevia tietoja tuli täydentää työn tavoitteiden saavuttamiseksi ja investointisuunnitelman aikaansaamiseksi. Ulkoliikuntapaikkojen kehittämisohjelmien soveltaminen Pirkkalaan edellytti laajempaa lähestymistä aiheeseen mm. virkistysaluepalveluiden saavutettavuuden määrittelyä. Lisäksi tarvittiin virkistysaluepalveluista tietojen keräämistä, tuottamista ja yhdistämistä analysointia varten sekä niiden käsittelyyn Pirkkalaan soveltuva virkistysaluepalvelujen luokitus. Työn laajentuessa samalla tehtävänantoa tarkennettiin rajaamalla fyysinen ulkoliikuntapaikkojen inventointi työn ulkopuolelle.

Pirkkalassa on aiemmin tehty ulkoliikuntapaikkoihin ja viheralueisiin liittyneitä tutkimuksia ja selvityksiä, mutta nyt tehty työ on laajuudeltaan ja eri hallinto-organisaatorajat ylittävänä ensimmäinen laatuaan. Työ antaa eväitä investointisuunnitelman tekemiseksi Pirkkalassa ja aineistoa voi käyttää myös laajemman keskustelun pohjaksi kunnan hallintorajojen ylittävästä virkistysaluepalveluiden suunnittelusta, ylläpidosta ja tietoa-aineistojen sisällöstä.

Tämä opinnäytetyö tarkastelee ulkoliikuntapaikkojen kehittämisen monitahoisuutta ja soveltaa tietoja Pirkkalan kunnan ulkoliikuntapaikkojen kehittämiseksi.

1.2 Tutkimuskysymykset ja -menetelmät

Työn päätavoitteena on selvittää, mitä asioita tulee huomioida ulkoliikuntapaikkoja kehitettäessä. Samalla tarkoituksena on tuottaa Pirkkalan kunnan Liikkumisen verkon työryhmälle mahdollisimman paljon materiaalia, jota se voi hyödyntää omassa ulkoliikuntapaikkojen kehittämissuunnitelmassaan investointisuunnitelman aikaansaamiseksi. Työssä haetaan vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Millaisia ovat muiden kuntien ulkoliikunnallisten toimintapaikkojen kehittämisohjelmat ja miten niitä sovellettaisiin Pirkkalassa?
- Mitä ulkoliikuntapalveluja Pirkkalan kunta tarjoaa ja mitä kunnan tulisi tarjota huomioiden eri väestöryhmät?
- Mikä on riittävä palvelutaso?
- Missä kyseisten palvelujen tulisi sijaita, jotta eri väestöryhmät huomioitaisiin tasapuolisesti?
- Mitä toimintapaikkoja Pirkkalassa tulisi kehittää?

Kehittämisessä huomioitaviin asioihin, kuten väestöryhmien tasapuoliseen huomioimiseen ja riittävään palvelutasoon sekä muiden kuntien tapaan käsitellä aihetta haetaan vastauksia mm. aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta, tutkimuksista, väitöskirjoista, lainsäädännöstä ja ohjeistuksista sekä kuntien viher- ja liikuntapalveluohjelmista. Pirkkalan kunnan tarjoamien ulkoliikuntapaikkojen selvittämiseksi ja niiden kehittämiseksi kartoitetaan lähtötilanne eli kerätään jo olemassa olevaa materiaalia kehittämiseen liittyen. Kysymyksiin mitä palveluita Pirkkalan kunta tarjoaa ja missä palvelut sijaitsevat suhteessa väestöön eli tarjonnan ja kysynnän selvittämiseen

haetaan vastauksia työssä toteutettavalla kyselytutkimuksella ja paikka-tietopohjaisilla teemakartoilla. Kerätyn tiedon soveltamiseksi Pirkkalaan toteutetaan tilastollisen tarkastelun mahdollistava virkistysaluepalveluiden luokitus, ehdotus palveluiden tavoitetilan määrittämiseksi ja mitoittamiseksi sekä esitetään kysyntä–tarjonta–tavoitetila -analysoinnin pohjalta tehtäviä ulkoliikuntapaikkojen kehittämissuhteita.

2 LIIKKUMISEN VERKKO

Tässä luvussa tarkastellaan virkistysaluepalveluita ja niiden kehittämisessä huomioitavia asioita. Liikkumisen verkon käsitteen tarkastelun avulla määritellään työn sisältö. Kaavoituksella on suuri vaikutus virkistysaluepalveluiden rakenteeseen, mitä tarkastellaan seuraavaksi. Luokituksella kuvataan, millaisia palveluita on ja niiden mitoituksella pyritään varmistamaan palveluiden riittävyys. Palveluiden käytön kannalta olennainen merkitys on saavutettavuudella, jonka monitahoista määrittelyä ja mittaamista tarkastellaan. Lopuksi kuvataan virkistysaluepalveluiden kehittämistyön etenemistä ja siinä huomioitavia asioita.

2.1 Liikkumisen verkko käsitteenä

Liikkumisen verkko käsitteenä voidaan ymmärtää erittäin laajasti, joka kattaa kaiken liikkumisen koko yhdyskuntarakenteessa niin julkisilla kuin yksityisillä alueilla mukaan lukien niiden rakennetut ja rakentamattomat osat. Sana verkko viittaa osien muodostamaan kokonaisuuteen, jossa osat ovat kytkeytyneinä toisiinsa joko verkostomaisena tai helminauhamaiana rakenteena (Söderman & Saarela 2011, 69). Virkistysalueverkosto muodostuu ihmisten liikkumiseen ja virkistäytymiseen tarkoitetuista viher- ja muista alueista, joita yhdistää virkistystä palvelevat kulkuyhteydet. Virkistykseen mahdollistamia rakennettuja ja ylläpidettyjä palveluita virkistysalueilla ovat mm. ulkoilureitit, penkit, pelikentät, leikkipaikat, kuntoilutelineet, matonpesupaikat ja koirapuistot. Osa virkistysalueiden palveluista mahdollistaa myös muita toimintoja, kuten reitit asiointia ja kouluun liikkumista varten. (ViherKARA-verkosto 2013, 19, 27, 30).

Virkistysalueverkosto on osa viheralueverkostoa (Kuva 1), jonka kehittämistä monet kaupungit ja kunnat ovat käsitelleet viheralueohjelmissaan. Ohjelmissa on käsitelty myös viheralueisiin kuulumattomia, virkistykseen tarkoitettuja alueita ja palveluita, kuten esimerkiksi päiväkotien ja koulujen leikkipaikkoja ja urheilukenttiä (ViherKARA-verkosto 2013, 9, 27). Lisäksi kaupunkien ja kuntien tekemät liikuntapaikkojen ja -palveluiden kehittämisohjelmat liittyvät virkistysalueverkostoon. Valtakunnallisesti yhtenäistä lähestymistapaa liikuntapaikkapalveluiden kehittämiseksi ja niiden seuraamiseksi ajassa edustavat mm. Suomen Ladun vuosituhanen vaihteessa toteuttama Sulka-projekti ja noin 10 vuotta myöhemmin toteutettu Sulka II -hanke, jossa selvitettiin 15 suomalaisen kunnan ulkoilumahdollisuuksien nykytilaa ja kehitystä. Samalla hankkeessa tuotettiin ulkoilumahdollisuuksien kartoittamiseksi ja kehittämiseksi materiaalia kaikkien kuntien käyttöön. (Suomen Latu ry 2014; Sulka-projekti 1999,1; Sulka II 2009, 4, 11.) Yhtenäistä lähestymistapaa lähivirkistysaluepalveluiden kehittämiseksi edustaa myös Nuoren Suomen toteuttamat lukuisat lähiliikuntaolosuhteiden kartoitukset. Lisäksi Nuori Suomi on tutkinut toteutettujen lähiliikuntapaikkojen vaikutusta liikunta-aktiivisuuteen (Nuori Suomi ry 2007, 3) sekä julkaissut lähiliikuntapaikkojen suunnittelun avuksi Koulupihat lähiliikuntapaikkoina -nimiset idea- ja suunniteluoppaat (Nuori Suomi ry 2006).

Kuva 1. Virkistysalueverkosto -käsitteen suhde muutamiin muihin suositeltaviin käsitteisiin (ViherKARA-verkosto 2013, 16).

Tässä työssä liikkumisen verkolla tarkoitetaan Pirkkalan kunnan rakennuttamaa ja ylläpitämää julkista virkistysalueverkostoa, jossa liikutaan pääsääntöisesti omin lihasvoimin. Se kattaa kunnan ulkoliikuntaan tarjoamat palvelut, jotka sijaitsevat viher- ja muilla alueilla, mukaan lukien koulujen ja päiväkotien pihat sekä alueita yhdistävät kulkuyhteydet, kuten kevyen liikenteen väylät. Tarkastelu on rajattu taajamayleiskaava-alueelle lisättyä Partolan kunnanosalla ja taajama-alueen ulkopuolella olevilla koulujen piha-alueilla. Liikkumisen verkko täydentää samalla Pirkkalan viheralueohjelmaa.

2.2 Kaavoituksen vaikutus verkoston kehittämiseen

Maankäyttö- ja rakennuslaki säätelee alueiden käyttöä ja rakentamista tavoitteenaan luoda hyvät edellytykset elinympäristölle edistäen ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävästä kehityksestä. Lisäksi lain tavoitteena on turvata kansalaisten osallistumismahdollisuus, vuorovaikutteisuus sekä avoin tiedottaminen käsiteltävinä olevissa asioissa. (MRL 1 §.)

Maankäyttö- ja rakennuslain muodostama kaavahierarkia etenee yleispiirteisemmästä ja alueellisesti laajemmasta maakuntakaavasta, joka luo kehyksen kunnissa laadittaville eri toimintoja yhdistävälle yleiskaavalle ja yksityiskohtiin menevälle asemakaavalle. Oikeusvaikutteisen yleiskaavan ja asemakaavan alueilla maakuntakaava ei ole voimassa muutoin kuin ohjeena yleiskaavaa ja asemakaavaa muutettaessa. (MRL 32 §.)

Maakunnittain laadittava maakuntakaava on maankäyttösuunnitelma, jossa maankäyttö- ja rakennuslain mukaan tulee kiinnittää erityistä huomiota virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyyteen (MRL 28.3 §).

Maakuntakaavan yleispiirteisen luonteen vuoksi virkistysalueiden tarkastelu liittyy varsinkin taajamien väliin sijoittuvien ja ylikunnallisten, laajojen viheralueiden suunnitteluun, kuten retkeilyyn, veneilyyn ja moottori- ja kulkuvälinekäyttöön. Lähivirkistystarpeita palvelevien viheralueiden suunnittelu on ensisijaisesti kuntakaavoituksen tehtävä. (Ympäristöministeriö 2002, 82–84.)

Rajaniemen (2005) mukaan maakuntakaavan yleispiirteisyydestä johtuen se ei välttämättä ole riittävä suurempien kaupunkiseutujen kohdalla laajojen virkistysalueiden käsittelyyn, vaan ne tulee suunnitella yleiskaavatasoisesti sellaisella tarkkuudella, että ne ovat kaavan pohjalta toteutettavissa ja myöhemmin siirrettävissä maakuntakaavaan. Yleiskaava ohjaa varsinkin aikuisväestön suosimien ulkoliikuntapaikkojen, kuten viheralueilla kulkevien ulkoilureittien ja kevyen liikenteen väylien sekä lapsille tärkeiden liikuntapuistojen ja pallokenttien verkostorakenteen muodostumista. Korostuneen kommunikatiivisen luonteensa vuoksi asemakaavoitusprosessi soveltuu pienten, konkreettisten hankkeiden, kuten lähiliikuntapaikkojen ja korttelipiirin alueilla olevien lyhyiden, helppojen reittien työstämiseen. Vaikka tällaisten paikkojen toteuttaminen onnistuisi rakentamattomille viheralueille ilman kaavoitusprosessia, suositeltavaa on varsinkin lähiliikuntapaikkaa koskien käsitellä ja hyväksyä ne asemakaavamuutosprosessissa. Paikalliset asukkaat tietävät hyvin omat tarpeensa lähiliikuntapaikan toiminnoksi tai heillä saattaa olla jopa hyvinkin kielteisiä kantoja lähiliikuntapaikan rakentamiseen. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti toteutettujen kohteiden pysyvyys tekee alueen jatkokehittämisen ja investoinnit mielekkäiksi.

Jo rakennetuilla, vakiintuneen maankäytön alueilla liikuntapaikkojen lisäämisen tai kasvattamisen mahdollisuudet ovat rajalliset, jolloin alueiden säilyttäminen ja niiden toimintojen kehittäminen ovat toiminnan ytimessä. Uusilla alueilla liikuntatoimen aktiivisuus kaava-alueiden jatko-suunnittelussa on tärkeää myös muissa kuin liikuntaa sivuavissa kaava-hankkeissa, jotta liikunnalle tärkeiden reitistöjen toteuttamismahdollisuuksia ei perusteettomasti vaikeuteta. Kunnanvaltuuston siunaamalla liikuntasuunnitelmalla, jossa karttaan on merkitty tärkeimmät liikuntapaikka- ja reittitarpeet, on suurempi painoarvo kuin yksittäisen henkilön tai virkamiehen tapauskohtaisella kannanotolla. (Rajaniemi 2005, 141–144, 147.)

2.3 Luokitus ja mitoitus

Virkistykseen tarkoitettujen alueiden ja palveluiden luokitus vaihtelee sen mukaan, mihin tarkoitukseen sitä käytetään. Seuraavissa luvuissa tarkastellaan alueiden ja liikuntapaikkojen luokitus sekä mitoitusta kaavoituksen, liikuntaa edistävien organisaatioiden ja kaupunkien alueiden käyttötarkoitukseen pohjautuvien luokituksen näkökulmasta.

2.3.1 Kaavoitusnäkökulma

Maankäytön suunnittelua ohjaava lainsäädäntö määrittelee väljästi, että ”kaavoitettavalla alueella tai sen lähiympäristössä on oltava riittävästi

puistoja tai muita lähivirkistykseen soveltuvia alueita”. (MRL 132/1999, 54.2 §). Virkistysalueiksi varattavien alueiden määrästä ja laadusta ei lainsäädännössä ole tarkkoja määritelmiä. Valtioneuvosto asetti vuonna 1972 virkistysaluekomitean, jonka tehtävänä oli tehdä selvitys yleiseen ulkoiluun ja virkistystoimintaan varattavien alueiden tarpeesta sekä laatia ehdotus alueiden riittävän määrän käyttöön saamiseksi. Komiteamietinnön suositukset jakavat taajama- ja seutupohjaiset virkistysalueet ulkoilupuistoihin, ulkoilualueisiin ja retkeilyalueisiin jättäen kortteli- ja osittain leikki- puistot tarkastelun ulkopuolelle. Ulkoilupuistoilla tarkoitetaan kaupunkimaisen yhdyskuntarakenteen sisään jääviä alueita, jotka on tarkoitettu pääasiassa palvelemaan taajamaväestön vuorokausivapaan viettoa. Ulkoilualueet ovat laajempia, vuorokausi- ja viikonloppuvapaan viettoa varten tarkoitettuja alueita, jotka voivat sijoittua taajamarakenteen sisään tai sen reuna-alueille. Retkeilyalueet muodostavat laajoja aluekokonaisuuksia, jotka ovat yhteydessä kansallispuistoihin ja muihin suojelualueisiin. (KM 1973: 143, 1, 42–47.)

Sisäasiainministeriön kaavoitusohjeessa (2/1975) luokitellaan virkistysalueet tonttikohtaisiksi, korttelikohtaisiksi ja asuinaluekohtaisiksi alueiksi sekä virkistysreiteiksi. Ohjeessa annetaan tarkkoja mitoituksellisia ohjeita eri virkistysalueille, joita käytetään edelleen suunnittelun lähtökohtina. Kaavoitusohjetta ei ole päivitetty, mutta sen sijaan opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntapaikkajulkaisusarjassa on liikuntapaikoittain annettuja mitoituksellisia ohjeita niiden rakentamiseksi. Rakennustiedon vuonna 1997 julkaisemassa Asuinalue-suunnittelu -nimisessä kirjassa jaottelu seuraa sisäasiainministeriön antamaa kaavoitusohjetta lisäen mukaan termin monikäyttöinen korttelipuisto, joka on kooltaan lähipuistoa suurempi. Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston ylläpitämä ja opetus- ja kulttuuriministeriön sekä ympäristöministeriön rahoittama Liikuntakaavoitus.fi -sivusto käsittelee asuinalueille sijoittuvaa, kaavoissa lähivirkistysalueena merkittyä aluetta luokittaen sen kuulumaan joko kortteli- tai kaupunginosapuistoon. (Jalkanen, Kajaste, Kauppinen, Pakkala & Rosengren 1997, 156–157, 163; Liikuntakaavoitus.fi 2012.)

Taulukkoon 1 on koottu edellä mainittuja virkistysalueiden luokituksia sekä niille annettuja mitoitushojeita ja -suosituksia. Virkistysalueet on jaoteltu ryhmiin alueen koon mukaan.

Taulukko 1. Eri ohjeita ja suosituksia taajama-alueiden virkistysalueiden luokituksiksi ja mitoitukseksi. Alueiden jaottelu taulukossa pohjautuu suositeltuun aluekokoon. (KM 1973: 143, 188; Jalkanen ym. 1997, 163–167; Liikuntakaavoitus.fi 2012.)

Virkistysaluekomitean mietintö 1973	Sisäasiainministeriön kaavoitusohje 2/75	Asuinalue-suunnittelu 1997	Liikuntakaavoitus.fi 2012
	<i>Tonttikohtaiset leikki- ja oleskelualueet:</i> Järjestettyä leikki-paikkaa 10 m ² /100 m ² asuntokerrosalaa, Vähimmäiskoko 100 m ² ; jokaista 3000 kerros ² kohti yksi leikkipaikka		

Virkistysaluekomitean mietintö 1973	Sisäasiainministeriön kaavoitusohje 2/75	Asuinaluesuunnittelu 1997	Liikuntakaavoitus.fi 2012
	<i>Korttelikohtaiset virkistysalueet eli lähipuistot:</i> 25 m ² /100 m ² asuntokerrosalaa; koko vähintään 3500–4000 m ² , tästä leikki-alueeksi 1500–2000 m ²		<i>Korttelipuisto:</i> 5–10 m ² /as. 300–1000 as. – puistoalue (istutettava) 1500 m ² – leikkikenttä 1000 m ² – pallokenttä 1000 m ²
		<i>Monikäyttöinen korttelipuisto:</i> Minimi 1,5 ha, mielummin 3 ha, josta leikkipaikka 0,8 ha, harjoitusmaalein varustettu pelikenttä väh. 15x25 m.	<i>Kaupunginosapuisto:</i> 5–10 m ² /as. 2000–8000 as. – puistoalue (istutettava, osaksi luonnontilainen) 1–6 ha – leikkipuisto 1,5 ha – urheilukenttäalue 1,5 ha
<i>Ulkoilupuisto:</i> Minimikoko 10 ha. Varaus 40 m ² /taajama-asukas. Lievennys haja-asutusvaltaisissa kunnissa. Laitteet: leikkipaikka, valaistut puistotiet, palloilunurmikko.	<i>Asuntoalue-kohtaiset virkistysalueet:</i> Mitoitus riippuu alueen rakentamistehydestä ja luonnoloista; koko vähintään 10 ha, josta 0,6–1,2 ha leikkipuistoksi.	<i>Aluepuisto:</i> Vähintään 10 ha, mieluiten 20–25 ha, jotta 2–3 km kävelytiet / hiihtoladut mahdullisi. Leikkipuisto väh. 0,6–1,2 ha ja leikkipuistorakennus, pelikenttiä 25x40 m/ yli 3000 as-> useita kenttiä tai 40x60 m/ koulujen yhteydessä 50x70 m, luonnonmaastoa (istutuksia, valaistut polut kävellyyn, holkkäilyyn, hiihtoon).	
<i>Ulkoilualue.</i> Minimikoko 100–200 ha. Varaus 80 m ² /kysyntäalueen asukas 2000–4000 m ² /yhtäjaksoinen käyttäjä. Lievennys haja-asutusvaltaisissa kunnissa. Laitteet: pelikenttä, valaistut kuntospolku, virkistysreitit, palvelutiloja (juomavesi, käymälä)	<i>Virkistysreitit.</i> Ulkoilutie-kävelyreitin pituus 3–10 km		

Lähiliikuntapaikkakäsite syntyi 1990-luvun lopussa valtionhallinnon strategialinjausten myötä, jolloin lähiliikuntapaikat nostettiin merkittäväksi liikuntapaikkarakentamisen kohteeksi. Lähiliikuntapaikan määrittelyssä on haluttu välttää tarkkaa normitusta, jotta paikallisille ratkaisuille ja luovuudelle jää tilaa. Lähiliikuntapaikka määritellään väljästi lähellä olevaksi liikuntapaikaksi, joka on suunniteltu laajoille käyttäjäryhmille ja joka sijaitsee turvallisten liikenneyhteyksien päässä. Lisäksi lähiliikuntapaikalle on ominaista monikäyttöisyys, vapaa käyttömahdollisuus ilman varausjärjestelmää, ympärivuotisuus, pienimuotoisuus, vapaa mitoitus, rakennustekninen helppous, huoltovapaus tai helpohoitaisuus ja se on toteutettu osal-

listuvaan suunnitteluun perustuen. Erityisiä pukeutumis-, peseytymis- ja huoltotiloja ei yleensä tarvita. (Karvinen & Norra 2002, 43.)

2.3.2 Liikuntapaikkaluokituksia

Valtakunnallinen ja julkinen liikunnan *paikkatietojärjestelmä Lipas* on Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan hallinnoima ja opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama järjestelmä. Sen perusajatuksena on liikuntapaikkatietojen vapaa saatavuus kaikille tietoa tarvitseville ja tietojen keskitetty ylläpito. Tietokannasta on saatavissa tietoa Suomen liikuntapaikoista, virkistysalueista, ulkoilureiteistä ja liikuntatoimen taloudesta. Tietoja voi suhteuttaa alueen väestötietoihin ja vertailla liikuntapaikkatietoja muihin vastaaviin kuntiin, maakuntiin tai valtakunnan sisällä. Opetus- ja kulttuuriministeriö käyttää Lipas-järjestelmän tietoja arvioidessaan liikunnan yhdenvertaisen saavutettavuuden toteutumista kunnissa. Liikuntapaikkojen määrän muutosta liikuntapaikkatyypeittäin seurataan mm. kenttien, lähiliikuntapaikkojen ja valaistujen kuntoliikuntaratojen suhteen. Tietokannan tietojen keruuseen osallistuvat Suomen kunnat, Jyväskylän yliopisto, virkistysalueyhdistykset, Metsähallitus, SYKE ja useat liikunnan lajiliitot. Kunnissa tietojen ylläpito on pääsääntöisesti liikuntatoimen vastuulla. (Liikuntapaikat.fi n.d.; OKM/8/691/2013, 7.)

Lipas-järjestelmän paikkatietopohjainen luokitus perustuu alue-, piste- ja viivatietoihin. Alueina järjestelmään talletetaan virkistys- ja retkeilyalueita -ryhmän alaluokat, lähiliikunta ja liikuntapuistot -luokan alle kuuluva liikuntapuistot sekä suunnistusalueiden alaluokat. Liikuntapuistojen yhteyteen tallennetaan lisäksi alueen yksittäiset liikuntapaikat. Pistetietoina käsitellään yksittäiset liikuntapalvelut, jotka raportoinnissa yhdistetään suurempiin luokkiin liikuntapaikkatyyppin mukaan. Viivatiedoilla tallennetaan liikunta- ja ulkoilureitit -ryhmään kuuluvat alaluokat lukuun ottamatta frisbeegolf-rataa, jota käsitellään pistetietona. Liikuntapaikan lisätietona käsitellään esimerkiksi reitin esteettömyyttä, reitin pituutta, valaistusta, kentän pinnan materiaalia ja kentän kokoa. (Liikuntapaikat.fi. 2013b.)

Taulukkoon 2 on kerätty esimerkkejä osasta ulkoliikuntaan liittyvistä Lipas-järjestelmän liikuntapaikkatyypeistä. Täydellinen luokitus ja tarkat määrittelyt eri liikuntapaikkatyyppien sisällöstä löytyvät Liikuntapaikat.fi käyttöohjeet sivulta.

Taulukko 2. Otos Lipas-järjestelmän liikuntapaikkaluokituksesta. Taulukkoon on otettu Lipas-järjestelmän ulkoliikunnallisia pääryhmiä, jotka pääsääntöisesti ovat vapaasti kaikkien käytettävissä sekä näiden pääryhmien alaluokat. (Liikuntapaikat.fi. 2013a, muokattu.)

Koodi	Liikuntapaikkatyyppi	Pääryhmä ja alaluokat
0	Virkistyskohteet ja palvelut	PÄÄRYHMÄ
1	Virkistys- ja retkeilyalueet	101 Lähipuisto; 102 Ulkoilupuisto; 103 Ulkoilualue; 104 Retkeilyalue; 106 Monikäyttöalue, jolla on virkistyspalveluita; 107 Matkailupalveluiden alue; 108 Virkistysmetsä; 109 Valtion retkeilyalue; 110 Erämaa-alue; 111 Kansallispuisto; 112 Muu luonnonsuojelualue, jolla on virkistyspalveluita.

Koodi	Liikuntapaikkatyyppi	Pääryhmä ja aluokat
2	Retkeilyn palvelut	207 Opastuspiste; 204 Luontotorni; 201 Kalastusalue / -paikka; 205 Rantautumispaikka; 203 Veneilyn palvelupaikka; 206 Ruoanlaittopaikka; 202 Telttailu ja leirytyminen; 301 Laavu, kota tai kammii; 302 Tupa; 304 Ulkoilumaja / hiihtomaja; 3240 Talviuintipaikka.
1000	Ulkokentät ja liikuntapuistot	PÄÄRYHMÄ
1100	Lähiliikunta ja liikuntapuistot	1110 Liikuntapuisto (alue. Yläkäsité, jonka alle voi koota liikuntapaikkoja.); 1120 Lähiliikuntapaikka; 1130 Ulkokuntoilu-alue; 1140 Parkour-alue; 1150 Skeitti / rullaluistelupaikka; 1160 Pyöräilyalue; 1170 Pyöräilyrata.
1200	Yleisurheilukentät ja -paikat	1210 Yleisurheilun harjoitusalue; 1220 Yleisurheilukenttä.
1300	Pallokentät	1310 Koripallokenttä; 1320 Lentopallokenttä; 1330 Beachvolleykenttä; 1340 Pallokenttä; 1350 Jalkapallostadion; 1360 Pesäpallostadion; 1370 Tenniskenttäalue; 1380 Rullakiekkokenttä.
1500	Jääurheilun alueet ja luonnonjäät (luistelupaikat)	1510 Tekojääkenttä; 1520 Luistelukenttä; 1530 Kaukalo; 1540 Pikaluistelurata; 1550 Luistelureitti; 1560 Alamäkiluistelurata.
3000	Vesiliikuntapaikat	PÄÄRYHMÄ
3200	Maa-uimalat ja uimarannat	3210 Maa-uimala; 3220 Uimaranta; 3230 Uimapaikka; 3240 Talviuintipaikka.
4000	Maastoliikuntapaikat	PÄÄRYHMÄ
4400	Liikunta- ja ulkoilureitit	4401 Kuntorata; 4402 Latu; 4403 Kävelyreitti; 4404 Luontopolku; 4405 Retkeilyreitti; 4410 Luistelureitti; 4411 Maastopyöräilyreitti; 4412 Pyöräilyreitti; 4421 Moottorikelkkareitti; 4422 Moottorikelkkaura; 4430 Hevosreitti; 4440 Koirahiihtolatu; 4451 Melontareitti; 4452 Vesiretkelyreitti; 4460 Frisbeegolf-rata (alue); Esteetön reitti lisäominaisuutena edellä mainituille luokille.
4500	Suunnistusalueet	4510 Suunnistusalue; 4520 Hiihtosuunnistusalue; 4530 Pyöräsuunnistusalue.
4700	Kiipeilypaikat	4710 Ulkokiipeilyseinä; 4720 Kiipeilykallio
6000	Eläinurheilun alueet	PÄÄRYHMÄ
6200	Koiraurheilu	6210 Koiraurheilun alue

Sulka II -hankkeessa (2009, 4–5) ulkoilu- ja virkistyspaikkojen luokitus noudattelee Lipas-paikkatietojärjestelmän liikuntapaikkatyyppittelyä sekä Sulka-projektin että soveltaen Metsäntutkimuslaitoksen Luonnon virkistyskäytön valtakunnallinen inventointi -hankkeen jaottelua. Sulka II -hankkeessa toteutettujen 15 kunnan asukaskyselyissä tarkasteltiin Lipas-järjestelmän mukaisesti virkistyskohteita, ulkokenttiä, maa-uimalaita ja uimarantoja sekä maastoliikuntapaikkoja. Lisäksi tarkasteluun otettiin kevyen liikenteen väylät, opaste ja karttamateriaalit sekä tiedottaminen ja markkinointi.

2.3.3 Viheralueohjelmien käyttöluokituksia

Eri kaupunkien ja kuntien laatimien viheralueohjelmien ja yleispiirteisten viherverkoston suunnitelmien myötä viheralueiden luokitus niiden käyttötarkoituksen mukaan on yleistynyt. Käyttöluokituksilla pyritään kuvaamaan alueen luonnetta ja millaisia palveluita niille on suunniteltu. ViherKARA-verkoston mukaan käytettyjen käsitteiden yhtenäistämiseksi valtakunnalliselle luokitukselle olisi tarvetta. (ViherKARA-verkosto 2013, 7–8.)

Jyväskylän luokituksen pohjana on käytetty valtakunnallista viheralueiden hoitoluokitusta, jota on sovellettu vastaamaan *Jyväskylän* tarpeita kuvaamaan alueen käyttöä, hoitovastuita, viherrakennetta, hoitosuosituksia, arvoja, ongelmia ja kaavatilannetta. Käyttöluokitus koostuu seitsemästä yleiskaavatasoisesta pääluokasta, joiden alla olevat asemakaavatasoiset käyttöluokat ja niiden alla olevat tarkemmat käyttötyypit kuvaavat viheralueiden käyttöä. Virkistysalueiksi luokitellut pääluokat ovat toiminnalliset viheralueet, luonnonmukaiset viheralueet ja maatalousalueet, erityispuistot ja -viheralueet sekä suojaviheralueet. (*Jyväskylän viheraluejärjestelmä 2003, 13, 50, 64.*)

Viheralueiden laatutason turvaamiseksi ja alueellisesti tasapuolisen kehittämisen, rakentamisen ja ylläpidon ohjaamiseksi *Jyväskylä* on tehnyt viherpalveluohjelman, joka kattaa liikenne- ja viheralueet -vastuualueen hallinnoimat ja muiden hallintokuntien tuottamat viherpalvelut niiltä osin, kuin niillä on yhtymäkohtia alueiden suunnitteluun. Ohjelmassa viherpalvelut jaetaan 14 eri luokkaan alueiden käytön, kysynnän, ympäristövaatimusten, rakentamisasteen, varustelun ja ylläpidon mukaan (Taulukko 3).

Taulukko 3. *Jyväskylän viherpalveluohjelman palveluluokitus. Toiminnallisiin viherpalveluihin luokitellaan leikkipuistot, uimarannat, edustuspuistot, oleskelupuistot, skeittipalvelut, kentät, aukiot, matonpesupaikat sekä koirapalvelut. (Jyväskylän viherpalveluohjelma 2013–2020 2013, 11.)*

JKL:N LIIKENNE- JA VIHERALUEET -VASTUUALUEEN VIHERPALVELULUOKITUS 2013		
1. LEIKKIPUISTOT	5. KOIRAPALVELUT	9. AVOIMET ALUEET
Toimintapuistot	Koirapuistot	Maisemapellot
Korttelileikki- puistot	Koiratolpat	Käyttöniityt
2. UIMARANNAT	Koiran uittopaikat	Maisemaniityt ja laidunalueet
3. KENTÄT	Koulutuskentät	Avoin alue ja näkymä
Yleiskentät	6. EDUSTUSPUISTOT	Arvoniityt
Pienkentät	7. OLESKELUPUISTOT	10. AUKIOT
Lajikentät	Oleskelupuistot	11. MATONPESUPAIKAT
4. SKEITTIPALVELUT	Puistikot	Matonpesupaikat
Skeittipuistot / kaupunkiskeittipuistot	8. KASVITIETEELLISET KOHTEET	Mattolaiturit
Skeittipaikat		12. LÄHTEET
		13. JULKINEN TAIDE
		14. KATUVIHERALUEET

Leikkipuistojen palvelujaottelu perustuu puistossa olevien toimintojen ja laitteiden monipuolisuuteen sekä eri ikäryhmille suunnattujen toimintojen mukaan. Uimarannat luokitellaan käyttäjämääriin pohjautuvan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen lisäksi myös hallinnollisen jaon ja varustuksen mukaan. Kenttä- ja skeittipalveluiden tuottaminen *Jyväskylässä* jakaantuu kolmen eri hallintokunnan kesken, joista palveluohjelmassa käsitellään vain yhden hallintokunnan ylläpitämiä, asukkaiden vapaassa käytössä olevia kenttä-, peli- ja skeittialueita. Nämä jaotellaan kentän

koon ja käytön perusteella. Esimerkiksi parkour on luokiteltu skeittipalveluihin. Osalle toiminnallisista palveluista on määritetty tavoitteellisia mitoituksia riittävän tarjonnan tarkastelemiseksi. Ohjelman mukaan kaikille väestökäryhmille suunnattuja leikki-, uimaranta- ja kenttäpalveluja tarvitaan taajama-alueella, joissa on yli 100 asukasta neliökilometriä kohden. Lapsien ollessa leikki- ja kenttäpalvelujen pääasiallisena kohderyhmänä tulisi palvelu järjestää myös silloin, kun 0–12-vuotiaita lapsia asuu alueella yli 40 neliökilometriä kohden. Skeittipalveluita pyritään tarjoamaan yksi kohde suuraluetta kohden. Koirapalveluihin kuuluva koira- puisto tulisi olla kaikkien suurimpien aluekeskusten yhteydessä. Muilta osin koirapalveluita pyritään järjestämään tarpeen mukaan. (Jyväskylän viherpalveluohjelma 2013–2020 2013, 10–11, 25–27, 30–31, 33–37, 40.)

Jyväskylän virkistysreittiselvityksessä reittien luokituksessa on käytetty valtakunnallisia esimerkkejä ja sovellettu niitä Jyväskylässä käytettyihin termeihin. Reittien jaottelu perustuu niiden läheisyyteen suhteessa asutukseen sekä reittien käyttötarkoitukseen. Reittien pääluokat ovat retkeilyreitti, ulkoilureitti, aluereitti ja lähireitti. Pääluokkien alla on vain yhden lajin harrastamiseen tarkoitettuja erillisreitit sekä palvelureitit, joiden toteutuksessa on huomioitu jonkin tietyn käyttäjäryhmän tarpeet ja samalla ne ovat myös kaikkien käytettävissä. Taajamien läheisyyteen sijoittuvat erillisreitit, hevosurheilureitti ja maastopyöräily, kuuluvat ulkoilureittien luokkaan. Taajamien virkistysalueille ja taajamien välittömään läheisyyteen sijoittuvat erillisreitit, kunto- ja luontopolku, kuuluvat ulkoilu- ja aluereitteihin. Lähimmäksi asutusta sijoittuvat palvelureitit, kuten ikääntyneiden reitti, pyörätuolireitti, lähilatu, koiralatu, rullaluistelureitti ja maisema- / äänimaisema- / taidereitti. Reittien mitoituksellisiin kysymyksiin selvityksessä ei oteta kantaa. (Jyväskylän kaupunki & WSP Finland Oy 2010, 10–12.)

Tampereen Kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvitys yhdessä Viheralueohjelman 2005–2014 kanssa muodostavat Tampereen pitkän aikavälin viheralueiden kehittämissuunnitelman, jolla pyritään turvaamaan viheralueiden moninaisuutta, määrää, laatua ja käyttäjien tarpeita. Viheralueohjelman mukaiset tavoitteelliset toimenpiteet toteutetaan kussakin vastuullisessa yksikössä ja toimenpiteistä päätetään taloussuunnittelun yhteydessä vuosittain. Viheralueohjelman kehittäminen on jatkunut palveluittain toteutetuilla viherpalveluohjelmilla, joista on julkaistu Leikkipaikkaohjelma 2012–2020 ja Tampereen kaupungin koirapalvelut 2011–2021. (Tampereen kaupunki 2013.)

Tampereen viheraluejärjestelmässä luokitellaan viheralueet käyttötarkoituksen, sijainnin, koon, luonnonolojen, maiseman ja hoitotavan perusteella viiteen yleiskaavatasoiseen pääluokkaan ja edelleen näiden alaryhmiin. Kaikille kansalaisille tarkoitettuja yleisiä viheralueita eli virkistysaluejärjestelmään kuuluvat alueet ovat kaupunkipuistot, luonnonmukaiset lähivirkistysalueet, maiseman ja luonnonhoitoalueet, urheilu- ja virkistyspalvelujen alueet sekä suojaviheralueet. Mitoituksen lähtökohtana Tampereella on pidetty Virkistysaluekomitean mietinnön suosituksia. Valtakunnallisen alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti Tampere on eheyttämässä yhdyskuntarakennetta täydennysrakentamalla erityisesti kaupungin keskustaa ja

aluekeskuksia. Tarkasteltuna viheralueiden määrää eheyttämisalueittain mietinnön suositukset toteutuvat kaupungin keskustaa lukuun ottamatta. Täydennysrakennettaville kohteille Virkistysaluekomitean mitoitus ei sellaisenaan sovellu, sillä maaston rakenne, kasvillisuus ja olemassa olevat rakenteet vaikuttavat alueiden sijaintiin ja laajuuteen. Viheralueiden riittävyyttä tarkastellaankin Tampereella eheyttämisalueiden lisäksi suurempien suunnittelualueiden ja paikoin pienempien tilastoalueiden avulla. (Tampere 2008, 83–85; EHYT 2011, 6, 11, 48–49.)

Tampereen kaupunki on jaettu viiteen palvelualueeseen, joille on määritelty tavoitteelliset lähi-, alue- ja keskitetyt palvelut. Virkistysaluepalveluista urheilukentät ja uimarannat sijoittuvat aluepalveluihin, kun puolestaan pallokentät, luistinradat ja uimapaikat ovat lähipalveluita. Päivähoitopaikkojen ja pienten lasten koulujen pihoja ei lasketa kuuluvan virkistysaluejärjestelmään, mutta pienille lapsille tarkoitetut hoitopaikat ja koulut ovat lähipalveluita. (Tampere 2008, 85; EHYT 2011, 36.)

Tampereen Viherpalveluohjelma 2012–2020 määrittelee viherpalveluiksi kaupungin ylläpitämät toiminta- ja viheralueet. Toimintojen ja aluejaottelun lisäksi palvelut luokitellaan hallintoyksiköittäin. Jaottelusta johtuen lähes samoilla palveluilla Tampereen luokituksessa on useita nimikkeitä. Esimerkiksi kenttä sanalla loppuvia palveluita on yhteensä viisi, joista peli- ja lähikentät sekä lähikenttiä -palvelut ovat omina luokkinaan (Taulukko 4).

Tampereen viherpalveluiden sisältöä avataan kullekin palvelulle tehtävässä erillisessä ohjelmassa. Leikkipaikkaohjelmassa kaupunkiympäristön kehittäminen -yksikön leikkipaikat jaetaan palveluverkkojaon mukaisesti edelleen 0–12-vuotiaille suunnattuun lähileikkipaikkaan, monipuolisempaan useammalle ikäryhmälle tarkoitettuun alueleikkipaikkaan, toimintoiltaan kaikkein laajimpaan perhepuistoon sekä muiden hallintokuntien leikkipaikkoihin. Leikkipaikkapalveluiden riittävyyttä arvioidaan muiden suurten kaupunkien vertailuaineistolla, jossa kriteerinä on leikkipaikkojen lukumäärä 1000 asukasta kohden. Leikkipaikkaohjelmassa ei aseteta käyttäjämääriin sidottuja mitoituksellisia tavoitteita, mutta ohjeellisina arvoina uusia alueita rakennettaessa palvelutarvetta tarkastellaan Jyväskylän tapaan, kun lapsia on 40 tai asukkaita on 100 neliökilometrin alueella. Koirapalveluohjelmassa palvelut luokitellaan koirapuistoihin, koirapolkuihin, koirien uimapaikkoihin, koirahiihtovuoroihin, koirien koulutuskenttään ja pieneläinten hautausmaahan. Koirapalvelujen riittävyyttä arvioitaessa Tampereen kaupunki käyttää vertailuaineistona isoimpien kaupunkien koirapuistojen määrää, kokoa ja laskennallista koirien lukumäärää yhtä koirapuistoa kohden. Koirien arvioitu lukumäärä pohjautuu Kennelliiton arvioon, jonka mukaan joka viidennessä asuntokunnassa on vähintään yksi koira. Isojen kaupunkien koirapuistojen koko vaihtelee 730–6000 m² välillä ja koirien lukumäärä noin 700–4500 koiraa puistoa kohden. Kennelliiton koirapuiston kokosuositus on 3000 m². (Viherpalveluohjelma, Leikkipaikat 2012–2020 2013, 12–13, 16, 27; Viherpalveluohjelma, Koirapalvelut 2011–2025 2013, 15, 23–27.)

Taulukko 4. Tampereen kaupungin viherpalvelut vuonna 2010. Viherpalveluita voi sijaita myös muilla kuin virkistysaluejärjestelmään kuuluvilla alueilla, kuten esimerkiksi leikkipaikat koulujen ja päiväkotien pihoidella. (Viherpalveluohjelma, Leikkipaikat 2012–2020 2013, 12.)

VIHERPALVELUT 2010	HALLINTOYKSIKKÖ			
	Kaupunki-ympäristön kehittämisen tilaajayksikkö (Kake)	Sivistyksen ja elämänlaadun kehittämisen tilaajayksikkö (Sive)	Tilakeskus (Tike)	Kiinteistötoimi (Kito)
Rakennettuja puistoja (A1-A3)	439 ha			
Avoimet alueet (B1-B5)	146 ha			
Puisto muussa käytössä (D1-D5)	302 ha			
Taajamametsiä (C1-C5)				1315 ha
Suojelualueita, S1-S3				33 ha
Leikkipaikkoja	258 kpl			
Koulupihojen ja päiväkotien leikkipaikat			118 kpl	
Skeittipuistoja ja -paikkoja	4 kpl		1 kpl	
Peli- ja lähikenttiä	187 kpl			
Koulunkentät			14 kpl	
Koirapuistoja	12 kpl			
Lasten luistinkenttiä	116 kpl			
Talviluukumäkiä	60 kpl			
Ulkoilumetsiä				4211 ha
Retkeilymetsiä				1787 ha
Talousmetsiä				1437 ha
Ulkoilureittejä		80 km		
Kevyen liikenteen väyliä	560 km			
Lähikenttiä		22 kpl		
Urheilukenttiä		7 kpl		
Uimarantoja, uimapaikkoja		33 kpl		
Soutuvenepaikkoja	4390 kpl			
Matonpesupaikkoja	19 kpl			
Palstaviljelyalueita				3 ha
Hiihtolatuja		174 km		
Jääkiekkokaukaloita		13 kpl		

2.4 Käyttäjän kokemaa saavutettavuutta

Saavutettavuuden käsite on moniulotteinen. Opetusministeriö (2008, 24) määrittelee liikuntapaikkojen saavutettavuuden siten, että ”liikuntapaikka vastaa toiminnallisilta ominaisuuksiltaan tarkoitustaan, soveltuu erilaisten käyttäjäryhmien tarpeisiin ja myös sijaitsee fyysisesti käyttäjien helposti saavutettavissa”.

Ruotsin kansanterveyslaitoksen tekemä opas kunnalliselle suunnittelulle lähestyy liikunta-aktiivisuuden lisäämistä läheisyyden (närhet), saavutettavuuden (tillgänglighet) ja käytettävyyden (användbarhet) kolmiolla, jonka kaikkien osa-alueiden tulee samanaikaisesti toteutua. Läheisyydellä tarkoitetaan toimintapaikan fyysistä etäisyyttä tietyistä pisteistä, kuten kodista. Saavutettavuudella tarkoitetaan, kuinka helppoa ja turvallista liikuntapaikkaan ja sen laitteisiin pääseminen on. Puisto voi fyysisesti sijaita lähellä asuntoaluetta, mutta sinne voi olla vaikea päästä esimerkiksi vilkkaan liikenteen, haasteellisten maastonmuotojen tai puuttuvan tiedottamisen ja viitoituksen takia. Käytettävyys käsittää paikan toiminnallisuudet,

laadun, kunnon ja hoitotason. Vaikka puisto sijaitisi lähellä ja sinne olisi helppo mennä, sen käytön aktiivisuutta vähentää esimerkiksi puiston hoidattomuus, ilkivalta ja sosiaalinen epäjärjestys. (Statens folkhälsoinstitut 2010, 7–8.)

Seuraavissa luvuissa käsitellään saavutettavuutta syvällisemmin soveltaen edellä mainittuja määritelmiä ja etsien yhtymäkohtia suomalaisten kaupunkien käyttämiin lähestymistapoihin hyvän saavutettavuuden turvaamiseksi virkistysaluepalveluita kehittäessään.

2.4.1 Käyttäjryhmät

Virkistysalueiden käyttäjillä on erilaisia tarpeita saavutettavuuden suhteen. Nuori, hyväkuntoinen ihminen voi kokea 500 metrin etäisyydellä sijaitsevan virkistysalueen olevan lähellä, mutta terveydeltään heikompi-kuntotilalle matka voi olla jo liian pitkä. Pyörätuolilla avustajankin kanssa liikkuvalla lapselle pesäkeinu voi olla saavuttamattomissa, jos leikkipaikan turva-alue on pehmeää hiekkaa.

Virkistysalueiden käytön lisäämiseksi ja kehittämiseksi, suunnittelussa tulee huomioida eri potentiaaliset väestöryhmät ja näiden tarpeet alueen suhteen. Virkistysalueen käyttöä lisää, mikäli alueella on käyttäjien toivomia virkistysaluepalveluita ja se sijaitsee sopivalla etäisyydellä. Käyttäjien toiveita voi kerätä esimerkiksi kyselyillä ja ryhmähaastatteluilla. Usein jo väestörakenteen tarkastelu suhteessa olemassa olevaan virkistysalueverkostoon antaa paljon tarvittavaa tietoa. (Schipperijn 2010, 43.)

Yhdyskuntarakenteen suunnittelussa voidaan käyttää mm. Suomen ympäristöhallinnon ylläpitämää ja kehittämää yhdyskuntarakenteen seuranta-järjestelmää (YKR). Paikkatietopohjaisesta järjestelmästä saadaan 250 m x 250 m ruutujaolla mm. väestön lukumäärä ikäryhmittäin jaoteltuna (Strandell & Strandell 2002, 37.) Viherpalvelu- ja viheralueiden toteuttamisohjelmissa väestötarkasteluja ruutujaolla ovat käyttäneet mm. Jyväskylä (Jyväskylän viherpalveluohjelma 2013–2020 2013, 19), Kangasala (Kangasalan viheralueiden toteutusohjelma 2012–2020 2012) ja Tampere (Viherpalveluohjelma, Leikkipaikat 2012–2020 2013, 23, 26). Koko väestön lukumäärää palvelualueella on pääsääntöisesti käytetty palvelutarpeiden arvioinneissa (Taulukko 5). Poikkeuksen muodostaa lähinnä lapsille suunnatut palvelut, kuten leikkipaikat ja kentät, joiden tarkastelussa on otettu mukaan useampia ikäryhmiä. Kangasalan tulevaisuuden painopistealueina ovat ikääntyneet ja nuoret (Kangasalan viheralueiden toteutusohjelma 2012–2020 2012), mikä näkyy myös palvelutarvearviointien ikäryhmävalinnoissa.

Taulukko 5. Eri palveluohjelmien tarveselvityksissä käytettyjä väestöikäryhmiä palveluittain (Jyväskylän viherpalveluohjelma 2013–2020 2013, 27, 31, 34; Kangasalan viheralueiden toteutusohjelma 2012–2020 2012; Kouvola 2011, LIITE 2, LIITE 6; Viherpalveluohjelma, Leikkipaikat 2012–2020 2013, 13, 26).

Väestöryhmä	Jyväskylä	Kangasala	Kouvola	Tampere
0–6 v.		Leikkipuisto		
0–12 v.	Korttelileikkipaikka Pienkenttä			Lähileikkipaikka
0–17 v.		Urheilu- ja pallokentät		
65–74 v.		Puistot ja puistometsät		
Koko väestö	Toimintapaistot Uimarannat	Uimarannat	Lähiliikuntapaikat Uimarannat ja -paikat Talviuintipaikat	Alueleikkipaikka
	Yleiskenttä	Urheilu- ja pallokentät	Urheilu- ja pallo- kentät Jääkiekko- ja luis- telualueet Ulkoilureitit Erityisurheilupaikat	

Ikäryhmittäisen jaottelun lisäksi palvelutarjontaa on tarkasteltava myös sukupuolisen tasa-arvon näkökulmasta. On arvioitu, että kuntien liikuntapaikat palvelevat enemmän poikien ja miesten kuin tyttöjen ja naisten liikuntaharrastamista (SLU 2011, 59). Esimerkiksi Teemu Kylmäkosken (haastattelu 7.8.2013) mukaan Tampereen virkistysaluepalveluita kehitettäessä tulisi nykyistä enemmän huomiota kiinnittää nuorille tytöille suunnattuihin paikkoihin. Naisten ja miesten liikuntaharrastukset eroavat jonkin verran toisistaan. Miesten ja poikien suosiossa ovat kilpaurheilu ja joukkuepallolajit, kun tytöt ja naiset suosivat virkistys- ja harrasteliikuntaa (SLU 2011, 58). Vaikka sukupuolten välinen tasa-arvo liikuntapaikkapalveluissa on lisääntynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana (Suomi 2012, 126), on tasa-arvon saavuttaminen liikuntakulttuurissa edelleen suuri haaste (SLU 2011, 56).

Pysyvästi liikkumis- ja toimimisesteisten osuus Suomen väestöstä on arviolta noin 10 %. Laskettaessa mukaan lapsiperheet, tilapäisesti vammautuneet ja ikääntyneet henkilöt, kasvaa liikkumis- ja toimimisesteisten osuus väestöstä. Tämän käyttäjäryhmän osuus tulee vielä olennaisesti lisääntymään väestön voimakkaan ikääntymisen myötä. (Opetusministeriö 2008, 19.)

2.4.2 Etäisyys

Toimintapaikan etäisyyden arviointi on yleinen tapa arvioida saavutettavuutta. Sitä arvioidaan tavallisesti joko matkaan käytetyllä ajalla tai matkan pituudella. Matkan pituuden laskemisessa tulisi Statens folkhälsoinstitutin (2010, 28) mukaan käyttää asukkaiden kävelyetäisyyttä kohteeseen, jolloin myös matkalla mahdollisesti olevat esteet, kuten rakennukset, aidat ja tiet tulisi huomioida. Käytettäessä matkan arviointiin linnuntie-etäisyyttä, voi todellinen matka olla jopa 25 % pidempi. Söderman ym.

(2011, 76) katsovat suomalaisen keskisuuren kaupungin rakenteen olevan sellaisen, että kevyemmin toteutettavissa olevat, linnuntie-etäisyydellä tehdyt analyysit ovat tuloksiltaan riittävän suuntaa antavia.

Virkistysalueita käytetään sitä enemmän, mitä lähempänä ne ovat. Ajallisesti mitattuna lähivirkistysalueiden tulisi sijaita korkeintaan 5–10 minuutin kävelyetäisyydellä (KM 1973: 143, 188; Söderman ym. 2011, 76). Tutkittaessa yli 16-vuotiaiden virkistysalueiden käyttöä, etäisyyden kasvaessa asunnosta yli 300 metrin alueiden päivittäinen käyttö alkoi vähetä. Virkistysalueen käyttö vähentyi oleellisesti etäisyyden ollessa yli 1000 metriä. Eri viheraluetyypeistä puistoilla etäisyyden ja käytön välinen riippuvuus oli suurin, kun puolestaan rannoilla sen merkitys oli pienempi. (Schipperijn, Ekholm, Stigsdotter, Toftager, Bentsen, Kamper-Jorgensen & Randrup 2010a, 132.)

Virkistysalueiden läheisyyden merkitys kasvaa pienten lasten, ikääntyneen väestön ja huonon terveyden omaavien kohdalla (Schipperijn, J., Stigsdotter, U., Randrup & Troelsen, J. 2010b, 31). Alle kouluikäisille lapsille suunnattujen virkistysaluepalveluiden olisi hyvä olla korkeintaan 50–150 metrin etäisyydellä kodista (Jalkanen ym. 1997, 157; Karvinen & Norra 2002, 35). Liikkumisreviiri 7–12-vuotiailla lapsillakin ulottuu vain noin 300 metrin päähän kodista (Wiik 2005, 24). Mikäli kouluopetuksessa koulun ulkopuolisia kenttiä käytetään, tulisi niiden sijaita enintään 200 metrin kävelyetäisyydellä alakoulusta ja 400 metrin etäisyydellä yläkoulusta (RT 89-10966 2009, 12). Lähiliikuntapaikkojen arviointitutkimuksen mukaan lähiliikuntapaikan käyttö ja sen vaikuttavuus olivat yleisintä perheissä, jotka asuivat korkeintaan 500 metrin etäisyydellä lähiliikuntapaikasta (Nuori Suomi ry 2007, 55).

Schipperijn ym. (2010b, 31) tutkimuksen mukaan virkistysalueen koolla ja etäisyydellä on myös keskinäinen riippuvuus. Mitä suurempi alue on, sen todennäköisemmin alue houkuttaa käyttäjiä enemmän, kuin pienempi virkistysalue. Tutkimus antaa viitteitä siitä, että alueen tulisi olla kooltaan vähintään 5 hehtaaria ja sijaita korkeintaan 600 metrin etäisyydellä käyttäjän asunnosta, jotta sen vetovoima olisi suurempi kuin lähempänä olevan, pienen virkistysalueen. Vain koiran omistaminen lisää merkittävästi lähimmän virkistysalueen käyttöä (Schipperijn ym. 2010b, 5).

Joissakin kuntien tekemissä palveluohjelmissa ja -selvityksissä eri virkistysaluetyypeille on annettu tavoitteellisia maksimietäisyyksiä tai palvelurakenteen muodostamiseksi on tarkasteltu niiden vaikutusetäisyyksiä suhteessa asutukseen. Etäisyydet vaihtelevat tyypillisesti virkistysalueen kohderyhmän, alueen koon ja monipuolisuuden mukaan. Leikkipaikkoja ja kenttiä koskevat etäisyydet vaihtelevat 200–1000 metrin ja uimarantojen etäisyydet 200–5000 metrin välillä (Hyvinkään viheralueohjelma 2011–2020 2010, 26; Jyväskylän viherpalveluohjelma 2013–2020 2013, 27, 32, 34; Kangasalan viheralueiden toteutusohjelma 2012–2020 2012; Kouvola 2011, liite 2; Viherpalveluohjelma, Leikkipaikat 2012–2020 2013, 26). Reittien etäisyyden määrittelyssä puhutaan kävelyetäisyydestä (Jyväskylän kaupunki & WSP Finland Oy 2010, 8) tai 500–1000 metrin etäisyydestä (Kouvola 2011, liite 5, liite 7).

2.4.3 Fyysinen saavutettavuus

Toimintapaikan oleminen lähellä ei välttämättä tarkoita, että se on käyttäjän saavutettavissa. Saavutettavuuden käsitteeseen liittyy myös mm. helpous, turvallisuus, opasteet ja tiedottaminen (Statens folkhälsöinstitut 2010, 7, 31). Paikan saavutettavuuteen vaikuttaa olemassa oleva kaupunkirakenne sekä yhteydet lähtö- ja tavoitepisteen välillä. Se vaihtelee tarkasteltaessa eri liikkumismuotoja, käyttäjäryhmiä ja aikaa, jolloin liikutaan. (Reneland 2004, 7.) Saavutettavuuteen liittyy myös rakennetun ympäristön esteettömyys (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL 2014).

Esteettömien virkistysaluepalveluiden luominen on yksi keskeinen tekijä varsinkin ikääntyneiden sekä liikkumis- ja toimimisesteisten käyttäjäryhmien huomioimiseksi. Samalla esteettömät paikat palvelevat koko väestöä. Vaikka esteettömyysasiat ovat olleet esillä jo pitkään liikuntapaikkarakentamisessa, on hankkeissa ja paikoissa edelleen esteettömyyteen liittyviä puutteita. (Opetusministeriö 2008, 21.) Lainsäädännön asettamat vaatimukset esteettömän ympäristön luomiseksi perustuvat maankäyttö- ja rakennuslain sekä asetuksen yleisiin tavoitteisiin liikkumisen tasa-arvosta ja kestävä kehityksen ajatukseen. Esteettömyyteen liittyviä ohjeita ja määräyksiä on rakentamismääräyskokoelmassa, RT-ohjekorteissa sekä mm. eri vammaisjärjestöjen laatimissa erillisissä ohjeissa, joista pääosa koskee rakennusten ja niiden sisätilojen esteettömyyttä. Esteettömien julkisten ulkoalueiden suunnittelun, rakentamisen ja kunnostamisen avuksi on kuuden suomalaisen kaupungin ja eri vammaisjärjestöjen yhteistyönä syntynyt esteettömän rakentamisen ohjeet, SuRaKu-ohjeisto, joka kokoaa erilliset ohjeet keskeisimpien rakenteiden osalta sekä tarkentaa ja täydentää niitä puutteiden osalta kattavaksi ohjeistoksi. (SURAKU 2005, 4–8.)

Esteettömyys on laajasti mukana kuntien viherpalveluohjelmissa. Tampere on toteuttanut ohjelmansa mukaisesti ensimmäisen esteettömän leikkipaikan (Tampereen kaupunki 2012). Jyväskylässä suunnitellaan esteettömiä reittejä lähelle vanhustenpalveluja ja suosituille ulkoilupaikalle (Jyväskylän kaupunki 2014). Kouvolan toimenpide-ehdotuksiin sisältyy mm. esteettömyyden huomioiminen reittien ja lähiliikuntapaikkojen suunnittelussa (Kouvola 2011, 21, 25). Kangasala aikoo panostaa jalankulkuympäristöjen ja keskuspuiston esteettömyyteen, riittävän usein toistuviin istuskelupaikkoihin ja valaistukseen varsinkin keskustassa ja sen lähialueilla, jossa asuu erityisen paljon ikääntyvää väestöä (Kangasalan viheralueiden toteutusohjelma 2012–2020 2012).

Kuluttajaturvallisuuslain (920/2011) tarkoituksena on varmistaa kulutus- tavaroiden ja kuluttajapalvelujen *turvallisuus* sekä ennaltaehkäistä niistä aiheutuvia terveys- ja omaisuusvaaroja. Laki lähtee siitä, että turvallisuusvastuu kuuluu toiminnanharjoittajille tai muulle palveluntarjoajalle, kuten kunnalle. Lain mukaan palvelun tarjoajalla on ns. huolellisuusvelvollisuus, mikä tarkoittaa, että palvelusta tulee tehdä riskiarviointi, jossa tunnistetaan vaarat ja määritetään riskin suuruus ja niiden merkitys turvallisuudelle. Lisäksi laki määrittelee palveluntarjoajan laatimaan kirjallisen turvallisuusasiakirjan mm. perhepuistoille, leikkikentille, rullalautailupaikalle ja vastaavanlaisille pyöräilypaikoille sekä uimarannoille ja talviuintipai-

koille. Riskiä arvioitaessa laki pitää lähtökohtaisesti turvallisena kulutus-tavaraa ja kuluttajapalvelua siltä osin, kun se on yhdenmukaistettujen standardien mukainen. (Kuluttajaturvallisuuslaki 920/2011 1–7, 11 §.) Liikunta- ja leikkialueita koskevia standardeja ovat mm. seuraavat:

- Leikkikenttävälineet ja turva-alustat SFS-EN 1176
- Rullalautailualueet SFS-EN 14974
- Julkisten liikuntapaikkojen liikuntavälineet SFS-EN 15312. (Lähiliikuntapaikat.fi n.d.)

Kuluttajaturvallisuuslain edellyttämä riskiarvio on otettu mukaan Jyväskylän ja Tampereen kaupunkien viherpalveluohjelmissa yhdeksi kriteeriksi kaupunkien arvioidessa ulkoliikuntapaikkojen kehittämistoimenpiteitä ja niiden kiireellisyysjärjestystä. Jyväskylän viherpalveluohjelmassa (2013, 24) puhutaan riski-indeksistä, jonka avulla arvioidaan kohteitten ympäristöllisiä, palvelun tuoteosiin liittyviä ja palvelualueen sisäisiin toimintoihin liittyviä riskejä. Kullekin keskeisimmälle palvelulle on luotu omat kriteerit riskien arvioimiseksi ja niissä huomioidaan esimerkiksi jyrkänteet, vesistöt, liikenne, valaistus, varusteiden puutteet ja leikkipaikkojen osalta mahdolliset toimintojen risteämiset sekä turva-alustojen kunto. Tampereen kaupungin leikkipaikkaohjelman mukaan turvallisuutta arvioidaan välineisiin liittyvien standardien vastaisten vikojen perusteella lasketun turvallisuusindeksin ja ympäristöstä aiheutuvien riskien perusteella (Viherpalveluohjelma, Leikkipaikat 2012–2020 2013, 30–31). Renelandin (2004, 7) mukaista lähtö- ja tavoitepisteen välistä turvallisuustarkastelua Jyväskylän ja Tampereen kaupunkien viherpalveluohjelmat eivät sisällä, vaan liikenneturvallisuusasioita käsitellään esimerkiksi kevyen liikenteen väylien ja koulureittien osalta kaupunkien liikenneturvallisuussuunnitelmissa (Jyväskylän kaupunki & Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2010; Tampereen kaupunki 2011).

Ajan tasalla oleva tiedottaminen ja hyvät opasteet lisäävät toimintapaikkojen saavutettavuutta. Sulka II -hankkeen yhteydessä tehdyn kyselytutkimuksen (Suomen Latu ry 2011, 49–50) mukaan ulkoilupaikoista ja -palveluista tiedottaminen vaihtelee kunnittain, mutta on edelleen usein hajanaista ja tietojen ajantasaisuudessa on puutteita. Erityisesti toivottiin sähköisten palvelujen ja tiedottamisen kehittämistä niin, että ajantasaiset tiedot löytyisivät yhdestä paikasta. Kehittämisen painopistealueina nähtiin ajan tasalla olevat ulkoilukartat reitteineen ja palveluineen, opastustaulut reittien lähtöpisteissä ja reittien lähtöpisteisiin ohjaavat kyltit, reitin pituudesta ja vaativuudesta oleva ennakko- ja itse kohteessa oleva tieto sekä opasteiden yhtenäinen ulkoasu. Valmistuneista lähiliikuntapaikoista ja niiden vapaasta käyttömahdollisuudesta tiedottaminen on tärkeää riittävän laajasti niin, että tieto tavoittaa kaikki potentiaaliset käyttäjäryhmät myös kyseisen asuinalueen lähialueilla (Nuori Suomi ry 2007, 57).

Jyväskylän, Tampereen ja Kangasalan viheraluepalveluiden toteutussuunnitelmissa tiedottamista on lähestytty lähinnä osallistavan suunnittelun lähtökohdista (Jyväskylän viherpalveluohjelma 2013–2020 2013, 12; Kangasalan viheralueiden toteutusohjelma 2012–2020 2012; Viherpalveluohjelma, Leikkipaikat 2012–2020 2013, 7–8). Suunnittelutyön alkami-

sesta ja suunnitelmista tiedottaminen parantaa omalta osaltaan kuntalaisten tietoisuutta olemassa olevista ja tulevista virkistysaluepalveluista (Kangasalan viheralueiden toteutusohjelma 2012–2020 2012).

2.4.4 Käytettävyys

Virkistysaluepalveluiden *toiminnallisuudet* vaikuttavat palveluiden käyttöön. Eri käyttäjäryhmille toiminnallisuus tarkoittaa eri asioita. Esimerkiksi pienten lasten ulkoleikkejä aktivoi ympäristö, jossa on paljon tutkittavaa, vapaata tilaa erilaisille leikeille, eri aisteja herättäviä luonnon-elementtejä ja istumisen, juoksemisen, hyppimisen, liukumisen, kiipeilemisen ja manipuloinnin mahdollistamia välineitä (Mårtensson 2013, 660–661). Ikääntyvän väestön tarpeet ulkoliikuntapaikkojen suhteen vaihtelevat puolestaan henkilön kunnosta ja mahdollisista toimimisesteistä riippuen. Usein kuitenkin tarpeen ovat esteettömät, tasaiset ja eri pituiset reitit, joissa on hyvä valaistus ja riittävästi istuinpenkkejä reitin varrella (Lehmuspuiisto & Åkerblom 2007, 82).

Viherpalveluohjelmissa toiminnallisuutta on tarkasteltu toimintojen monipuolisuuden ja toiminnallisen laadun näkökulmasta. Monipuolisuudella tarkoitetaan käyttötarkoitusta tukevien ominaisuuksien, kuten useammalle ikäryhmälle soveltuvien välineiden ja eri lähiympäristössä olevien toimintojen lukumäärää (Jyväskylän viherpalveluohjelma 2013–2020 2013, 21; Kangasalan viheralueiden toteutusohjelma 2012–2020 2012; Viherpalveluohjelma, Leikkipaikat 2012–2020 2013, 31–32). Toiminnallisella laadulla tarkoitetaan, että palvelun käyttötarkoitus sekä valaistuksen että muiden toimintaa tukevien varusteiden taso täyttyy (Jyväskylän viherpalveluohjelma 2013–2020 2013, 21).

Monipuolisuuden ja toiminnallisen laadun lisäksi palveluiden käytettävyyteen vaikuttaa välineiden ja varusteiden *kunto* sekä toimintapaikan *hoitotaso*. Tampereen leikki- ja skeittipaikkojen omavalvontajärjestelmän (2012, 8) mukaan kunnossapidolla säilytetään kohteen ominaisuudet korjaamalla tai kunnostamalla se kokonaan tai osittain. Alueen hoitotoimilla, kuten puhtaanapidolla ja viheralueiden hoitotoimilla, säilytetään kohteen käytettävyyteen vaikuttavat tekijät kohteen rakennetta muuttamatta. Toimintapaikkojen rakenteilla ja varusteilla on ylläpidon toteutuksesta, tuoteosiin kohdistuvasta rasituksesta ja rakenteen ominaisuuksista riippuvainen käyttöikä, jonka jälkeen kohteen perusteellinen kunnostus on tarpeen (Viherpalveluohjelma, Leikkipaikat 2012–2020 2013, 31). Jyväskylä pitää leikkipaikkojen sopivana peruskunnostusikänsä 20 vuotta, Kangasala noin 15 vuotta ja Tampere noin 8–15 vuotta (Jyväskylän viherpalveluohjelma 2013–2020 2013, 28; Kangasalan viheralueiden toteutusohjelma 2012–2020 2012; Viherpalveluohjelma, Leikkipaikat 2012–2020 2013, 31). Julkisten viheralueiden hoitotason määrittely on usein tehty valtakunnallisen viheralueiden hoitoluokituksen mukaisesti. Lisäksi virkistysaluepalveluiden ylläpidon tasoa määritellään omavalvontajärjestelmissä (Leikki- ja skeittipaikkojen omavalvontajärjestelmä 2012, 18–33) tai muissa kulluttajaturvallisuuslain edellyttämässä huolto- ja kunnossapitosuunnitelmissa (Kulluttajaturvallisuuslaki 920/2011 5, 7 §).

2.4.5 Saavutettavuuden mittareita

Virkistysalueiden ja palveluiden suunnittelun sekä kaavoituksen avuksi on kehitelty erilaisia mittareita, joilla pyritään arvioimaan mm. alueiden ja palveluiden saavutettavuutta etäisyyden avulla, niiden jatkuvuutta, kysyntää ja olemassa olevaa tarjontaa (Strandell ym. 2002, 99; Sievänen 2010, 23–29). Keskisuurille kaupunkiseuduille on kehitelty Seutukeke (Kestävä seudullinen maankäyttö ja liikenne) -hankkeessa useita eri mittareita kestävän kaupunkikehityksen suunnittelun tueksi (Söderman ym. 2011, 8). Yhteistä liikunnallisten paikkojen saavutettavuuden arviointiin kehitetyille mittareille on paikkatietopohjainen tarkastelu, jossa huomioidaan asukkaiden sijoittuminen suhteessa tarkasteltavaan kohteeseen (Taulukko 6). Paikkojen kokonaistarjontaa suhteessa kysyntään haarukoidaan määrällisillä mittareilla.

Taulukko 6. Seutukeke-hankkeessa kehitettyjä mittareita lähivirkistysalueiden sekä kulttuuri- ja liikuntakohteiden saavutettavuuden arviointiin (Söderman ym. 2011, 76, 102, 104).

Kriteeri	Mittari	Kuvaus	Tietolähteet
Lähivirkistysalueet ovat saavutettavissa	Lähivirkistysalueiden saavutettavuus	Asukkaiden osuus kaikista asukkaista, etäisyys maks. 300 m virkistysalueesta, alue min. 1,5 ha.	– CORINE Land Cover 2000 – Väestörekisterikeskus: Rakennus- ja huoneistorekisteri
Kulttuuri- ja liikunta-kohteiden määrä ja saavutettavuus on turvattu	Rakennetut kulttuuri- ja liikuntapaikat	Paikkojen lukumäärä suhteessa asukasluukuun, 10 km ja 15 km vyöhykkeet.	– Väestörekisterikeskus: Rakennus- ja huoneistorekisteri – Lipas-tietokanta
	Kulttuuri- ja liikuntapaikat yhdyskuntarakenteen vyöhykkeellä	Kohteiden lukumäärä jalankulku-, jalankulun reuna-, joukkoliikenne- ja autovyöhykkeillä.	– Väestörekisterikeskus: Rakennus- ja huoneistorekisteri – Lipas-tietokanta – Vyöhykejaot: Oulun kaupunki ja SYKE/YKR

Määrällisten mittareiden lisäksi Ruotsin kansanterveyslaitoksen esittämissä mittareissa on mukana myös laadun arviointiin tarkoitettuja mittareita (Taulukko 7). Renelandin (2004) kehittämä paikkatietopohjainen TVISS-menetelmä sisältää eri kohderyhmät huomioivat, turvalliseen ja helppoon liikkumiseen määritellyt kriteerit eri kulkumuodoille. Leikkiympäristöjen ominaisuuksien arvioinnissa käytetään ns. OPEC-menetelmää (Open Play Environment Categories), jossa leikkipaikat pisteytetään alueen koon, kasvillisuuden ja vaihtelevan maastonmuotojen muodostaman suhteellisen pinta-alan sekä kasvillisuuden, avointen alueiden ja leikkialueiden keskenään muodostaman kokonaisuuden mukaan (Mårtensson 2013, 661–663).

Taulukko 7. Esimerkkejä mittareista, joiden avulla pyritään suunnittelemaan liikunta-aktiivisuutta lisääviä ympäristöjä (Statens folkhälsoinstitut 2010, 8).

Mittari	Kuvaus
Läheisyys	Asuntojen lukumäärä asuinalueella, joilla on lähi- tai pienimmille lapsille tarkoitettu leikkipuisto 50 m:n etäisyydellä. Asuntojen lukumäärä asuinalueella, joilla on 0,3–0,6 ha suuruinen asuinaluepuisto (palloilukenttä, leikkipaikka, viheralue) 200 m etäisyydellä. Asuntojen lukumäärä asuinalueella, joilla on urheilukenttä, lähiliikuntapaikka tai valaistuja reittejä 2,5 km etäisyydellä.
Saavutettavuus	Peruskoululaisten lukumäärä, joiden koulumatka on turvaton TVISS:in (ruotsalaisten kaupunkien saavutettavuusehdot) kriteereiden mukaan: 30 km/h risteysalueet, hyvä valaistus, eriytetty kävely- ja pyörätie. Aikuisten lukumäärä, joilla on turvaton pyöräilytie taajaman keskustaan. Paikalliskatujen lukumäärä, joiden nopeusrajoitus on suurempi kuin 30 km/h.
Käytettävyys	Esikoulujen lukumäärä, joiden leikki- ja liikunta-alue ei ole houkutteleva OPEC:in (Open Play Environment Categories) mukaan (arvosana 1). Julkisten leikkipaikkojen lukumäärä, jotka eivät ole houkuttelevia OPEC:in mukaan.

Jyväskylän ja Tampereen viherpalveluohjelmissa olemassa olevaan palveluverkostoon tarvittavia toimenpiteitä ja niiden ajoituksen kiireellisyyttä on lähestytty indeksien avulla (Taulukko 8). Jokaiselle virkistysaluepalvelulle lasketaan indekseille asetettujen kriteerien mukaiset pisteet, joiden avulla toimenpidetarpeet palveluittain saadaan esitettyä keskenään vertailukelpoisina lukuarvoina. Kuluttajaturvallisuuslain asettamat vaatimukset palveluille ohjaavat toteutettavia toimenpiteitä, mikä näkyy turvallisuuteen ja kuntoon liittyvien indeksien painotuksista.

Taulukko 8. Esimerkkejä indekseistä, joita Jyväskylän ja Tampereen kaupungit käyttävät arvioidessaan leikkipaikkojen peruskunnostustarvetta (Järvinieni, sähköpostiviesti 18.3.2014; Viherpalveluohjelma, Leikkipaikat 2012–2020 2013, 31–32).

	Indeksi	Kuvaus	Pisteytys
Jyväskylä	Ikä	Määritellään valmistumisvuoden tai viimeisimmän laajan peruskorjausvuoden mukaan.	Maksimi 1, minimi 5.
	Kunto	1 Päälysteiden, 2 kiinteiden rakenteiden ja varusteiden, 3 kalusteiden ja leikkivälineiden sekä 4 kasvillisuuden kunto. Jokainen osa-alue arvioidaan erikseen ja kuntoindeksi on pisteiden keskiarvo.	Osa-aluepisteet maksimi 1, minimi 3, joista lasketaan keskiarvo. Painotuskerroin 3.
	Käyttäjämäärät	0–12 vuotiaiden määrä palvelualueella. Toimintapuisto r = 1000 m, korttelipuisto r = 500 m.	Maksimi 1, minimi 5.
	Lähiympäristö Monipuolisuus	Ympäristön vaikutus palvelun laatuun. Lasketaan jaotteleamalla välineet viiteen ryhmään: 1 perusvälineistö pienimmille lapsille, 2 perusvälineistö kouluikäisille, 3 teema- ja roolileikkivälineet, 4 oleskelu ja 5 kuntoilu-/liikuntavälineet, lähikenttä.	Maksimi 1, minimi 4. Maksimi 0, minimi 5.
	Palvelutiheys	Palvelualueen sisällä olevat vastaavat palvelut.	Maksimi 1, minimi 5.

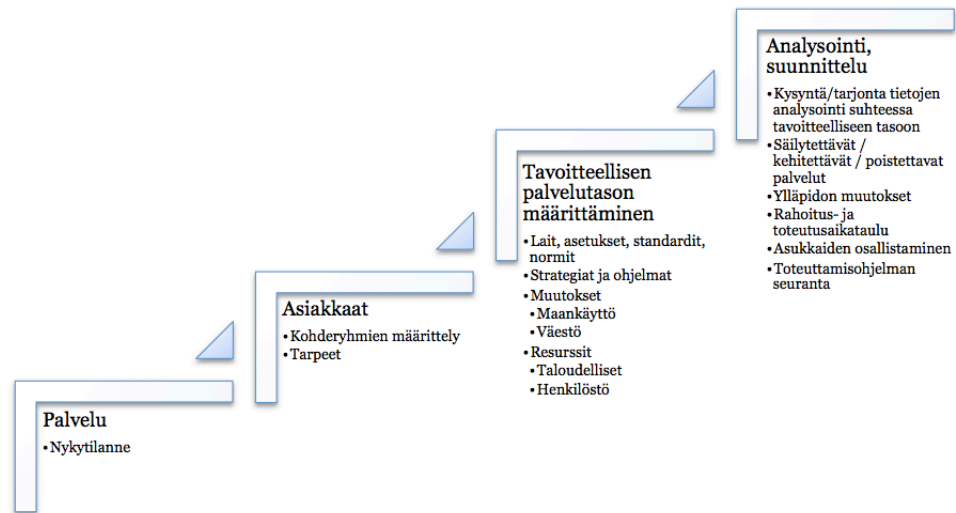
	Indeksi	Kuvaus	Pisteytys
	Riski	Arvioidaan onnettomuusriskin todennäköisyyden ja seurauksen vakavuuden mukaan. Tarkasteltavat osa-alueet: 1 leikkivälineet, 2 turva-alustat ja alueet, 3 aidan kunto, 4 valaistus, 5 ympäristön riskitekijöitä / aitaamistarve, 6 sisäiset toiminnot ja 7 muut. Jokainen osa-alue arvioidaan erikseen ja riski-indeksi on pisteiden keskiarvo.	Osa-aluepisteet maksimi 0, minimi 5. Riski-indeksin pisteet määräytyvät huonoimman osa-alueen mukaan. Painotuskerroin 4.
Tampere	Ikä	Määritellään rakentamisvuoden tai viimeisimmän laajan peruskorjausvuoden mukaan.	Maksimi 5, minimi 1.
	Kunto	Tarkastajan subjektiivinen arvio.	Maksimi 5, minimi 1. Painotuskerroin 2.
	Monipuolisuus	Lasketaan jaotteleamalla välineet viiteen ryhmään: 1 keinut, 2 liukumäet, 3 karusellit, 4 keinumisvälineet ja muut varustetyypit sekä 5 kuntoilu-/liikunta- tai muut pelivälineet. Maksimipisteet saa eri ikäryhmille suunnatut ja kaikkien ryhmien välineet.	Maksimi 5, minimi 1.
	Turvallisuus	Arvioidaan välineisiin liittyvien turvallisuusnormien vastaisten vikojen perusteella.	Puutteiden määrä / välineiden lukumäärä x 100 = xx %. Saatu prosenttimäärä pisteytetään maksimi 5, minimi 1. Painotuskerroin 2.

Virkistyspalveluiden kysynnän ja tarjonnan tilastollinen mallintaminen tai paikkatietopohjaiset analyysit antavat käsityksen palvelujen riittävydestä, saavutettavuudesta ja soveltuvuudesta alueen väestölle. Virkistyspalveluun kohdistuvaa kysyntäpainetta voidaan arvioida väestötietojen ja väestön ulkoilukäyttäytymiseen liittyvien tutkimusten avulla, jota on melko hyvin käytettävissä. Sopivien tarjontaa kuvaavien mittareiden käytön haasteena on riittävän laadukkaiden aineistojen olemassa olo, jotka olisi saatavilla kohtuullisella työmäärällä. Vuodenajasta riippuen virkistysalueiden käyttö on erilaista, mikä omalta osaltaan aiheuttaa mittareille rajaus- ja laajuusongelmia. (Sievänen 2010, 2326.) Kysyntä ja tarjonta ei kuitenkaan kerro mitään palveluiden laatutasosta, joille ei ole valtakunnallisia mittareita.

2.5 Virkistysaluepalveluiden kehittäminen

Työn yhtenä tavoitteena oli selvittää, kuinka muut kunnat ovat lähestyneet virkistysaluepalveluiden kehittämistä. Edellisissä luvuissa tarkastelussa oli lähemmin mukana Jyväskylän, Kangasalan ja Tampereen viherpalveluohjelmat. Kyseiset kaupungit valikoituivat pääkohderyhmäksi osittain siksi, että Pirkkala on käyttänyt viheralueohjelmaansa valmistellessaan Jyväskylän ja Tampereen viherpalveluohjelmia referenssinään. Tampereen seutukunnissa tehdään yhä enenevässä määrin yhteistyötä alueen kaupunkien ja kuntien kanssa, jolloin Kangasalan ja Tampereen viherpalveluohjelmien tarkastelu puoltaa paikkaansa mahdollisten synergioiden saavuttamiseksi. Kangasalan tarkastelua puoltaa myös sen noin 30 000 asukasmäärä (Tilastokeskus – Väestötilastot 2013), joka on lähimpänä Pirkkalan

kokoluokkaa. Tarkastelun tuloksena syntyi virkistysaluepalveluiden kehittämisen portaatt (Kuvio 1), joka kuvaa tarvittavia työvaiheita virkistysaluepalveluiden investointisuunnitelman aikaansaamiseksi.

Kuvio 1. Virkistysaluepalveluiden kehittämisen portaatt. Portaatt ovat kirjoittajan näkemys virkistysaluepalveluiden kehittämisen eri vaiheista pohjautuen kuntien viheralueohjelmiin (Tiira 2015).

Virkistysalueiden kehittäminen ja investointisuunnitelman tekeminen on moniportainen prosessi, joka lähtee nykytilanteen tarkastelusta. Prosessin edetessä saatetaan huomata, että palveluiden seurannan taso ei ole riittävä prosessin tavoitteiden saavuttamiseen, jolloin lähtötietojen päivittämiseen on syytä palata.

Palvelut ovat kuntalaisia varten, joten kehittäminen tulee pohjautua kuntalaisten tarpeisiin. Koska tarpeet palvelun saavutettavuuden suhteen vaihtelevat väestöryhmittäin, tulee tarkoituksenmukaiset kohderyhmät määrittellä. Tarpeiden kartoitusta voidaan tehdä esimerkiksi asukaskyselyin ja ryhmähaastatteluin, mutta myös paikkatietopohjaisten väestörakenteen ja virkistysalueverkoston tarkastelun avulla (Schipperijn 2010, 43). Yleisellä tasolla palveluiden kysynnästä on saatavilla tietoa esimerkiksi seuraavista tutkimuksista:

- Kuntalaisten kokemustieto liikuntapaikkojen laadun arvioinnissa (Gretschel, Laine & Junttila-Vitikka 2013)
- Luonnon virkistyskäyttö – Tietoa ulkoilusta (Metsäntutkimuslaitos 2014)
- Lähiliikuntapaikkojen arviointitutkimus (Nuori Suomi ry. 2007)
- Ulkoilun olosuhteet Suomen kunnissa (Suomen Latu ry 2011).

Palveluiden tarjonnan ja kysynnän tulee kohdata optimaalisella tasolla. Riittävän palvelutason määrittämiseen vaikuttaa lainsäädäntö, standardit ja normit sekä kunnan oma tahtotila palvelujen laatutasoksi. Palvelutason määrittämisessä tulee huomioida myös maankäytölliset mahdollisuudet, oletettu väestörakenteen kehitys ja kunnan käytössä olevat resurssit.

Kun tiedetään tavoitetila, asukkaiden tarpeet ja tämän hetken tarjonta, voidaan analysoida ja aikatauluttaa, mitä uusia palveluita tarvitaan joko uusilla kaavoitettavilla alueilla tai kehittämällä nykyisiä palveluita vakiintuneella maankäyttöalueella, mitkä nykyisistä palveluista säilytetään ja onko jonkin palvelun kysyntä niin vähäistä, että se on tarkoituksenmukaista poistaa tai muuttaa toiseen virkistysaluepalveluun viimeistään palvelun elinkaaren lopussa. Rahoitus- ja toteutusaikatauluun vaikuttaa niin kunnan resurssit kuin uusien kaavoitettujen alueiden rakentamisaikataulutkin. Tärkeää on myös huomioida rahoitus- ja toteutusaikataulussa suunnitelmien vaikutukset ylläpitoon ja varautua vuosittaisissa ylläpitobudje-teissa muuttuviin kustannuksiin.

Virkistysaluepalveluita kehitettäessä lainsäädäntö velvoittaa asukkaiden osallistamiseen (MRL 132/1999, 1 §; HE 190/2014 vp, 27–28). Asukkaiden osallistaminen on tärkeää myös siksi, että osallistaminen tehostaa julkisten palveluiden käyttöä, lisää asukkaiden tyytyväisyyttä ja vähentää ilkeävaltaa (Larjovuori, Nuutinen, Heikkilä-Tammi & Manka 2012, 18). Kohteiden suunnittelu on hyvä toteuttaa syvällistä, aitoa vuorovaikutusmenetelmää käyttäen yhdessä lähiasukkaiden ja paikallisten kolmannen sektorin toimijoiden, kuten asukasyhdistysten ja urheiluseurojen kanssa. Tarpeiden kartoitusvaiheessa tehdyt asukkaiden osallistamiset ovat tavallisesti pinnallisia menetelmiä, joissa asukkailla on jonkinlaisia mahdollisuuksia vaikuttaa virkistysaluepalveluiden rakentamiseen. Asukkaiden osallistamisessa on tärkeää, että suunnittelu etenee nopeasti konkreettisiksi toimenpiteiksi, sillä ilman näkyviä tuloksia osallistaminen on turhaa. (Paukku 2014, 12.) Siksi on hyvä tehdä osallistamissuunnitelma mahdollisimman varhaisessa vaiheessa prosessia, jossa tarkoin harkitaan, missä vaiheessa ja miten asukkaita osallistetaan hyvän lopputuloksen aikaansaamiseksi.

Virkistysaluepalveluiden kehittäminen tulee olla oppiva prosessi, jossa suunnitelmia ollaan valmiita muuttamaan, mikäli ne eivät johdakaan tavoitteiden kestäväan toteutumiseen. Oppivan prosessin edellytyksenä on hankkeen seuranta ja arviointi eri vaiheissa prosessia. Seurantasuunnitelman tekeminen on osa hyvin toteutettua toteuttamissuunnitelmaa. Seurantasuunnitelmassa kuvataan tarkasti kehittämisprosessin raportointivastuut ja menetelmät, kuinka kehittämisen toteutumista arvioidaan sekä arviointien alustavat ajankohdat (Silfverberg 2000, 10, 48).

3 PIRKKALAN LIIKKUMISEN VERKON LÄHTÖKOHDAT

Tähän lukuun on kerätty Pirkkalan kunnasta olemassa olevaa materiaalia lähtötilanteen selvittämiseksi ja liikkumisen verkon kehittämisen pohjaksi.

3.1 Kehittämistä ohjaavat strategiat ja ohjelmat

Pirkkalan kunnan kehittämistä ohjaavat valtion asettamien tavoitteiden lisäksi Tampereen seudun kuntien yhteisesti asettamat tavoitteet sekä kunnan oma strategia. Tavoitteiden saavuttamiseksi luoduissa ohjelmissa tavoitteet purkautuvat konkreettisemmiksi toimenpiteiksi. Seuraavassa on poimintoja strategioista ja ohjelmista, joita virkistysaluepalveluiden kehittämisessä tulee huomioida sekä jo tehtyjä, virkistysalueita koskevia suunnitelmia ja selvityksiä lähtötilanteen kartoittamiseksi.

3.1.1 Seutuyhteistyö

Pirkkala on mukana Tampereen kaupunkiseudun kuntien seutuyhteistyössä, jonka tavoitteena on yhdyskuntarakenteen seudullinen suunnittelu, palvelujen kehittäminen ja elinkeinoyhteistyö. Yhteistyötä organisoii Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä, jonka tehtävänä on mm. yhteisten suunnittelu- ja kehittämishankkeiden toteuttaminen. Kaupunkiseudun yhdyskuntasuunnittelua ohjaavina asiakirjoina ovat mm. maankäytön, asumisen ja liikenteen seudullinen MAL-aiesopimus, joka on Tampereen kaupunkiseudun kuntien ja valtion välinen yhteistyösopimus ja kaupunkiseudun liikenneverkon toteuttamisohjelma TASE, jonka kehittämisen tavoitteet kirjataan osana MAL-aiesopimusta (Tampereen kaupunkiseutu 2014a; Tampereen kaupunkiseutu 2014b.)

Seutuyhteistyön yhtenä tavoitteena on kasvattaa kävelyn ja pyöräilyn osuutta koko alueella. Yhteisesti hyväksytyn kävelyn ja pyöräilyn kehittämisohjelman mukaan Tampereen kaupunkiseudun visiona on olla kestävä liikumisen esimerkkialue Suomessa. Tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan kaikkien hallinnonalojen toimia asenteiden ja liikkumistottumusten muuttamiseksi, yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän yhteensovittamista sekä kattavaa, korkeatasoista ja kaikkia käyttäjäryhmiä palvelevaa kävelyn ja pyöräilyn verkostoa. Kehittämistarpeina ohjelmassa esitetään kävelyn ja pyöräilyn pääverkon toteuttamista, joka muodostuu seudullisista, korkean teknisen laatutason omaavista laatukäytävistä ja niihin yhdistyvistä hierarkialtaan alempitaisoisista paikallisista väylistä. Pääväylien tavoiteverkossa tulee erityistä huomiota kiinnittää jalankulun ja pyöräilyn erottelutarpeeseen. Yksi kehitettävä laatukäytävä ohjelmassa on Pirkkalan laatukäytävä Tampereen ja Pirkkalan keskustojen välillä kulkien Naistenmatkantietä myöten, jonka ongelmina nähdään olevan puutteellinen viitoitus ja liittymissä pyöräilijöiden kohtelemisen jalankulkijoina. Ohjelmassa ehdotetaan vesistöjen hyödyntämistä virkistyskäytön lisäämiseksi täydentämällä Pyhäjärven ja kehittämällä Vähäjärven kiertäviä reittejä. Kehittämisohjelmassa on yhteensä 31 toimenpide-ehdotusta vision saavuttamiseksi vuoteen 2030 mennessä. (Tampereen kaupunkiseutu 2012a, 5–6, 31, 39–42.)

Kävelyn ja pyöräilyn kehittämissuunnitelman edistämiseksi on perustettu Käpy-niminen työryhmä, joka valmistelee ja seuraa ohjelmasta johdettujen konkreettisten toimenpiteiden toteutumista. Kävelyn ja pyöräilyn kehittämissuunnitelman mukaisesti toimia kutsutaan kärkitoimenpiteiksi ja ne on jaettu asenteisiin ja liikkumistottumuksiin, maankäytön ja liikennejärjestelmän yhteensovittamiseen sekä infrastruktuuriin vaikuttaviin toimenpiteisiin (Taulukko 9). (Tampereen kaupunkiseutu 2013a, 7–10.)

Taulukko 9. Käpy-työryhmän suunnittelemat kaikkia seutukunnan jäseniä ja vain Pirkkalaa koskeneet suunnitellut toimenpiteet vuonna 2013 (Tampereen kaupunkiseutu 2013a, 7–10).

No	Toimenpide	Kuvaus	Toteutus- aikataulu
Asenteisiin ja liikkumistottumuksiin vaikuttavat kärkitoimenpiteet			
1	Seudullinen viitoitussuunnitelma	Koskee seudullisia ja muita pääreittejä. – suunnitelma – fyysinen toteutus	2013 2014
2	Kävelyn ja pyöräilyn reittioppaan seudullistaminen	Esiselvitystyö aloitettu 2011. Selvitystyön perusteella tehdään päätös reittioppaan seudullistamisesta.	2013
3	Seudullinen liikkumisen ohjauksen neuvonta	Liikennejärjestelmätyöryhmä Liikkumisen ohjauksen neuvonta Tampereen seudulla -hankkeen ohjausryhmäksi.	2013
4	Pyöräilyn edistämiskampanja	Kampanjan suunnittelu ja toteutus	Alkuvuosi 2013
Maankäytön ja liikennejärjestelmän yhteensovittamisen kärkitoimenpiteet			
5	Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen kaavoituksessa	Edistämismahdollisuuksien kirjaaminen yleis- ja asemakaavojen tavoitteisiin, reittien suunnittelu yleis- ja asemakaavoihin, kaavojen liikennevaikutusten arviointi kävelyn ja pyöräilyn näkökulmasta, edellisten raportointi Käpy-työryhmälle.	2013
6	Pyöräpysäköintinormien asettaminen kuntien rakennusjärjestyksiin tai kaavamääräyksiin		2013
Kävelyn ja pyöräilyn infrastruktuurin kärkitoimenpiteet			
7	Anian rantatien kevyenliikenteenväylän jatkaminen (yhteishanke ELY), 1300 m		2013
8	Perkiöntien kevyenliikenteenväylä, 400 m		2013
9	Turkkiradan ja Teollisuustien kevyenliikenteenväylien yhdistäminen, 150 m		2013
10	Uusien kaava-alueiden kevyenliikenteenväylät (Vaitti, Linnakallio, Pere, Naistenmatka), 1800 m		2013
11	Lisäksi toteutetaan pieniä liikenneturvallisuuskohteita		2013

Vuonna 2013 suunniteltiin MAL-sopimukseen sisältyvää Tampere–Pirkkala-laatukäytävää, jonka yhteydessä määriteltiin myös seudullisia tavoitteita laatukäytävien suunnittelulle. Hankkeen toteutus on suunniteltu vuosille 2014–2015. Lisäksi Pirkkalan kunta ja ELY toteuttivat Käpy-työryhmän valmistelemia toimenpiteitä. Vuosina 2014–2015 on suunniteltu toteutettavaksi pyöräilyn seudullisen viitoituksen ja polkupyörien

liityntäpysäköinnin kehittäminen. (Tampereen kaupunkiseutu 2013b, 6; Tampereen kaupunkiseutu 2013c, 9.)

3.1.2 Pirkkalan kunnan strategia

Parempien palvelujen koti -niminen Pirkkalan uusin kuntastrategia vuosille 2014–2018 (2013a) julkaistiin joulukuun lopussa 2013 (Kuva 2). Se jatkaa edellisen Palvelujen Pirkkala -nimisen strategian linjoilla korostaen Pirkkalan tahtotilaa olla hyvien palvelujen kunta. Pirkkalan yhtenä haasteena on väestön kasvun hallinta ja väestörakenne. Viimevuosien aktiivinen maapolitiikka ja kiinteistöinvestoinnit ovat nopeasti velkaannuttaneet kunnan ja kuntatalouden arvioidaan jatkossa pysyvän kireänä.

Kunnan toiminta-ajatuksena on mm. kestävä kehityksen periaatteiden noudattaminen, viheralueiden riittävyys, laadukas kunnallinen palvelutuotanto ja kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien kehittäminen. Hyvinvoivat ja aktiiviset asukkaat on yksi uuden strategian päätavoitteesta, jonka toteuttamisen painopistealueeksi on määritelty monipuolisten kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-ajan palvelujen tarjoaminen kaikille ikäryhmille. Muita asukkaisiin liittyviä painopistealueita ovat palvelujen kehittämisessä asukkaiden tarpeiden huomioiminen, monipuolisten osallistumismenetelmien käyttäminen, asukkaiden omaehtoisuuteen perustuvien hyvinvointia tukevien toimenpiteiden etusijalle asettaminen ja laadukkaat palvelut.

Kuntastrategiaa täydentää kunnan eri ohjelmat, jotka avaavat tarkemmalla tasolla kunnan keskeisiä tavoitteita. Tällaisia ohjelmia ovat mm. Viheralueohjelma ja eri kehitysohjelmat. (Pirkkalan kunta 2013a, 4–6, 8.)

Kuva 2. Pirkkalan kunnan strategiakartta 2014–2018 (Pirkkalan kunta 2013a, 10).

3.1.3 Pirkkalan kunta – Viheralueohjelma

Viher- ja luonnontilaisten alueiden määrittely kuului Pirkkalan kunnan strategisiin hankkeisiin vuosina 2011–2015 (Pirkkalan kunta 2010a, 9). Hankkeen tuloksena syntyi Pirkkalan kunnan viheralueohjelma (2011a), jonka suunnittelun yhteydessä päivitettiin asemakaava-alueilla olleiden viheralueiden hoitoluokitukset ja joita myöhemmin on päivitetty. Viheralueohjelman mukaisesti myös virkistysmetsien hoitosuunnitelmia on päivitetty ja työ on käynnissä talousmetsien sisällyttämiseksi metsänhoitosuunnitelmaan. Ohjelmassa suunniteltujen erityisalueiden, niittyjen ja peltojen hoitosuunnitelmien tekeminen ei ole vielä alkanut. (Pirkkalan kunta 2011a, 4–5; Riihinen, sähköpostiviesti 17.2.2014.)

Viheralueiden hoitoluokitusten ja -suunnitelmien lisäksi viheralueohjelma pitää sisällään viheraluejaottelun ja -tyypityksen esimerkialueineen (Taulukko 10). Jaottelun pohjana on käytetty Tampereen ja Jyväskylän viheralueohjelmien viheralueiden pääluokituksia, joita on sovellettu vastaamaan Pirkkalan kunnan viher- ja virkistysalueita. Pääluokat ovat alueiden luonnehdintoja, jotka kuvaavat niiden käyttötapa ja hoitoa. Pääluokat on jaettu pienempiin, lähinnä käyttötarkoituksen mukaisiin viheraluetyyppeihin, joiden tarkempi määrittely tapahtuu esimerkialueen tai muun lyhyen kuvauksen avulla. Viheralueohjelmassa on myös mainintoja suunnitelmista viheraluetyypeittäin kuten lähileikkipaikkoja koskeva leikki- ja lähiliikuntapaikkojen kehittämisohjelma 2012 sisältäen rakentamis- ja peruskorjaussuunnitelmat (Pirkkalan kunta 2011a, 6–7, LIITTEET; ViherKARA-verkosto 2013, 7–8.)

Taulukko 10. Pirkkalan viheralueohjelman mukainen viheralueiden jaottelu ja jako viheraluetyyppeihin esimerkkeineen (Pirkkalan kunta 2011a, LIITTEET).

JAOTTELU	VIHERALUETYYPPI	ESIMERKKEJÄ
YLEISET VIHERALUEET		
1) Yleispuistot	Oleskelupuistot Käyttöpuistot Lähiliikuntapaikat Keskusleikkipaikka Lähileikkipaikat	Pereen Sahapuisto Vähäjärven ranta --- Ransupuisto useita
2) Erityispuistot	Uimarannat Retkeilyalueet ja -reitit Urheilupaikat Koirapuistot Skeittipaikat Venerannat	Kurikanvainion uimaranta yleisurheilu- ja pallokentät --- Kurikan kenttä Loukonlahti
LUONNONMUKAISET VIRKISTYS- JA MAISEMANHOITO- ALUEET	Lähimetsät Viheryhteydet ja -reitit Rannat, pienvesialueet, kosteikot Maisemapellot, niityt Laidunalueet Harjut, kalliit, rinteet Talousmetsät Virkistysmetsät Muut luonnonalueet Ekologinen käytävä	asemakaava-alueiden metsät taajaman ulkoilureitit, maisemaniityt Pyhäjärven rannat, Pyhäoja, Virkaniemi vuokrapellot ja pienialaiset niityt Turrin lammaslaidun Taaporinvuori yleiskaavan virkistysalueilla suot eri luontotyyppejä

JAOTTELU	VIHERALUETYYPPI	ESIMERKKEJÄ
SUOJAVIHERALUEET	Liikenteen suojaviheralueet Muut suojaviheralueet Hulevesien käsittelyalueet	esim. rannat, teollisuusalueet viivytyksaltaat, kosteikot, avo- ojat
LIIKENNEVIHERALUEET	Valtion liikenneviheralueet Kunnan liikenneviheralueet	
ERITYISALUEET	Golfkentät Satama-alueet Muut erityisalueet	
SUOJELUALUEET JA MUUT TÄRKEÄT LUONTOKOhteet	Luonnonsuojelulain 24§:n mukaiset kohteet Kaavamerkinnöin suojellut kohteet Natura 2000-verkoston kohteet, Luonnonsuojelulain 29§:n mukaan suojellut luontotyypit Metsälain 10§:n mukaiset tärkeät elinympäristöt Muinaismuistolain mukaiset kohteet Muut arvokkaat luontokohteet	
RAKENNUSTEN PIHAPIIRIT	Yksityispihat Julkisten rakennusten pihapuistot Koulujen ja päiväkotien leikki- ja liikuntapihat	Pirkankoivu, Kunnanvirasto Killon päiväkotit

3.1.4 Muita ohjelmia ja selvityksiä

Pirkkalan kunnan ikäohjelma päivitettiin 2013. Uuden ikäohjelman keskeisinä tavoitteina on mm. terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä esteettömyys. Ikäohjelman toteuttamiseksi on tehty konkreettisia toimenpide-ehdotuksia vuosille 2013–2016, kuten eri ikäpolvia yhdistävien tilaisuuksien järjestäminen mukaan lukien ulkoilutapahtumat, omaehtoisen fyysisen toimintakyvyn mahdollistaminen liikunnan avulla, osallistumismahdollisuuksien tiedottamisen lisääminen ja esteettömyyden huomioiminen peruskorjauksessa kaikilla tasoilla. Ohjelmassa on myös vanhustyön keskuksen Pirkankoivun piha-alueiden turvallisuuden ja esteettömyyden ylläpitäminen sekä vuonna 2010 tehdyn esteettömyyskartoituksen täydentäminen. (Pirkkalan kunta 2013b, 8–18.)

Pirkkalan kunnan esteettömyyskartoituksessa käytiin läpi kunnan ja seurakunnan omistamia kiinteistöjä ja niihin välittömästi liittyviä rakennettuja ympäristöjä. Selvityksen tuloksissa oli mukana 6 koulua ja 6 päiväkotia, joiden piha-alueen hoitoa, kulkumahdollisuuksia, valaistusta ja toimintojen hahmotettavuutta selviteltiin. Nuolialan koulu, jossa toteutetaan erityislasten opetusta ja jossa oppilaina on liikuntaesteisiä ja liikkumisen apuvälineitä käyttäviä lapsia, puuttui tuloksista. Eniten puutteita koettiin piha-alueiden valaistuksessa. Selvityksessä mukana olleen vanhustyön keskuksen Pirkankoivun piha-alueen puutteet liittyivät pinnan tasaisuuteen. Lisäksi kartoituksessa toteutettiin niin sanotut kyläkävelyt Suupalla, Loukonlahdessa, Kyöstillä ja Toiviossa. Esteettömyyskartoituksen tuloksena kartoitetuissa kohteissa on tehty korjauksia ja rakennettu Pirkankoivun läheisyyteen esteetön reitti. (Pirkkalan kunta 2010b; Pirkkalan kunta 2011b.)

Vuonna 2010 selvitettiin *Pirkkalan ulkoilureittejä* ja tehtiin kattava suunnitelmaehdotus niiden kehittämiseksi. Suunnitelmassa hyödynnettiin olemassa olevia reittilinjauksia ja todettiin uusien reittien raivausten tarve vähäiseksi. Selvityksen mukaan talvikäyttöön soveltuvien kävelyreittien tarjonta supistuu kesän tarjonnasta merkittävästi talvisten latulinjausten vuoksi. Kehittämisehdotukset liittyivät pääsääntöisesti reittien opastamiseen, uusien rengasreittien ja taukopaikkojen kehittämiseen sekä parkkipaikkojen lisäämiseen ulkoilureitistön eri osien yhteyteen. Esteettömiksi ulkoilureiteiksi taajama-alueella työssä ehdotettiin Vähäjärven rantoja kiertävä ulkoilureitistö ja rengasreitin kehittäminen Pereensaaren ympäri. Suunnitelma ei edennyt lautakuntakäsittelyyn saakka, joten sen mukaisesti reittien kehittäminen ei ole edennyt. (Terämä, sähköpostiviesti 9.3.2015.)

Pirkkalan kunnan ohjelmissa ei tällä hetkellä ole liikuntapalveluihin liittyviä ajan tasalla olevia kehittämissuunnitelmia. Vuonna 2006 valmistui kunnan viimeisin *liikuntapoliittinen ohjelma*, jonka tavoitteet asetettiin vuoteen 2015 saakka. Ohjelman mukaan ulkoliikuntapaikkojen puutteita oli mm. reittien valaistuksessa, viitoituksessa ja niiden varrella olevissa kuntoseteissä. Kenttien puutteet nähtiin olevan varustetasoissa, aitauksissa, pysäköintitiloissa sekä huoltotiloissa. Uimarantojen varustus oli minimitasoa. Ohjelmassa todettuja puuttuvia ulkoliikuntapaikkoja olivat hyvä-tasoiset nurmi- ja yleisurheilukentät, paikat vesiturheilua varten sekä asuintaajamat yhdistävä, valaistu ulkoilureitti parkkipalveluineen, kuntoseteineen ja lepopaikkoineen. Ohjelmassa oli esitetty noin kymmenen uuden ulkoliikuntapaikan ja reitin toteuttamista, joista lähinnä on toteutunut vain keskustan tekonurmen rakentaminen. Lisäksi vuosittain on toteutettu pienimuotoisempia ylläpitokorjauksia ja reittiverkosto on jonkin verran muuttunut vuoteen 2006 verrattuna. (Pirkkalan kunta 2006, 8, 21–23; Koskinen, tiedonanto 20.8.2013.)

3.2 Maankäytön muutokset

Tämän työn virkistysalueiden tarkastelu rajoittuu Pirkkalan kunnan taajama-alueelle sekä koulujen välittömään läheisyyteen. Tässä luvussa tarkastellaankin niitä kunnan kaavoituksessa suunniteltuja ja jo vahvistettuja kaavoja, joilla on vaikutusta virkistysalueverkoston rakentamiseen verrattuna nykytilanteeseen.

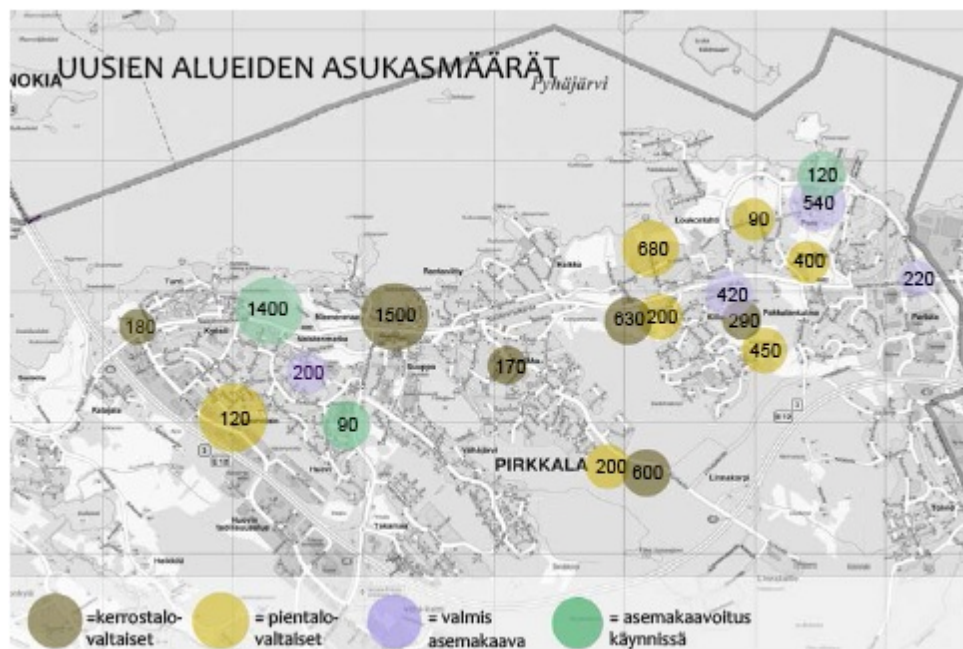
3.2.1 Pirkkalan taajamayleiskaava 2020

Pirkkalan yleiskaavan laatimisesta koko kunnan alueelle tehtiin periaatepäätös vuonna 2002. Yleiskaavaehdotus oli nähtävillä vuonna 2008, jonka jälkeen sitä rajattiin pienemmäksi maakunnallisten hankkeiden vuoksi. Rajauksen jälkeen yleiskaava sai nimen taajamayleiskaava, joka kattaa kunnan pohjoisosassa olevan alueen kehätieltä (valtatie 3) Pyhäjärven rantaan pois lukien Partolan alueen, jossa jo on oikeusvaikutteinen yleiskaava. Kunnanvaltuusto hyväksyi taajamayleiskaavan 9.12.2013 pidetyssä kokouksessa. Taajamayleiskaavan lainvoimaiseksi tuleminen voi vielä kestää, sillä siitä on tehty viisi valitusta Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen

(Pirkkalan kunta 2013c, 1–6; Pirkkalan kunta 2013d; Pelkonen, sähköpostiviesti 31.1.2014).

Taajamayleiskaavan tavoitteena on mm. eheyttää yhdyskuntarakennetta sekä parantaa kevyen liikenteen verkostoa ja sen saavutettavuutta. Tiivistyvän kaupunkirakenteen vastapainoksi asuinalueiden ympärille jää monipuolisia viher- ja virkistysalueita, jotka yhdistävät asuinalueet toisiinsa. Ohitustien sisäpuolinen viherverkko yhdistetään ulkoilureittien ja eritasoratkaisuin Pirkkalan eteläosan laajaan metsäalueeseen.

Taajamayleiskaavassa varaudutaan väestön kasvuun osoittamalla uusia asuinalueita ja laajentamalla nykyisiä. Ennen vuotta 2020 on suunniteltu toteutettavaksi Nuolialanlaakso, Lepomoisio, Turri, Soljan asuntoalue, osa kuntakeskuksesta, osa Killonvainiontien ja Killon kerrostaloalueesta, Pereensaarentien varsi ja osa Kurikan laajennuksesta. Muut alueet on suunniteltu toteutettavaksi vuoden 2020 jälkeen. Asukasmäärän laskennallinen kasvu on noin 8500 henkeä, joista jo asemakaavoitetuilla ja asemakaavoituksen alla olevilla alueilla on noin 2990 asukasta. (Kuva 3.)

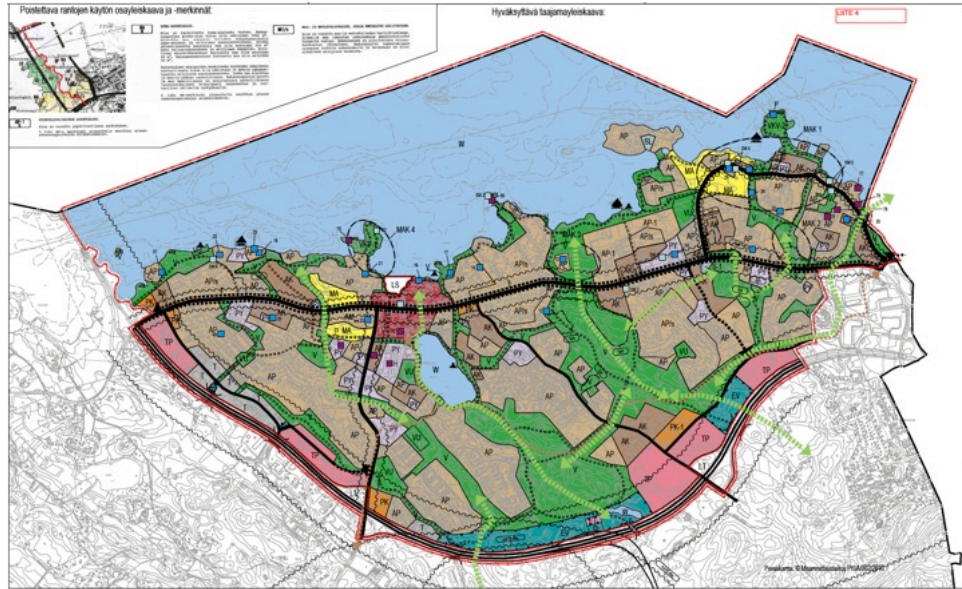

Kuva 3. Taajamayleiskaavan mukaiset laskennalliset asukasmäärien lisäykset uusilla asuinalueilla. Laskelmassa ei ole mukana jo asemakaavoitettuja tai asemakaavoituksen alla olevia toteutumattomia alueita. (Pirkkalan kunta 2013c, 58.)

Viheralueet muodostavat virkistysalueverkoston perusrungon. Taajamayleiskaavan luontoselvityksissä osoitettiin neljä tärkeää ekologista yhteyttä, joiden ympärille muodostetut vihersormet sijaitsevat asuinalueiden välissä ulottuen Pyhäjärveltä kehätielle (Kuva 4). Asuinaluevarausten sisältämät ja jatkosuunnittelussa tarkentuvat pienemmät viheralueet nivoutuvat virkistysyhteyksin vihersormiin. Pyhäjärven rannan ranta-alueet on mahdollisuuksien mukaan osoitettu virkistysalueiksi. Pyhäjärven rannassa olevat Virkaniemi ja Preen saari ovat keskuspuistoksi varattuja virkistysalueita, joista Preen saarella on mahdollista toteuttaa palstaviljelyalue.

Pyhäjärven rantaan on merkitty myös kaksi uutta satamaa: toinen kunta-keskuksen läheisyyteen Naistenmatkanlahteen ja toinen Pereen saareen.

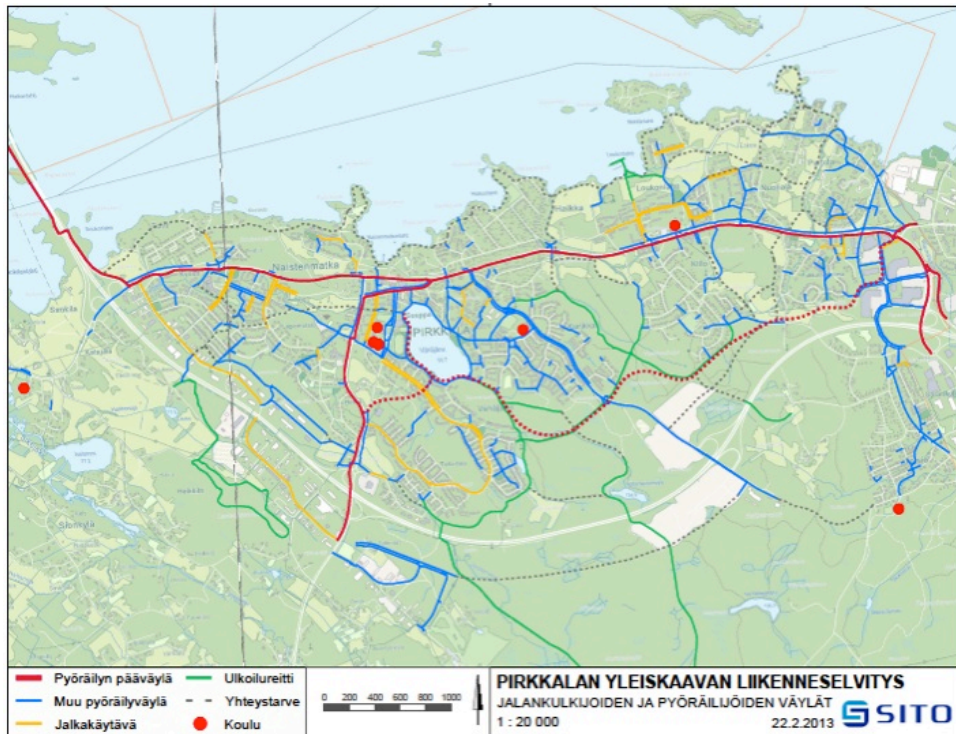
Virkistysalueiden yhteyteen on varattu sijaintipaikkoja liikuntapaikoille. Loukonlahden urheilukentän paikka on siirretty Pereentien varteen ja samalla varausta on laajennettu mahdollistamaan kahden erillisen kentän tai vaihtoehtoisesti jonkin muun liikuntapaikan rakentaminen. Virkistys-, suojelun ja suojaviheralueiden yhteispinta-ala on 394 hehtaaria, mikä on noin 30,8 % Pirkkalan taajamayleiskaavan maa-alueesta.

Kuva 4. Taajamayleiskaavan vihersormet. Ote taajamayleiskaavan kaavakartasta. Vihreällä pohjalla on merkitty virkistykseen tarkoitettut alueet. Vaalean vihreillä nuolilla ja katkoviivoilla on merkitty viheryhteystarpeet, joiden ekologiset yhteydet tulee säilyttää suunniteltaessa kyseisiä alueita ja niiden lähiympäristöä tarkemmalla tasolla. (Pirkkalan kunta 2013e.)

Toimivat virkistysyhteydet liittävät viheralueet virkistysalueverkostoksi. Virkistystarpeiden lisäksi tiivistyvä yhdyskuntarakenne lisää kävellessä ja pyöräillen tehtyjä matkoja, mikäli kevyenliikenteen verkosto on riittävän laadukas. Taajamayleiskaavan valmistelussa selvitettiin jalankulun ja pyöräilyn kehittämistarpeita, joista tärkeimmiksi kehittämiskohteiksi nousivat poikkisuuntaisten, uusien yhteyksien luominen (Kuva 5). Kaavassa on ohjeelliseksi ulkoilureitiksi osoitettu maakunnallisestikin tärkeä, Pyhärannan viheralueet yhdistävä ja rantaa seuraava jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden yhteinen virkistysreitti. Varsinkin työmatkaliikuntaa edistävänä ja kehitettävänä nopeana pyöräilyreittinä kaavaan on osoitettu ympäri vuoden kunnossapidettävä pyöräilyn laatukäytävä Suuppa–Kurikka–Partola. Asemakaavoituksen ja muun jatkosuunnittelun yhteydessä kaavassa olevien reittien linjaukset suunnitellaan tarkemmalla tasolla. (Pirkkalan kunta 2013c, 1, 6, 36, 41–45, 57–67.)

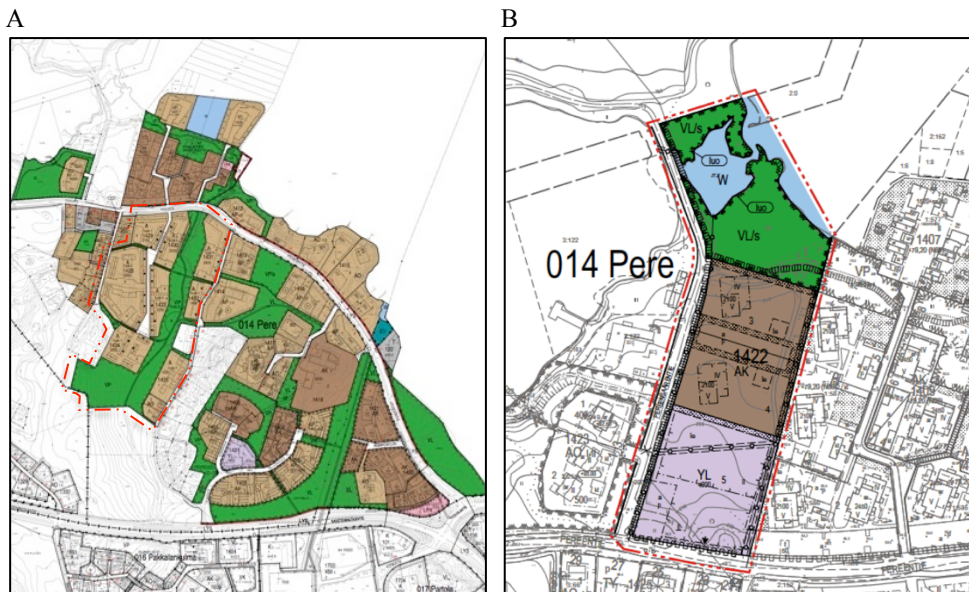

Kuva 5. Taajamayleiskaavan liikenneselvityksen mukaiset kehitettävät kevyenliikenteen väylät. Punaisella katkoviivalla on merkitty uusi pyöräilyn laatukäytävä välillä Suuppa–Kurikka–Partola. Pyhäjärven rannan tuntumassa kulkeva virkistysreitti on merkitty harmaalla katkoviivalla (Pirkkalan kunta & Sito 2013b).

3.2.2 Uudet asemakaavat ja asemakaavaehdotukset

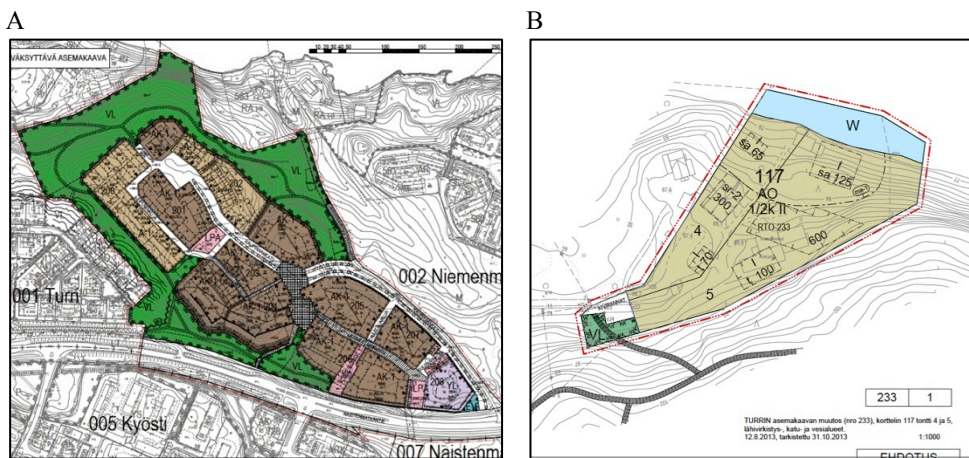
Taajamayleiskaavassa mainittuja vuoteen 2020 mennessä toteutettavaksi suunniteltuja kohteita (luku 3.2.1) on jo osittain asemakaavoitettu ja osittain kohteita on myös kaavoitustyön alla. Pirkkalan kunnan maapoliittisen ohjelman mukaan kaavoitetut maat ovat pääsääntöisesti kunnan omistamia (Pirkkalan kunta 2012a, 11).

Nuolialanlaakso ja Pereensaarentie sijaitsevat Pereen kunnanosassa. Nuolialanlaakson pohjoisosa on asemakaavoitettu ja alue on rakenteilla (Kuva 6 A). Asuntoalueiden keskellä olevan puiston ympäristön hulevesiä keräävä joenuoma rakennettiin vuonna 2012 ja puiston käytävien sekä suunnitellun leikki- ja liikuntapaikan pintarakenteet rakennettiin vuonna 2013 (Pirkkalan kunta 2014b). Pereensaarentielle on suunnitteilla päiväkotikiikialueineen, kerrostaloasuntoja ja luonnontilaisena säilytettävä vihheralue, jolle kuitenkin saa rakentaa maasta korotetun ulkoilureitin ja lintutornin (Kuva 6 B) (Pirkkalan kunta 2013f).

Kuva 6. Kuvassa A on ote Preen voimassa olevasta asemakaavayhdistelmästä. Punaisella katkoviivalla on merkitty Nuolialanlaakson rakenteilla oleva asemakaava-alue. (Pirkkalan kunta 2013g.) Kuvassa B on kaavavalmistelussa oleva ehdotus Pereentien varren asemakaavaksi (Pirkkalan kunta 2013f).

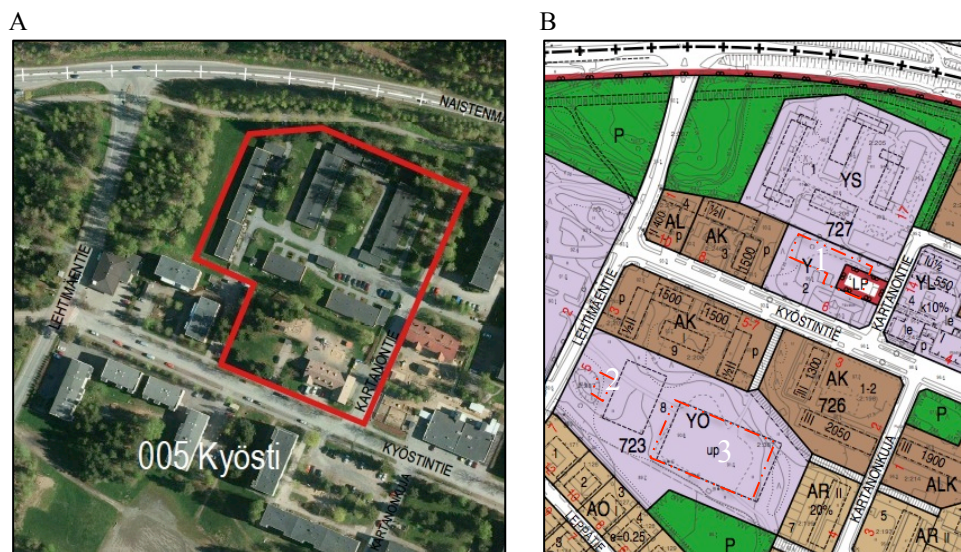
Naistenmatkantien pohjoispuolinen, Turrin ja Niemenmaan asuntoalueiden välinen metsä-, virkistys- ja puistoalueen uusi asemakaava keskitehokkaaksi Soljan asuinalueeksi vahvistettiin Pirkkalan kunnan valtuutuksessa joulukuun alkupuolella 2013 (Kuva 7 A). Asutusalueen ympärillä on lähivirkistysaluetta, jonne on osoitettu alue monitoimikentälle ja virkistysreiteille. Virkistysalueen itä- ja pohjoisosissa on liito-oravan ja lepakoiden esiintymisalueet, mitkä rajoittavat metsänhoidollisia toimenpiteitä. (Pirkkalan kunta 2013h.) Soljan kaavan kanssa samanaikaisesti vahvistettu Turrin asemakaavan muutos (Pirkkalan kunta 2013i) Soljan kaavan luoteispuolella (Kuva 7 B) parantaa Soljan kaavaan merkityn virkistysreitit liittymistä olemassa olevaan Kivirannantiehen. Virkistysreitti on osa taajamaleiskaavassa merkittyä Pyhäjärven rantareittiä.

Kuva 7. Kuvassa A on Soljan uuden asunto-alueen asemakaavaehdotus (Pirkkalan kunta 2013h). Kuvassa B on Soljan kaavan luoteispuolella oleva alue (Pirkkalan kunta 2013i).

Pirkkalan kunnanhallitus on lokakuun 2013 kokouksessaan päättänyt, että Kyöstin alueen kehittämistä jatketaan koskien vanhusien talojen korttelia (Kuva 8 A). Uuden asemakaavan tarkoituksena on huomioida vanhusväestön lukumäärän kasvaminen ja vastata esteettömän asumisen ja ympäristön lisääntyvään tarpeeseen. (Pirkkalan kunta 2013j.) Kaavoitusalueella sijaitsee nykyisin myös Kerhorakennuksen leikkipuisto. Suunnittelualueen välittömässä läheisyydessä sijaitsevat Kyöstin leikkipuisto ja Kyöstin kenttä, jotka molemmat on rakennettu asemakaavassa merkitylle opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueelle (Kuva 8 B). Osaa kyseisestä tontista ollaan vuokraamassa päiväkotitoimintaa varten, jolloin Kyöstin leikkipuisto poistuu ja Kyöstin kenttä jää vuokra-alueen ulkopuolelle (Pirkkalan kunta 2013k).

Kuva 8. Kuvassa A on punaisella rajattuna Kyöstin asemakaavan muutosalue (Pirkkalan kunta 2013i). Kuvassa B on ote voimassaolevasta Kyöstin asemakaavasta (Pirkkalan kunta 2007), johon punaisella katkoviivalla on merkittynä 1=Kerhorakennuksen ja 2=Kyöstin leikkipuistot sekä 3=Kyöstin kenttä.

Muut uudet tai tällä hetkellä käynnissä olevat asemakaavamuutoshankkeet eivät oleellisesti vaikuta virkistysalueverkostoon tai ovat vasta aloitusvaiheessa.

3.3 Väestö

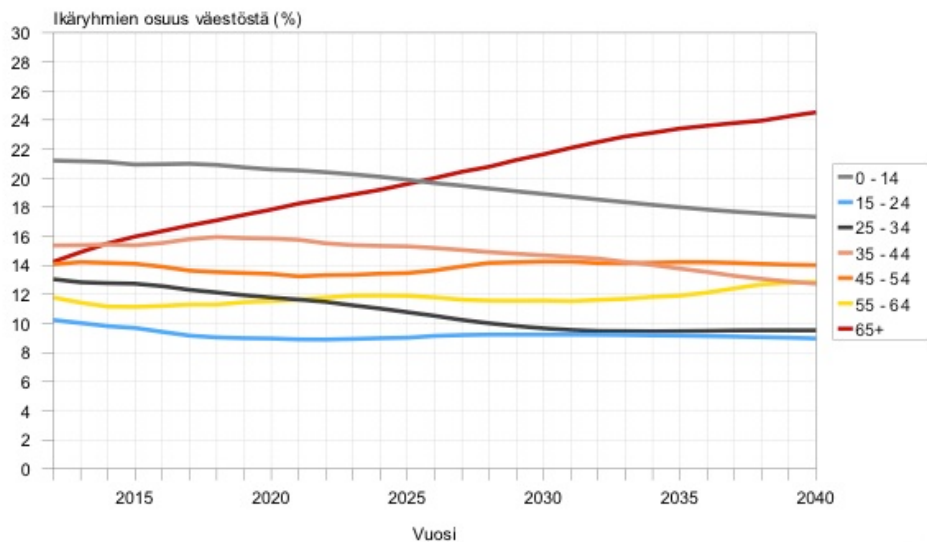
Vuoden 2013 lopulla vakinaisesti Pirkkalan kunnassa asui lähes 18 400 henkilöä. Viimeisen 10 vuoden aikana väestö on kasvanut noin 3 800 hengellä vuosittaisen kasvun vaihdellessa noin 1,3 prosentista lähes 4,5 prosenttiin (Tilastokeskus – Väestötilastot 2013). Pirkkalan väestö on suhteellisen nuorta verrattuna koko maan tilanteeseen ja suurin osa väestöstä asuu taajamassa rivi- tai pientalossa. (Taulukko 11).

Taulukko 11. Pirkkalan väestöön ja asumiseen liittyviä avainlukuja verrattuna koko maan vastaaviin lukuihin (Tilastokeskus n.d.).

Väestö	Pirkkala	Koko maa
Väkiluku 31.12.2013	18 369	5 451 270
Väkiluvun muutos, % 2012–2013	1,3	0,5
0–14-vuotiaiden osuus väestöstä, % 31.12.2013	21,4	16,4
15–64-vuotiaiden osuus väestöstä, % 31.12.2013	63,6	64,2
65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä, % 31.12.2013	15	19,4
Asuminen		
Asuntokuntien lukumäärä 31.12.2013	7 725	2 599 613
Vuokra-asunnossa asuvien asuntokuntien osuus, % 31.12.2012	17,3	30,5
Rivi- ja pientaloissa asuvien asuntokuntien osuus asuntokunnista, % 31.12.2013	61,7	54
Taajama-aste, % 1.1.2012	97,3	84,7

Tilastokeskuksen (2013) väestöennusteen mukaan Pirkkalan kunnan suurin yksittäinen väestöryhmä vuonna 2012 oli 0–14-vuotiaat lapset. Vuoteen 2040 mennessä 65-vuotta täyttäneiden suhteellinen osuus tulee kasvamaan noin 10 %, kun samanaikaisesti 0–14-vuotiaiden osuus laskee noin 4 %. Vuosi 2025 ennustetaan taitekohdaksi, jolloin 0–14-vuotiaiden lasten ja yli 65-vuotta täyttäneiden suhteellinen osuus väestöstä on yhtä suuri eli molempien ikäryhmien yhteenlaskettu osuus koko väestöstä on noin 40 %. (Kuvio 2.)

Kuvio 2. Pirkkalan väestöennuste vuosille 2012–2040 ikäryhmittäin. Ennusteen pohjana on vuoden 2012 aluerajat ja se on julkaistu 11.10.2013. (Tilastokeskus 2013.)

3.4 Toteutettuja asukaskyselyitä

Pirkkalan kunnassa on viime vuosien aikana toteutettu lukuisia asukaskyselyitä. Seuraavassa on tarkasteltu vuosien 2009–2013 aikana toteutettuja kyselyitä niiltä osin, kun niillä on vaikutusta ulkoliikunta- ja virkistysaluepalveluiden kehittämiseen. Kyselyt on käsitelty aikajärjestyksessä uusimmasta vanhimpaan, paitsi teknisten palveluiden määrääjain toistuvat palvelutyytyväisyyskyselyt, joista kaksi viimeisintä kyselyä on käsitelty samassa kappaleessa.

3.4.1 Teknisten palveluiden palvelutyytyväisyyskyselyt

Pirkkalan kunnan asukkaiden mielipiteitä teknisistä palveluista on kartoitettu joka neljän vuoden välein alkaen vuodesta 1995. Kyselyn avulla on arvioitu kunnallistekniikan nykytilannetta ja kehittämiskohteita. Vastauksien vertailukelpoisuuden vuoksi tutkimus on kysymyksiltään ollut pääosin sama vuodesta 2001 lähtien. Kyselytutkimukseen sisältyy myös kysymyksiä puisto- ja virkistysalueiden hoidosta sekä palveluiden kehittämisehdotuksista.

Vuoden 2013 lopulla toteutettiin viimeinen palvelutyytyväisyystutkimus. Se toteutettiin ensimmäistä kertaa internet-kyselynä Surveypalin automaattisella palauteohjelmistolla. Kysely julkaistiin Pirkkalan kunnan internetsivuilla 20.11.2013 ja vastausaikaa oli 1.12.2013 saakka. Kyselystä tiedotettiin paikallislehdessä Pirkkalainen, kunnan internetsivuilla sekä kunnan Facebook-sivustolla. Paperimuotoisia lomakkeita oli mahdollista täyttää ja palauttaa kunnan palvelupisteessä. Kyselyyn saatiin vastauksia yhteensä 56 kappaletta. Vastaajien osuus vastaa noin 0,4 %:a Pirkkalan täysi-ikäisestä väestöstä laskettuna tilastokeskuksen vuoden 2012 väestötilastoraportista (Tilastokeskus – Väestötilastot 2013). Vastaajista suurin osa eli yli 85 % oli 31–65-vuotiaita, yli 65-vuotiaita oli runsas 7 % ja vähiten vastauksia antoivat nuoret aikuiset eli 18–30-vuotiaat. Alueellisesti vastaukset painottuivat Pirkkalan kuntataajaman alueelle. (Pirkkalan kunta 2013n.)

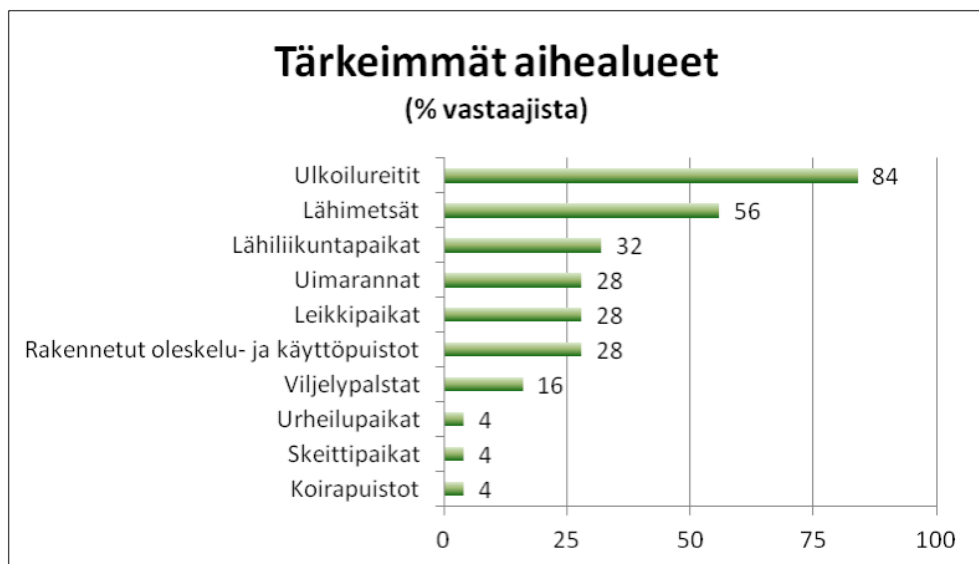
Edellinen kysely vuodelta 2009 toteutettiin ositettuna otantana ja kyselytutkimus postitettiin 500:lle satunnaisotannalla valitulle henkilölle. Otoskoko oli noin 4,1 % Pirkkalan täysi-ikäisestä väestöstä vuonna 2009 (Tilastokeskus – Väestötilastot 2013). Vastaamisaikaa kyselylle oli noin 1 kuukausi. Kyselyyn vastasi 213 henkilöä eli kyselyn vastausprosentti oli 42,6 %. Vastaajista noin 67 % oli 31–65-vuotiaita, 20 % oli yli 65-vuotiaita ja nuoria aikuisia oli 13 %. Kuten vuoden 2013 tutkimuksessakin, mielipiteet painottuivat Pirkkalan kuntataajaman alueelle. (Pirkkalan kunta 2009, 3–4.)

Huolimatta erilaisesta otantatavasta ja vastausprosentista, kyselyjen tulokset olivat samansuuntaiset koskien puistojen ja virkistysalueiden hoitoa sekä katuasioita. Päällimmäiseksi nousivat kummassakin kyselyssä lasten leikkipaikkojen ja lähimetsien hoito sekä katujen valaistus ja talvikunnossapito. Kehittämisehdotusten kärjessä olivat tiedotuksen ja palvelujen lisääminen Internetissä, kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen ja muun tiedotuksen tehostaminen. Oman alueen viihtyisyyden kaksi tärkeintä tekijää molemmissa kyselyissä olivat ympäristön rauhallisuus ja turvallisuus sekä alueen luonnonmukaisuus, vehreys ja väljyys. Vuoden 2013 kyselyssä kolmen tärkeimmän viihtyisyystekijän joukkoon oli noussut ulkoilu-, urheilu ja harrastusmahdollisuuksien oleminen lähellä. Vuoden 2009 kyselyssä vapaamuotoisissa kommentteissa ehdotettiin mm. kevyen liikenteen väylille hiekatonta osuutta pulkan vetämisestä tai potkukelkkailua varten sekä luistelukauden pidentämistä. (Pirkkalan kunta 2009, 20–22; Pirkkalan kunta 2013n.)

3.4.2 Pirkkalan viheralueiden kehittäminen

Keväällä 2012 toteutettiin kaikille kuntalaisille tarkoitettu asukaskysely, jolla haluttiin kartoittaa asukkaiden mielipiteitä Pirkkalan viheralueista. Samalla asukkaille tarjottiin mahdollisuus esittää viheralueiden parantamis- ja kehittämisehdotuksia. Paikallislehdessä julkaistiin artikkeli viheralueiden kehittämisestä. Kyselylomake oli kunnan nettisivuilla sekä kunnantalon palvelupisteessä. Vastausaikaa kyselyllä oli 15.5.2012 saakka ja vastauslomakkeet pyydettiin palauttamaan joko kunnan nettisivujen kautta tai kunnanviraston yhteispalvelupisteeseen. Kyselyyn saatiin vastauksia 50 kappaletta. (Merikanto 2012, Pirkkalainen 25.4.2012, 9; Pirkkalan kunta 2012b, 1.) Verrattuna tilastokeskuksen (2013) vuoden 2012 lukuihin vastaajat edustavat noin 0,4 %:a Pirkkalan kunnan täysi-ikäisestä väestöstä. Vastaajien taustatietoja ei kartoitettu.

Kyselyyn vastanneiden mukaan 84 % piti ulkoilureittejä tärkeimpänä viheralueiden kehittämisen aihealueena. Kolmen tärkeimmän aihealueen joukkoon nousivat lisäksi lähimetsät ja lähiliikuntapaikat (Kuvio 3). Kuntalaisilta kysyttiin myös avoimilla kysymyksillä, millaisiin harrastuksiin tulisi löytyä paikka ja mistä, mikä on heidän lempipaikkansa ja miksi sekä pyydettiin vapaamuotoisia kommentteja Pirkkalan viheralueiden kehittämiseksi. Vastauksissa korostui jälleen lähimetsissä, rannoilla ja lähiliikuntapaikoilla toteutettavat liikunnalliset harrastukset, kuten lenkkeily, kuntoilu, uinti ja luonnossa liikkuminen. Kehityskohteissa toivottiin yleisesti lisää penkkejä ja roskiksia ulkoilureittien varteen sekä keskustan ja Vähäjärven alueelle. Useissa vastauksissa tuli esille viheralueiden ja lähimetsien säästäminen luonnonmukaisina ja monimuotoisina sekä polkuverkoston lisääminen. (Pirkkalan kunta 2012b, 8.)

Kuvio 3. Vuonna 2012 tehdyn asukaskyselyn mukaan tärkeimmät aihealueet viheralueiden kehittämisessä (Pirkkalan kunta 2012b, 1).

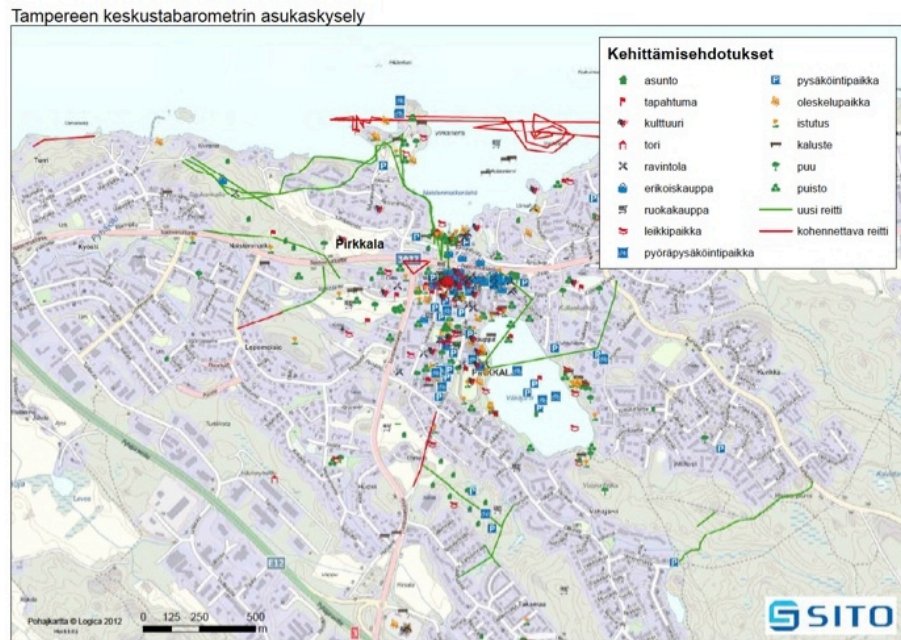
3.4.3 Tampereen keskustabarometrin asukaskysely

Seutuyhteistyönä toteutettiin vuonna 2012 keskustabarometritarkastelu yhtenäisten seurantamittaristojen saamiseksi kaupunkien keskusta-alueille. Laadullisten mittareiden aikaansaamiseksi toteutettiin asiantuntijahaastattelu ja asukaskysely, jotka antavat arvokasta tietoa keskustojen viihtyisyydestä, turvallisuudesta, palveluista, virkistysmahdollisuuksista ja kehittämistarpeista. (Tampereen kaupunkiseutu 2012b, 3–20).

Asukaskysely toteutettiin 16.1.–22.2.2012 välisenä aikana selainpohjaisella karttapalautekyselyllä. Kyselystä järjestettiin mediatilaisuus, jaettiin mediatiedote ja paikallislehtiin laitettiin ilmoitus. Lisäksi kyselystä tiedotettiin kuntien internetsivuilla, jota mainostettiin uudelleen kyselyn puolivälissä ja kyselystä lähetettiin viesti kuntien oppilaitoksiin. Palaute kyselyyn annettiin paikkaan sidottuina karttamerkkeinä, numeerisina arvosanoina annettuihin kysymyksiin tai väittämiin sekä vapaamuotoisilla teksteillä. (Tampereen kaupunkiseutu 2012b, 19–20.)

Pirkkalan keskustan osalta kyselyyn saatiin 158 vastausta, joista opiskelijoiden ja koululaisten osuus oli 74 kpl. Vastaajat olivat alueellisesti koko kunnan alueelta ja vastaajia oli kaikista ikäryhmistä. (Tampereen kaupunkiseutu, 2012b, 20, 46.) Tilastokeskuksen väestötilaston mukaan (2013) Pirkkalan 13–17-vuotiaiden osuus väestöstä vuonna 2012 oli 6,4 %, kun kyselyyn vastanneiden nuorten osuus puolestaan oli 47 %. Kyselyyn vastanneet edustavat noin 0,9 %:a kunnan koko väestöstä ja noin 62 %:a yläkoulu- ja lukioikäisistä nuorista. Vastauksissa painottuvat siten nuorten mielipiteet.

Asukkaiden vastauksissa viihtyisimpien ja hyvien oleskelupaikkojen joukkoon nousivat vapaa-ajan tekemiseen liittyvät alueet, kuten kunnan uimarannat, puistot sekä muut ulkoliikunta-alueet. Eryityisesti Vähäjärven ympäristö sai paljon positiivisia mainintoja. Viihtyisyyttä ja turvallisuutta vähentäviä tekijöitä olivat huono valaistus, puutteet kevyen liikenteen väylissä ja keskusta-alueella sosiaalinen epäjärjestys. Kehittämisehdotuksissa toivottiin kulttuuri- ja liikunnallisten tapahtumien järjestämistä esimerkiksi Vähäjärven ympäristössä ja leikkipuistoissa sekä uusia reittejä (Kuva 9) (Tampereen kaupunkiseutu & Sito 2012.)

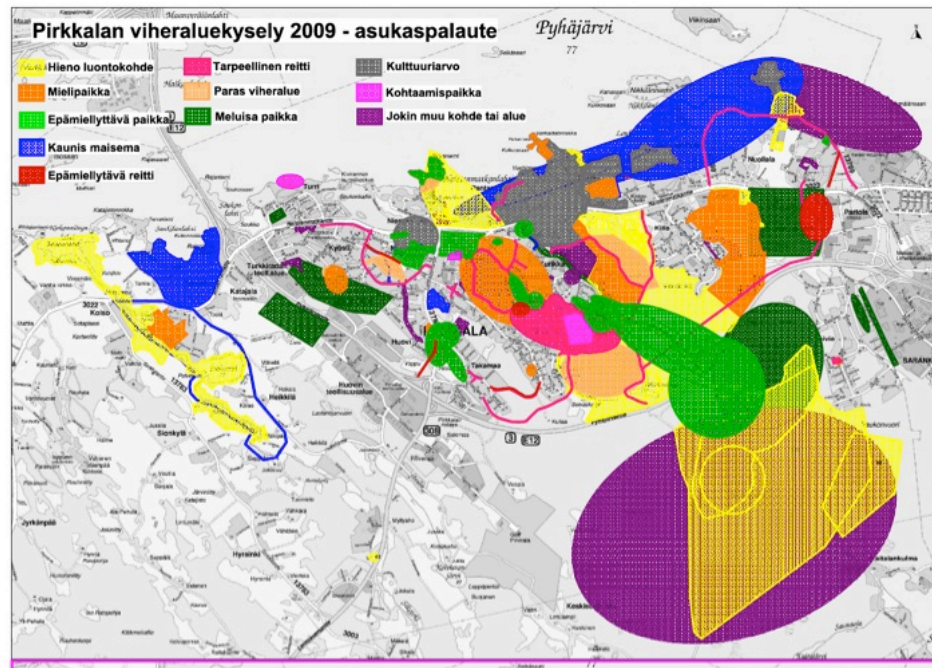
Kuva 9. Pirkkalaisten esittämiä kehittämisehdotuksia Tampereen keskustabarometrin asukaskyselyssä (Tampereen kaupunkiseutu & Sito, 2012).

3.4.4 Pirkkalan viheraluekysely 2009

Vuonna 2009 Pirkkalassa toteutettiin asukaskysely kunnan kotisivuilla olleella paikkatietopohjaisella karttapalautejärjestelmällä, jonka avulla kartoitettiin asukkaiden mielipiteitä kunnan viheralueista ja niiden hoidosta (Pirkkalan kunta, 2010c). Kyselystä tiedotettiin paikallislehdessä Pirkkalainen 15.7.2009 ja 12.8.2009 ja kyselyyn saattoi vastata elokuun loppuun saakka (2009a; 2009b). Palautteita saatiin 170 kappaletta (Pirkkalan kunta, 2010c). Vastauksen antoi yhteensä 93 eri henkilöä, mikä on noin 0,7 % Pirkkalan täysi-ikäisestä väestöstä vuonna 2010. Vastaaajista 26 % oli kuntakeskuksesta, 16 % oli Nuolialasta, 4 % oli haja-asutusalueelta ja 54 %:n asuinpaikka oli tuntematon. Tilastokeskuksen väestötilaston mukaan (2013) täysi-ikäisistä kuntalaisista vuonna 2009 kuntakeskuksessa asui 56 %, Nuolialassa 33 % ja haja-asutusalueella 10 %. Vastaukset edustavat karkeasti ottaen Pirkkalan väestörakennetta asuinpaikan suhteen.

Kyselyn palautteet jakautuivat 11 eri palauteluokkaan (Kuva 10). Hienoina luontokohteina, mielpaikkoina ja parhaina viheralueina eniten palautetta saivat luonnontilaiset metsä- ja virkistysalueet, kuten Vadelmakorpi ja Virkaniemi. Kauniiksi maisemiksi arvostettiin Vähäjärven ja Pyhäjärven rantamaisemia, Loukonlahden kulttuurimaisemia sekä lukuisia avoimia peltomaisemia. Kulttuuriarvoiksi merkittiin kohteita, jotka ovat maisemallisesti, kulttuurisesti ja historiallisesti merkittäviä, kuten Virkaniemi, Haikka, Loukonlahden peltomaisemat, Pereen saari ja Ollilan maatilamiljöö. Vähäjärven ympäristön polut ja niihin yhdistyvä ulkoilureittiverkosto koettiin tarpeellisiksi reiteiksi. Uudeksi reitiksi ehdotettiin ohjattua ja merkittyä ulkoilureittiä Pereen alueelta Vähä-Naistenjärven ylikulcusillalle. Epämiellyttävät reitit olivat kevyenliikenteenväyliä ja ulkoilu-

reittien risteysalueita, joissa asukkaat kokivat puutteita turvallisuudessa, valaistuksessa, siisteydessä tai reitin pinnoitteessa. Viheralueita, joiden hoidossa tai esteettisyydessä vastaajat kokivat puutteita, pidettiin epämiellyttävänä paikkoina. Valtatie 3:n välittömässä läheisyydessä olevat asuinalueet koettiin meluisiksi paikoiksi varsinkin silloin, kun melulta suojaava rakenne puuttui tai kun suojaavaa puustoa oli harvennettu voimakkaasti. (Pirkkalan kunta 2010c.)

Kuva 10. Pirkkalan viheraluekyselyn 11 eri palauteluokkaa piirrettyinä kartalle (Pirkkalan kunta 2010d).

3.5 Palvelujen tuottaminen

Pirkkalan kunnan (2014a) internet-sivujen mukaan vastuu Pirkkalan kunnan tarjoamien ulkoliikuntaan liittyvien palveluiden järjestämisestä jakautuu usealle eri toimijalle. Hallinto-osastoon kuuluva maankäyttö vastaa kaavoituksesta, missä luodaan virkistysalueverkostolle toiminnan puitteet. Sivistysosastoon kuuluva liikuntatoimi vastaa kunnan liikuntapalveluista ja liikuntapaikkojen käytöstä järjestäen ohjaus- ja koulutustoimintaa sekä tapahtumia. Lisäksi liikuntatoimen tehtävänä on tukea urheiluseurojen toimintaa. Sivistysosastoon kuuluvat varhaiskasvatus ja opetus sekä perusturvaosastoon kuuluva vanhusten palvelut vastaavat ulkoliikunnan järjestämisestä osana omaa toimintaansa. Tekninen osasto suunnittelee virkistysaluepalvelut, toteuttaa niiden rakentamisen ja vastaa niiden ylläpidosta.

Vastuut teknisen osaston sisällä ovat myös jakaantuneet tehtävä- ja vastualueittain. Tilapalvelu vastaa kunnan omistamien rakennusten ja pihajaloiden, kuten koulujen, päiväkotien ja vanhainkotien suunnittelusta, rakentamisesta ja ylläpidosta. Kunnallistekniikka puolestaan huolehtii liikenneväylien sekä virkistys- ja viheralueiden yhdyskuntateknisestä suunnittelusta, rakentamisesta ja ylläpidosta. Kunnallistekniikan sisällä nämä tehtävät jakaantuivat vuonna 2013 kunnallistekniikan suun-

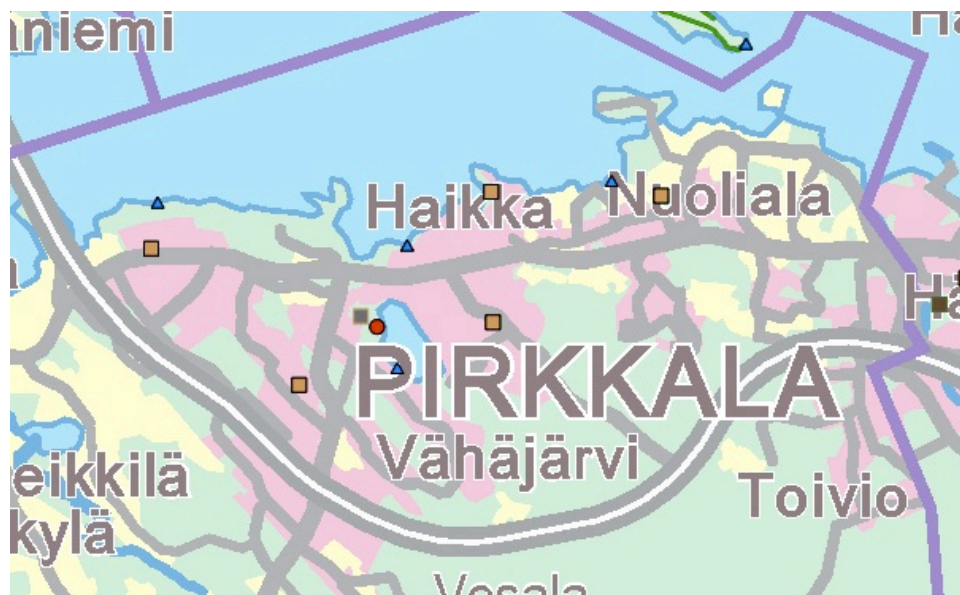

nittelun ja työnjohdon, liikenneväylien, virkistysalueiden, urheilualueiden, viheralueiden sekä maa- ja metsätilojen vastuualueisiin (Pirkkalan kunta 2014a; Pirkkalan kunta 2014b.)

Pirkkalan kunnalla ei ole virkistysalueita koskevia yhteisiä tietokantoja eri tehtävä- ja vastuualueiden kesken. Valtakunnallinen Lipas-paikkatietojärjestelmä on yksi mahdollisuus liikuntapaikkojen tarkastelemiseksi. Virkistysalueiden kartoittamiseksi tehtiin noin vuosi sitten liikuntapaikkaselvitys. Seuraavissa kappaleissa tarkastellaan näitä kahta tietolähdettä olemassa olevien virkistysaluepalveluiden selvittämiseksi.

3.5.1 Liikuntapaikat Lipas-tietokannassa

Lipas-tietokannan karttasovelluksesta löytyy Pirkkalan kunnan ylläpitämiä ulkoliikuntapaikkoja taajama-alueelta yhteensä 11 kappaletta (Kuva 11). Raporttisovelluksesta löytyy selkeästi enemmän ulkoliikuntapaikkoja (Liite 1), vaikka raporttisovelluksenkaan tiedot eivät vastaa nykytilannetta. Erot kartta- ja raporttisovelluksen välillä johtuvat yksittäisten kohteiden puuttuvista paikkatietotalennuksista.

Kuva 11. Ots Lipas-järjestelmän karttasovelluksessa olevista Pirkkalan kunnan ylläpitämistä ulkoliikuntapaikoista taajama-alueella. Ruskea neliö on pallokenttä – 5 kpl, sininen kolmio on uimapaikka – 4 kpl, punainen ympyrä on yleisurheilukenttä – 1 kpl ja harmaanruskea neliö on lähiliikuntapaikka – 1 kpl. (Jyväskylän yliopisto 2014.)

Tiedot Lipas-järjestelmässä ovat Pirkkalan osalta puutteellisia, joten järjestelmän mahdollistamien raporttien tulkinnassa tulee olla varovainen. Raportointijärjestelmä mahdollistaa mm. eri kuntien liikuntapaikkojen määrien vertailun suhteessa asukasluvuun (Taulukko 12).

Taulukko 12. Pallokenttien vertailua pirkanmaalaisten 10 000–33 000 asukkaan kuntien kesken (Jyväskylän yliopisto 2014).

Liikuntapaikka tyyppi	Lukumäärä	Kunta	Asukasluku	Maakunta	Kpl/1000 asukasta	m2/1000 asukasta
Pallokenttä	11	Akaa	17 134	Pirkanmaa	0,6	2 080,1
Pallokenttä	4	Hämeenkyrö	10 500	Pirkanmaa	0,4	934,3
Pallokenttä	13	Kangasala	30 126	Pirkanmaa	0,4	1 065,4
Pallokenttä	5	Lempäälä	21 440	Pirkanmaa	0,2	643,7
Pallokenttä	15	Mänttä-Vilppula	11 122	Pirkanmaa	1,3	3 169,4
Pallokenttä	25	Nokia	32 354	Pirkanmaa	0,8	1 831,8
Pallokenttä	9	Pirkkala	18 128	Pirkanmaa	0,5	2 071,4
Pallokenttä	24	Sastamala	24 501	Pirkanmaa	1,0	1 520,8
Pallokenttä	35	Valkeakoski	21 172	Pirkanmaa	1,7	4 459,8
Pallokenttä	38	Ylöjärvi	31 515	Pirkanmaa	1,2	2 331,0

3.5.2 Liikuntapaikkaselvitys

Liikuntapaikkaselvitys (Pirkkalan kunta 2013m) tehtiin talvella 2012 - 2013. Sen tarkoituksena oli saada listaus kunnallistekniikan ylläpitämistä ulkoliikunnan toimintapaikoista ja samalla tarkastella niihin kohdistuvien välittömien toimien tarvetta. Selvitykseen kirjattiin mukaan myös tilapalvelun hallinnoimat ja ylläpitämät päiväkotien ja koulujen pihat ilman toimenpidearvioita. Selvityksen mukaan Pirkkalan kunnassa on yleis- ja lajikohtaisia kenttiä, leikkipaikkoja sekä uimapaikkoja kesäkaudella yhteensä 89 kappaletta ja talvikaudella 39 kappaletta. Lisäksi kunnan ylläpitämiä venerantoja ja satamia on yhteensä 14 kappaletta (Taulukko 13).

Taulukko 13. Liikuntapaikkaselvityksen mukaiset toimintapaikat Pirkkalassa jaoteltuna kunnossapitovastuun, kunnanosan ja sekä kesä- että talvitoiminnon mukaan (Pirkkalan kunta 2013m).

	KUNNALLISTEKNIikka / KESÄ											TALVI			TILAPALVELU								
	Hiekkatekonurmi	Nurmikenttä	Hiekkakenttä	Puistokenttä	Montuoliareena	Leikkipaikka	Sketti	Kuntoliipiste	Lentopallo	Beach volley	Uimaranta	Yhteensä	Satama	Veneranta	Yhteensä	Kaukalo	Avoijää	Puustojää	Yhteensä	Päiväkodin piha	Koulun pihalleikki	Yhteensä	
001 Turri						2					1	3	x	1	1								
002 Niemenmaa						1						1											
003 Rantaniitty						1					1	2			1	1							
004 Haikka	1					1				1		3					1	1					
005 Kyösti			1	1		4			1			7											
006 Lepomoisio						1						1									2		2
007 Naistenmatka	1		1		1	2	1					6			1	1				2	1	2	
008 Kurikka			1			4	1	2		1		10								4	1	5	
009 Huovi				1		1						2											
010 Vähäjärvi					1	3			1			5								1		1	
011 Takamaa						1						1											
012 Loukonlahti			1			3					1	5	1	3	4				2		1	3	4
014 Pere						3						3			4	4					1		1
015 Killo			1			1		1				3									2		2
016 Pakkalankulma				1		3						4									1		1
018 Toivio			1			3			1			5									1		1
023 Sankila				1								1										1	1
024 Hysinki									1			2									1		1
Reippi						1					1	2				1	1						
Kranstoippa		2										2				1	1						
	1	4	7	4	1	35	2	3	4	2	5	68	1	13	14	6	9	3	18	14	7	21	

Kunnallistekniikan ylläpitämiä toimintapaikkoja on yhteensä 68 kpl. Talvikauden toimintapaikkoja on 18 kpl (12 kohteessa).
 Kunnassa on kaksi satamaa, vain Loukonlahti on kunnan ylläpitämä. Venerantoja on lisäksi 13 kpl.
 Lisäksi tilapalvelun vastuulla on yhteensä 14 päiväkodin ja 7 koulun leikki/välituntipihaa.

Koulujen yhteydessä olevat kentät kuuluvat kunnallistekniikan kunnossapidon piiriin, vaikka sijaitsevatkin tilapalvelun hallinnoimien kiinteistöjen alueella. Tilapalvelun ylläpitämien toimintapaikkojen turvallisuustarkas-

tukset suorittaa yksityinen palveluntarjoaja ja kunnallistekniikan ylläpitämien leikkikenttien ja -puistojen, skeittipaikkojen, uimarantojen ja talviuintipaikkojen kuluttajaturvallisuusvalvonnan ja turvallisuustarkastukset suorittaa ympäristöterveyden valvontayksikkö Pirteva. (Pirkkalan kunta 2013m, Pirkkalan kunta 2014c.) Viheralueilla sijaitseville leikkikentille suoritetaan omavalvontaa Kuluttajaturvallisuuslain edellyttämän turvallisuusasiakirjan mukaisesti. Muiden ulkoliikunnallisten paikkojen turvallisuusasiakirja on työn alla. (Riihinen, sähköpostiviesti 21.3.2014).

Liikuntapaikkaselvityksessä esiin tulleet lähivuosien suunnitellut korjaavat toimenpiteet ovat mukana liikunnallisten toimintapaikkojen nykytilan kuvauksessa (luku 4.2).

4 LIIKKUMISEN VERKON KEHITTÄMINEN

Tässä luvussa kehitetään Pirkkalan virkistysaluepalveluita. Kehittämisessä lähdetään liikkumisen verkolle asetettavista tavoitteista, jonka jälkeen se etenee kehittämisen portaiden mukaisesti (Kuvio 1). Olemassa olevia tietoja täydennetään työn edetessä tarvittavilta osin tai tuotetaan aivan uutta materiaalia, jotta kehittämisessä päästäisiin eteenpäin seuraavaan työvaiheeseen.

4.1 Liikkumisen verkon tavoitteet

Lait ja asetukset ohjaavat virkistysaluepalveluiden kehittämistä. Maankäyttö ja rakennuslaista (MRL 132/1999, 1, 5 §), vuonna 2015 voimaan astuvasta uudesta liikuntalaista (HE 190/2014 vp, 5 §) ja kuluttajaturvallisuuslaista 920/2011, 1–3 §) voidaan liikkumisen verkolle kiteyttää seuraava tavoite:

Liikkumisen verkon kehittämisen tavoitteena on liikunta-aktiivisuutta lisäävä, kaikille väestöryhmille tarkoitettu ja turvallinen virkistysalueverkosto.

Lainsäädännön ohjaamien tavoitteiden lisäksi Pirkkalan kunnan strategia painottaa monipuolisia ja laadukkaita virkistysaluepalveluita. Pirkkalan ikäohjelman mukaisesti erityistä huomiota tulee kiinnittää ikäihmisille suunnattujen palvelujen esteettömyyteen ja riittävään valaistukseen.

Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää virkistysaluepalveluiden saavutettavuuden tarkastelua niin määrällisillä kuin laadullisillakin mittareilla huomioiden eri väestöryhmien tarpeet.

4.2 Pirkkalan virkistysaluepalveluiden nykytila

Pirkkalan virkistysaluepalveluista saatavissa olevat tiedot ovat hajallaan ja niiden ylläpidossa on suuria eroja palveluittain. Tarkimmalla tasolla ja tietokantamuodossa ne oli saatavissa kesällä 2013 vain leikkipuistojen osalta. Palveluiden tarkastelemisen ja kehittämisen mahdollistamiseksi virkistysaluepalveluille kehitettiin luokitus, sekä kerättiin yhteen tiedostoon eri lähteistä saatavilla olevat tiedot virkistysaluepalveluista. Tässä luvussa käsitellään toteutettua luokitusta ja virkistysaluepalveluiden nykytilaa saatujen tietojen pohjalta.

4.2.1 Luokitus

Virkistysaluepalveluiden tarkastelemiseksi tarvitaan tiedosto tai tietokanta, jonka rakenteessa on syytä huomioida olemassa olevat luokitukset ja kehittämistyössä tarvittavat muut ominaisuudet. Virkistysalueiden luo-

kitus toteutettiin yleisellä tasolla niin, että mahdolliset uudet palvelut on helppo lisätä olemassa olevaan tietokantaan. Luokittelu pitää sisällään siten Liikkumisen verkon tarkastelualueen, mutta myös sen ulkopuolelle rajatut palvelut, kuten mm. yksityiset ja kunnan tarjoamat maksulliset palvelut.

Koska virkistysaluepalvelut ovat osa viherpalveluita, luokituksen lähtökohtana tarkasteltiin Pirkkalan viheralueohjelman mukaista luokitusta. Se on osittain toteutettu alueluokituksena ja osittain virkistysaluepalveluina, jossa samassa kohteessa voi olla useampia eri palveluita ja samansisältöiset palvelut voivat olla luokiteltuna eri alueille. Siten se ei ollut suoraan sovellettavissa virkistysaluepalveluiden luokituksiksi. Valtakunnallinen Lipas-paikkatietojärjestelmän luokituskaan ei suoraan sovellu Pirkkalan palvelurakenteeseen, sillä esimerkiksi kaikki päiväkotien ja koulujen pihat eivät vastaa lähiliikuntapaikasta yleisesti käytettyjä määritelmiä, eikä järjestelmässä ole luokiteltu leikkipaikkoja omaksi liikuntapaikkatyypikseen. Lisäksi tarkasteltiin virkistysalueiden luokitus- ja mitoitussuosituksia leikkipuistojen näkökulmasta (Taulukko 1) sekä kaupunkien toteuttamia leikkipaikkaluokituksia ja niiden soveltuvuutta Pirkkalan palveluluokituksiksi.

Virkistysaluepalveluiden luokituksen ensisijaiseksi lähtökohdaksi otettiin palvelun käyttötarkoitus, sillä se on palvelun käyttäjän kannalta keskeinen tieto. Siten samalla alueella, kuten leikkipuistossa, voi sijaita useita eri virkistysaluepalveluita, kuten leikkipaikka ja palloilupaikka. Palvelut jaettiin lisäksi alatasolle kuvaamaan palvelun sisältöä tarkemmin. Esimerkiksi palloilupaikkojen alaluokitus koostuu lajikohtaisista kentistä Lipas-järjestelmän mukaisesti. Leikkipaikat jaettiin keskus-, kunnanosa- ja lähileikkipaikkoihin soveltaen Pirkkalan viheralueohjelmaa ja liikuntakaavoitus.fi -sivuston suosituksia. Ominaisuustietoihin merkittiin palvelun lisämääreitä, kuten esimerkiksi pallokentän pintamateriaali tai kohteiden välinetyypit. Lisäksi palvelut ryhmiteltiin ylätasolle helpottamaan Lipas-järjestelmän ylläpitoa. Palvelut syötettiin tiedostoon rivitietoina välineittäin, jolloin tiedostoa voi täydentää uusilla, esimerkiksi analysoinnissa tarvittavilla ominaisuustiedoilla. (Liite 2.)

Virkistysaluepalvelut sijoitettiin Pirkkalan viheralueohjelman mukaisiin luokkiin pääsääntöisesti vallitsevan kaava-aluemerkinnän mukaisesti. Lähiliikuntapaikoiksi merkittiin kaikki sellaiset palloilu- ja toimintapaikat, jotka sijaitsivat puistoiksi ja leikkipaikoiksi merkityillä alueilla, mikäli ne eivät olleet nimeltä luokiteltuna johonkin muuhun viheralueohjelman luokkaan. Urheilupaikoiksi merkittiin vain sellaiset palloilupaikat, joiden kaavamerkintä viittasi urheiluun ja virkistykseen tai palloilukenttään. Kaikki Reipin ja Kränstolpan alueen palvelut sijoitettiin retkeilyalueet ja -reitit luokkaan. Taajama-alueella olevat ulkoilureitit sijoitettiin viheryhdydet ja -reitit luokkaan ja muut reitit virkistysmetsiin. Taulukoitaessa viheralueohjelman ja virkistysaluepalveluiden luokitukset ristiin, palvelut saivat täydentäviä merkityksiä niiden sijainnista ja osittain myös koosta. Palvelujen jaottelu toteutettiin lisäksi sulan maan aikaisiin kesäpalveluihin ja vain lumiseen aikaan oleviin talvipalveluihin. (Taulukko 14.)

Taulukko 14. Pirkkalan olemassa olevat virkistysaluepalvelut vuoden 2014 lopun tilanteen mukaan sijoitettuina Pirkkalan viheralueohjelman mukaisesti viheralueisiin. Virkistysalueiden palvelut on jaettu kesä- ja talvitoimintoihin. Luvut sisältävät sekä julkisia että yksityisiä virkistysaluepalveluita koko Pirkkalan alueella.

Viheralueet / Virkistysalueiden palvelut	Kesä								Talvi					
	Golfkentät, kpl	Leikkipaikat, kpl	Matonpesupaikat, kpl	Palloilupaikat, kpl	Toimintapaikat, kpl	Uimarannat, kpl	Ulkoilureitit, km	Veneilypaikat, kpl	Yleisurheilupaikat, kpl	Kesä yhteensä, kpl	Uimarannat, kpl	Ulkoilureitit, km	Ulkojää, kpl	Talvi yhteensä, kpl
Yleiset viheralueet		30		25	10	4		21	1	91	1		9	10
1. Yleispuistot														
Oleskelupuistot					1					1				
Keskusleikkipaikka		2								2				
Lähileikkipaikat		26								26		2	2	
Lähiliikuntapaikat				16	6					22		2	2	
2. Erityispuistot														
Retkeilyalueet ja -reitit		1		2		1	X**	4		8	1			1
Skeittipaikat					3					3				
Uimarannat						3		1		4				
Urheilupaikat		1		7					1	9		5		5
Venerannat								16		16				
Luonnonmukaiset virkistys- ja maisemanhoitoalueet					1		54*	1		2			39*	
Rannat, pienvesialueet, kosteikot								1		1				
Viheryhteydet ja -reitit							15*					15*		
Virkistysmetsät					1		39*			1		24*		
Erityisalueet	1							3		4				
Golfkentät	1									1				
Satama-alueet								3		3				
Rakennusten pihapiirit		22	2	9	3	1		1	1	39	1		10	11
Koulujen ja päiväkotien leikki- ja liikuntapihat		19		8	2				1	30			9	8
Julkisten rakennusten pihapuistot		2	2	1	1	1		1		8	1	1		2
Yksityispihat		1								1				
Kaikki yhteensä	1	52	2	34	14	5	54*	26	2	136	2	39*	19	21

* Arvio

** Määrittelemätön

Toteutettu luokitus mahdollisti myös Lipas-järjestelmän mukaisesti isompien liikuntapuistoalueiden määrittelyn, jonka alle ryhmiteltiin yksittäiset virkistysaluepalvelut. Vastaavaa luokitustasoa ei ole Pirkkalan viheralueohjelmassa. Esimerkiksi Pirkkalan taajama-alueella, keskeisellä paikalla kunnan keskustassa Vähäjärven ympäristössä sijaitsee yli 10 hehtaarin aluekokonaisuus, jonka 21 virkistysaluepalvelua (Taulukko 15) houkuttelevat käyttäjiä laajemmalla alueella. Kyseinen alue nimettiin tässä työssä Vähäjärven liikuntapuistoksi.

Taulukko 15. Vähäjärven liikuntapuiston palvelut. Suurimmalta osalta puistossa sijaitseva kevyenliikenteen väylä yhdistää yksittäiset palvelut toisiinsa. Puistosta on pistoja ympäröiviin asuinalueisiin ja laajempaan virkistysalueeseen.

Virkistysaluepalvelu	Virkistysaluepalvelu alaryhmä	Paikka	Palvelujen lukumäärä
Leikkipaikat	Keskusleikkipaikka	Kurikanvainion toimintapuisto	1
		Naistenmatkan koulu (alaste, yläaste ja lukio)	1
		Ransun leikkipuisto	1
Palloilupaikat	Beachvolley-kenttä Palloiluareena Pallokenttä	Kurikanvainion beachvolley	1
		X*	2
		Keskuskenttä	1
Toimintapaikat	Tenniskenttäalue Parkour-alue	Naistenmatkan koulu (alaste, yläaste ja lukio)	1
		Keskuskenttä	1
	Pyörä- ja skeittipaikka Ulkokuntoilupaikka	Naistenmatkan koulu (alaste, yläaste ja lukio)	1
		Keskuskenttä	1
		Crossfit liikuntapuisto	1
Uimarannat	EU uimaranta	Kurikanvainion kuntopiste	1
Ulkoilureitit	Kävely- ja pyöräilyreitti	Kurikanvainion toimintapuisto	1
Veneilypaikat	Venepaikat	Kurikan uimaranta	1
Yleisurheilupaikat	Yleisurheilun harjoitusalue	Vähäjärven puistolenkki**	4
		Vähäjärven veneranta	1
		Keskuskenttä	1
Kaikki yhteensä			21

* Paikkamäärittely puuttuu.

** Nimi ei ole virallinen. Vähäjärven ympäri kulkeva kevyenliikenteen väylä on nimetty tässä työssä Vähäjärven puistolenkiksi.

Virkistysaluepalveluiden tuottaminen kuuluu hallinnollisesti useammalle toimijalle Pirkkalan kunnassa, mikä on huomioitu luokituksessa taustatietona. Jako hallintokunnittain ei kuitenkaan ollut perusteena itse virkistysaluepalveluiden luokituksessa.

4.2.2 Määrä

Virkistysaluepalveluiden nykytilan kartoittamiseksi palvelut kirjattiin samaan Excel-pohjaiseen tiedostoon, jonka avulla luokitus tarkasteltiin. Tiedot syötettiin tiedostoon rivitasolla niin, että yksittäisen palvelun eri rakenteet ja kalusteet ovat omina tietoinaan. Rakenne mahdollistaa analysoinneissa haluttavien tietojen lisäämisen tiedostoon jälkikäteen tarpeen mukaan. Esimerkiksi leikkipaikkojen ikä ja kunto voidaan määrittää sekä yksittäisen välineen että kokonaisuutena koko leikkipuistoaluetta ajatellen.

Tiedoston tiedot kerättiin useista eri lähteistä. Peruslähteinä olivat leikkipuistoista systemaattisesti ylläpidetty tietokanta (Riihinen, sähköpostiviesti 29.7.2013), Pirkkalan liikuntapaikkaselvitys (Pirkkalan kunta 2013m), yksittäisistä kohteista olemassa olevat tarkastusraportit (Hirvelä, sähköpostiviestit 13.8.2013), muistikirjamerkinnot ja suullisesti saadut tiedot (Koskinen, 20.8.2013), Pirkkalan taajamayleiskaava 2020 sekä asema-kaavat. Puuttuvia tietoja täydennettiin koko työn ajan käyttäen lähteinä Pirkkalan kunnan internetsivuja (Pirkkalan kunta 2014a) ilmakuvia (Bing Maps, n.d.; Google Maps, 2011), Pirkkalan Teknisen lautakunnan kokousmateriaalia (Pirkkalan kunta 2014b; Pirkkalan kunta 2015a), Kunnallistekniikan toteutussuunnitelmia vuodelle 2015 (Pirkkalan kunta 2015b) ja

toteutuksista sekä suunnitelmista saatuja lisätietoja (Terämä, sähköpostiviesti 10.2.2014; Terämä, sähköpostiviesti 28.1.2015).

Kerättyjen tietojen mukaan kehitettävän Liikkumisen verkon alueella oli vuoden 2014 lopulla yhteensä 150 ilmaista virkistysaluepalvelua. Vuoteen 2020 mennessä suunnitelmissa on poistaa tai muuttaa toiseen käyttötarkoitukseen 6 palvelua ja korvata tai lisätä niitä yhteensä 16 virkistysaluepalvelulla.

Taulukko 16. Liikkumisen verkon ilmaiset virkistysaluepalvelut vuoden 2014 lopulla, suunnitelmissa esiintyneet uudet ja poistuvat palvelut vuoteen 2020 mennessä.

Virkistysaluepalveluryhmä, palvelu ja alaryhmä	Palvelut 2014 kpl	Suunnitteilla kpl	Poistuu kpl	Yhteensä 2020 kpl
Maastoliikunta	25	2		27
Ulkoilureitit	25	2		27
Frisbeegolf-rata		1		1
Hiihtolatu	15*			15
Kulttuuripolku	1			1
Kävely- ja pyöräilyreitti	6*	1		7
Luontopolku	3			3
Muut virkistysaluepalvelut	2	1		3
Koirapalvelut		1		1
Koirapuisto		1		1
Matonpesupaikat	2			2
Rantojen virkistysaluepalvelut	6			6
Uimarannat	5			5
EU Uimaranta	1			1
Talviuintipaikka	1			1
Uimaranta	3			3
Veneilypaikat	1			1
Venesatamat	1			1
Ulkokentät ja liikuntapaistot	117	13	6	124
Leikkipaikat	50	1	1	50
Keskusleikkipaikka	3			3
Lähileikkipaikka	47**	1	1	47
Palloilupaikat	33	2	2	33
Beachvolley-kenttä	2			2
Koripalloheittoalue	2			2
Lentopallokenttä	4			4
Palloiluareena	2	1		3
Pallokenttä	23	1***	2	22
Toimintapaikat	13	7	1	19
Lähiliikuntapaikka	1	4****		5
Parkour-alue	1	1		2
Pyörä- ja skeittipaikka	2	2	1	3
Ulkokuntoilupaikka	9			9
Ulkojää	19	2	2	19
Kaukalo	6	1	1	6
Luistelukenttä	13	1	1	13
Yleisurheilupaikat	2	1		3
Yleisurheilukenttä		1***		1
Yleisurheilun harjoitusalue	2			2
Kaikki yhteensä	150	16	6	160

* Pirkkalan virkistysaluekartan ja latukartan reitteinä esitetyt kohteet tarkastelualueella.

**Luku ei sisällä Kyöstin leikkipuistoa, joka on poistunut vuonna 2014 tarkastelujakson aikana.

*** Taajamayleiskaava 2020 mahdollistaa kahden erillisen kentän tai jonkin muun liikuntapaikan rakentamisen. Merkitty tiedostoon pallokentäksi ja yleisurheilukentäksi.

**** Sisältää 4 eri toimintoa: Yleisurheilupainotteinen areena, palloiluareena, ulkokuntoilupaikan ja keinut.

Virkistysaluepalveluiden määriä vertailtiin Pirkanmaan muiden samaa kokoluokkaa olevien kuntien vastaavaan palvelutarjontaan (Taulukko 17). Vertailutiedot kerättiin Lipas-järjestelmästä pirkanmaalaisista 10 000 - 33 000 asukkaan kunnista. Pirkkalan vastaavien virkistysaluepalveluiden laskennassa käytettiin liikkumisen verkon vuoden 2020 tavoitemääriä ja Lipas-järjestelmän mukaista Pirkkalan asukasmäärää, joka kuvaa koko kunnan asukasmäärää vuoden 2014 loppupuolella. Suurin osa Pirkkalan virkistysaluepalveluista sijaitsee liikkumisen verkon alueella, joten koko kunnan asukasmäärän käyttö on siten perusteltua. Suurimmat laskennalliset virheet syntyvät uimarantojen ja palloilupaikkojen kohdalla, joiden luvut suurenevat käytettäessä kaikkia olemassa olevia palveluita.

Taulukko 17. Otos Lipas-järjestelmän liikuntapaikkojen määrästä tuhatta asukasta kohden Pirkanmaalla vertailtuna Pirkkalan lukuihin. Minimi, keski-arvo ja maksimi -luvuissa mukana ovat Akaan, Hämeenkyrön, Kangasalan, Lemppälän, Mänttä-Vilppulan, Nokian, Sastamalan, Valkeakosken ja Ylöjärven liikuntapaikat. (Jyväskylän yliopisto 2015, muokattu.) Pirkkalan luvut pohjautuvat liikkumisen verkon vuoden 2020 suunniteltuihin palvelumääriin ja Lipas-järjestelmän Pirkkalasta käyttämään 18 642 asukasmäärään.

Liikuntapaikat, kpl/1000 asukasta	Minimi	Keski-arvo	Maksimi	Pirkkala
Beachvolley-kenttä	0,03	0,14	0,28	0,11
Frisbeegolf-rata	0,05	0,12	0,28	0,05
Hiihtomaa	0,09	0,09	0,09	
Jalkapallostadion	0,05	0,05	0,05	
Kaukalo	0,18	0,42	0,63	0,32
Kilpahiihtokeskus	0,05	0,07	0,09	
Koirahiihtolatu	0,05	0,05	0,05	
Koripallokenttä	0,05	0,07	0,09	0,11
Kuntorata	0,16	0,35	0,59	
Kävelyreitti/ulkoilureitti	0,03	0,04	0,05	0,38
Latu	0,12	0,35	0,79	0,81
Lentopallokenttä	0,05	0,16	0,38	0,22
Luistelukenttä	0,12	0,42	0,67	0,70
Luistelu-reitti	0,03	0,05	0,09	
Luontopolku	0,03	0,05	0,08	0,16
Lähiliikuntapaikka	0,09	0,16	0,24	0,11
Melontareitti	0,12	0,12	0,12	
Pallokenttä	0,38	0,94	1,68	1,18
Parkour-alue	0,03	0,03	0,04	0,11
Pikaluistelurata	0,03	0,04	0,05	
Purjehdusalue	0,04	0,04	0,05	
Ratagolf	0,09	0,09	0,09	
Skeitti/rullaluistelupaikka	0,03	0,04	0,05	0,16
Soutustadion	0,05	0,07	0,09	
Talviuintipaikka	0,03	0,09	0,19	0,05
Uimapaikka	0,23	0,49	0,84	
Uimaranta	0,03	0,11	0,28	0,22
Ulkokuntoilupuisto	0,03	0,03	0,03	0,48*
Yleisurheilukenttä	0,03	0,07	0,19	0,05
Yleisurheilun harjoitus- alue	0,03	0,14	0,35	0,11
Kaikki yhteensä	0,03	0,24	1,68	0,30**

* Pirkkalan kuntoilupisteet, jotka ovat joko itsenäisiä liikuntapaikkoja tai sijaitsevat muiden virkistysaluepalveluiden yhteydessä.

**Keski-arvo.

Määrien vertailussa tulee huomioida kuntien mahdollinen erilainen tulkinta palvelujen sisällöstä ja eroavaisuudet tietojen ylläpidon tasossa.

Esimerkiksi Pirkkalan pallokenttiin laskettiin mukaan myös ns. puistokentät, jotka voivat sisältyä muiden kuntien leikkipuistojen määrään. Pirkkalan lähiliikuntapaikkoihin laskettiin virkistysalueilla sijaitsevat lähiliikuntapaikat, kun esimerkiksi Ylöjärvi tilastoi lähiliikuntapaikaksi päiväkoteja ja koulun.

Määrällisesti tarkasteltuna Pirkkalan virkistysaluepalvelut olivat pääsääntöisesti keskimääräisellä tasolla. Vertailun mukaan keskimääräistä parempi tilanne Pirkkalassa oli hiihtolatuksen ja luistelukenttien sekä nuorisosuosimien parkour- ja skeittipalveluiden osalta.

Leikkipaikkojen määriä vertailtiin vain leikkipuistojen osalta. Vertailukuntina tarkasteltiin neljää Pirkkalan naapurikuntaa. Vertailukuntien leikkipuistojen lukumäärät haettiin kuntien internet-sivuilla. Vertailukaupunkiin nähden Pirkkalan leikkipuistojen verkosto oli määrällisesti yksi tiheimmistä suhteessa lasten lukumäärään. Mikäli Pirkkalassa olisi kuntien keskiarvon mukaisesti lapsia leikkipaikkaa kohden, olisi leikkipaikkoja 17 % vähemmän eli noin 24 kappaletta. (Taulukko 18.)

Taulukko 18. Lasten lukumäärän suhde leikkipuistoihin viidessä pirkanmaalaisessa kunnassa. 0–12-vuotiaiden lasten lukumäärä on vuoden 2012 tilanteen mukaan (Tilastokeskus – Väestötilastot 2013) ja leikkipuistojen lukumäärä vuoden 2015 alun mukaan (Kangasalan kunta n.d.; Lempäälän kunta 2014; Nokian kaupunki 2015; Ylöjärven kaupunki 2014).

Kunta	Leikkipuistot kpl	0–12 v. lkm.	Lapsia/leikkipuisto	Leikkipuistoja/1000 lasta
Kangasala	35	5410	155	6,5
Lempäälä	38	4470	118	8,5
Nokia	28	5718	204	4,9
Pirkkala	29	3444	119	8,4
Ylöjärvi	45	6262	139	7,2
Keskiarvo	35	5061	147	7,0

4.2.3 Laatu

Laadun tarkastelemiseksi työssä arvioitiin eri laadullisten mittareiden soveltuvuutta Pirkkalan virkistysaluepalveluiden kehittämiseksi. Koska työssä ei toteutettu palveluiden inventointia, tiedostossa oli puutteita varsinkin palveluiden varusteiden osalta. Puuttuvat tiedot estivät kyseisten kohteiden laadullisen arvioinnin. Tarkimmat lähtötiedot olivat olemassa viher- ja virkistysalueilla sijaitsevista leikkipaikoista, joten laadullisten mittareiden määrittely ja testaaminen rajattiin koskemaan vain niitä saatavissa olevien tietojen pohjalta.

Leikkipaikoille määriteltiin indeksit ja pisteytysjärjestelmä, jotka laskettiin kohdekohtaisesti. Määritellyt laadulliset kriteerit olivat leikkipaikkojen attraktiivisuus, ikä, kunto ja monipuolisuus. Indeksien yhteenlaskettu pistemäärä kertoo toimenpiteiden kiireellisyysjärjestyksestä ja auttaa arvioimaan niiden sisältöä. Suurin pistemäärä kertoo laadukkaimmasta leikkipaikasta.

Leikkipaikan attraktiivisuutta arvioitiin OPEC-menetelmän mukaisesti. Attraktiivisuudelle määriteltiin 3 eri osa-aluetta, joille annettiin eri kriteereiden mukaisesti pisteet (Taulukko 19). Yhteenlasketuille pisteille laskettiin keskiarvo, joka sai arvoja 1–3.

Taulukko 19. Leikkipaikkojen attraktiivisuusindeksi OPEC-menetelmän mukaisesti (Mårtensson 2013, 662).

Arvioitava osa-alue	Arvo	Kriteeri
A Lasten vapaasti saavutettavissa oleva alueen koko	1 2 3	Koko alle 1200 m ² Koko 1200–3000 m ² Koko yli 3000 m ²
B Puiden, pensaiden ja mäkisen maaston osuus alueesta	1 2 3	Alle 15 % 15–50 % Yli 50 %
C Kasvillisuus-, avointen- ja leikkialueiden integroituminen	1 2 3	Ei integroitumista. Avoimet alueet, kasvillisuus ja leikkialueet ovat omina erillisinä osinaan alueella. Jompikumpi seuraavista kriteereistä täyttyy: a) Puut tai pensaat ovat leikkialueen vieressä b) avoimet alueet ovat leikkialueiden välissä Sekä 2a että 2b toteutuvat

Attraktiivisuudessa suurimmat pisteet saivat leikkipaikat, joiden pinta-ala oli suuri ja joiden välittömässä yhteydessä oli jokin muu virkistysaluepalvelu, kuten pallokenttä tai joista oli vapaa yhteys viereisiin viher- ja virkistysalueisiin. Leikkipaikkojen aitaaminen ja alueella oleva vähäinen kasvillisuus alensivat sitä selkeästi. Lähes 45 % leikkipaikoista sai attraktiivisuudesta arvon yli 2. Kehittämistä attraktiivisuuden suhteen on erityisesti Kerhorakennuksen, Mustimäen, Ransun ja Rasitien leikkipuistoissa.

Leikkipaikan ikä määriteltiin rakentamisvuoden tai viimeisimmän laajan peruskorjausvuoden mukaan. Leikkipaikkojen varusteiden ja rakenteiden käyttöikä on riippuvainen kohteen ominaisuuksista, niihin kohdistuvasta rasituksesta ja suoritettavasta ylläpidosta. Arvioitu kohteiden peruskunnostustarve on 15–20 vuoden välein, jonka mukaisesti pisteytys määriteltiin. (Taulukko 20.)

Taulukko 20. Leikkipaikkojen ikäindeksi.

Arvioitava alue	Arvo	Kriteeri
Valmistumisesta tai viimeisestä peruskunnostuksesta kuluneet vuodet	5 4 3 2 1 0	1–3 vuotta 4–6 vuotta 7–10 vuotta 11–15 vuotta 16–20 vuotta Yli 20 vuotta

Iän mukaan tarkasteltuna leikkipaikkojen peruskunnostustarve on vähäinen lähivuosina. Peruskunnostusikä on tulossa vain Koivutien leikkipaikka, sillä Kerhorakennuksen leikkipuisto poistuu kaavoituksen edistyessä. Tarkastelujakson loppupuolella, eli vuoteen 2020 mennessä noin 28 % leikkipaikoista tulee peruskunnostusikänsä. Peruskunnostustarvetta on syytä tarkastella ainakin Eskolan, Kirstin, Lintuhaan, Niemenmaan, Ollikantien, Raitatien, Rasitien ja Riistapolun leikkipuistojen osalta.

Leikkipaikan kokonaiskuntoindeksi määräytyi 4 eri osa-alueen arviointien mukaan. Jokainen osa-alue arvioitiin erikseen. Indeksien kokonaispisteet olivat eri osa-alueiden yhteenlaskettujen pisteiden keskiarvo. Puuttuvia toimintoja ei laskettu mukaan keskiarvoon. Koska leikkipaikan kunto on merkittävä tekijä tuotteen käytettävyydelle, kuntopisteitä painotettiin laadun kokonaisarviossa. (Taulukko 21.)

Taulukko 21. Leikkipaikkojen kokonaiskuntoindeksi on osa-alueiden keskiarvo painotettuna.

Arvioitava osa-alue	Arvo	Kriteeri
Kuntoarviointi osa-alueittain. Jokainen osa-alue arvioidaan erikseen. Kuntoindeksi on osa-alueiden pisteiden keskiarvo x 3. Osa-alueet ovat: A Leikkivälineet B Päälysteet C Muut kalusteet, varusteet ja kiinteät rakenteet (penkit, katokset, valaistus, aidat, muurit yms.) D Kasvillisuus (kunto ja määrä)	3 2 1 0	Hyvä: käyttötarkoituksen mukainen, visuaalisesti pieni kuluma sallittu; kasvillisuus monipuolista ja hyväkuntoista Peruskuntainen: visuaalisesti häiritsevää kulumaa ja pieniä toimintaa haittaamattomia vaurioita; kasvillisuudessa aukkoja Huono: peruskunnostus 1–5 vuoden sisällä; voimakasta kuluneisuutta, toimintaa haittaamattomia vaurioita; kasvillisuus erittäin huonokuntoista, suuria aukkoja tai harvennustarvetta Puuttuu: kalusteita, varusteita, rakenteita tai kasvillisuutta ei ole

Koska leikkipaikkojen inventointia ei työssä tehty, kunnan arviointi tehtiin subjektiivisen arvioinnin mukaan perustuen henkilökohtaisiin kokemuksiin kesän 2013 ajalta. Sen jälkeen kunnostetut leikkipaikat saivat automaattisesti korkeimmat pisteet kaikkien osa-alueiden osalta. Kuntopisteet tuleekin työssä nähdä enemmän indeksin testaamisena kuin tehdä niistä suoria johtopäätöksiä. Vaikka kunnan arviointi jaettiin eri tarkasteltaviin osa-alueisiin leikkipaikoittain, haasteeksi muodostui yhden arvon antaminen alueen keskenään eri kuntoisille välineille ja varusteille. Arviointi toteutettiin siksi välineittäin, joiden keskiarvoa käytettiin osa-alueen arvona. Kuntoindeksissä alhaisimmat pisteet saaneissa leikkipaikoissa yhteistä oli hiekkapäälysteiden ruohottuneisuus sekä kalusteiden ja varusteiden kuluneisuus. Huonokuntoisimmiksi leikkipaikoiksi arvioitiin Haavistontien, Koivutien ja Vasikkahaan leikkipuistot.

Palvelun monipuolisuutta arvioitaessa huomioon otettiin toimintojen soveltuvuus eri käyttäjäryhmille ja välineryhmien monipuolisuus. Mitä useammalle käyttäjäryhmälle tarkoitettuja välineitä leikkipaikalla tai sen välittömässä läheisyydessä oli ja mitä enemmän erilaisia toimintoja oli, sitä suuremmat pisteet leikkipaikka sai. (Taulukko 22.)

Taulukko 22. Leikkipaikkojen monipuolisuusindeksi on eri osa-alueiden lukumäärä.

Arvioitava osa-alue	Arvo	Kriteeri
Lasketaan leikkipaikalla olevien erilaisten toimintoryhmien lukumäärä. Eri toiminnot ovat: A Perusvälineistö pienille lapsille B Rooli- ja teemavälineet pienille lapsille C Perusvälineistö kouluikäisille D Muita virkistyspalveluja välittömässä läheisyydessä (kentät, kuntoiluvälineet yms.) E Oleskelu (pöydät ja penkit, katokset yms.)	 1 2 3 4 5	 1 toiminto 2 toimintoa 3 toimintoa 4 toimintoa 5 toimintoa

Monipuolisuusindeksi ohjaa erityisesti palveluiden monipuolistamiseen. Kaikissa kohteissa se ei aina kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista, joten tarkasteluissa arvojen tulkinnessa tulee käyttää harkintaa. Pirkkalan leikkipuistoista noin 75 % on varustettu vain pienille lapsille suunnatuilla leikkivälineillä, joiden monipuolisuusindeksi vaihtelee 1–3 välillä. Noin 45 % kaikista leikkipuistoista ovat välineistöltään vaatimattomia sisältäen pienten lasten perusleikkivälineitä ja jonkin muun toiminnon. Noin 7 % leikkipuistoista on keskimääräistä monipuolisempia. Monipuolisimmat leikkipaikat ovat Kurikanvainion toimintapuisto ja Ransun leikkipuisto. Eniten kehitettävää monipuolisuuden näkökulmasta on Mantan ja Varsaahan leikkipuistoissa.

Laskettaessa edellä mainittujen indeksien arvot yhteen, leikkipaikkojen kehittämistä tulee tarkastella etenkin Kirstin, Koivutien, Lintuhaan, Raittien ja Rasitien leikkipuistojen kohdalla, joiden leikkivälineet ovat olleet suunnattu vain pienille lapsille. Indekseissä alhaisimmat arvot saanut Kerhorakennuksen leikkipuisto on poistumassa käytöstä. Pienille lapsille suunnattujen palvelujen vähentyminen ja peruskorjaustarpeet synnyttävät otollisen tilanteen palvelujen kokonaisvaltaisesti tarkastelemiseksi Kyöstin alueella.

Turvallisuustarkastelu on tärkein yksittäinen tekijä, joka vaikuttaa olemassa olevien palveluiden korjaustarpeeseen. Virkistysaluepalveluiden turvallisuustarkastelu rajattiin työstä kuitenkin pois puuttuvien lähtötietojen johdosta. Tarkastelu on mahdollista liittää tiedostoon jälkikäteen olemassa olevien kriteerien mukaisesti pisteyttämällä riskin todennäköisyys ja haitan vakavuus. Pisteytyksessä on syytä huomioida turvallisuusindeksin riittävä painottaminen suhteessa muihin indekseihin.

4.2.4 Tiedottaminen

Virkistysaluepalveluista tiedottaminen tapahtuu kunnan internetsivuilla. Eri virkistysaluepalvelut löytyvät pääsääntöisesti sen hallintokunnan tai yhdistyksen sivuilta, joka on vastuussa kyseisten palvelujen tarjoamisesta. Sivujen välille on rakennettu linkkejä, mutta kokonaisuutena kaikkien olemassa olevien palvelujen löytäminen sivustoilta on haasteellista. Virkistysaluepalveluiden soveltuvuudesta esimerkiksi erityisryhmille tai reittien vaatimuksista on huonosti tietoa. Poikkeuksen muodostaa latukartta, johon reitit on merkitty vaativuusluokittain, pituuskittain ja valaistuksen mukaan. Lisäksi karttaan on sijoitettu reittien varrelta löytyvät muut palvelut. Kaikista virkistysaluepalveluista, kuten esimerkiksi muualla internetissä huomiota saaneesta uudesta crossfit-alueesta, ei kunnan omilta sivuilta löytynyt tietoa lainkaan.

4.3 Palvelutarpeen kartoittaminen

Palvelutarvetta työssä arvioidaan kyselytutkimuksella ja paikkatietopohjaisella visuaalisella analysoinnilla, joita tässä luvussa käsitellään.

4.3.1 Liikunnan harrastaminen ja ulkoliikuntapaikkojen käyttäminen

Pirkkalan kuntalaisille on useaan otteeseen tehty kyselyitä liittyen kunnan viheralueisiin ja niiden hoitoon sekä kunnan viheraluepalveluihin (luku 3.4). Kunnan tarjoamien ulkoliikuntapaikkojen tunnettuudesta, käytöstä tai yleensä kuntalaisten ulkoliikuntaharrastuksista sen sijaan on hyvin vähän tietoa. Viimevuosien kyselyistä poiketen kuntalaisten ulkoliikunnan harrastamisen selvittämistä haluttiin lähestyä kohdistetummin eri käyttäjäikäryhmiä edustavien asiantuntijaryhmien kautta. Selvityksen avulla haluttiin kartoittaa kunnan tarjoamien ilmaisten ulkoliikuntapaikkapalvelujen käyttöä ja erityisesti lasten, nuorten, vanhemman väestön ja erityisryhmien tarpeita liikunnallisten paikkojen suhteen. *Kohderyhmäksi* valittiin Pirkkalan asiakasfoorumit, -neuvostot ja perhepäivähoitajat. Seuratoiminta ja seurojen ulkoliikuntapaikkojen käyttäminen rajattiin selvityksen ulkopuolelle.

Asiakasfoorumit ovat epävirallisia toimielimiä, jotka toimivat kunnan lautakuntien ja kuntalaisten välillä ja joiden tavoitteena on edistää palveluiden käyttäjien osallistumista kunnan kehittämiseen. Asiakasfoorumikoikeilu Pirkkalan kunnassa käynnistettiin vuonna 2009 Juniori-, Aikuis- ja Seniorifoorumilla. (Larjovuori, Nuutinen, Heikkilä-Tammi & Manka 2012, 3.) Vuoden 2013 alussa toteutettiin foorumitoiminnassa muutoksia: entinen Juniorifoorumi jaettiin Nuoris- ja Perhefoorumiksi sekä Lasten parlamentiksi. Aikuisfoorumin uudeksi nimeksi tuli Hyvinvointifoorumi. Nuorisofoorumissa ja Lasten parlamentissa jäsenten lukumääräksi on vahvistettu yhdeksän henkilöä. Perhe-, työikäisten Hyvinvointi- ja Seniorifoorumi ovat kymmenjäsenisiä foorumeita. (Foorumien toimintasääntö 2013; Paavilainen 2013).

Kunnan ja sen alueella asuvien eläkeläisten ja eläkeläisjärjestöjen yhteistyöelintä kutsutaan Pirkkalan eläkeläisneuvostoksi ja siinä on yhteensä 7 jäsentä (Opas ikäihmisille 2013, 24). Vammaisneuvosto on vammaisten henkilöiden ja heidän omaistensa, vammaisjärjestöjen ja kunnan yhteistyöelin, jonka tarkoituksena on toimia vammaisuuden asiantuntijana ja vaikutuskanavana kunnan päätöksenteossa. Vammaisneuvostossa on 8 jäsentä. (Vammaisneuvosto 2014.)

Perhepäivähoitajat lapsiryhmineen ovat ahkeria leikkipuistojen ja ulkoliikuntapaikkojen käyttäjiä. Pirkkalassa on 23 perhepäivähoitajaa (Pirkkalan kunnan perhepäivähoitajat 2014).

Selvittelyn toteutuksena oli tarkoitus järjestää keskustelutilaisuus kunkin ryhmän kanssa ja jakaa osallistujille tutustumista varten kyselylomake (Liite 1) sekä siihen liittyvä kartta ulkoliikuntapaikoista ennen itse tilaisuutta. Kyselylomakkeen toteutuksessa sovellettiin Sulka II-projektin kyselylomaketta tietojen mahdollisen vertailukelpoisuuden aikaansaamiseksi. Keskustelutilaisuudet järjestettiin Seniorifoorumin, Perhefoorumin, Eläkeläisneuvoston ja Vammaisneuvoston kanssa elo- ja syyskuun 2013 aikana. Nuorisofoorumin ja lasten parlamentin toiminta ei ollut vielä käynnistynyt, joten korvaavaksi kohderyhmäksi otettiin Pirkkalan Nuorisotila Nastan käyttäjät, jotka pääsääntöisesti ovat noin 13–18-vuoti-

aita sekä Elokolon asiakkaat. Elokolo on Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:n ja Pirkkalan Elämäntapayhdistys Elopilkku ry:n yhdessä ylläpitämä kohtaamispaikka kaikenikäisille (Elokolo n.d.). Lisäksi kysely liitekartan kanssa oli mukana Meidän Pirkkala -tapahtumassa, joka järjestettiin 28.8.2013. Foorumeille ja neuvostoille kysely liitteineen lähetettiin sähköisesti ennen keskustelutilaisuutta ja muille kohderyhmille ne toimitettiin asianmukaisesti toimipaikkoihin paperikopioina. Kyselyyn vastaamisaikaa oli 2–4 viikkoa ja ne sai palauttaa sähköisesti kunnan puutarhurille tai paperisina kunnan yhteispalvelukeskukseen. Kysely sisälsi sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä liikunnan harrastamisesta, liikunnallisten paikkojen käytöstä ja niiden kehittämistarpeista.

Kohderyhmän alkuperäinen *koko* oli yhteensä 86 henkilöä. Tehtyjen kohderyhmämuutosten jälkeen potentiaalisten kyselyyn vastaajien määrä ei ollut enää arvioitavissa Nuorisotila Nastan ja Elokolon käyttäjämäärätietojen puuttumisen vuoksi. Tunnistettavissa olevan kohderyhmän koko oli 68 henkilöä. Vastauksia saatiin yhteensä 51 kappaletta, joista 29 oli alkuperäiseltä kohderyhmältä eli näiden vastausprosentti oli 57 %. Ikääntynyttä väestöä edustaneet Eläkeläisneuvosto ja Seniorifoorumi antoivat aktiivisesti vastauksia vastausprosentin ollessa yhteensä 59 %. Perhepäivähoitajat olivat niinkään aktiivisesti liikkeellä vastausprosentin yltäessä 61 %:iin. Lisäksi he olivat keskustelleet asiasta myös kotiäitien kanssa, joilta saatiin neljä vastausta kyselyyn. Perhefoorumin vastausprosentti oli 30 % ja Vammaisneuvoston 25 %. Elokolon ja Nuorisotila Nastan sekä Meidän Pirkkala -tilaisuuden kävijöiltä vastauksia saatiin yhteensä 18 kappaletta. Hyvinvointifoorumilta ei saatu lainkaan vastauksia. (Taulukko 23.)

Taulukko 23. Kyselyyn vastanneet ryhmät ja saadut vastaukset.

Ryhmä	Vastauksia N	Kohderyhmän koko	Vastaus%
Elokolo	8		
Eläkeläisneuvosto	5	7	71 %
Hyvinvointifoorumi	0	10	
Kotiäidit	4		
Meidän Pirkkala -tilaisuus	1		
Nuorisotiläkävijä	9		
Perhefoorumi	3	10	30 %
Perhepäivähoitajat	14	23	61 %
Seniorifoorumi	5	10	50 %
Vammaisneuvosto	2	8	25 %
Kaikki yhteensä	51	68	

Ennen kyselyä pidetyt ryhmäkeskustelut olivat erittäin vilkkaita varsinkin Eläkeläisneuvoston, Perhefoorumin ja Vammaisneuvoston kanssa järjestetyissä tilaisuuksissa. Keskustelutilaisuuksissa esiin nousseet mielipiteet ja ehdotukset on liitetty kyselyn analysoinnissa avoimiin vastauksiin ja täydentävät näiden ryhmien antamia mielipiteitä.

Kyselyn ja ryhmäkeskustelujen tulokset edustavat erityisesti asiantuntijoiden näkemyksiä 0–6-vuotiaiden ja yli 65-vuotiaiden liikunnallisista harrastuksista, liikunnallisten paikkojen käyttämisestä sekä kehittämistarpeista. Muiden ryhmien vastaukset edustavat yksittäisiä mielipiteitä, joita

ei voi yleistää koskemaan kyseisiä väestöryhmiä, mutta antavat arvokasta lisätietoa harrastamisesta ja ideoita liikuntapaikkojen kehittämiseksi.

Kohderyhmältä kysyttäessä, *mitä ulkoilulajeja heidän edustamansa väestöryhmä harrastaa* tai haluaisi harrastaa Pirkkalassa, kolme suosituinta lajia kaikkien vastaajien keskuudessa olivat ulkoilu lasten kanssa, hiihto ja kävelylenkkeily (Taulukko 24). Pienet lapset pelasivat ja leikkivät sekä laskivat mäkeä muun ulkoilun lisäksi. Ikäihmisten harrastuksissa korostuivat lajit, joita voi harrastaa kevyenliikenteen väylillä, puistokäytävillä, metsissä ja rannoilla. Toteutetun kyselyn tulokset olivat hyvin samansuuntaisia Sulka II -projektin kanssa.

Taulukko 24. Kaksikymmentä suosituinta ulkoilulajia kaikkien vastaajien mielestä.

Arvot	Yhteensä N 51	% Vastaajista
Lasten kanssa ulkoilu	31	61 %
Hiihto	28	55 %
Kävelylenkkeily	28	55 %
Sauvakävely	24	47 %
Marjastus / Sienestys	22	43 %
Pyöräily	22	43 %
Luonnossa pelaaminen ja leikkiminen	21	41 %
Mäenlasku / Pulkkailu	18	35 %
Patikointi / Retkeily	17	33 %
Virkistysuinti	15	29 %
Luistelu	14	27 %
Koiran ulkoiluttaminen	13	25 %
Juoksulenkkeily	12	24 %
Yleisurheilu	12	24 %
Potkukelkkailu	11	22 %
Ratsastus	11	22 %
Lentopallo	11	22 %
Rullaluistelu	10	20 %
Jalkapallo	9	18 %
Laskettelu	9	18 %

Vastaajia pyydettiin kertomaan myös *0–3 tärkeintä ulkoilulajia, joita heidän edustamansa yhteisön pitäisi voida harrastaa enemmän Pirkkalassa* sekä lumiseen aikaan että sulan maan kaudella. Talviaikana hiihtoa, luisteluja ja mäenlaskua / pulkkailua / potkukelkkailua pidetään tärkeinä yli puolessa (52 %) vastauksista (Taulukko 25). Kesäajan lajien harrastamista halutaan lisätä lähiliikunta- ja lajikohtaisilla liikuntapaikoilla sekä kevyen liikenteen väylillä (52 % vastauksista). Yksittäisistä lajeista esiin nousevat pyöräily ja uinti (Taulukko 26).

Taulukko 25. Talviliikunta, jota pitäisi voida harrastaa enemmän Pirkkalassa.

Liikkuminen lumiseen aikaan	1. tärkein	2. tärkein	3. tärkein	Yhteensä	% Vastauksista
Hiihto	6	7	6	19	22 %
Luistelu	4	6	5	15	17 %
Mäenlasku / Pulkkailu / Potkukelkkailu	6	5	1	12	14 %
Lenkkeily*	5	4	1	10	11 %
Muu talviulkoilu**	5	2	3	10	11 %
Uinti uimahallissa	6		1	7	8 %
Laskettelu / Lumilautailu	5	1		6	7 %
Avantouinti			4	4	5 %
Muu sisäliikunta***		2	1	3	3 %
Jääkiekko		1	1	2	2 %
Vastauksia yhteensä	37	28	23	88	100 %

* Sauvakävely, kävely- ja juoksulenkkeily.

**Leikkipuistot, liikkuminen palloilukentällä, lumikenkäily, lumileikit, patikointi/retkeily ja ulkoilu maastossa.

*** Jumpat ja kuntosalit.

Taulukko 26. Kesäliikunta, jota pitäisi voida harrastaa enemmän Pirkkalassa.

Liikkuminen sulan maan aikaan	1. tärkein	2. tärkein	3. tärkein	Yhteensä	% Vastauksista
Liikkuminen lähiliikuntapaikoilla*	3	6	5	14	20 %
Lajikohtainen liikuntapaikka**	3	6	2	11	16 %
Lenkkeily***	6	3	2	11	16 %
Liikkuminen luonnossa****	4	3	3	10	14 %
Pyöräily	4	2	3	9	13 %
Uinti	1	4	1	6	9 %
Muu ulkoilu*****	3	1	1	5	7 %
Muu vesiliikunta*****	2		1	3	4 %
Vastauksia yhteensä	26	25	18	69	100 %

* Hiekkaleikit, kiipeily, kuntoilu, palloilu, tasapainoilu, temppuilu ja trampoliinivoimistelu.

** Jousiammunta, kalliokiipeily, lentopallo, ratsastus, skeittaus ja tennis.

*** Sauvakävely, kävely- ja juoksulenkkeily.

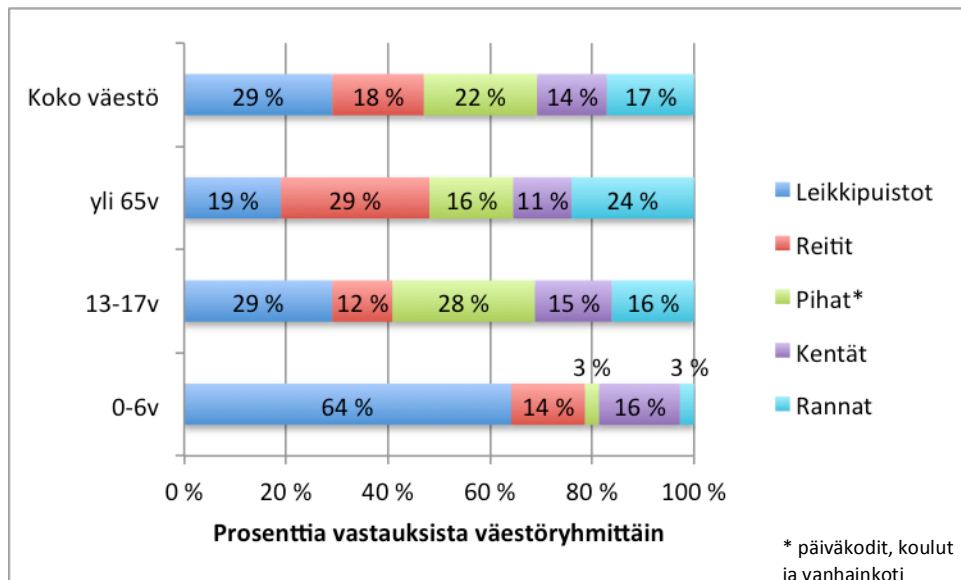
**** Leikkiminen ja pelaaminen, maastopyöräily, marjastus, patikointi ja retkeily.

***** Kulttuuritapahtuma, ohjattu liikunta ja rullaluistelu.

***** Surffausta ja vesihiihtoa.

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, *käyttääkö heidän edustamansa väestöryhmä kyselyssä lueteltuja liikunnallisia kohteita ulkoiluun*. Päiväkotien ja koulujen kohdalla tuli arvioida vain iltakäyttöä. Kyselylomakkeen palauttaneista 36 henkilöä (71 % vastaajista) arvioi vähintään yhtä kohdetta käytettävän ulkoiluun. Heistä puolet arvioivat käytettävän 7–17 kohdetta tyypillisen lukumäärän ollessa 9. Keskimääräinen yhden vastaajan käyttämien paikkojen lukumäärä oli 12 virhemarginaalin ollessa 2,9 paikkaa.

Arvioituja liikunnallisia kohteita oli yhteensä 78 kappaletta, joista 71 paikkaa arvioitiin käytettävän ulkoiluun. Vastausten mukaan 33 käytetyintä kohdetta olivat yhteensä yli 80 % kaikista käyttöarvioinneista. Eri ikäryhmien käyttö painottuu eri kohteisiin ($X^2 = 94,26$; $df = 12$; $p = 0,000$). Leikkipuistot ovat erityisesti 0–6-vuotiaiden ja erilaiset reitit ja rannat yli 65-vuotiaiden suosiossa liikunnallisina paikkoina. (Kuvio 4.)

Kuvio 4. Eri liikunnallisten paikkojen prosentuaalinen osuus vastauksista väestöryhmän mukaan ryhmiteltynä (koko väestö N = 117, yli 65 v. N = 79, 13–17 v. N = 93 ja 0–6 v. N = 145).

Kyselyssä vastaajia pyydettiin arvioimaan *Pirkkalan liikunnallisten paikkojen kehittämistarvetta* asteikolla 3 nykytila hyvä – ei kehittämistarvetta, 2 jonkin verran kehittämistarvetta, 1 paljon kehittämistarvetta ja 0 en tunne aluetta. Lisäksi vastaajat saivat avoimella vastauksella antaa kirjallisia ehdotuksia kehittämistä vaativille ulkoilukohteille. Vastauksia annettiin yhteensä 706 kappaletta, joista 36 % kohdistui leikkipuistoihin. Leikkipuistoja koskevien vastausten suuri määrä oli odotettuakin, sillä leikki- paikkojen määrän osuus kaikista kohteista oli 45 %. Suhteutettuna vastausten lukumäärään ulkoilupaikkaryhmittäin reittien kehittämistarvetta arvioitiin kaikista eniten (73 % reiteille annetuista arvioista). Pirkkalan liikunnallisten paikkojen tilanne nähdään kohtuullisen hyvänä tarkasteltuna ulkoilupaikkaryhmittäin. Eniten kehittämistä nähdään olevan reiteissä (vastausten keskiarvo 2,04) ja kentissä (keskiarvo 2,18). (Taulukko 27.)

Taulukko 27. Ulkoilupaikkojen kehittämistarve ulkoilupaikkaryhmittäin (arvioita yhteensä 706 kappaletta). Arvojen keskiarvot laskettiin kolmen eri vastausvaihtoehdon pohjalta.

Arvosanat/vastaukset ryhmittäin	Reitit	Rannat	Kentät	Pihat*	Leikkipuistot
3 Nykytila hyvä, ei kehittämistarvetta	31	35	35	92	116
2 Jonkin verran kehittämistarvetta	51	36	46	49	100
1 Paljon kehittämistarvetta	27	10	16	22	40
1–3 yhteensä	109	81	97	163	256
Vastauksia	150	189	249	533	1035
% Vastauksista	73 %	43 %	39 %	31 %	25 %
Arvojen summa	222	187	211	396	588
Arvojen ka.	2,04	2,31	2,18	2,43	2,30

* päiväkodit, koulut ja vanhainkoti

Enimmillään yksittäistä kohdetta arvioi 90 % ja vähimmillään 4 % kysymykseen vastauksen antaneista (Liite 2). Reiteissä eniten kehittämistä

koetaan olevan kevyenliikenteen väylissä (ka. 1,89), talvikunnossapidettävissä poluissa (ka. 1,89) ja maastopyöräilyreiteissä (ka. 1,89). Kenttien kohdalla Haikan (ka. 1,85) ja Lepomoision (ka. 1,90) kenttiä halutaan kehitettävän. Leikkipuistoissa kehitettäviä kohteita ovat esimerkiksi Haikan (ka. 1,70) ja Kyöstin (ka. 1,94) leikkipuistot. Monet muutkin kohteet saivat keskiarvokseen alle 2. Nämä kohteet olivat huonosti tunnettuja vastaajien keskuudessa saaden paljon 0 en tunne aluetta -arvioita.

Kehittämisehdotuksia antoi 39 henkilöä (75 % vastaajista) ja niitä annettiin yhteensä 132 kappaletta (Taulukko 28). Lähes puolet kaikista kehittämisehdotuksista liittyi toimintapaikkojen ylläpitoon ja näistä suuri osa koski reittien talvikunnossapitoa. Ehdotuksissa nousi esille kevyen liikenteen väylien liukkauden torjunta, mutta samalla niin, että osa väylästä jäisi hiekoittamatta esimerkiksi pulkkailua ja kelkkailua varten. Lisäksi ehdotettiin varsinkin Vähäjärven ympäristöä kehitettävän esteettömyyden vaatimukset huomioivaksi alueeksi, joka samanaikaisesti soveltuisi niin talvikävelyyn kuin monentasoiseen hiihtämiseenkin. Kenttien ja leikkipuistojen yhteyteen toivottiin pienille lapsille hiihtolatuja, lumien kasuamista mäenlaskuun sopivaksi ja pieniä luistinratoja. Kesäkauden ylläpidolliset kehittämisehdotukset liittyivät yleiseen siisteyteen sekä rakenteiden ja alueiden kunnossapitoon. Esimerkiksi Patokujan rantaa uimiseen kunnostettavaksi ehdotettiin useammassa vastauksessa. Rakentamiseen liittyneissä ehdotuksissa 40 % vastauksista liittyi esteettömyyteen ja turvallisuuteen, 31 % paikkojen monipuolisuuteen, 27 % uuden toiminnan rakentamiseen ja 2 % paikan peruskorjaukseen. Kaikkia alueita koskien niin liikuntaesteisille kuin huononäköisillekin tulisi turvata esteetön pääsy liikunnallisille toiminta-alueille sekä eri välineisiin. Turvallisuutta tulisi parantaa rakentamalla aitoja jyrkkiin kohtiin sekä pienten lasten käyttämiin puistoihin ja kenttien ympärille. Reittien toivottiin olevan erityisryhmät huomioivia, tunnistettavia ja helppokulkuisia. Varsinkin Vähäjärven ympärille toivottiin penkkejä huilaamiseen ja kuntoilureittien varsille uusia toimintapisteitä. Retkeilyä varten toivottiin laavuja ja varsinkin pienten lasten kanssa tehtävää toimintaa varten makkaranpaistopisteitä leikkipuistoon tai kentän läheisyyteen. Kevyenliikenteen väylien kehittämistä ehdotettiin Killoon ja Toivioon. Leikkipuistojen ehdotuksissa korostui niin laitevalikoimaltaan monipuolisempien kuin useamman ikä- ja erityisryhmien tarpeet huomioiva paikkojen rakentaminen. Kenttiä, kuten yleisurheilu-, nurmi- ja lajikohtaisia kenttiä toivottiin lisää ja uimarannoille hyppytorneja. Noin 7 % kaikista ehdotuksista liittyi tiedottamiseen, kuten opastauluihin, reittimerkintöihin ja tiedon saamiseen liikunnallisista paikoista. Erityisesti reiteistä tiedottamista haluttiin parannettavan. Vastauksista yli 6 % oli ehdotuksia toiminnan järjestämiseksi liikunnallisilla paikoilla ja ohjatun liikunnan lisäämistoiveita.

Taulukko 28. Kehittämisehdotukset toimintapaikka- ja toimenpide-ehdotusryhmittäin (N 39).

Toimintapaikkaryhmä / ehdotukset	Rakentaminen	Tiedottaminen	Toiminnanohjaus	Ylläpito	Kaikki yhteensä
Kaikki	5	2	1	1	9
Kentät	7	1	1	10	19
Leikkipuistot	18	1	1	9	29
Pihat	1	1	1		3
Rannat	3			6	9
Reitit	18	4	4	37	63
Ehdotukset yhteensä	52	9	8	63	132
% Kaikista ehdotuksista	39,4 %	6,8 %	6,1 %	47,7 %	100 %

Käytetyintä ulkoilu- ja ulkoiluliikuntapaikkaa kysyttäessä vastauksia antoi noin 70 % kyselyyn vastanneista (lumiseen aikaan 34 ja sulanmaan kaudella 37 vastausta). Käytetyimmäksi alueeksi niin kesällä kuin talvellakin vastaajat arvioivat keskustan alueen ja Vähäjärven ympäristön sekä yleensä eri reitit. Tärkeää, mutta Pirkkalasta puuttuvaa ulkoilupaikkaa arvioi 16 vastaajaa (31 % vastaajista). Ulkoilupaikkaehdotuksia annettiin yhteensä 15 kappaletta, joista 11 liittyi kunnan ylläpitämiin palveluihin ja olivat pääsääntöisesti yksittäisiä mielipiteitä. Muut ehdotukset liittyivät uimahalliin, jota kaivattaisiin Pirkkalaan.

Selvityksen eri kohdissa koirat, niiden ulkoiluttaminen, kouluttaminen ja uittaminen saivat useampia kommentteja, vaikka yksittäisen kysymyksen kohdalla eivät aina nousseetkaan esille. Koirat tulivat esille 15 eri vastaajan (29 % vastaajista) vastauksissa ja kahdessa eri keskustelutilaisuudessa. Koirille ehdotettiin mm. koulutuspaikkaa ja omaa uimarantaa.

4.3.2 Virkistysaluepalvelut ja väestö

Virkistysaluepalveluiden ja väestön keskinäistä suhdetta tarkasteltiin kesällä 2013. Tarkastelu toteutettiin MapInfo Professional paikkatieto-ohjelmalla. Työssä käytetyt, Pirkkalan kunnasta saadut lähtöaineistot ovat seuraavat:

- Pirkkalan alueen pohjakartat, MapInfo tiedostot
- Väylät sisältäen tiet, kadut ja kevyenliikenteen väylät, tiedostomuoto YTCAD tiedosto
- Kesä- ja talvireitit, reittien kartoitusprojekti 2010 -aineistoa, MapInfo tiedostot
- Yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmä, Väestötiedot vuodelta 2011, YKR/SYKE ja TK 2013, ArcGIS tiedosto.

Osa aineistoista oli suoraan MapInfo muotoisia, mutta osa aineistosta muutettiin MapInfo muotoon. Pirkkalan kunnassa oltiin siirtymässä MapInfon käytöstä ArcGIS paikkatieto-ohjelman käyttöön, mikä aiheutti käytössä olleiden ohjelmaversioiden osittaista yhteensopimattomuutta. Siksi YTCAD tiedostojen muuntaminen tehtiin ensin ArcGIS shapefile-tiedostoksi, joka sen jälkeen muunnettiin MapInfoon soveltuvaksi. Pohjakarttojen luomisen jälkeen virkistysaluepalvelut paikannettiin. Kesä- ja talvireittien tiedot päivitettiin vastaamaan kesän 2013 tietoja.

Väestön ja virkistysaluepalveluiden keskinäisen suhteen tarkastelemiseksi aineisto antaa mahdollisuuden sekä ikäryhmittäin ja sukupuolittain että eri vuodenaikoina olevien palveluiden tarkasteluun. Vaikka sukupuolten välinen tasa-arvo ja eri vuodenaikojen palvelut ovat myös tärkeitä näkökulmia, työmäärän kohtuullistamiseksi työ rajattiin koskemaan vain ikäryhmittäistä tarkastelua ja olemassa olevia kesäajan virkistysaluepalveluita.

Tarkastelujakson aikana yli 65-vuotiaiden suhteellinen osuus kasvaa ennusteiden mukaan noin 4 % ja samanaikaisesti lasten, nuorten ja nuorten aikuisten osuus laskee yhteensä noin 3 % (Tilastokeskus 2013). Tarkastelun pääkohderyhmiksi valittiin siksi lapset ja ikääntyvä väestö, joiden virkistysaluepalveluiden käyttö on eniten riippuvainen niiden läheisyydestä. Leikkipaikat ovat etenkin 0–12-vuotiaiden suosiossa, jonka jälkeen niiden käyttö leikkimiseen vähenee. Lähtöaineiston rajoituksista johtuen leikkipaikkojen tarkastelu ulotettiin aina 14-vuotisiin nuoriin saakka. Eri väestöryhmille määriteltiin tavoitteellinen etäisyys virkistysaluepalveluiden saavuttamiseksi, joka vielä houkuttaa palveluiden aktiiviseen käyttöön (Taulukko 29). Varsinkin lapsille ja ikääntyvälle väestöosalle käytetyt etäisyydet olivat selkeästi lyhyempiä vertailukaupunkeihin nähden, mutta ovat monien tutkimusten ja ohjeistusten mukaisia. Lisäksi ne täyttävät Pirkkalan kunnan strategiset tavoitteet laadukkaiden ja hyvinvointia tukevien palveluiden aikaansaamiseksi.

Taulukko 29. Väestöikäryhmät, hyvä etäisyys virkistysaluepalveluun ja käytetyimmät virkistysaluepalvelut ikäryhmittäin.

Ikäryhmät	Etäisyys, r	Käytetyimmät virkistysaluepalvelut
0–6 v.	150 m	Leikkipaikat
7–14 v.	300 m	Leikkipaikat, palloilupaikat, toimintapaikat
15–65 v.	500–1000 m	Kaikki virkistysaluepalvelut
65–74 v.	300–1000 m	Reitit, uimarannat
75 v. →	150 m	Lähipuistot ja -reitit

Väestön ja virkistysalueiden keskinäisen suhteen tarkastelemiseksi toteutettiin 6 eri teemakarttaa eri ikäryhmittäin ja/tai virkistysaluepalveluittain (liitteet 5–10). Virkistysaluepalveluille piirrettiin kohderyhmän mukaiset tavoitteelliset etäisyydet buffer-toiminnolla. Käytetyt YKR:n 250x250 metrin ruutujakoon perustuvat väestömäärät, jotka on luokiteltu neljään ryhmään, kuvaavat kohderyhmän määrää yksittäisessä ruudussa, mutta eivät väestön tarkkaa sijaintia ruudun sisällä. Potentiaaliset käyttäjämäärät saavutettavuusympyröiden sisällä muodostuvat usean eri YKR koko- ja osaruudun summasta, joka on kohtuullisella työmäärällä laskettavissa rakennus- ja huoneistorekisteriin pohjautuvista pistemäisistä väestötiedoista, joita tässä työssä ei käytetty. Lähtöaineiston mahdollistama saavutettavuusympyrän pinta-alaan suhteutettujen väestötietojen laskeminen väestöruuduittain ei katsottu olevan tarkoituksenmukaista työmäärään nähden, sillä menetelmä voi johtaa samansuuruisiin lähtöaineiston vinoumiin, kuin käytetty kevyempi menetelmä. Sen sijaan osalle virkistysaluepalveluista tehtiin pisteytysindeksit, joiden avulla arvioitiin kohderyhmän määrää ja keskenään korvaavien palvelujen tiheyttä vaikutusalueiden visuaalisella päällekkäisyyksien tarkastelulla. Väestömäärän laskennassa vaikutusalueella hyödynnettiin kokonaisten väestöruutujen

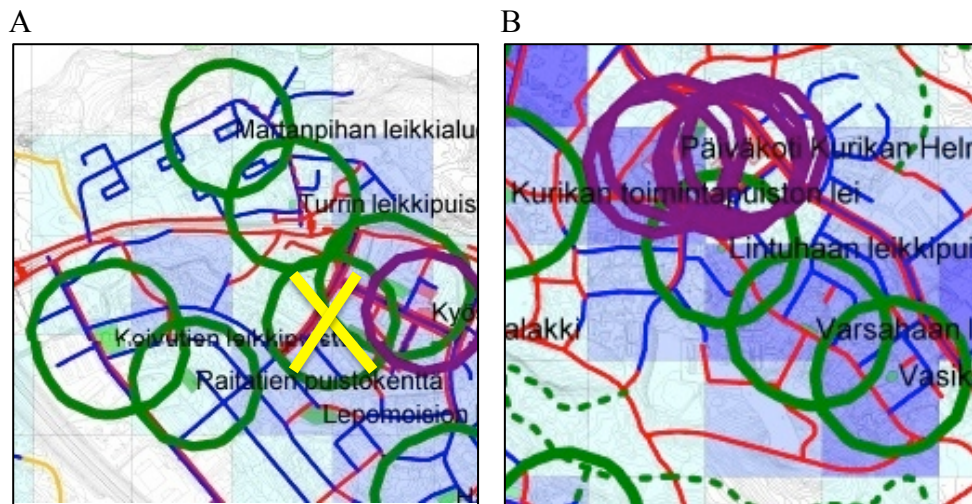
arvoja ja osaruutujen väestömäärät arvioitiin visuaalisesti teemakarttojen väestöluokitusta.

Leikkipaikat ovat yleisillä viheralueilla ja rakennusten pihapiireissä sijaitsevia pienten lasten sekä alakouluikäisten lasten leikkiin tarkoitettuja alueita. Pirkkalassa on leikkipaikkoja, joiden välineistö on tarkoitettu vain pienille lapsille tai vain isommille lapsille sekä paikkoja, joissa on välineitä kaiken ikäisille lapsille. Vain isommille lapsille tarkoitettut leikkipaikat ovat koulujen leikkipaikkoja. Leikkipaikat määriteltiin välineistön kohderyhmän mukaan ja potentiaaliset käyttäjämäärät laskettiin määrittelyjen indeksien avulla (Taulukko 30). Vain koululaisille ja kaikille lapsille tarkoitettut leikkipaikat pisteytettiin 300 metrin etäisyyden mukaan. Mitä pienemmät käyttäjämääräarvot leikkipaikka saa, sitä enemmän kohteella on potentiaalisia käyttäjiä ja leikkivälineiden käyttö on suurempaa. Palvelun tiheyttä arvioitiin korvaavien kohteiden lukumäärällä – mitä suurempi arvo, sen enemmän käyttäjillä on valintamahdollisuuksia ja paikkojen potentiaalinen käyttö on vähäisempää. Päiväkotien ja koulujen pihalueet ovat vapaasti kaikkien käytettävissä vain iltaisin ja viikonloppuisin, joten ne eivät ole korvaavia paikkoja arkipäivisin. Korvaavuutta arvioidessa päiväkotien leikkipaikkoja ei huomioitu korvaavina palveluina, kun taas koulujen leikkipaikat ovat korvaavia palveluita silloin, kun koululaiset ovat vapaa-ajalla.

Taulukko 30. Leikkipaikkojen käyttäjämäärä- ja tiheysindeksit.

Arvioitavat leikkipaikat	Arvo	Kriteeri
Potentiaalinen käyttäjämäärä lapset 0–6 v., palvelualue r = 150 m	1	61–100
	2	41–60
	3	21–40
	4	1–20
Potentiaalinen käyttäjämäärä lapset 0–14 v., palvelualue r = 300 m	1	121–200
	2	81–120
	3	41–80
	4	1–40
Korvaavat kohteet, kpl	0	0
0–6 v., r = 150 m	1	1
7–14 v., r = 300 m	2	2
0–14 v., r = 300 m	3	3
	4	4 ja yli

Pienille lapsille suunnatuista palveluista 76 % ovat sellaisia, joiden vaikutusalueella ei ole korvaavia, päivällä käytettäviä palveluita. Potentiaalinen käyttäjämäärä on vähäinen yli puolessa leikkipuistoista. Laskettaessa yhteen potentiaalisista käyttäjistä ja korvaavuuksista annetut pisteet, huomion kohteeksi nousevat paikat, joiden potentiaaliset käyttäjämäärät ovat alhaiset tai kohtuulliset ja joiden lähellä sijaitsee yksi tai useampi korvaava palvelu. Tällaisia kohteita olivat Martanpihan, Koivutien, Raitatien ja Varsahaan leikkipaikat (Kuva 12). Kolmessa ensimmäisessä palveluista oli myös muille ikäryhmille. Varsahaan läheisyydessä oli kaksi korvaavaa, välineiltään vaatimatonta kohdetta, mutta alueen potentiaaliset käyttäjämäärät olivat kohtuullisia Varsahaan tasoittaessa alueen potentiaalista kysyntää.

Kuva 12. Pienille lapsille suunnattuja leikkipaikkapalveluita, joissa on ylitieheä tarjonta, r 150 m (Liite 5, muokattu). Vihreät ympyrät kuvaavat leikkipuistojen ja violetit ympyrät päiväkotien palvelualueita. Mitä tummempi ruutu taustalla on, sitä suurempi on palvelun kysyntätarve alueella. Kuvassa A Koivutien ja Raittien sekä Martanpihan ja Turun leikkipuistojen vaikutusalueet ovat päällekkäisiä. Kyöstin vuonna 2014 poistunut leikkipuisto on merkitty keltaisella X-merkillä. Kuvassa B Varsahaan leikkipuiston vaikutusalue on päällekkäinen Lintuhaan ja Vasikkahaan leikkipuistojen kanssa. Alueella on runsaasti myös päiväkotien leikkipaikkoja, jotka eivät ole kaikkien lasten käytettävissä päivisin.

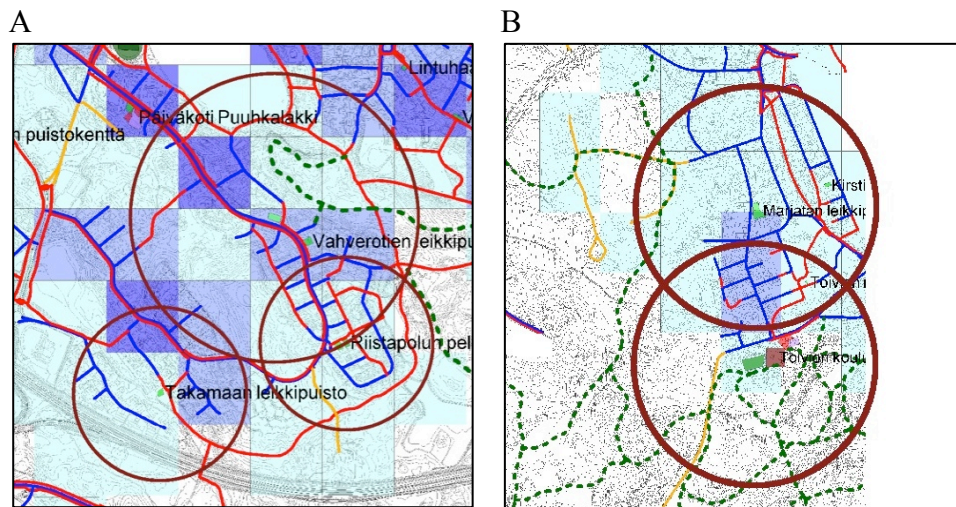
Leikkipuistot, joissa on myös vähintään yksi haastavampi väline isomille lapsille ja koulujen leikkipaikat edustavat yhteensä 26 % kaikista leikkipaikoista. Noin 33 %:lla leikkipaikoista on korvaava palvelu lähi-ettäisyydellä, mutta niiden potentiaalinen käyttö on sen verran suurempaa, että ylitieheää tarjontaa ei synny. Vähäistä potentiaalista käyttöä iltaisin ja viikonloppuisin oli vain haja-asutusalueiden koulupihoilla.

Lasten kasvaessa leikkipaikkojen käyttö vähenee ja erilaisten muitten liikunta-aktiviteettien, kuten esimerkiksi *pallokenttien* käyttö lisääntyy. Joidenkin leikkipaikkojen välittömässä läheisyydessä sijaitsee pienempiä ns. puistokenttiä, jotka palvelevat leikkimisen lisäksi pienryhmien palloilupaikkoina. Määriteltäessä puistokentäksi alta 500 m² suuruiset pallokentät Jyväskylän tapaan, oli niitä Pirkkalassa kolme kappaletta: Marjatan, Riistapolun ja Takamaan leikkipuistojen kentät. Puistokenttien arvioinneissa käytettiin isomprien lasten leikkipaikkojen indeksejä. Muiden kenttien arvioinneissa käytettiin 500 metrin vaikutusalueita ja koko väestön lukumäärää, sillä kentät palvelevat laajemminkin eri väestöikäryhmiä (Taulukko 31).

Taulukko 31. Pallokenttien käyttäjämäärä- ja tiheysindeksit.

Arvioitavat kentät	Arvo	Kriteeri
Potentiaalinen käyttäjämäärä koko väestö, palvelualue $r = 500$ m	1	Yli 2000
	2	1501–2000
	3	1001–1500
	4	501–1000
	5	0–500
Korvaavat kohteet, kpl	0	0
	1	1
	2	2
	3	3
	4	4 ja yli

Pallokenttien potentiaalinen kysyntä palvelualueilla on erittäin vähäistä vain haja-asutusalueen koulupihoilla. Potentiaalinen kysyntäpaine on suurin Kurikassa, jossa kenttäpalveluja on vähän suhteessa väestöön eikä korvaavia palveluita ole palvelualueella painetta vähentämässä. Laskettaessa indeksien arvot yhteen esiin nousee Eskolan leikkipuiston yhteydessä oleva kenttä, jonka läheisyydessä on kaksi korvaavaa palloiluun sopivaa kenttää. Alueen tämän hetkinen ja täydennysrakentamisen edistyessä tuleva potentiaalinen käyttäjämäärä on kuitenkin sen verran iso, että Eskolan kenttä puoltaa paikkaansa tasaamalla alueen kysyntäpaineita. Jonkin verran ylitieheää tarjontaa on Vähäjärven alueella, jossa Riistapolun kenttä menettää potentiaalisia käyttäjiä isommalle Ollikantien kentälle (Kuva 13 A) ja Toiviossa, jossa koulun kenttä monipuolisempina alueena houkuttelee Marjatanpuiston potentiaalisia käyttäjiä (Kuva 13 B).

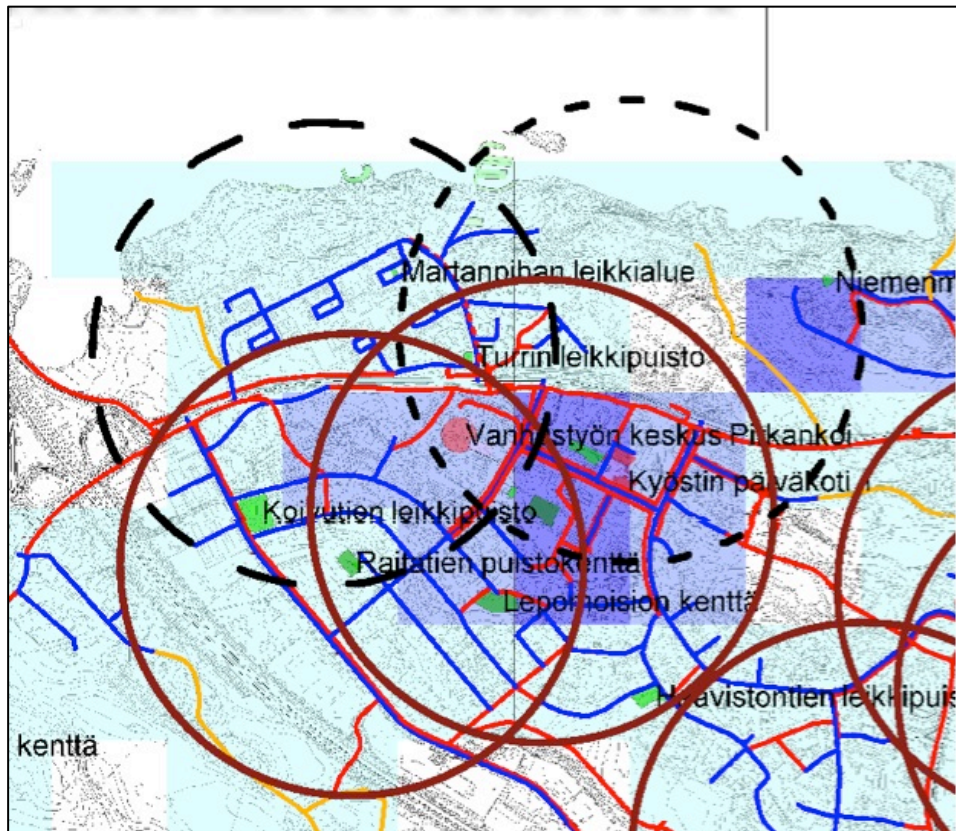

Kuva 13. Pallokenttien ylitieheää tarjontaa Vähäjärvellä ja Toiviossa (Liite 9, muokattu). Kuvan A isoin ympyrä on Ollikantien kentän palvelualue ($r = 500$ m), joka on päällekkäinen Takamaan ja Riistapolun puistokenttien kanssa ($r = 300$ m). Kuvassa B on Toivion koulun ja Marjatan leikkipuiston päällekkäiset palvelualueet ($r = 500$ m).

Kyöstin alueella palloiluun tarkoitettujen kenttien määrä vähenee, kun Lepomoision kentän käyttötarkoitus muuttuu. Kyöstin kentän potentiaaliset käyttäjämäärät ovat suuret seurakäytön vielä lisätessä kysyntää. Raitatien puistokenttä voi toimia sijaintinsa puolesta Kyöstin alueen täydentävänä kenttänä tasaten kysyntäpaineita. Soljan alueen rakentuessa palvelutarpeen painopiste siirtyy pohjoisemmaksi, jolloin täydentävinä

palloiluun sopivina kenttinä voi toimia Soljan alueelle kaavoitettu monitoimikenttä tai käytöstä poistettu Turrin kenttä, jonka sijainti suhteessa väestöön ei kuitenkaan ole ihanteellinen. (Kuva 14.)

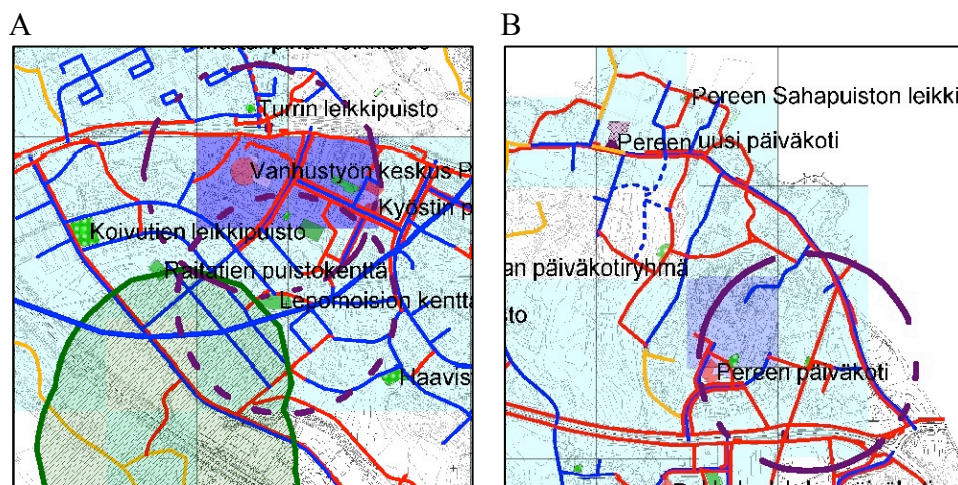
Kuva 14. Kyöstin, Niemenmaan ja Turrin olemassa olevat ja potentiaaliset kentät palvelualueineen, r 500 m (Liite 9, muokattu). Olemassa olevien kenttien palvelualueet on merkitty yhtenäisellä ruskealla viivalla, Soljan asemakaavoitettu monitoimikenttä lyhyellä mustalla katkoviivalla ja Turrin käytöstä poistettu kenttä mustalla pitkällä katkoviivalla.

Vähäistä potentiaalista kysyntää on myös Huovin leikkipuiston kentällä. Kysyntää lisää kuitenkin sen käyttö Naistenmatkan koulun varakenttänä, vaikka sijaitseekin koulukäyttöön tarkoitettuna liian kaukana. Haikan ja Killon kenttien keskimääräistä vähäisempää potentiaalista kysyntää lisää niiden käyttö seuratoiminnassa. Killon kenttien kysyntä tulee myös lisääntymään, mikäli rakentaminen toteutuu taajamayleiskaavaehdotuksen 2020 mukaisesti.

Viheralueilla kulkevat *reitit ja uimarannat* ovat suosittuja erityisesti ikääntyvien, mutta myös koko väestön keskuudessa. Viime vuosien aikana senioriväestön kunnan kohentamiseksi tarkoitetut seniorikuntoiluvälineet ovat myös lisääntyneet. Reittien ja seniorikuntoilupaiikkojen tarkasteluun käytettiin 300 metrin etäisyyttä ja uimarantojen tarkasteluun 1000 metrin etäisyyttä. Reittien tarkastelussa kiinnitettiin huomiota erityisesti ikääntyvien ihmisten suosimien asuinalueiden reittiverkostoon kytkeytymiseen, verkoston rengasmaisuuteen ja jatkuvuuteen, valaistukseen sekä seniorikuntoilupaiikkojen sijaintiin verkostossa. Uimarantojen kohdalla huomio kiinnitettiin koko väestön ja etenkin ikääntyneiden asukkaiden sijoittumiseen suhteessa uimarantoihin.

Pirkkalan taajama-alueen merkityt *virkestysreitit* painottuvat Naistenmatkantiem eteläpuolelle. Pääsääntöisesti ne ovat kävelyyn ja pyöräilyyn soveltuvia kevyenliikenteen väyliä, jotka talvisin toimivat hiihtolatuina. Lisäksi reittiverkostoa täydentävät kulttuuri- ja luontopolut sekä vuonna 2015 rakennettava frisbeegolf-rata.

Vähäjärven ympäristöstä lähtee reittiverkosto, joka on yhteydessä kehätien eteläpuolella sijaitseville virkestysreiteille. Tarkastelualueen asukkaista noin 48 prosentilla on reittiverkostoon alle 300 metrin etäisyys. Suurinta potentiaalista kysyntää olemassa olevan virkestysreitiverkoston jatkamiseksi ja kytkemiseksi yhtenäiseksi verkostoksi on Kyöstin, Loukonlahden ja Pereen asuntoalueilla, joissa myös asuu paljon ikääntyvää väestöä. Kyöstillä suunniteltu vanhusten talojen kortteli lisää ikääntyville sopivien reittien tarvetta alueella. Soljan alueen rakentuminen lisää painetta reittiverkoston jatkumiseksi Kyöstin alueelta eteenpäin Pyhäjärven rantamaisemiin. Suurin kysyntäpainne ikääntyville kohdennetuille palveluille on Vähäjärven ympäristössä. Vähäjärven ympäri kulkeekin esteettömäksi soveltuva, valaistu ja kohtuullisen lyhyt rengasmaisen reitti, jonka varrella on seniorikuntoiluun tarkoitettu väline. Muita seniorikuntoiluun tarkoitettuja välineitä on Pirkankoivun piha-alueella, vuonna 2015 rakennettavaksi aiotulla Kyöstin lähiliikuntapaikan alueella ja Pereen toimintapuistossa (Kuva 15). Varsinaisesti esteettömiksi luokiteltuja reittejä Pirkkalan alueella ei ole.

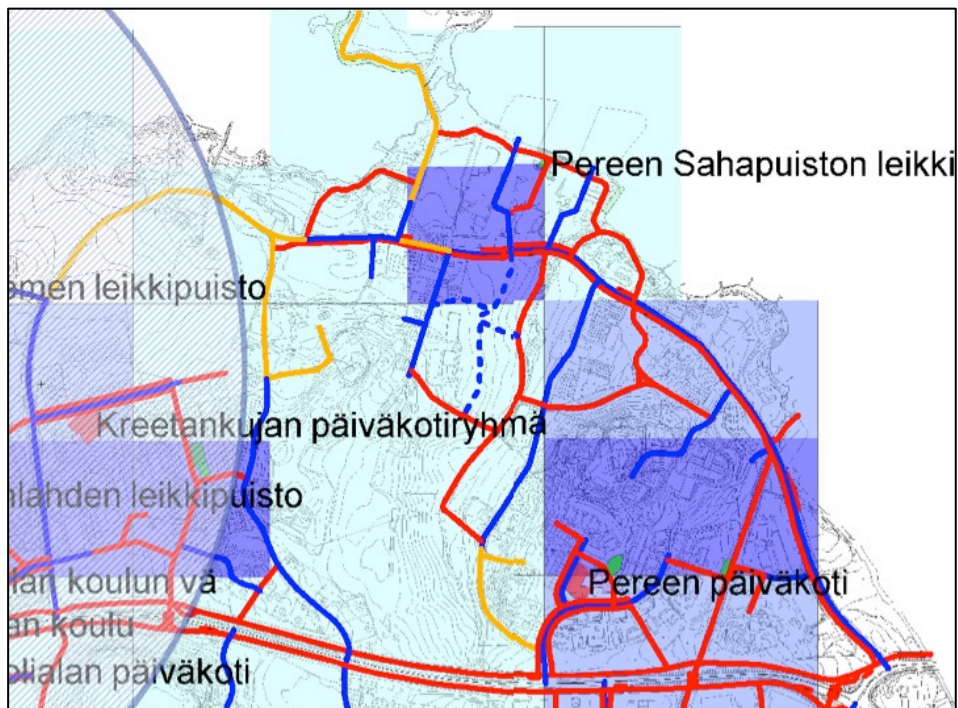
Kuva 15. Ikääntyvien ihmisten käyttämiä virkestysaluepalveluita suhteessa senioreiden sijaintiin. Vihreä viiva ja tummennettu alue on 300 metrin etäisyys lähimmästä merkitystä virkestysalueritistä, violetit katkoviivalla merkityt ympyrät kuvaavat seniorikuntolupaikkojen palvelualueita, r 300 m. Kuvassa A on yhdellä pitkällä ja kahdella lyhyellä viivalla merkitty Pirkankoivun piha-alueen ja lyhyellä katkoviivalla Lepomoision kentälle rakennettavaksi suunniteltu seniorikuntopisteiden palvelualueet. Kuvassa B ympärillä on merkitty Perea toimintapuiston palvelualue. (Liite 7, muokattu.)

Tarkastelualueella on neljä *uimarantaa*, jotka sijoittuvat pääsääntöisesti Pyhäjärven rantaan – vain Kurikanvainion EU-uimaranta on Pirkkalan ydinalueilla. Turrin uimaranta on varustelutasoltaan monipuolisin, sillä perusvarusteiden lisäksi siellä on uimalaituri portaineen ja suunnitteilla on hyppytornin rakentaminen vuonna 2015. Kurikanvainion uimaranta puo-

lestaan on ainoa ranta, jonka välittömässä läheisyydessä on muita virkistysaluepalveluita, kuten beachvolley-kenttä, leikki- ja kuntoilupaikka. Vain Turrin uimarannan profiili on jyrkkä, muut rannat ovat matalia.

Tarkastelualueen asukkaista noin 66 prosentilla on uimarannalle alle 1 000 metrin etäisyys. Ikääntyneiden ihmisten kohdalla tilanne on vielä parempi, sillä uimarantojen palvelualueilla asuu yhteensä noin 78 % senioreista. Kurikanvainion uimarantaan kohdistuu suurin potentiaalinen kysyntä, jota Rantaniityn uimarannan päällekkäinen palvelualue teoriassa voi helpottaa. Uimarantojen välissä kulkeva vilkas Naistenmatkantie ohjaa kuitenkin käytön helposti kahdeksi erilliseksi palvelualueeksi, joissa on vain hyvin vähän keskinäistä korvaavuutta. Määrällisesti eniten ikääntyviä ihmisiä asuu Kurikanvainion uimarannan palvelualueella. Loukonlahden uimarannan potentiaalisista käyttäjistä noin 21 % on senioreita, mikä on huomattavasti enemmän, kuin senioreiden osuus keskimäärin Pirkkalan väestöstä. Pere on väestöltään suurin yksittäinen kunnanosa, josta on lähimmälle uimarannalle yli kilometrin etäisyys. Potentiaalinen kysyntä-paine uimarantapalveluille kasvaa Pereellä jo kaavoitettujen alueiden rakentamassa.

Kuva 16. Uimarantapalvelut ja koko väestön sijainti Pereen kunnanosan alueella. Vasemmalla viivoitettu alue on Loukonlahden uimarannan palvelualue, r 1000 m. Jo asemakaavoitettujen alueiden rakentamisen jälkeen Pereellä on arviolta lähes 2500 asukasta. (Liite 10, muokattu.)

4.4 Tavoitteellinen palvelutaso

Edellisissä luvuissa on käsitelty yksittäisten virkistysaluepalveluiden nykytilaa ja potentiaalista kysyntää. Oleellista on myös määrittää, millä edellytyksillä palveluita on järkevä toteuttaa niin, että palvelutaso on asukkaan kokemana riittävä ja saavutettavuuden suhteen tasapuolisesti

toteutettu. Pakottavaa lainsäädäntöä lukuun ottamatta kunnat voivat määrittää riittävän palvelutason ja palveluiden laadun kohtuullisen vapaasti. Palvelutasoa määritettäessä huomioon on otettava lainsäädännön lisäksi kunnan oma tahtotila, odotettavissa olevat väestölliset ja maankäytölliset muutokset sekä käytettävissä olevat resurssit.

Virkistysaluepalveluilla on erilainen vetovoima ja kysyntä, joka on riippuvainen niiden verkostollisesta asemasta suhteessa väestöön, ympäristöön ja lähialueella oleviin muihin palveluihin. Seuraavassa luvussa on ehdotus, kuinka tarkastella Pirkkalan virkistysaluepalveluiden kehittämistä niiden verkostolliseen asemaan perustuen.

4.4.1 Määrittäminen ja mitoitus

Pirkkalan virkistysaluepalvelut jaettiin verkostollisen asemansa ja virkistysaluepalveluihin käytettävissä olevan pinta-alan mukaan lähi-, kunnanosa- ja keskuspalveluihin. Palvelut sijaitsevat virkistykseen tai julkisille palveluille tarkoitetuilla alueilla.

Keskuspalvelujen alue muodostaa laajan virkistykseen tarkoitettua aluetta, jossa on paljon ulkoiluun, liikuntaan ja urheiluun varattuja viheralueita. Keskuspalvelut sijaitsevat kaupunkirakenteessa keskeisellä paikalla ja virkistykseen tarkoitettujen alueiden koko on yli 10 hehtaaria. Alueella tulee olla kaikille väestöikäryhmille soveltuvia monipuolisia virkistysaluepalveluita. Osa palveluista tulee olla esteettömiä ja erityisryhmien tarpeet huomioivia sekä saavutettavissa myös eri vuorokauden ja vuodenajan mukaan. Tavoitteena on, että palvelut yhdistyvät toisiinsa pääsääntöisesti viheralueilla olevien reittien avulla. Alueelta tulee olla hyvät kävely- ja pyöräily-yhteydet ympäröiviin asuinalueisiin ja suuremmille virkistysalueille, hyvät julkisen liikenteen yhteydet alueelle ja riittävät paikoitus-tilat alueen lähietäisyydellä. Erittäin hyvänä saavutettavuutena alueelle omin lihasvoimin kulkiessa voidaan pitää 500 metrin linnuntie-etäisyyttä.

Kunnanosa- ja *keskus-* palvelut muodostuvat samalla alueella tai kohtuullisen lähellä toisiaan olevista virkistysaluepalveluista, jotka yhdessä muodostavat yli 2 hehtaarin kokoiseen alueeseen. Palvelujen sijaitessa eri virkistysalueilla ne ovat kytkeytyneinä toisiinsa hyvien jalankulku- ja pyöräilyväylien avulla. Palveluiden potentiaalinen käyttäjämäärä on yli 2000 asukasta. Alueella on monipuolinen leikkipaikka, palloiluun ja pelailuun sopiva isompi kenttä tai jokin lajikohtainen isompi palvelu sekä yksi tai useampi muu virkistysaluepalvelu. Kunnanosa- ja keskus- palvelut ovat toiminnoiltaan suunnattu useammalle väestöryhmälle. Palveluiden potentiaaliset käyttäjät ovat 500 metrin etäisyydellä alueesta. Kunnanosa- ja keskus- palvelut ja keskus- palvelut kytkeytyvät toisiinsa turvallisten kevyenliikenteen väylin muodostaen verkostomaisen rakenteen.

Lähipalvelut ovat nimensä mukaisesti lähellä käyttäjiä. Ne täydentävät keskus- ja kunnanosa- palvelujen palvelualueilla näiden tarjontaa ja ovat silloin usein suunnattu vain yhdelle väestöryhmälle. Lähipalveluiden tulisi sijaita korkeintaan 300 metrin etäisyydellä asunnosta. Varustetasoltaan kohteet ovat pääsääntöisesti vaatimattomia. Muilla alueilla lähipalvelut

voivat olla useammalle väestöryhmälle kohdennettuja ja siten hieman monipuolisempia. Tavallisimmat lähipalvelut ovat pienille lapsille suunnatut leikkipaikat, joiden yhteydessä voi olla esimerkiksi pieni kenttäalue leikkiin ja palloiluun. Lähipalveluiden palvelutarvetta arvioidaan leikki-paikoille ja kentille tehtyjen indeksien mukaisesti.

Koulujen ja päiväkotien piha-alueet ovat pääsääntöisesti asuinaluekohtaisia lähipalveluita. Poikkeuksen muodostavat koulujen isommat kenttä-alueet tai monipuoliset lähiliikuntapaikat, jotka voivat toimia osana keskus- ja kunnanosapalveluita iltaisin ja viikonloppuisin. Mahdollisuuksien mukaan lajikohtaisten virkistysaluepalveluiden olisi hyvä sijaita keskus- ja kunnanosapalveluiden palvelualueella tai niiden välittömässä läheisyydessä. Rantojen virkistysaluepalvelut ovat luonnonolosuhteista riippuvaisia ja niiden palvelutarvetta on syytä harkita tapauskohtaisesti.

4.4.2 Kysyntä ja tarjonta

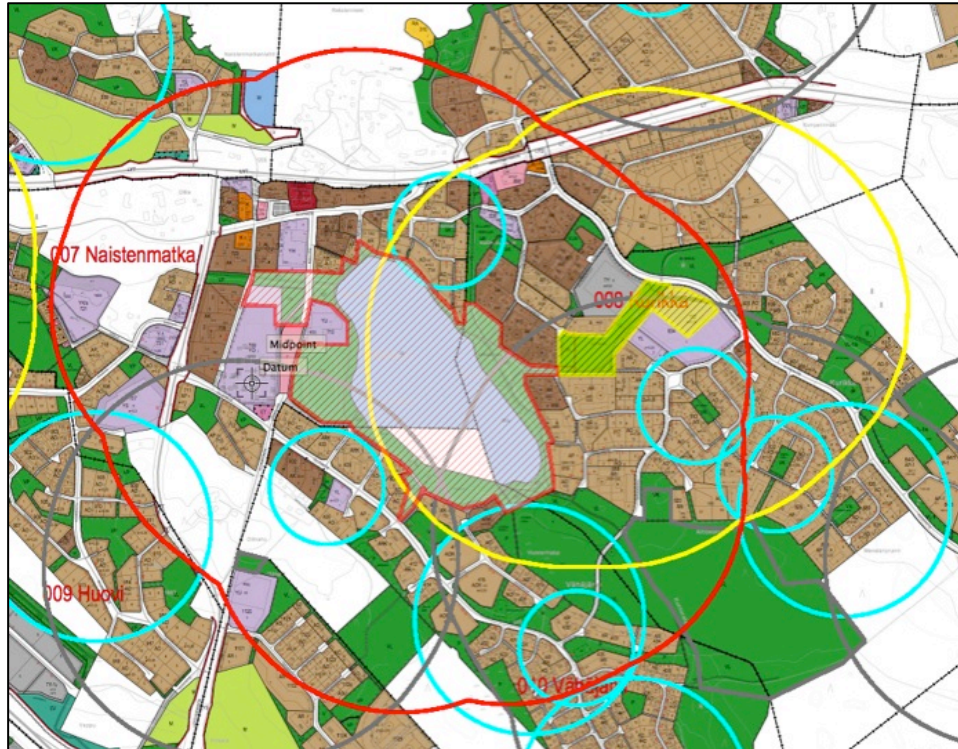
Keskus- ja kunnanosapalveluiden tarpeen tarkasteluun käytettiin väestön lukumäärää kunnanosajoin vuonna 2012 sekä asemakaavojen ja taajamayleiskaavan 2020 mukaista oletettua väestönkehitystä vuoteen 2020 mennessä. Potentiaalista kysyntää vertailtiin olemassa oleviin virkistysaluepalveluihin ja niiden alueena suomiin kehittämismahdollisuuksiin. Edellisessä luvussa tehtyjen määritysten mukaisesti Pirkkalan virkistysaluepalveluiden lähivuosien kehittäminen tulisi tapahtua yhden keskuspalvelualueen ja kolmen kaupunginosapalvelualueen pohjalta. Taajamayleiskaavan 2020 mukaan Loukonlahden ja Killon alueen väestömäärät kasvavat tuntuvasti vuoden 2020 jälkeen, jolloin paine monipuolisten ja toisiinsa kytkeytyneiden virkistysaluepalvelujen toteuttamiseksi alueilla kasvaa. (Taulukko 32).

Taulukko 32. Suurimmat väestökeskittymät ja virkistysaluepalvelualueet.

Palvelualueet	Kunnansa/asuinalue	Väestö 2012	Väestön lisäys 2012– 2020, arvio	Väestöarvio 2020
Keskuspalvelu	Naistenmatka ja Vähäjärvi	2 452	290	2 742
Kunnanosapalvelu	Kurikka	2 843	500	3 343
	Kyösti, Lepomaisio, Solja ja Naistenmatkan länsiosa (Tuohikorpi)	1 658	1 900	3 558
	Pere, Loukonlahden itäosa ja Pakkalankulman pohjoisosa	2 286	660	2 946
Potentiaalinen	Loukonlahti	1 879		1 879
kunnanosapalvelu	Killo	855	710	1 565

Pirkkalan *keskuspalvelut* sijaitsevat Vähäjärven ympäristössä. Alueen pääsääntöisesti viheralueilla kulkevat kevyenliikenteen väylät yhdistävät virkistysaluepalvelut toisiinsa, ympäröiviin asuinalueisiin ja laajempaan lähivirkistykseen varatulle alueelle. Naistenmatkan koulun alueelta löytyy paikoitusalue, joka palvelee alueelle omalla autolla saapuvia iltaisin ja viikonloppuisin. Keskuspalvelujen alueella on 21 eri virkistysaluepalvelua ja 12 eri tyyppistä kesäajan palvelua, joista suurin osa on ilmaisia (Taulukko 15). Palvelut on suunnattu usealle eri väestöryhmälle. Naistenmatkan ja Vähäjärven alueiden väestöstä lähes joka neljäs on seniori-ikäinen.

Keskuspalvelujen alueelta löytyy seniorikuntoiluun tarkoitettu palvelupiste ja lyhyt, valaistu rengasreitti, mutta esteettömät ja erityisryhmät huomioivat palvelut puuttuvat. Täydentävinä palveluina alueen läheisyydessä on kolme pienille lapsille suunnattua leikkipaikkaa, pallokenttä, frisbeerata ja skeittipaikka. (Kuva 17).

Kuva 17. Vähäjärven keskuspalvelujen sekä Kurikan kunnanosapalveluiden alueella olevat lähi- ja lajikohtaiset virkistysaluepalvelut palvelualueineen. Viivoitetuilla alueilla sijaitsevat isompien alueiden palvelut, joiden ympärille on piirretty samalla värillä 500 metrin etäisyys. Punaisella värillä on merkitty keskusaluepalvelut, keltaisella kaupunginosapalvelut, vaaleansinisellä lähipalvelut ja harmaalla lajikohtaiset palvelut. Lajikohtaisten palvelujen etäisyys kohteesta on 500 metriä ja lähipalveluiden etäisyydet vaihtelevat 150–300 metrin välillä palveluiden tavoitteellisen kohderyhmän mukaan.

Kurikan kunnanosapalvelujen ja Vähäjärven keskuspalvelujen palvelualueet ovat osittain päällekkäisiä (Kuva 17). Palvelujen läheisyys on perusteltua, sillä lähes joka kolmas tarkastelualueen asukkaasta asuu kyseisillä alueilla ja palveluille on siten runsaasti potentiaalista kysyntää. Kurikan alueella asuu paljon lapsiperheitä lasten osuuden ollessa 28 % koko alueen väestöstä eli huomattavasti enemmän, kuin Pirkkalassa lasten osuus on keskimäärin. Kurikan palvelualueen lapsille suunnatut leikkipaikkapalvelut muodostuvat lähinnä pienille lapsille suunnatuista palveluista, varsinkin mukaan huomioitaessa alueella sijaitsevien neljän päiväkodin leikkipihat. Koululaisten ja etenkin nuorten miesten suosimia palveluja löytyy Kurikan kentän alueelta. Vaativampia leikkiin ja leikkimieliseen oleskeluun tarkoitettuja ja nuoria tyttöjä aktivoivia paikkoja ei juurikaan ole. Vähäjärven keskuspalvelut ja Kurikan kunnanosapalvelut yhdistyvät valaistun, viheralueella kulkevan Kurikan yhdysreitillä. Yhdysreitti jatkuu vilkkaan Kurikantien alitse yhdistäen tien itäpuolella olevat asuinalueet turvallisesti alueeseen. (Taulukko 33.) Kurikan palvelu-

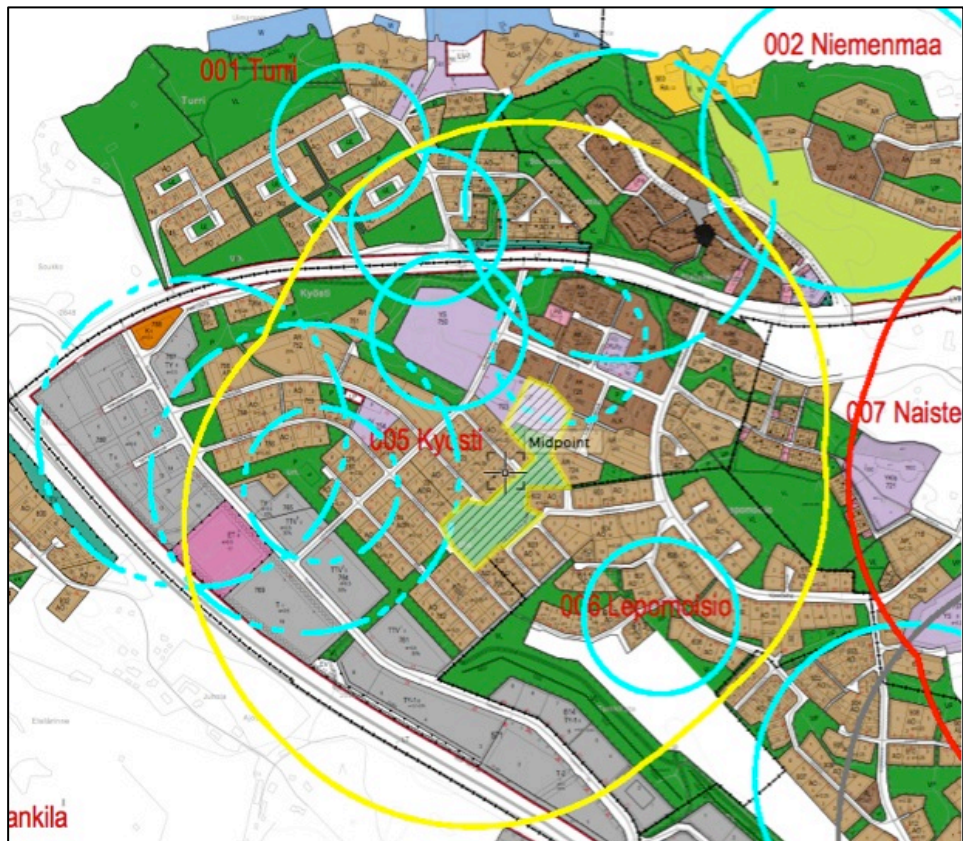
alueen läheisyydessä alueen eteläosassa sijaitsee Vasikkahaan leikki-
puisto, jonka kehittämiseen useamman ikäryhmän lähipalvelupaikaksi
kohdistuu lisää painetta Kurikan Linnakiven alueen rakentuessa. Alueen
turvalliseen saavutettavuuteen myös Kurikantien itäpuolelta tulee tällöin
kiinnittää huomiota. Hyvät kevyenliikenteen väylät edistäisivät myös
läheisyyteen suunnitellun koirapuiston käyttämistä. Kurikan alueen virkis-
tysalueiden ja Vähäjärven keskuspalveluiden monipuolisuutta lisää Kuri-
kan metsään suunniteltu frisbeegolf-rata.

Taulukko 33. Kurikan kunnanosapalveluiden palvelualueella sijaitsevat virkistysalue-
palvelut.

Virkistysaluepalvelu	Virkistysaluepalvelu alaryhmä	Paikka	Palvelujen lukumäärä
Leikkipaikat	Kunnanosaleikkipaikka	Kurikankulman koulu	1
	Lähileikkipaikka	Lintuhaan leikkipuisto	1
		Varsahaan leikkipuisto	1
Palloilupaikat	Koripalloheittoalue	Kurikan kenttä	1
	Pallokenttä	Kurikan kenttä	1
Toimintapaikat	Pyörä- ja skeittipaikka	Kurikan kenttä	1
	Ulkokuntoilupaikka	Kurikan kenttä	1
Ulkoilureitit	Kävely- ja pyöräily	Kurikan yhdysreitti	1
Kaikki yhteensä			8

Soljan alueen rakentuessa paine monipuolisten kunnanaluepalveluiden
saamiseksi Pirkkalan taajama-alueen länsiosissa kasvaa. Tavoitteellisten
palvelujen toteuttamiseksi lähellä väestökeskittymiä löytyy vain yksi
alueellisesti tarkoitukseen soveltuva paikka – Kyöstin kenttä ja suunnitel-
missa oleva Kyöstin lähiliikuntapaikka sekä niiden välille jäävä puistoksi
kaavoitettu alue (Kuva 18). Alue palvelee Kyöstin, Lepomoision, Naisten-
matkan läntisen osan ja Soljan asuntoalueen asukkaita.

Kuva 18. Pirkkalan taajama-alueen läntiset kunnanosapalvelut. Monipuolisten kunnanosapalvelujen sijainti on merkitty keltaisella vinoviivalla ja niiden saavuttamiseksi hyvä 500 metrin etäisyys keltaisella viivalla. Täydentävien lähipalvelujen palvelualueet on merkitty sinisillä ympyröillä säteen vaihdellussa 150–300 metrin välillä palveluiden kohderyhmän mukaan. Kaksipiste-katkoviivalla merkittyjen lähipalveluiden osalta alueiden kehittämispäätökset tulevat ajankohtaisiksi lähivuosien aikana. Poistuva Kerhorakennuksen leikkipuiston vaikutusalue on merkitty pisteviivalla. Soljan asemakaavassa suunniteltu monitoimikentän vaikutusalue on merkitty pitkällä katkoviivalla.

Läntisten kunnanosapalvelujen (Taulukko 34) aktiivinen käyttäminen edellyttää hyviä kevyenliikenteen yhteyksiä varsinkin vilkkaasti liikennöidyn Naistenmatkantien yli Soljan alueelle ja itäsuunnassa Naistenmatkaan päin. Kyöstin alueen vanhusten palveluasuntojen valmistuttua Kyöstillä lähes joka kolmas asukas on seniori-ikäinen, mikä lisää esteettömien rengasmaisten reittien potentiaalista kysyntää sekä tarvetta alueen kytkeytymiseen laajempaan ulkoilureitistöön. Vanhustyönkeskus Pirkan-koivun piha-alueella on muutama, huonokuntoisille ikäihmisille soveltuva perusväline toimintakunnan ylläpitämiseen. Uudelle Kyöstin lähiliikuntapaikalle on tulossa seniorikuntoiluun tarkoitettuja laitteita sekä erityisesti koululaisten ja nuorten aktivoimiseen tarkoitettuja yleisurheilupainotteinen ja palloiluun soveltuvat areenat. Lähiliikuntapaikalle on tulossa keinoja ja muut läntisen kunnanosapalvelujen leikkiin tarkoitettuja palveluita ovat pääosin vain pienille lapsille suunnattuja, hyvin vaatimattomia lähileikkipaikkoja, jotka sijainniltaan ovat kaukana potentiaalisista käyttäjistä. Alueelta on poistunut jo Kyöstin leikkipaikan keinut ja poistumaan tulee myös vähän monipuolisempi Kerhorakennuksen leikkipaikka, eikä Kyöstin päiväkotien piha-alueet ole käytettävissä päivisin alueen kohtuullisen suurelle lapsimäärälle. Läntisten kunnanosapalvelujen alueella onkin tarvetta

monipuoliselle leikkipaikkapalvelulle, joka sijoittuisi alueen keskiöön. Toteutuessaan uusi leikkipaikka vähentäisi edelleen Koivutien ja Raitatien vaatimatonta potentiaalista kysyntää. Palloiluun soveltuvien palveluiden luonne muuttuu Kyöstin–Lepomoision kentän uudistuessa Kyöstin lähiliikuntapaikaksi ja määrä lisääntyy Soljan mahdollisen monitoimikentän toteutuessa. Muutosten jälkeen Raitatien leikkipuiston pallokentän tarve Kyöstin kentän varakenttänä esimerkiksi seuratoiminnan näkökulmasta on syytä arvioida potentiaalisen kysynnän selvittämiseksi.

Taulukko 34. Läntisen kunnanosalvelujen palvelualueella sijaitsevat ja alueelle suunnitellut uudet virkistysaluepalvelut.

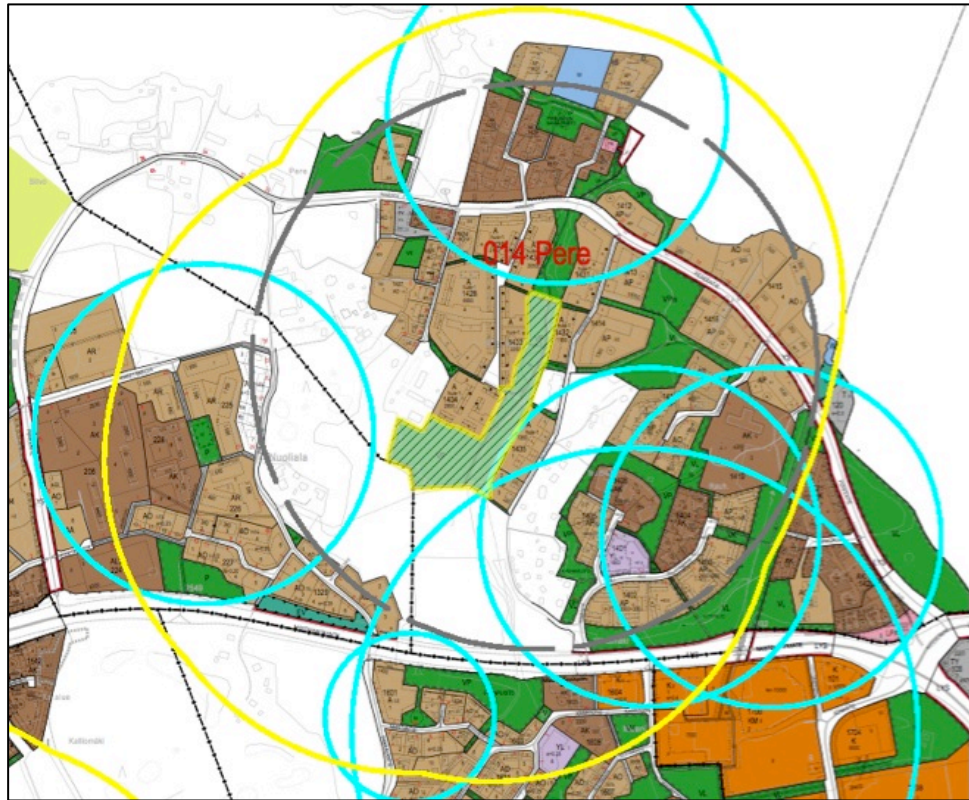
Virkistysaluepalvelu	Virkistysaluepalvelu alaryhmä	Paikka	Palvelujen lukumäärä
Leikkipaikat	Lähileikkipaikka	Haavistontien leikkipuisto	1
		Kerhorakennuksen leikkipuisto*	1
		Koivutien leikkipuisto	1
		Raitatien leikkipuisto	1
		Turrin leikkipuisto	1
		Koivutien leikkipuisto	1
Palloilupaikat	Lentopallokenttä	Soljan monitoimikenttä**	1
		Kyöstin kenttä	1
		Raitatien leikkipuisto	1
Toimintapaikat	Lähiliikuntapaikka	Kyöstin lähiliikuntapaikka***	4
		Ulkokuntoilupaikka	Vanhustyönkeskus Pirkankoivu
Kaikki yhteensä			11

* poistuu

** asemakaavoitettu, rakentamaton

*** rakennetaan vuonna 2015

Pereen kunnanosa on voimakkaassa kasvussa ja väestöpohjaltaan tarkasteltuna kunnanosalvelujen tarjoaminen kaavoitettujen alueiden rakentamassa on ajankohtainen. Alueella on paljon vielä asemakaavoittamattomia alueita (Kuva 19), joihin taajamayleiskaavaehdotuksen mukaan on suunnitteilla viheralueita ulkoilureittiverkostoineen ja pientalovaltaisia asuntoalueita. Varsinaisia urheilu- ja virkistyspalvelujen alueita ehdotuksessa ei ole ja lähin urheiluun osoitettu alue suunnitelmissa on Loukonlahdessa Pereentien läheisyydessä. Jo asemakaavoitetuilla alueilla on kaksi leikkikentäksi kaavoitettua aluetta, joita ei ole rakennettu käyttötarkoitukseensa. Alueen läheisyydessä lähimmät olemassa olevat kenttäalueet ovat Pakkalankulman kenttä ja Eskolan leikkipuiston kenttä. Riittävän laaja alue kunnanosalveluille on Nuolialanlaaksossa, joka maastonsa puolesta ei ole ihanteellinen laajojen palloiluun tarkoitettujen alueiden perustamiseen. Nuolialanlaakson palvelujen suunnittelussa tuleekin hyödyntää maaston suomia poikkeuksellisia mahdollisuuksia ja linkittää lähialueen kentät muihin kunnanosalveluihin hyvillä kevyenliikenteen väylillä. Nuolialanlaakson toimiessa *itäisten kunnanosalveluiden* keskuspaikkana, alue palvelisi Pereen kunnanosan lisäksi pohjoista osaa Pakkalasta ja itäistä osaa Loukonlahdesta.

Kuva 19. Pirkkalan taajama-alueen itäiset kunnanosapalvelut. Monipuolisten kunnanosapalvelujen sijainti on merkitty vinoviivalla ja niiden saavuttamiseksi hyvä 500 metrin etäisyys keltaisella viivalla. Täydentävien lähipalvelujen palvelualueet on merkitty sinisillä ympyröillä säteen vaihdellessa 150–500 metrin välillä palveluiden kohderyhmän mukaan. Suunnitellun Nuolialan lähiliikuntapaikan 500 metrin etäisyys on merkitty harmaalla katkoviivalla.

Pereen kunnanosassa ja Pakkalankulman pohjoisosassa asuu keskimääräistä enemmän nuoria ja keski-ikäisiä aikuisia, joille virkistysaluepalveluiden läheisyys ei ole kovin kriittinen tekijä. Kouluikäisten lasten ja ikääntyvien osuus Pereellä on keskimääräistä alhaisempi. Loukonlahden itäosissa väestö alkaa ikääntyä ja senioreiden osuus on jo keskimääräistä korkeampi. Itäisten kunnanosapalvelujen alueella olemassa olevat palvelut ovat hajallaan ja osittain rakentamattomia. Lasten leikkipaikoista Pereen leikkipuistossa on koululaisillekin suunnattuja välineitä, mutta muuten leikkipaikkojen välineet ovat tarkoitettu vain pienille lapsille. Pereen toimintapuiston välineet soveltuvat seniori-ikäisten kuntoiluun ja Sahapuiston leikkialueen kiipeilytankoja ulkoilijat käyttävät lähinnä venyttelyyn. Nykyisten ja suunniteltujen palvelujen lisäksi (Taulukko 35) potentiaalista kysyntää alueella on palvelut toisiinsa kytkevällä ja osittain rengasmaisella ulkoilureitistöllä sekä haastavilla, lasten leikkiin ja nuorten tempuilleen tarkoitettulla välineillä Nuolialanlaaksossa.

Taulukko 35. Itäisen kunnanosalvelujen palvelualueella sijaitsevat ja alueelle suunnitellut uudet virkistysaluepalvelut.

Virkistysalue- palvelu	Virkistysaluepalvelu alaryhmä	Paikka	Palvelujen lukumäärä	
Leikkipaikat	Lähileikkipaikka	Eskolan leikkipuisto	1	
		Mantan leikkipuisto	1	
		Pereen leikkipuisto	1	
Palloilupaikat	Pallokenttä	Eskolan leikkipuisto	1	
		Pakkalankulman kenttä	1	
Toimintapaikat	Parkour-alue	Nuolialanlaakson lähiliikuntapaikka*	1	
		Ulkokuntoilupaikka	1	
			Pakkalankulman kenttä	1
			Pereen toimintapuisto	1
		Sahapuiston leikkialue	1	
Kaikki yhteensä			9	

* suunnitteilla, rakentamisajankohta avoin

Potentiaalisten kunnanosalveluiden palvelurakennetta tulee tarkastella myöhemmin alueiden rakentumisen edetessä. Itäisten kunnanosalveluiden mahdollinen kehittäminen purkaa osittain paineita Loukonlahdessa monipuolisten virkistysaluepalveluiden tarjoamiseen. Pirkkalasta puuttuu tällä hetkellä yleisurheiluun ja varsinkin heittolajeihin soveltuva alue, joka taajamayleiskaavaehdotuksen mukaan olisi mahdollista sijoittaa Loukonlahteen. Sen tarvetta on syytä tarkastella väestön sijoittumisen lisäksi myös seuratoiminnan näkökulmasta, sillä toteutuessaan se palvelisi kaikkia Pirkkalan kuntalaisia. Killon suunnitellun rakentamisen myötä kasvavaan palveluiden kysyntätarpeeseen tarkastelujaksolla vastaa Killon kentän yhteyteen vuonna 2015 valmistuva lähiliikuntapaikka. Muut liikkumisen verkon tarkastelualueella sijaitsevat palvelut ovat lähialueita, joiden kehittämisen lähtökohtana on paikallinen palvelutarve.

4.5 Kehittämissuunnitelmat Pirkkalaan

Edellisissä luvuissa on tarkasteltu Pirkkalan virkistysaluepalveluiden nykytilaa, niiden potentiaalista kysyntää ja tehty ehdotus, kuinka määritellä tavoitteellinen palvelutaso. Pirkkalan virkistysaluepalvelut ovat keskimäärin hyvällä tasolla, joten seuraavissa luvuissa on ehdotuksia vain tärkeimmistä palveluiden kehittämistarpeista, jotka ovat nousseet esille työtä tehtäessä.

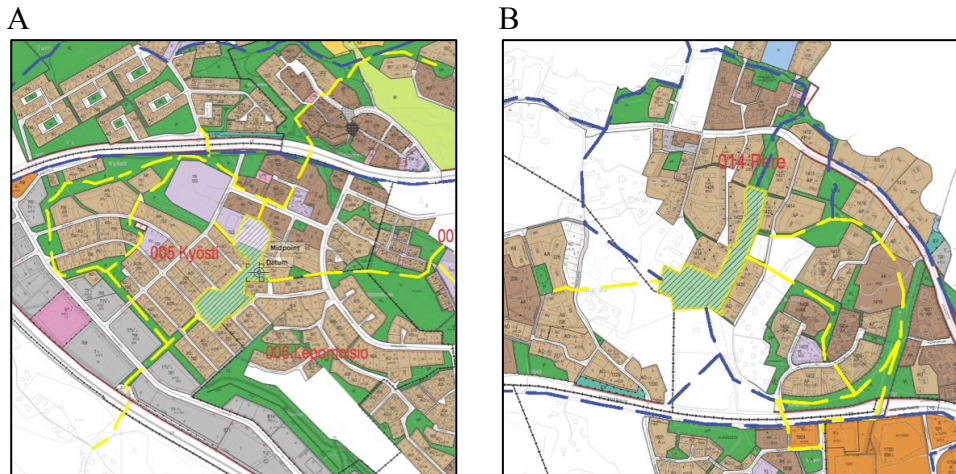
4.5.1 Reitit

Pirkkalan virkistysaluepalvelut ovat pääsääntöisesti toteutettu lähialueajattelun pohjalta, lukuun ottamatta keskusta-alueen tuntumassa sijaitsevia palveluita. Tämä on johtanut useisiin vaatimattomiin, varusteiltaan samantyyppisiin palveluihin, joiden kytkeytyneisyys toisiinsa on osittain heikkoa. Verkostomaisen rakenteen aikaansaamiseksi keskeisessä roolissa ovat taajamarakenteessa tai viheralueilla kulkevat kevyenliikenteen väylät. Niiden kehittämisen lähtökohtana on yleensä asuin-, työpaikka- ja palvelualueiden turvallinen saavutettavuus eli kehittäminen painottuu esimerkiksi lapsien osalta kodin ja koulun väliseen turvalliseen saavutettavuuteen. Virkistysaluepalveluiden saavutettavuus ja alueiden yhdistyminen

verkostomaiseksi rakenteeksi reittien avulla sen sijaan saa vähemmän huomiota. Reittien kehittäminen koetaankin Pirkkalassa kuntalaisten puolelta tärkeimmiksi kehittämiskohteiksi. Virkistykseen tarkoitettujen keskus- ja kunnanosapalveluiden ajatusmallin pohjalta tärkeimpien palveluiden monipuolistaminen ja kytkeminen kevyenliikenteen väylin verkostomaiseksi rakenteeksi mahdollistuisivat.

Kävely- ja pyöräilyreittien seudullinen kehittäminen etenee seutuyhteistyön kautta. Taajamaosayleiskaavan liikenneselvityksen mukaiset kevyenliikenteen väylät huomioivat myös seudulliset kehittämistarpeet. Pirkkalassa tulisi näiden lisäksi kehittää lähivuosina seuraavia reittejä:

- Seniorien asuttamille alueille heidän tarpeensa huomioivia esteettömiä, valaistuja ja lyhyitä rengasmaisia reittejä viheralueille. Tärkeimmät kehitettävät kohteet ovat virkistykseen tarkoitetuilla keskus-, läntisen ja itäisen kunnanosapalveluiden alueella. Erityisesti Vähäjärven ympäri kulkevan reitin kehittämisessä tulee huomiota kiinnittää kaikkien erityisryhmien tarpeisiin.
- Läntisten virkistykseen tarkoitettujen monipuolisten kunnanosapalveluiden yhdistäminen keskuspalveluihin, kehätien eteläpuolella olevaan ulkoilureitistöön, Soljan asuntoalueelle ja siitä eteenpäin suunnitellulle rantareitille Niemenmaahan saakka (Kuva 20 A).
- Itäisten virkistykseen tarkoitettujen kunnanosapalveluiden yhdistäminen toisiinsa sekä pyöräilyn- ja ulkoilun pääväyliin (Kuva 20 B).
- Laadukas kevyenliikenteen väylä Pereeltä Loukonlahden uimarannalle (katso myös luku 4.5.4).

Kuva 20. Kehitettävät reitit läntisen (A) ja itäisen (B) kunnanosapalveluiden alueella. Sinisellä katkoviivalla on merkitty jo aikaisemmin ehdotettuja reittien kehittämisiä, kuten rantareitti ja Naistenmatkantien pyöräilyn pääväylä. Keltaisella katkoviivalla on merkitty virkistysaluepalveluiden näkökulmasta kehitettäviä kävelyn ja pyöräilyn väyliä.

Reittien kehittämisessä ei välttämättä ole kyse aina suurista investoinneista ja uusien reittien rakentamisesta. Osassa kohteita, kuten esimerkiksi Vähäjärven ympäri kulkevassa reitissä, reitin profiili saattaa hyvinkin vastata jo nyt esteettömyysvaatimuksia, mutta pieniä parannuksia voi löytyä huomioitaessa eri liikkumisesteiden tarpeet,

talviajan kunnossapito, opasteet tai reitin tiedottaminen. Osassa kohteita reitin jatkuvuus on katkennut, kun jo asemakaavoitettuja reittilinjauksia ei vielä ole toteutettu tai reitti kulkee rakentamattomalla viheralueella.

Reittien saavutettavuuteen vaikuttaa ajan tasalla olevat opasteet ja tiedottaminen, joita Pirkkalassa tulisi parantaa. Pirkkalassa on mm. kuntopolkuja sekä rollaattoreille ja pyörätuoleille sopivia reittejä, joita työssä ei ole tullut esille, sillä ne puuttuvat Pirkkalan kunnan virkistysaluekartasta. Reittien varrella on myös erilaisia palveluita, kuten senioreille suunnattuja kuntoilupisteitä, joita potentiaaliset käyttäjät eivät löydä ilman hyvää tiedotusta, opastusta ja ohjattua toimintaa. Pirkkalassa vuonna 2010 toteutetun ulkoilureittiselvityksen päivittäminen toimii hyvänä pohjana reittien opastus- ja tiedotussuunnitelman tekemisessä ja toteuttamisessa. Päivittämissä on syytä huomioida seutuyhteistyössä suunnittelussa oleva reittien viitoitusjärjestelmä yhtenäisen ulkoasun saavuttamiseksi.

4.5.2 Leikkipaikat

Leikkipaikat jaetaan verkostollisen asemansa ja alueellisen vetovoimansa mukaisesti keskus-, kunnanos- ja lähileikkipaikkaan, jonka pohjalta leikkipaikkoja ja niiden monipuolisuutta kehitetään. Kehittämisessä on tarkkailtava myös väestön todellista kehitystä, sillä lasten suhteellisen osuuden Pirkkalassa on ennustettu laskevan. Määrällisesti Pirkkalassa on erittäin hyvä leikkipaikkojen tarjontatilanne ja mikäli uusia leikkipaikkoja toteutetaan, kriittinen tarkastelu leikkipaikkojen kokonaistarjontatilanteeseen on syytä tehdä. Pirkkalan useimmat leikkipaikat ovat toteutettu lähileikkipaikkoina, joissa on perusvälineitä vain pienille lapsille. Joidenkin paikkojen monipuolistaminen onkin tarpeen.

Monipuolisten keskus- ja kunnanospalvelujen ajatuksen pohjalta sekä leikkipuistoille yhteenlaskettujen indeksien perusteella Pirkkalassa tulisi lähivuosien aikana kehittää olemassa olevien suunnitelmien lisäksi seuraavia leikkipaikkapalveluita:

- Keskuspalvelujen alueelle vähintään yksi leikkipaikka, esimerkiksi Kurikanvainion toimintapuisto, jossa erityisryhmien tarpeita otetaan huomioon esteettömillä ratkaisuilla. Ratkaisun tulisi sisältää minimissään useamman kuin yhden erityisryhmille soveltuvan välineen, kumisen turva-alustan ja yhden esteettömän penkin. Lisäksi leikkipaikan välineissä tulee olla perusvälineiden lisäksi myös haastavampia, isommille lapsille tarkoitettuja välineitä. Paikan talvikunnossapidon mahdollisuuksia tulee selvittää.
- Läntisten kunnanospalvelujen monipuolisten palvelujen alueelle uusi leikkipaikka, joka on suunnattu lähinnä pienille lapsille. Leikkipaikan olisi hyvä sijoittua Kyöstin lähiliikuntapaikan läheisyyteen. Samalla Koivutien leikkipuiston ja Raitatien puistokentän leikkipaikat poistuisivat käytöstä.
- Kurikan kunnanospalveluiden monipuolisten palveluiden alueella haastavampaan leikkiin ja leikkimieliseen oleskeluun tarkoitettu paikka, jossa olisi huomioitu myös tytöt.

- Itäisen kunnanosalveluiden monipuolisten palvelujen alueelle lasten leikkiin ja temppuiluun tarkoitettu leikkipaikka. Leikkivälineiden ja paikan valinnassa alueen tarjoamia poikkeuksellisia maastonmuotoja tulee hyödyntää.
- Niemenmaan leikkipuiston toimintojen monipuolistaminen perusvälineillä kohdentamalla välineitä myös isommille lapsille.

Leikkipuistoja monipuolistettaessa tavoitteena on, että eri leikkipaikat täydentävät toisiaan ja perusvälineitä lukuun ottamatta samankaltaisia välineitä käytetään mahdollisimman vähän. Käyttäjiä kiinnostavien leikkipaikkojen suunnittelu yhdessä potentiaalisten käyttäjien kanssa tuottaa parhaan tuloksen.

4.5.3 Palloilupaikat

Määrällisesti tarkasteltuna pallo- ja lajikohtaisten kenttien tarjonta on keskimäärin hyvällä tai erinomaisella tasolla. Poikkeuksen muodostaa Pirkkalasta puuttuva yleisurheilukenttä, jossa voi harrastaa myös heittolajeja. Tämä voi toteutua Loukonlahteen taajamaosayleiskaavan vahvistuessa. Väestötarkasteluun pohjautuen Kurikan alueella voisi olla enemmän pallokenttiä, mutta maankäyttö asettaa omat rajoitteensa. Läntisten kunnanosalveluiden alueella pallokenttien kokonaisvaltainen tarkastelu on puolestaan tarpeen.

Isommat ja lajikohtaiset kentät tulee keskittää keskus- ja kunnanosalveluiden sekä koulujen yhteyteen. Joidenkin kenttien osalta niiden potentiaalinen väestöön pohjautuva kysyntä on alhainen ja käytön aktivoiminen esimerkiksi ohjatun toiminnan muodossa on yksi mahdollisuus. Kenttä voidaan osoittaa vaikka puistojumppien tai koirille suunnatun koulutus-toiminnan tms. pitopaikaksi. Vähäisellä käytöllä olevan kentän muuttaminen toiseen käyttötarkoitukseen tai entisöiminen viheralueeksi tulee harkintaan viimeistään peruskorjaustarvevaiheessa. Pirkkalassa tuleekin selvittää väestötietoihin pohjautuvan tarkastelun lisäksi kenttien kysyntää seuratoiminnan, yhdistysten ja koulujen näkökulmasta ennen varsinaisia muita pallokenttien kehittämissuunnitelmia. Yksittäisten paikkojen kehittäminen tulee tehdä potentiaalisten käyttäjien ja alueen asukkaiden kanssa yhteistyössä.

4.5.4 Uimarannat

Uimarantapalvelujen tarjoaminen ja niiden palvelutaso on hyvin pitkälle riippuvainen luonnonolosuhteista. Pirkkalan sijainti Pyhäjärven rannalla on mahdollistanut vertailukuntiin nähden keskimääräistä tiheimmän rakennettujen uimarantapalvelujen verkoston. Pääsääntöisesti uimarannat ovat perustasoisesti varusteltuja lukuun ottamatta Turrin uimarantaa, jota on kehitetty viime aikoina.

Pirkkalasta puuttuu uimaranta, jossa erityisryhmät on huomioitu. Killonvainion EU-uimaranta keskuspalvelujen alueella on luonnollinen kohde esteettömien uimarantapalvelujen kehittämiseksi. Naistenmatkan koulun

parkkipaikka-alue on turhan kaukana autolla saapuville ja vain uimaranta-palveluja hakeville liikuntaesteisille, joten palvelua kehitettäessä tulee pyrkiä löytämään muutama parkkipaikka heitä varten lähempää rantaa. Loukonlahden uimarannan esteettömyyden tarkastelu tulee myös tehdä, sillä rannan potentiaalisten käyttäjien joukossa on paljon ikääntyvää väestöä.

Pereen rakentuminen lisää paineita uimarantapalveluille lähempänä kunnanosaa. Sopiva uimapaikka voisi löytyä Pereen saaresta, mutta sellaista ei kuitenkaan ole suunnitteilla taajamayleiskaavassa. Tässä vaiheessa tärkeämpää onkin parantaa uimarantapalvelujen saavutettavuutta toteuttamalla laadukas kevyenliikenteen väylä Pereeltä Loukonlahden uimarannalle.

Pirkkalan uimarannoilla ei ole rantavalvontaa. Turriin rakennettava hypytorni lisää potentiaalista riskiä onnettomuuksille ja rantavalvonnan tarvetta onkin syytä harkita riskianalyysin pohjalta.

4.5.5 Muut kehittämisehdotukset

Palveluiden *monipuolistaminen ja samanlaisten palvelujen erilaistaminen* on teema, joka tulee pitää mielessä virkistysaluepalveluita peruskunnostettaessa tai uusia rakennettaessa. Esimerkiksi Pirkkalan maastoliikunta-paikat tarkastelualueella ovat lähinnä virkistysalueilla kulkevia erilaisia reittejä, vaikka maastonsa puolesta Pirkkalasta varmasti löytyisi myös paikkoja esimerkiksi ulkokiipeilyseinälle, pulkkailuun tai pysyvästi maastossa oleville suunnistusrasteille vaikka koulujen tarpeisiin. Keskuspalvelujen ytimessä Vähäjärvi tarjoaa potentiaalia, jota voi paremmin hyödyntää esimerkiksi kunnostamalla ja varustamalla olemassa oleva laiturikalastusta ja veneilyä varten myös ihmisille, joilla ei ole omaa venettä.

Kasvillisuus virkistysaluepalveluiden yhteydessä luo viihtyisyyttä, tarvittavaa varjoa ja suojaa tuulelta. Osa Pirkkalan virkistysaluepalveluista on hyvin avoimilla aluilla. Lisättävän kasvillisuuden tai muun suojaa antavien rakennelmien tarvetta ja niiden sijoittelua onkin hyvä tutkia ainakin Kurikanvainion uimarannan ja toimintapuiston sekä Pereen toimintapuiston yhteydessä.

Virkistysaluepalveluiden tarjoaminen ei välttämättä tarkoita aina suuria investointeja, vaan palvelu voidaan aikaansaada esimerkiksi ylläpidollisin toimenpitein. Pirkkalassa on nyt jo epävirallisia pulkkamäkiä esimerkiksi uuden Kyöstin lähiliikuntapaikan läheisyydessä ja Kurikanmäellä, joiden virallistaminen ja ylläpitoon ottaminen eivät välttämättä kustannusmielessä ole suurikaan tekijä, mutta monipuolistaisivat talviajan luistelu- ja hiihtopainotteista palvelurakennetta. Auraslumien kasaaminen pulkkamäiksi tai reitin osan hiekoittamatta jättäminen kelkkailua varten voi myös tulla kysymykseen joillakin alueilla. Talvikaudella järvien jäitä voi hyödyntää esimerkiksi hiihtolatujen reittilinjauksissa sekä luistelu- ja kelkkailutarpeisiin. *Talvikaudelle* tehty *virkistysalueiden ylläpitosuunnitelma* auttaa eri alueiden ylläpidosta vastuussa olevia osapuolia toimimaan yhteisen päämäärän hyväksi.

Hyvät virkistysaluepalvelut eivät aina takaa, että niitä käytetään. Osittain käytön esteenä on *tiedottaminen*, johon onkin syytä panostaa. Joillekin ihmisille liikkumaan aktivoituminen edellyttää *ohjatun toiminnan järjestämistä*, jossa niin kunnan omat organisaatiot, seurakunnat, seurakunnat, seurakunnat, yhdistykset ja kuntalaisjärjestöt ovat avain asemassa.

4.6 Jatkokehittäminen

Virkistysaluepalveluiden investointisuunnitelma on pidemmän aikavälin toimintasuunnitelma, jonka pääasiallinen sisältö on toteutettavaksi suunnitellut uusinvestoinnit, peruskorjaustarpeesta johtuvat investoinnit sekä rahoitus- ja toteutusaikataulu. Investoinnit vaikuttavat viheraluepalveluiden ylläpitokustannuksiin, joiden on hyvä olla mukana investointisuunnitelmassa kokonaiskustannusten läpinäkyvyyden varmistamiseksi. Uusien alueiden rakentuminen ja käytössä olevat resurssit vaikuttavat oleellisesti useamman vuoden investointisuunnitelman aikataulutukseen. Olemassa olevien palveluiden peruskorjausten ajoituksessa on useammin enemmän joustoa, jolloin ne sijoittuvat aikataulullisesti uusinvestointien väliin resurssien mukaisesti. Monet virkistysaluepalveluiden saavutettavuuden parannustoimenpiteet, joihin ei liity varsinaista rakentamista ja niihin liittyviä suuria kustannuksia, voidaan rahoittaa ainakin osittain ylläpitoon varatuista kustannuksista, ellei niitä erikseen ole suunniteltu investointisuunnitelmassa. Tällaisia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi tiedotus- tai ylläpitosuunnitelman tekeminen ja niiden toteuttaminen.

Virkistysaluepalveluiden investointisuunnitelman aikaansaamiseksi työssä on tarkasteltu palveluiden nykytilaa saadun tiedon pohjalta, asukkaiden tarpeita, tehty ehdotuksia palveluiden analysoimiseksi ja tavoitteellisen palvelutason määrittämiseksi sekä tehty myös joitakin kehittämissuunnitelmia. Peruskorjaustarpeesta johtuvat päätökset tulee kuitenkin pohjautua todelliseen tarpeeseen, jossa turvallisuusnäkökulma on pääajurina. Tämä tarkoittaa fyysiseen inventointiin pohjautuvaa omaisuustarkastelua. Koska työssä ei tätä toteutettu, tulee se tehdä ensimmäiseksi päätösten pohjaksi. Sen lisäksi päätöksiä tarvitaan tavoiteltavasta palvelutasosta ja millä kriteereillä haluttu palvelutaso saavutetaan. Käytettävät välineet palveluittain eri palvelutasoille on hyvä määrittellä analysointia helpottamaan. Indeksien käyttäminen auttaa hallitsemaan olemassa olevan virkistysaluepalveluiden muutostarpeiden priorisointia ja toimenpiteiden aikataulutusta ainakin tärkeimmiksi koettujen virkistysaluepalveluiden kohdalla ja joita on määrällisesti paljon. Tällaisia voivat olla esimerkiksi ainakin leikkipaikat ja palloilupaikat.

Kun palvelutason tavoitetila ja mahdolliset puutteet nykyisissä palveluissa on selvillä, voidaan suunnitelmia tehdä uusista, säilytettävistä, kehitettävistä ja poistettavista palveluista. Rahoitus- ja toteutusaikataulun aikaansaamiseksi suunniteltujen toimenpiteiden vaikutukset ylläpidon muutoksiin ja tarvittaviin resursseihin tulisi arvioida. Yksittäisten palvelujen konkreettinen kehittäminen tulisi tehdä yhteistyössä potentiaalisten käyttäjien kanssa, joten asukkaiden osallistamissuunnitelma on tärkeä osa kokonaissuunnitelmaa.

Jokaisessa projektissa tulee aina olla mukana myös suunnitelma siitä, miten projektin etenemistä seurataan. Seuranta on projektin hallinnan väline, jonka avulla arvioidaan toimenpiteiden etenemistä, toteutetaan korjaavat toimenpiteet ja tarvittaessa muutetaan suunnitelmia. Seuranta-tietojen analysointi toimii oppimisen välineenä myös tuleville kehittämissuunnitelmille.

5 POHDINTA

Työn tavoitteena oli selvittää ulkoliikuntapaikkojen kehittämisessä huomioitavat asiat ja soveltaa tietoja tekemällä suunnitelma Pirkkalan kunnan ulkoliikuntapaikkojen kehittämiseksi. Samalla työn tavoitteena oli toteuttaa mahdollisimman paljon valmista materiaalia, jota kunnan Liikkumisen verkko -työryhmä voisi omassa työssään hyödyntää investointisuunnitelman aikaansaamiseksi.

Työn tuloksena syntyi virkistysaluepalveluiden kehittämisen portaati (Kuvio 1), joka kuvaa investointisuunnitelman aikaansaamiseksi tarvittavia eri vaiheita ja niissä huomioitavia asioita. Kehittämisen portaati olivat suunnitelman runko, jonka mukaisesti edettiin Pirkkalan virkistysaluepalveluiden kehittämisessä. Työn muut tuotokset olivat lähtötilanteen kartoittaminen, virkistysaluepalveluiden nykytilanteen ja suunniteltujen palveluiden tilastointi, potentiaalisen kysynnän selvittäminen, ehdotus tavoitteellisen palvelutason määrittelemiseksi ja virkistysaluepalvelujen kehittämissuunnitelmia, jotka pohjautuivat olemassa olevan tarjonnan, kysynnän ja ehdotetun tavoitetilan analysointiin. Analysointien mahdollistamiseksi työssä syntyi myös Pirkkalan virkistysaluepalveluille luokitus ja indeksi-määritelmiä leikkipaikoille ja pallokentille.

Opinnäytetyön ensimmäisiä haasteita oli saada kokonais käsitys siitä, mitä aihepiiri piti sisällään. Lukuisiin viherjärjestelmiin, viherpolitiikkoihin, viher-, viheralue-, viherpalvelu-, palveluverkko-, liikuntaverkko-, lähiliikunta-, lähiliikuntapaikka-, ulkoiluolosuhde-, lähiliikuntaolosuhde- ja virkistysreitiohjelmiin, -selvityksiin ja -suunnitelmiin tutustuessa käsitteiden kirjo oli todella laaja ja samankin termin sisältö asiapaperista toiseen vaihteli. Lisäksi asiapaperit sisälsivät monia muita vihreään infrastruktuuriin liittyneitä termejä, joiden käyttö oli epäyhtenäistä. Kokonaisuuden hahmottamista helpotti ViherKARA-verkoston (2013) tekemät määrittelyt ja suositukset käytettävistä termeistä aihepiiriä kuvattaessa, joita opinnäytetyössä on pyritty systemaattisesti käyttämään. Pirkkalan kunnan toteuttamissa materiaaleissa esiintyy myös kirjavuutta termien käytössä. Esimerkiksi Pirkkalan taajamayleiskaavan 2020 selostuksessa (2013, 31) puhutaan Virkaniemen rantapuistoista ja Vähäjärven ympäristön toimintapuistoista. Taajamayleiskaavan 2020 kaavakartassa (Pirkkalan kunta 2013) reuna-alueella sijaitseva Virkaniemi on osoitettu keskuspuistoksi varatuksi virkistysalueeksi ja keskusta-alueella sijaitseva Vähäjärven ympäristö virkistysalueeksi. Viheralueohjelmassa (Pirkkalan kunta 2011, LIITTEET) Virkaniemen viheralue tyyppi on rannat, pienvesialueet, kosteikot ja Vähäjärven rannan viheralue tyyppi on käyttöpuistot. Osa käsitteiden eroavuudesta selittyy termien eri asiayhteyksistä ja osa asioiden ajassa muuttumisesta, mutta viheralueiden suunnittelun helpottamiseksi ja yhtenäisen näkemyksen muodostamiseksi alueiden käyttötavoitteista termien merkitysten avaaminen ja asiakirjojen, kuten viheralueohjelman päivittäminen on tarpeen. Tätä työtä helpottaisi ViherKARA-verkoston (2013, 8–9) mukaan, mikäli alueiden käyttötarkoituksesta olisi valtakunnallisia luokituksia. Yhtenäinen luokitus auttaisi tietojen vertailukelpoisuudessa ja tavoitearvojen määrittelyssä, joita toivottavasti jatkossa valtakunnan tasolla kehitetään. Toivottuja ohjeistuksia odotellessa yksi mah-

dollinen lähestymistapa asian toteuttamiseksi on kehittää seutuyhteistyön avulla yhtenäiset termistöt Tampereen kaupunkiseudulle.

Yksi suurimpia puutteita työssä on fyysiseen inventointiin pohjautuvien tietojen osittainen puuttuminen. Se vaikeutti luokituksen tekemistä, johti nykytilan kuvaamisen puutteisiin ja jopa suoranaisiin virheisiin. Analysoinnit ja sitä kautta kehittämisehdotukset kärsivät näistä puutteista. Toisaalta, vaikka tiedostossa oli tietosisällöllisiä puutteita, toimi se hyvin luokituksen loogisuuden testaamisessa. Kaiken kehittämisen lähtökohtana on kuitenkin ajantasainen tieto nykyhetken tilanteesta, jonka yksi keskeinen tekijä on omaisuuden hallinta. Pirkkalan kunnan tapaisessa organisaatiossa, jossa samankaltaisen omaisuuden, kuten esimerkiksi leikkivälineiden hallinta jakautuu eri yksiköiden kesken, tarvitaan yhteisiä pelisääntöjä tiedon hallintaan. Yhteistä sopimista ja ymmärrystä tarvitaan mm. siitä, mitä tietoa kerätään, kuka on vastuussa tiedon keräämisestä, missä tieto on ja kuinka sitä ylläpidetään. Tiedon kerääminen ei ole itseisarvo, vaan se on arvokasta vasta silloin, kun tiedon tuottaminen johtaa toimenpiteisiin. Tämä puolestaan ohjaa kerättävän tiedon vähimmäismäärään, jota tarvitaan. Tiedon tallentamiseen ei välttämättä tarvita suuria yhteisiä järjestelmiä, vaan pienimuotoisempikin lähestyminen on mahdollista esimerkiksi tavallisten toimisto-ohjelmien avulla, kunhan tietojen yhdistäminen tarvittaessa yhteiseksi tietokannaksi on helposti mahdollista. Pirkkalan kunnalla onkin tarve virkistysalueiden omaisuuden hallinnan toteuttamissuunnitelmalle. Työn tekemisessä voi hyödyntää seutuyhteistyön suomaa mahdollisuuksia esimerkiksi toteuttamalla ja ylläpitämällä virkistysalueista niin sanottuja kohdekortteja Tampereen tapaan.

Virkistysaluepalveluiden luokituksen aikaansaaminen oli haastavaa. Työssä palvelujen luokituksen lähtökohdaksi otettiin käyttäjänäkökulma, jolle tieto olemassa olevista eri liikuntamuotoihin tarkoitetuista paikoista on tärkeää. Toinen lähestymistapa luokituksessa oli pyrkimys helpottaa valtakunnallisen Lipas-järjestelmän tietojen ylläpitoa Pirkkalassa toteuttamalla luokitus mahdollisuuksien mukaan Lipas-järjestelmän mukaisesti. Kaikilta osiltaan Lipas-järjestelmän luokitukseen ei ole yksiselitteinen. Lähiliikuntapaikkakäsité, joka on valtionhallinnon tarkoituksella väljästi määrittelemä, käsitellään Lipas-järjestelmässä yhtenä paikkana, kuten yksittäiset liikuntapaikatkin. Lähiliikuntapaikat voivat kuitenkin sisältää useita eri pienimuotoisia toimintapaikkoja, kuten Pirkkalassa esimerkiksi yleisurheilupainotteisen areenan, palloiluareenan, keinut ja suorituspaikkoja ulkokuntoiluun varten. Luokiteltaessa kyseinen alue lähiliikuntapaikkana, hämärtyy kokonaiskuva esimerkiksi palloiluun ja ulkokuntoiluun tarkoitettujen liikuntapaikkojen määrästä. Päiväkotien ja varsinkin koulujen piha-alueiden luokitus oli myös haastavaa, sillä piha-alue voi olla hyvinkin monipuolinen sisältäen pallokentän, koripalloiluun ja lentopalloiluun varatun erillisen kentän ja tasapainoiluun, kuntoiluun ja leikkiin tarkoitettuja välineitä. Toisaalta, vaikka koulun pihalla olisikin useita suorituspaikkoja, ne voivat muodostua aivan perustoiminnallisuuksista ja hyvin harvoista välineistä. Onko koulun piha-alue siis monipuolinen lähiliikuntapaikka vai yksittäisistä suorituspaikoista koostuva kokonaisuus? Tässä työssä ne määriteltiin yksittäisiksi suorituspaikoiksi, mutta eri kunnilla voi olla toisenlainenkin tulkinta. Lipas-järjestelmää käytetään mm. kuntien

liikuntapaikkojen yhdenvertaisen saavutettavuuden arvioinneissa. Järjestelmään kirjattavien tietojen sisällön yhtenäisen tulkinnan aikaansaamiseksi ja järjestelmässä olevien tietojen vertailukelpoisuuden takaamiseksi Lipas-järjestelmän luokitusta on hyvä edelleen kehittää. Lipas-järjestelmän tiedot Pirkkalan osalta eivät ole ajan tasalla, joten niiden päivittäminen onkin suositeltavaa. Pirkkalaan kehitetyssä virkistysaluepalveluiden luokituksessa epäloogisuutta on erityisesti lähiliikuntapaikkoja koskien. Luokittelua jouduttaneen edelleen kehittämään esimerkiksi uuden tyyppisten virkistysaluepalveluiden myötä tai kun tiedetään tarkasti tarpeet, mihin luokitusta tullaan jatkossa käyttämään.

Potentiaalisen kysynnän selvittämiseen käytettiin yhtenä menetelmänä eri käyttäjäryhmille osoitettua kyselyä. Kyselylomake oli muokattu Sulka II -hankkeessa käytetystä kyselylomakkeesta ajatuksena tulosten vertailukelpoisuus. Vaikka vastaavia kysymyksiä oli käytetty laajemmassa tutkimuksessa, kysymyslomakkeen testaaminen ja vastausten analysoinnin suunnittelu olisi kuitenkin ollut syytä tehdä ennen kyselyn lähettämistä. Tietoja analysoitaessa mm. huomattiin, että joillekin kysymyksille annettu kolmiportainen vastausvaihtoehtorakenne ei riittävästi synnyttänyt eroja tutkittavien virkistysaluepalveluiden välille ja keskiarvojen esittäminen aineistosta voi silloin olla harhaanjohtavaa. Kysymysten osittainen samankaltaisuus näytti myös uuvuttavan osan vastaajista, sillä kysymyslomakkeen loppua kohden annettujen vastausten määrä väheni. Vastaavia kyselyjä tehtäessä kyselylomakkeen jatkokehittäminen ja yksinkertaistaminen onkin tarpeen. Otoksen ja kyselyn toteuttamisen suunnitteluun olisi myös pitänyt panostaa enemmän, jotta riittävä määrä vastauksia eri väestöryhmiltä olisi saatu tietojen laajemman yleistämisen mahdollistamiseksi ja johtopäätösten tekemiseksi. Sama koskee myös osaa muita työssä tarkasteltuja kyselyitä, joissa tietojen yleistettävyyden on kyseenalaista. Vaikka kyselyt ovatkin yksi asukkaiden osallistamisen muoto, niiden tarkoituksenmukaisuutta kehittämistyön alkuvaiheessa on syytä tarkkaan harkita. Kyselyt herättävät vastaajissa helposti odotusarvon tulevasta muutoksista ja konkreettiset toimenpiteet tuleekin seurata nopeasti kyselyn jälkeen. Lukuisat toimenpiteisiin johtamattomat kyselyt saattavat turhauttaa vastaajat ja vastausten saaminen tulevissa kyselyissä voi olla entistä hankalampaa. Asiakastarpeen ja virkistysaluepalveluiden käytön arviointiin voi käyttää myös muita menetelmiä, kuten valtakunnallisia tutkimuksia ja niiden aineistoja. Asukkaiden osallistaminen on erittäin tärkeää ja lainsäädännönkin velvoittamaa, mutta syvälinen osallistaminen esimerkiksi yksittäisten hankkeiden kehittämistyössä prosessin loppuvaiheessa voi lopputuloksen kannalta olla hedelmällisempää. Virkistysaluepalveluita kehitettäessä onkin syytä tarkkaan harkita, millä menetelmillä ja missä vaiheessa prosessia asukkaita osallistetaan.

Potentiaalista kysyntää tarkasteltiin myös paikkatietopohjaisesti. Teema-karttojen tekeminen aloitettiin työn hyvin alkuvaiheessa tarkasteltujen viheralueohjelmien innoittamana. Virkistysaluepalvelut sekä väestön sijoittuminen paikannettiin ja väestötietoina käytettiin saatavissa ollutta väestötietokantaa. Tietojen analysointia varten piirrettiin etäisyysympyröitä ja määriteltiin 4-portainen kohderyhmäluokitus. Työn innoituksen lähteenä toimineissa viheralueohjelmissä ei ollut tarkkaa menetelmäkuvausta

analysointien tekemiseksi. Siksi työn lopullinen analysointi tehtiin vasta, kun niiden pohjaksi löytyi lisätietoa mahdollisista mittareista. Analysointivaiheessa huomattiin, että väestötietoina olisi pitänyt käyttää YKR:n rakennus- ja huoneistorekisteriin pohjautuvia väestötietoja Seutu-keke-hankkeessa määriteltyjen mittareiden tapaan. Tämä olisi parantanut virkistysaluepalveluiden vaikutusalueella olevien väestömäärälukujen luotettavuutta, mahdollistanut paikkatieto-ohjelman ominaisuuksien paremman hyödyntämisen ja vähentänyt analysoinneissa tehtyä työmäärää. Samoin huomattiin, että kohderyhmäluokituksen olisi mieluummin pitänyt olla 5-portainen tarkempien erojen aikaansaamiseksi palveluiden välille. Analyysimenetelmien määrittäminen ennen väestöryhmien luokkarajojen määrittämistä olisi parantanut toteutettujen analyysien luotettavuutta väestömäärien suhteen ja helpottanut aineiston käsittelyä.

Analyyseissä käytettiin erilaisia määrällisiä ja laadullisia mittareita, joiden avulla etsittiin kehitettäviä kohteita. Mittareiden käyttäminen ei kuitenkaan ole täysin ongelmaton. Mittaammeko oikeita asioita? Jo virkistysaluepalveluiden saavutettavuuden käsite on kovin moniulotteinen, josta valtakunnallisia määrittämiä ei juuri ole. Esimerkiksi Opetusministeriö on määrittellyt liikuntapaikkojen saavutettavuuden suhteellisen väljästi saavutettavan liikuntapaikan tarkoittaessa sellaista paikkaa, joka toiminnallisilta ominaisuuksiltaan vastaa tarkoitustaan, soveltuu eri käyttäjäryhmien tarpeisiin ja on fyysisesti käyttäjien helposti saavutettavissa (Opetusministeriö 2008, 24). Tyypillisesti virkistysaluepalveluita on arvioitu määriin ja etäisyyksiin pohjautuvien mittarein. Valtakunnallisten laadullisten mittareiden puuttuessa kunnat ovat kehitelleet omia mittareitaan. Virkistysaluepalveluiden saavutettavuuden käsitteen tarkempi valtakunnallinen määrittäminen ja tavoite-arvojen asettaminen olisikin toivottavaa.

Työssä testattiin Pirkkalan aineistoon jo aikaisemmin virkistysaluepalveluiden mittaamiseen kehitettyjä menetelmiä. Joidenkin indeksien kohdalla se edellytti kriteerien ja pisteytysjärjestelmän soveltamista Pirkkalan aineistoon. Tulosten luotettavuuden kannalta haasteena on määrittelyjen aikaansaaminen niin, että tuloksina oikeasti saadaan esille ne virkistysaluepalvelut, joiden kehittäminen on ensisijaista. Esimerkiksi käytetty kuntoindeksi korreloi helposti iän kanssa, joten painottuuko ikä määrittelyissä liikaa? Molempien indeksien käyttö on kuitenkin perusteltua, sillä välineen kunto on riippuvainen sen käytöstä ja ylläpidosta. Välineillä on myös tietty tekninen ikä, jonka jälkeen kokonaistaloudellisesti on järkevämpää vaihtaa väline uuteen, kuin pyrkiä jatkamaan sen elinikää toistuvilla korjauksilla. Työssä käytettyjen indeksien asteikkoja tulisi kehittää, sillä alta 5-portaiset asteikot, kuten attraktiivisuus- ja kuntoindekseissä käytetyt asteikot, eivät riittävästi saaneet eroja virkistysaluepalveluiden välille. Indekseissä, joissa pisteytys perustuu henkilön arvioon, haasteen muodostaa vertailukelpoisten arviointien tekeminen varsinkin silloin, kun arviointeja tekee useampi kuin yksi henkilö. Tällaisten indeksien kohdalla tulisi vähintäänkin ohjeistaa hyvin yksiselitteisesti kriteerit, joiden pohjalta pisteet annetaan. Lisäksi työssä käytetyt indeksit, esimerkiksi monipuolisuusindeksi, eivät huomioineet lainkaan erityisryhmien tarpeita tai esteettömyyttä, vaikka ne ovat tärkeitä tasapuolisen saavutettavuuden näkökulmasta. Voidaankin hyvällä syyllä kysyä, vastaavatko kohtuullisen

monimutkaiset indeksit tarkoitustaan suhteessa niiden tekemiseen käytävään aikaan? Vastaus voi hyvinkin olla kielteinen, mikäli indeksien tarvitsemat tiedot tuotetaan ja kerätään erikseen kehittämistyötä varten. Suurta osaa indeksien käyttämisestä lähtötiedoista ylläpidetään joka tapauksessa esimerkiksi omaisuudenhallinta- tai omavalvontajärjestelmissä ja voisivat siten olla kohtuullisen vähäisellä työllä aikaansaataavissa tietoteknisin keinoin. Indeksien käytön etuna on kehitettävien kohteiden helppo löytyminen isoista hallinnoitavista määristä. Indeksien määrittelyssä kyse on arvovalinnoista ja niiden käytöllä pyritään edistämään tavoitetilan saavuttamista. Virkistysaluepalveluiden kehityksen seuranta ajassa indeksien avulla auttaa tulevaisuuden tavoitetason määrittämisessä ja tukee kehittämistyön jatkumista myös henkilöstön vaihtuessa. Indeksien käytön helpottamista virkistysaluepalvelujen kehittämisessä kannattaisikin edesauttaa. Mahdollisia tutkimusaiheita voisivat olla esimerkiksi seuraavat aiheet:

- Virkistysaluepalveluiden kehittämisindeksit pienille, keskisuurille ja isoille kunnille
- Omavalvontajärjestelmä ja virkistysaluepalveluiden kehittämisindeksien automaattinen päivittäminen kunnassa (Pirkkalassa).

Pirkkalan leikkipaikkojen aineistoa analysoitaessa huomattiin, että vaikka kunnassa määrällisesti oli runsaasti leikkipuistoja, olivat leikkipuistot pääsääntöisesti perustasoisesti varusteltuja, joissa oli käytetty hyvin samantyyppisiä välineitä. Monipuolisuusindeksin avulla yritettiin löytää monipuolistettavia kohteita ja paikkatietopohjaisilla indekseillä sopivaa sijaintia. Käytetyt analyysit eivät kuitenkaan antaneet vastausta kysymykseen, missä ja kuinka paljon monipuolisia leikkipaikkoja tulisi olla. Määrä ei taannut laatua. Monipuolisuusindeksi ei kerro, milloin monipuolistaminen on tarkoituksenmukaista. Yksittäisen palvelun tarkastelu paikkatietomenetelmin ei myöskään antanut yksiselitteistä kuvaa sopivasta, monipuolistettavasta kohteesta. Käytetyt mittarit lisäksi kuvasivat olemassa olevia tai jo suunniteltuja kohteita. Tarvittiin toisenlainen lähestyminen asian ratkaisemiseen. Schipperijnin (2010b, 31) tutkimus antaa viitteitä siitä, että isompaa ja monipuolisempaa, sopivalla etäisyydellä olevaa virkistykseen tarkoitettua aluetta käytetään enemmän kuin lähempänä olevaa pienempää virkistysaluetta. Tämä johti virkistysaluepalveluiden rakenteelliseen tarkasteluun alueittain ja aluemääritysten tekemiseen. Voidaan tietenkin kysyä, onko tarpeen Pirkkalan kokoisessa kunnassa lähteä moniportaiseen virkistysaluepalveluiden tarkasteluun? Tässä työssä aluemäärittelyt olivat kuitenkin avain virkistysaluepalveluiden monipuolistamisen ohjaamiselle ja ratkaisu kehittämis ehdotusten tekemiselle.

Työn tekemisen kannalta työn heikkous oli aihepiirin riittävän rajaamisen puute. Jo pelkästään työssä tehty kysely tai teemakarttojen tekeminen olisivat olleet riittävän isoja kokonaisuuksia opinnäytetyön aiheeksi. Työn laajuus johti työn pitkään prosessointiin, jonka aikana virkistysaluepalvelujen kehittäminen Pirkkalassa eteni ja osa työssä esitetyistä tiedoista ja kehittämis ehdotuksista ovat jo vanhentuneita. Toimeksiantajaa pidettiin tiedotettuna koko työn ajan työn etenemisestä ja työssä valmistuneista tuloksista, mikä toivottavasti on omalta osaltaan auttanut Liikkumisen verkon kehittämistyötä. Toisaalta ilman kerättyjen teorian tietojen soveltamista

Pirkkalan aineistoon, työn alkuperäisiä tavoitetta tuskin koskaan olisi saavutettu ja kehittämistyön asteittaisen etenemisen tärkeys sekä tarvittavien toimenpiteiden sisällön merkityksen ymmärtäminen olisivat jääneet hyvin teoreettisiksi ja pinnallisiksi. Virkistysaluepalveluiden jatkokehittäminen Pirkkalassa on suositeltavaa toteuttaa osakokonaisuus kerrallaan, kuten esimerkiksi Tampereen virkistysaluepalveluiden kehittämisessä on tehty. Kuten entinen esimieheni kerran totesi, ”elefanttikin syödään pala kerrallaan”.

LÄHTEET

EHYT, yhdyskuntarakenteen eheyttäminen Tampereella. 2011. Tampereen kaupunki. Tampere.

Elokolo. n.d. Pirkkalan Elokolo, Ehyt ry.

Foorumien toimintasäntö 2013. Pirkkalan kunta. Perusturvaosasto. Viitattu 4.1.2014.

<http://www.pirkkala.fi/@Bin/3133696/Foorumien+toimintas%C3%A4%C3%A4nt%C3%B6+1.1.2013.pdf>

Gretschel, A., Laine, S. & Junttila-Vitikka, P. 2013. Kuntalaisten kokemustieto liikuntapaikkojen laadun arvioinnissa. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:1. Yhteisjulkaisu Nuorisotutkimusseura ry:n kanssa. Viitattu 30.10. 2014.

http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/247/esipuhe_kunta2013_1.pdf

HE 190/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle liikuntalaiksi. 16.10.2014.

Hirvelä, O. Kunnossapitomestari, Pirkkalan kunta. 13.8.2013. Toivio, leikkivälineet; Naistenmatkan koulu, uusi piha; Leikkipaikkojentarkastusraportit Puuhkalakki ja Tommila; Leikkipaikkojentarkastusraportit Nuoliala ja Pakkala; Leikkipaikkojen tarkastusraportit Kyösti ja Loukonlahti; Leikkipaikkojen tarkastusraportit Kurikansiipi ja Kyösti; Käyttöönottotarkastus Kurikanhelmi; Leikkipaikkojentarkastusraportit Kurikankulma ja Kurikanpirtti, Leikkipaikkojentarkastusraportit Killo ja Kurikankulma. Vastaanottaja Saija Tiira. [Sähköpostiviestit]. Viitattu 20.1.2015.

Hyvinkään viheralueohjelma 2011–2020. 2010. Hyvinkään kaupunki, Tekniikka ja Ympäristö, Kunnallistekniikka / Puistoyksikkö. Viitattu 4.4.2014.

http://www.hyvinkaa.fi/Tiedostot/AYR_Kadut_liikenne/Puistot_mets%C3%A4t_%20ja_viheralueet/Liitetiedostot/Viheralueohjelma_raportti_nettiin.pdf

Jalkanen, R., Kajaste, T., Kauppinen, T., Pakkala, P., Rosengren, C. 1997. Asuinaluesuunnittelu. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Järvinieniemi, J. Puistopuutarhuri, Jyväskylän kaupunki. 18.3.2014. VPO toimenpidemääritykset. Vastaanottaja Saija Tiira. [Sähköpostiviesti]. Viitattu 15.9.2014.

Jyväskylän kaupunki 2014. Kaupunkirakennepalvelut. Tuomiojärvi. Jyväskylän kaupungin internet-sivut. Viitattu 11.5.2014.

<http://www.jyvaskyla.fi/puistot/tuomiojarvi>

Jyväskylän kaupunki & WSP Finland Oy. 2010. Jyväskylän virkistysreitiselvitys. Viitattu 12.3.2014.

http://www2.jkl.fi/kaavakartat/viherosayleiskaava/virkistysreittiselvitys_2010.pdf

Jyväskylän kaupunki & Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. 2010. Jyväskylän liikenneturvallisuussuunnitelman päivitys 2010. Viitattu 21.8.2014.

http://www.jyvaskyla.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/jyvaskylawwwstructure/39254_Jyvaskylan_liikenneturvallisuussuunnitelma_2010.pdf

Jyväskylän viheraluejärjestelmä. 2003. Raportti 1. Viheraluejärjestelmän kokeiluprojekti. Jyväskylän kaupunki. Viitattu 12.3.2014.

http://www2.jkl.fi/kaavakartat/Kviheralueselvitys/kokoraportti_ilmankuva.pdf

Jyväskylän viherpalveluohjelma 2013–2020. 2013. Jyväskylän kaupunki. Viitattu 12.3.2014.

http://www.jyvaskyla.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/jyvaskylawwwstructure/65066_VPO_raportti_2013_2020_teksti.pdf

Jyväskylän yliopisto. 2014. Lipas-tietokanta. Otos 5.4.2014. Viitattu 5.4.2014.

Jyväskylän yliopisto. 2015. Lipas-tietokanta. Otos 11.2.2015. Viitattu 11.2.2015.

Kangasalan kunta n.d. Leikkikentät. Viitattu 12.2.2015.

http://www.kangasala.fi/asuminen_ja_ymparisto/tekniset_ja_ymparistopalvelut/liikuntapaikat_ja_puistot/leikkikentat/

Kangasalan viheralueiden toteutusohjelma 2012-2020. 2012. Kangasalan kunta. Viitattu 4.4.2014.

http://kangasala-fi-bin.aldone.fi/@Bin/e4c71c80ef22bd82b8da2a63dae342e2/1396608839/application/pdf/2213277/KANGASALAN%20VIHERALUEIDEN%20TOTUTTAMISOHJELMA_2012_2020_WSP.pdf

Karvinen, J. & Norra, J. 2002. Lasten liikuntapaikkojen suunnittelu. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Komiteanmietintö 1973:143. Virkistysaluekomitean mietintö. Helsinki: Sisäasiainministeriö.

Koskinen, K., Liikuntapaikkamestari, Pirkkalan kunta. 2013. Muistikirjamerkinnöt ja suullinen tiedonanto 20.8.2013.

Kouvola. 2011. Liikuntapaikkojen ja -alueiden palveluverkkoselvitys. Kouslistat Liikunta- ja nuorisolautakunta. Kouvolan kaupunki. Viitattu 4.4.2014.

<http://ep.kouvola.fi/vanhat/kokous/20112204-8-7441.PDF>

Kuluttajaturvallisuuslaki 920/2011. 22.7.2011. Finlex. Viitattu 12.7.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110920>

Kylmäkoski, T. 2013. Rakennuttajahortonomi. Kaupunkiympäristön kehittämisen, Tampereen kaupunki. Haastattelu 7.8.2013.

Larjovuori, R.-L., Nuutinen, S., Heikkilä-Tammi, K. & Manka, M.-L. 2012. Asiakkaat kuntapalveluiden kehittäjiksi. Tampereen yliopisto. Johdantamiskorkeakoulu. Viitattu 4.11.2014.
<http://www.uta.fi/jkk/synergos/tyohyvinvointi/oppaat/Asiakkaat%20kuntapalvelujen%20kehitt%C3%A4jiksi%202012.pdf>

Lehmuspuiisto, V. & Åkerblom, S. 2007. Iäkkäiden ihmisten liikuntapaikkojen suunnittelu. Opetusministeriö, Liikuntapaikkajulkaisu 94. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Leikki- ja skeittipaikkojen omavalvontajärjestelmä. Viherpalveluohjelma. Tampereen kaupunki. Viitattu 12.8.2014.
<http://www.tampere.fi/material/attachments/1/5sReGEgMN/omavalvontajarjestelmaraportti2012.pdf>

Lempäälän kunta. 2014. Leikkikentät ja liikennepuisto. Viitattu 12.2.2015.
<http://www.lempaala.fi/palvelut/asuminen-rakentaminen-ja-ymparisto/kadut-puistot-ja-liikenne/leikkikentat-ja-liikennepuisto/>

Liikuntakaavoitus.fi. 2012. Ideakortit. Koulutusaineisto. Oulun yliopisto, Arkkitehtuurin osasto. Viitattu 6.3.2014.
<http://www.liikuntakaavoitus.fi/kaytannossa/koulutusaineisto/ideakortit>

Liikuntapaikat.fi. n.d. Lipas Liikuntapaikat.fi infositut. Jyväskylän yliopisto, Liikuntatieteellinen tiedekunta. Viitattu 20.3.2014.
<https://www.jyu.fi/sport/laitokset/liikunta/liikuntapaikat>

Liikuntapaikat.fi. 2013a. Käyttöohjeet. Liikuntapaikkojen luokittelu tyyppikoodeittain suomeksi, uusi versio 10/2013. Jyväskylän yliopisto, Liikuntatieteellinen tiedekunta. Viitattu 20.3.2014.
https://www.jyu.fi/sport/laitokset/liikunta/liikuntapaikat/kayttoohjeet/kayttoohjeet-Lipas-2013/tyyppikoodit_Lipas23102013.xlsx

Liikuntapaikat.fi. 2013b. Käyttöohjeet. Katso tästä Lipas-perustiedot ja lisätiedot. Jyväskylän yliopisto, Liikuntatieteellinen tiedekunta. Viitattu 20.3.2014.
https://www.jyu.fi/sport/laitokset/liikunta/liikuntapaikat/kayttoohjeet/kayttoohjeet-Lipas-2013/liikuntapaikoista_kerattavat_tiedot_otos.xlsx

Lähiliikuntapaikat.fi. n.d. Materiaalipankki. Turvallisuusstandardit liikunta- ja leikkialueille. Valo ry. Viitattu 14.8.2014.
http://www.lahiliikuntapaikat.fi/tukea_hankkeille/tuki_materiaalipankki

Merikanto, M.-R. 2012. Osallistu viheralueiden kehittämiseen. Pirkkalainen 25.4.2012, 9.

Metsäntutkimuslaitos 2014. Luonnon virkistyskäyttö – Tietoa ulkoilusta. Metsätutkimuslaitoksen internet-sivut. Viitattu 30.10.2014.

<http://www.metla.fi/metinfo/monikaytto/lvvi/tietoa-ulkoilusta.htm>

MRL, Maankäyttö ja rakennuslaki, 132/1999. 5.2.1999. Finlex. Viitattu 21.2.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132#L7P54>

Mårtensson, F. 2013. Guiding environmental dimensions for outdoor play. Socialmedicinsk tidskrift 4/2013, 658–665.

Nokian kaupunki. 2015. Nokian kaupungin leikkipaikat. Viitattu 12.2.2015.

<http://www.nokiankaupunki.fi/@Bin/7987272/2015+leikkipaikkaluettelo.pdf>

Nuori Suomi ry. 2006. Koulupihat lähiliikuntapaikkoina -opas. Viitattu 30.3.2014. <http://www.koulupihatlahiliikuntapaikkoina.info/>

Nuori Suomi ry. 2007. Lähiliikuntapaikkojen arviointitutkimus. Nuori Suomi ry:n julkaisusarja. Viitattu 30.3.2014.

http://www.lahiliikuntapaikat.fi/files/ns2/Olosuhteet_PDF/Lhiliikuntap_raportti_2007.pdf

OKM/8/691/2013, Opetus- ja kulttuuriministeriö. 4.7.2013. Kirje kunnanhallituksille ja liikunnasta vastaaville lautakunnille. Ajankohtaista liikuntatoimen kentässä.

Opas ikäihmisille. 2013. Pirkkalan kunta. Viitattu 5.1.2014. <http://www.pirkkala.fi/@Bin/3752003/Ik%C3%A4ihmisten+palveluopas.DOC>

Opetusministeriö 2008. Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2011. Opetusministeriön julkaisuja 2008:45. Helsinki: Opetusministeriö.

Paavilainen, P. 2013. Uusien foorumien aloitustilaisuus 17.4.2013. Esitelmä. Pirkankoivu. 17.4.2013. Pirkkalan kunta. Viitattu 4.1.2014.

<http://www.pirkkala.fi/@Bin/3216976/Foorumien+aloitustilaisuus+17+4+2013.pdf>

Paukku, J. 2014. Osallisuus, palaute, seuranta. Kuntien liikuntatoimien nykykäytännöt. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:4. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Pelkonen, P. Toimistoarkkitehti, Pirkkalan kunta. 31.1.2014. YK 2020. Vastaanottaja Saija Tiira. [Sähköpostiviesti]. Viitattu 31.1.2014.

Pirkkalan kunnan perhepäivähoitajat. 2014. Perhepäivähoito. Pirkkalan kunta. Viitattu 5.1.2014.

<http://www.pirkkala.fi/@Bin/3682162/PIRKKALAN+KUNNAN+PERHEP%C3%84IV%C3%84HOITAJAT.pdf>

Pirkkalan kunta. 2006. Liikutaan Pirkkalassa. Pirkkalan kunnan liikuntapoliittinen ohjelma 2006–2015. Viitattu 20.2.2014.

<http://www.pirkkala.fi/@Bin/2215442/LIIKUNTAPOLIITTINENTOSIUUSIOHJELMA2006.doc>

Pirkkalan kunta. 2007. Asemakaavayhdistelmä, Kyösti/Lepomoisio. Viitattu 2.2.2014.

http://www.pirkkala.fi/@Bin/154586/kaavakirja_sivu03.pdf

Pirkkalan kunta. 2009. Pirkkalan kunta, Tekninen osasto. Tekniset palvelut 2009. Palvelutytytyväisyystutkimuksen tulokset. Viitattu 28.12.2013.

<http://www.pirkkala.fi/@Bin/797910/Raportti+2009.pdf>

Pirkkalan kunta. 2010a. Palvelujen Pirkkala. Pirkkalan kuntastrategia vuosille 2011–2015. Viitattu 15.2.2014.

<http://www.pirkkala.fi/@Bin/1557601/strategia.pdf>

Pirkkalan kunta. 2010b. Esteettömyystyöryhmä. Esteettömyyskartointus 2010. Raportti. Viitattu 19.2.2014.

<http://www.pirkkala.fi/@Bin/2347334/Esteett%C3%B6myyskartointusraportti+2010.pdf>

Pirkkalan kunta. 2010c. Pirkkalan ulkoilureittien opastussuunnitelma.

Pirkkalan kunta. 2010c. Pirkkalan viheraluekysely 2009. Kunnallistekniikka / viheryksikkö, Pirnet. [Sisäinen verkkolevy]. Pirkkalan_viheraluekysely2009_analyysi.doc 17.2.2010.

Pirkkalan kunta. 2010d. Pirkkalan viheraluekysely 2009 -asukaspalaute. Kunnallistekniikka / viheryksikkö, Pirnet. [Sisäinen verkkolevy]. Viheraluekyselyn_asukaspalaute_tulosteA3.pdf 15.2.2010.

Pirkkalan kunta. 2011a. Viheralueohjelma. Viitattu 17.2.2014.

<http://www.pirkkala.fi/@Bin/2509767/Viheralueohjelma+allt+210212.pdf>

Pirkkalan kunta. 2011b. Vammaisneuvoston kokous. Kokouksen VMNV:25.1.2012 16:30 pöytäkirja §3: Pirkkalan kunnan esteettömyyskartoituksen seuranta. Viitattu 19.2.2014.

<http://pirkkala.ktweb.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=2&filename=27575112.doc&pykno=3&elin=VMNV&lis=0&pvm=25%2e1%2e2012%2016%3a30>

Pirkkalan kunta. 2012a. Pirkkalan kunnan maapoliittinen ohjelma. Valtuuston hyväksymä 20.2.2012.

Pirkkalan kunta. 2012b. Pirkkalan viheralueiden kehittäminen 2012. Kokouksen TEK 17.10.2012 18:00:00 § 184:n liitteet: Pirkkalan viheralueiden kehittäminen, Asiakaskyselyn tulokset 2012. Viitattu 2.1.2014.

<http://pirkkala.ktweb.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=0&docid=3331303031313a31&dalid=5.10.2012%2009:43:11:000&extension=pdf>

Pirkkalan kunta. 2013a. Parempien palvelujen koti. Pirkkalan kuntastrategia 2014–2018. Viitattu 14.2.2014.

http://www.pirkkala.fi/@Bin/3741737/Pirkkalan+strategia+2014%132018_161213.pdf

Pirkkalan kunta. 2013b. Pirkkalan kunnan ikäohjelma vuoteen 2030. Toimenpide-ehdotukset vuosille 2013–2016. Viitattu 20.2.2014.

<http://www.pirkkala.fi/@Bin/3666145/Ik%C3%A4ohjelma+koottu+versio+14+11+2013+%282%29.pdf>

Pirkkalan kunta. 2013c. Pirkkalan taajamayleiskaava 2020. Kokouksen VALT 9.12.2013 18:00 § 138:n liitteet: 1. Pirkkala taajamayleiskaava kaavaselostus. Viitattu 28.1.2014.

<http://pirkkala.ktweb.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=0&docid=3430383130313a31&daliid=14.11.2013%2010:25:31:000&extension=pdf>

Pirkkalan kunta. 2013d. Yleiskaava. Kokouksen VALT:9.12.2013 18:00 pöytäkirja § 138. Viitattu 28.1.2014.

<http://pirkkala.ktweb.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=2&filename=86668232.doc&pykno=138&elin=VALT&lis=0&pvm=9%2e12%2e2013%2018%3a00>

Pirkkalan kunta. 2013e. Taajamayleiskaava 2020. Kokouksen VALT 9.12.2013 18:00 § 138:n liitteet: 5. taajamayleiskaava liite 4 lowres yk 2020 EHD euref Kaavakartta. Viitattu 30.1.2014.

<http://pirkkala.ktweb.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=0&docid=3430383131313a31&daliid=14.11.2013%2010:37:12:000&extension=pdf>

Pirkkalan kunta. 2013f. Preen asemakaavan muutos ja laajennus (nro 230). Kokouksen KH 17.6.2013 18:00 § 225:n liitteet: Liite 230 kaavakartta ehdotus oheismateriaali YMP 11.06.2013. Viitattu 1.2.2014.

<http://pirkkala.ktweb.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=0&docid=3336393334393a31&daliid=31.5.2013%2015:22:50:000&extension=pdf>

Pirkkalan kunta. 2013g. Asemakaavayhdistelmä, Pere. Viitattu 1.2.2014.

http://www.pirkkala.fi/@Bin/154626/kaavakirja_sivu13.pdf

Pirkkalan kunta. 2013h. Niemenmaan, Turrin ja Kyöstin asemakaavojen muutos (nro 207). Kokouksen VALT 9.12.2013 18:00 § 140:n liitteet: 207 asemakaavakartta EHD oheismateriaali KH 18.11.2013, oheismateriaali, Liite nro 6. Viitattu 1.2.2014.

<http://pirkkala.ktweb.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=0&docid=3339393134323a31&daliid=10.10.2013%2012:42:33:000&extension=pdf>

Pirkkalan kunta. 2013i. Turrin asemakaavan muutos (233). Kokouksen VALT 9.12.2013 18:00 § 139:n liitteet: 233 Kaavakartta ehdotus oheismateriaali kh 18.11.2013, Liite nro 5/Valt 9.12.2013 § 139. Viitattu 1.2.2014.

<http://pirkkala.ktweb.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=0&docid=3430373738353a31&daliid=13.11.2013%2010:11:45:000&extension=pdf>

Pirkkalan kunta. 2013j. Kyöstin alueen kehittäminen. Kokouksen KH:28.10.2013 17:00 pöytäkirja § 338. Viitattu 2.2.2014.

<http://pirkkala.ktweb.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=2&filename=82970199.doc&pykno=338&elin=KH&lis=0&pvm=28%2e10%2e2013%2017%3a00>

Pirkkalan kunta. 2013k. Määräalan vuokraaminen päiväkotitontiksi kiinteistöstä 604-408-2-387 Kyösti. Kokouksen KH 18.11.2013 18:00:00 § 364:n liitteet: Kyöstin päiväkodintontti 005-723-10. Viitattu 9.2.2014.

<http://pirkkala.ktweb.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=0&docid=343032313738&david=29.10.2013%2010:21:29:000&extension=DOC>.

Pirkkalan kunta. 2013l. Kyöstin asemakaavan muutos. Kokouksen KH 28.10.2013 17:00 § 338:n liitteet: rakennettu ja luonnonympäristö. Viitattu 2.2.2014.

<http://pirkkala.ktweb.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=0&docid=3430323536303a31&david=24.10.2013%2012:28:03:000&extension=pdf>

Pirkkalan kunta. 2013m. Liikuntapaikkaselvitys. Liikkumisen verkko kokous. Pirkkalan virastotalo. 4.6.2013. Pirkkalan kunta, Kunnallistekniikka. Jaettu materiaali.

Pirkkalan kunta. 2013n. Kokouksen TEK 11.12.2013 17:30 § 176:n liitteet: Tekniset palvelut 2013, palvelutytyväisyystutkimuksen tulokset. Viitattu 28.12.2013.

<http://pirkkala.ktweb.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=0&docid=3431333634373a31&david=5.12.2013%2009:43:43:000&extension=doc>

Pirkkalan kunta. 2014a. Pirkkalan kunnan internet-sivut. Viitattu 10.2.2012. <http://www.pirkkala.fi/>

Pirkkalan kunta. 2014b. Kokouksen TEK:12.2.2014 18:00 esityslista § 18: liite Talousarvion käyttösunnitelman 2013 toteutuma / Tekninen lautakunta. Viitattu 9.2.2014.

<http://pirkkala.ktweb.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=0&docid=3432393038353a31&david=7.2.2014%2010:55:27:000&extension=pdf>

Pirkkalan kunta. 2014c. Ympäristöterveydenhuolto / Pirteva. Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2011–2014 päivitys vuodelle 2014. Viitattu 27.2.2014.

<http://www.pirteva.fi/@Bin/175840/Valvontasuunnitelma+2011-2014+4130481265975796.doc>

Pirkkalan kunta. 2015a. Kokouksen TEK:21.1.2015 17:50 esityslista § 6: liite Teknisen osaston talousseuranta 31.12.2014. Viitattu 22.1.2015.

<http://pirkkala.ktweb.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=0&docid=3534343531353a31&david=14.1.2015%2013:59:49:000&extension=pdf>

Pirkkalan kunta. 2015b. Ajankohtaista. Kunnallistekniikan työkohteet 2015. Viitattu 20.1.2015.

<http://pirkkala-fi-bin.aldone.fi/@Bin/4a191fb2946d179d0e46bae5fad9c80/1421740321/application/pdf/4533732/Ty%C3%B6kohdekartta%202015.pdf>

Pirkkalan kunta & Sito. 2013a. Pirkkalan yleiskaavan liikenneselvitys. Kokouksen VALT 9.12.2013 18:00 § 138:n liitteet: 6. liite 5. Pirkkalan yleiskaavan liikenneselvitys Liite 5 0910. Viitattu 30.1.2014.

<http://pirkkala.ktweb.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=0&docid=3430383131313a31&david=14.11.2013%2010:37:12:000&extension=pdf>

Pirkkalan kunta & Sito. 2013b. Pirkkalan yleiskaavan liikenneselvitys. Kokouksen VALT 9.12.2013 18:00 § 138:n liitteet: 11.Liikenneselvitys Liite4_Jalankulun_ja_pyöräilyn_väylät[1]. Viitattu 30.1.2014.

<http://pirkkala.ktweb.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=0&docid=3430383132313a31&david=14.11.2013%2010:31:16:000&extension=pdf>

Rajaniemi, V. 2005. Liikuntapaikkarakentaminen ja maankäytön suunnittelu. Tutkimus eri väestöryhmät tasapuolisesti huomioon ottavasta liikuntapaikkasuunnittelusta ja sen kytkemisestä maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen kaavoitukseen. Jyväskylän yliopisto, Liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta. Studies in sport, physical education and health 109. Väitöskirja.

Reneland, M. 2004. Tillgänglighetsvillkor i svenska städer TVISS. Borlänge: Vägverket.

Riihinen, P. Vihertyönjohtaja, Pirkkalan kunta. 29.7.2013. Leikkipuistojen varusteet. Vastaanottaja Saija Tiira. [Sähköpostiviesti]. Viitattu 20.1.2015.

Riihinen, P. Vihertyönjohtaja, Pirkkalan kunta. 17.2.2014. Viheralueohjelma. Vastaanottaja Saija Tiira. [Sähköpostiviesti]. Viitattu 17.2.2014.

Riihinen, P. Vihertyönjohtaja, Pirkkalan kunta. 21.3.2014. Panna ja monitoimiareena Ransun vieressä. Vastaanottaja Saija Tiira. [Sähköpostiviesti]. Viitattu 14.8.2014.

RT 89-10966. 2009. Ulkoleikkipaikat. Rakennustietosäätiö Oy.

Schipperijn, J. 2010. Use of urban green space. Forest & Landscape Research No. 45-2010. Frederiksberg: Forest & Landscape Denmark.

Schipperijn, J., Ekholm, O., Stigsdotter, U.K., Toftager, M., Bentsen, P., Kamper-Jorgensen, F. & Randrup, T.B. 2010a. Factors influencing the use of green space: Results from a Danish national representative survey. Landscape and Urban Planning 9 (2010), 130–137.

Schipperijn, J., Stigsdotter, U., Randrup & Troelsen, J. 2010b. Influences on the use of urban green space – a case study in Odense, Denmark. Urban Forestry & Urban Greening 9 (2010), 25–32.

Sievänen, T. 2010. Luontomatkailun, luonnontuotealan, virkistyskäytön ja metsäkulttuurin seurantamittarit. Metlan työraportteja 152. Viitattu 22.9.2014. <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2010/mwp152.pdf>

Silfverberg, P. 2000. Ideasta projektiksi. Projektinvetäjän käsikirja. Työministeriö & Planpoint Oy. Viitattu 4.11.2014. <http://www.mol.fi/esf/ennakointi/raportit/pvopas.pdf>

SLU 2011. Näköaloja laaja-alaisiin tasa-arvokysymyksiin. SLU-julkaisusarja 5/2011. Viitattu 10.5.2014. http://www.sport.fi/system/resources/W1siZiIsIjIwMTQvMDQvMjMvMDlfNDZfMDZfMzEyX1NMVV9SRVBFX2VzaXRIMV9uYWtvYWxva mFfrkIOQUwucGRmIl1d/SLU-REPE_esite1_nakoaloja_FINAL.pdf

Statens folkhälsoinstitut. 2010. Aktivt liv i byggda miljöer. Manual för kommunal planering. Östersund: Statens folkhälsoinstitut.

Strandell, C. & Strandell, A. 2002. Elinympäristön seurannan kehittäminen. Suomen ympäristö 545. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Sulka-projekti. 1999. Raportti Sulka-projektista ja Suomen kuntien ulkoilumahdollisuuksista hankkeesta saatujen kokemusten perusteella. Suomen Latu ry. Viitattu 25.3.2014. <http://www.suomenlatu.fi/@Bin/126534/Loppuraportti-SL.pdf>

Sulka II. 2009. Suomen ulkoilumahdollisuuksien katselmus. Hanke-suunnitelma. Suomen Latu ry. Viitattu 25.3.2014. <http://www.suomenlatu.fi/@Bin/149176/Hankesuunnitelman+versio+kotisivuille.pdf>

Suomen Latu ry. 2011. Ulkoilun olosuhteet Suomen kunnissa. Suomen ulkoilumahdollisuuksien katselmus (Sulka II) -hanke. Viitattu 21.8.2014. http://issuu.com/suomenlatu/docs/sulkaii_loppuraportti_valmis/51?e=2055165/2663290

Suomen Latu ry. 2014. Tietoa järjestöstä. Suomen Latu ry:n internet-sivut. Viitattu 25.3.2014. http://www.suomenlatu.fi/suomen_latu/tietoa_jarjestosta/

Suomi, K. 2012. Liikuntapaikkapalvelut ja väestön tasa-arvo. Seurantatutkimus liikuntapaikkapalveluiden muutoksista 1998–2009. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

SURAKU 2005. Esteettömien julkisten alueiden suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon ohjeistaminen katu-, viher- ja piha-alueilla. SuRaku-hankkeen loppuraportti. Viitattu 11.7.2014. http://www.hel.fi/static/hkr/helsinkikaikille/ohjeet/SURAKU_Loppuraportti.pdf

SYKE 2014. Syke Info. Suomen ympäristökeskuksen internet-sivut. Viitattu 20.3.2014. http://www.syke.fi/fi-FI/SYKE_Info

Söderman, T. & Saarela, S.-R. (toim.) 2011. Kestävät kaupunkiseudut. Kriteereitä ja mittareita suunnittelun työvälineiksi. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 25/2011. Helsinki: Suomen Ympäristökeskus.

Tampere, kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvitys. 2008. Tampereen kaupunki. Tampere.

Tampereen kaupunki 2011. Suunnitelmat. Tampereen kaupungin internet-sivut. Viitattu 21.8.2014.

<http://www.tampere.fi/liikennejakadut/liikenneturvallisuus/suunnitelmat.html>

Tampereen kaupunki 2012. Tampereelle ensimmäinen esteetön leikki- paikka Emil Aaltosen puistoon. Tampereen kaupungin internet-sivut. Viitattu 14.5.2014.

<http://www.tampere.fi/tampereinfo/viestinta/tiedotteet/2012/68DDwKpG9.html>

Tampereen kaupunki 2013. Puistot ja viheralueet. Tampereen kaupungin internet-sivut. Viitattu 15.3.2014.

<http://www.tampere.fi/ymparistojaluonto/puistotjaviheralueet.html>

Tampereen kaupunkiseutu 2012a. Tampereen kaupunkiseudun kävelyn ja pyöräilyn kehittämisohjelma 2030. Viitattu 14.2.2014.

http://www.tampereenseutu.fi/@Bin/2192633/K%C3%A4velyn_ja_py%C3%B6r%C3%A4ilyn_kehitt%C3%A4misohjelma_2012.pdf

Tampereen kaupunkiseutu 2012b. Tampereen kaupunkiseudun keskustojen seurantamittaristo (barometri) 2012. Viitattu 4.1.2014.

http://www.mal-verkosto.fi/filebank/413-TKS_Keskustabarometri_Loppuraportti.pdf

Tampereen kaupunkiseutu & Sito 2012. Tampereen kaupunkiseudun keskustojen seurantamittaristo (barometri). Liitteet. 2012. Viitattu 4.1.2014.

http://www.tampereenseutu.fi/@Bin/2873802/Liitteet1-9_ilman+OYK.pdf

Tampereen kaupunkiseutu 2013a. Liikennejärjestelmätyöryhmä. Muistio 4/2013. Viitattu 14.2.2014.

http://www.tampereenseutu.fi/@Bin/2482330/LIIKJ_muistio_8.5.2013.pdf

Tampereen kaupunkiseutu 2013b. Liikennejärjestelmätyöryhmä. Muistio 7/2013. Viitattu 14.2.2014.

http://www.tampereenseutu.fi/@Bin/2680276/LIIKJ_Muistio_19.9.pdf

Tampereen kaupunkiseutu 2013c. Liikennejärjestelmätyöryhmä. Muistio 10/2013. Viitattu 14.2.2014.

http://www.tampereenseutu.fi/@Bin/2890742/LIIKJ_Muistio_4.12.pdf

Tampereen kaupunkiseutu 2014a. Seutuyhteistyö. Viitattu 5.1.2014.
<http://www.tampereenseutu.fi/seutuyhteistyö/>

Tampereen kaupunkiseutu 2014b. Seutuhankkeet. Viitattu 5.1.2014.
<http://www.tampereenseutu.fi/seutuhankkeet/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL 2014. Esteetön ympäristö. Vammaispalvelujen käsikirja. Viitattu 10.7.2014.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/vammaispalvelujen-kasikirja/hallinto-politiikka/rakenteellinen-vaikuttaminen/esteeton-ymparisto/>

Terämä, M. Kunnanpuutarhuri, Pirkkalan kunta. 10.2.2014. Killon lähilii-kunta. Vastaanottaja Saija Tiira. [Sähköpostiviesti]. Viitattu 12.2.2014.

Terämä, M. Kunnanpuutarhuri, Pirkkalan kunta. 28.1.2015. Opinnäytetyö – virkistysaluepalvelut. Vastaanottaja Saija Tiira. [Sähköpostiviesti]. Viitattu 29.1.2015.

Terämä, M. Kunnanpuutarhuri, Pirkkalan kunta. 9.3.2015. Opastussuunnitelma_A.docx. Vastaanottaja Saija Tiira. [Sähköpostiviesti]. Viitattu 12.3.2015.

Tilastokeskus n.d. Pirkkala – Birkkala. Kuntien avainluvut. Tilastokeskuk-sen internet-sivut. Viitattu 27.9.2014.
<http://www.tilastokeskus.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/604.html>

Tilastokeskus – Väestötilastot 2013. V2 Väestö iän (1-vuotis ikäryhmät), sukupuoli ja kielen mukaan kunnan osa-alueittain. Viimeisin päivitys 9.4.2013 12:00.

Tilastokeskus 2013. Pirkkala, Väestöennuste ikäryhmittäin 2012–2040. Tampereen kaupunkiseutu – Väestö. Viitattu 27.9.2014.
http://tilastokeskus.fi/tup/seutunet/download/tampere/vakien_pirkka.ppt

Vaismaa, K., Mäntynen, J., Metsäpuro, P., Luukkonen, T., Rantala, T., & Karhula, K. 2011. Parhaat eurooppalaiset käytännöt pyöräilyn ja kävelyn edistämiseksi. Tampereen teknillinen yliopisto. Liikenteen tutkimuskeskus Verne. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Vammaisneuvosto 2014. Sosiaalipalvelut. Pirkkalan kunta. Viitattu 5.1.2014.
http://www.pirkkala.fi/terveys_ja_hyvinvointi/sosiaalipalvelut/vammaisneuvosto/

Viheralueiden hoitoluokitus 2007. Viherympäristöliitto ry:n julkaisu 36. Helsinki.

Viheraluekysely internetissä – myös lasten ja nuorten mielipiteitä kaivataan 2009a. Pirkkalainen 15.7.2009, 3.

Viheraluekysely internetissä – myös lasten ja nuorten mielipiteitä kaivataan 2009b. Pirkkalainen 12.8.2009, 3.

ViherKARA-verkosto 2013. Kaupunkiseutujen vihreän infrastruktuurin käsitteitä. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 39/2013. Viitattu 30.1.2014.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/42483/SYKEra_39_2013.pdf?sequence=1

Viherpalveluohjelma, Leikkipaikat 2012–2020 2013. Tampereen kaupunki, Kaupunkiympäristön kehittäminen. Viitattu 20.3.2014.

http://www.tampere.fi/material/attachments/t/6FzN1FFcE/Leikkipaikkaohjelma_raportti_netiversio.pdf

Viherpalveluohjelma, Koirapalvelut 2011–2025. 2013. Tampereen kaupunki, Kaupunkiympäristön kehittäminen. Viitattu 20.3.2014.

http://www.tampere.fi/material/attachments/t/62QPawQqH/Koirapalvelut_raportti_netiversio.pdf

Wiik, M. 2005. Asukasryhmät ja elinympäristö. Suomen ympäristö 773. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Ylöjärven kaupunki. 2014. Leikkikentät ja puistot. Viitattu 12.2.2015.

<http://www.ylojarvi.fi/vapaa-aika/liikunta-ja-ulkoilu/liikuntapaikat/ulkoliikunta/leikkikentat-ja-puistot/>

Ympäristöministeriö. 2002. Maakuntakaavan sisältö ja esitystapa. Maankäyttö- ja rakennuslaki 2000. Opas 6. Helsinki: Edita Publishing Oy.

OTOS LIPAS-JÄRJESTELMÄSSÄ OLEVISTA PIRKKALAN KUNNAN ULKO-LIIKUNTAPAIKOISTA 5.4.2014 (Jyväskylän yliopisto 2014.)

Lipas Raportti

ID	Liikuntapaikan nimi	Liikuntapaikkatyyppi	Tyyppikoodi	Kuntanumero	Kunta	Omistaja	Ylläpitäjä	Rakennusvuosi	Vapaa käyttö	Kouluikäntapaikka
72456.	Loukolahden rantapuisto	Ulkoliupuisto	102.	604.	Pirkkala	Muu	Ei tietoa	1970.		
72493.	Vähäjärven puistot	Ulkoliupuisto	102.	604.	Pirkkala	Ei tietoa	Ei tietoa	1985.		
72558.	Kyösin puisto	Ulkoliupuisto	102.	604.	Pirkkala	Kunta	Ei tietoa	1988.		
72380.	Reipin virkistysalue	Ulkoliualue	103.	604.	Pirkkala	Kunta	Ei tietoa	.		
72581.	Saukonvuoren alue toivo	Ulkoliualue	103.	604.	Pirkkala	Muu	Ei tietoa	.		
74071.	Vähäjärven kalastusalue	Kalastusalue / -paikka	201.	604.	Pirkkala	Ei tietoa	Ei tietoa	.		
74302.	Kraustelpeppa-leirikeskus	Teittailu ja leirintyminen	202.	604.	Pirkkala	Kunta	Ei tietoa	.		
73150.	Loukolahden venealaturi	Veneilyn palvelupaikka	203.	604.	Pirkkala	Ei tietoa	Ei tietoa	.		
74416.	Turrin venealaturi	Veneilyn palvelupaikka	203.	604.	Pirkkala	Ei tietoa	Ei tietoa	.		
507688.	Pirkkalan lähiliikunta-alue	Lähiliikuntapaikka	1120.	604.	Pirkkala	Kunta	Kunta / tekninen toimi	2010.		
75945.	Keskusurheilukenttä	Yleisurheilukenttä	1220.	604.	Pirkkala	Kunta	Ei tietoa	1988.		true
102002.	Haikan beachvolleykentät	Beachvolleykenttä	1330.	604.	Pirkkala	Kunta	Ei tietoa	1999.		
83678.	Haikan urheilukenttä	Pallokenttä	1340.	604.	Pirkkala	Kunta	Ei tietoa	1999.		
83679.	Nuolialan koulun kenttä	Pallokenttä	1340.	604.	Pirkkala	Kunta	Ei tietoa	1965.		
83680.	Kransioipan pallokenttä	Pallokenttä	1340.	604.	Pirkkala	Kunta	Ei tietoa	1990.		
84296.	Huovin urheilukenttä	Pallokenttä	1340.	604.	Pirkkala	Kunta	Ei tietoa	1962.		
85206.	Turrin pallokenttä	Pallokenttä	1340.	604.	Pirkkala	Kunta	Ei tietoa	1970.		
85599.	Reipin pallokenttä	Pallokenttä	1340.	604.	Pirkkala	Kunta	Ei tietoa	1990.		
86685.	Killon jalkapallokenttä	Pallokenttä	1340.	604.	Pirkkala	Kunta	Ei tietoa	1966.		
86686.	Loukolahden kenttä	Pallokenttä	1340.	604.	Pirkkala	Kunta	Ei tietoa	1980.		true
86974.	Kurkkankuilman koulun kenttä	Pallokenttä	1340.	604.	Pirkkala	Ei tietoa	Ei tietoa	.		true
88046.	Kuntakeskuksen pienkentät	Tenniskenttäalue	1370.	604.	Pirkkala	Kunta	Ei tietoa	1986.		
76592.	Lepomieson kenttä	Luistelukenttä	1520.	604.	Pirkkala	Kunta	Ei tietoa	1968.		
98909.	Rantanityn uimaranta	Uimaranta	3220.	604.	Pirkkala	Ei tietoa	Ei tietoa	1998.		
100553.	Turrin umala	Uimaranta	3220.	604.	Pirkkala	Kunta	Ei tietoa	1970.		
98676.	Loukolahden uimapaikka	Uimapaikka	3230.	604.	Pirkkala	Kunta	Ei tietoa	1978.		
99052.	Vähäjärven uimapaikka	Uimapaikka	3230.	604.	Pirkkala	Kunta	Ei tietoa	1984.		
99500.	Reipinmäen uimapaikka	Uimapaikka	3230.	604.	Pirkkala	Kunta	Ei tietoa	1968.		
93157.	Loukonlahti-järvenpää-kuntakeskus	Kuntorata	4401.	604.	Pirkkala	Kunta	Ei tietoa	1983.		
93734.	Saukonvuori	Kuntorata	4401.	604.	Pirkkala	Ei tietoa	Ei tietoa	.		
94200.	Haikka-kiljo / kuntorata	Kuntorata	4401.	604.	Pirkkala	Kunta	Ei tietoa	1966.		
95079.	Lastenojan kuntorata 7 -latu	Kuntorata	4401.	604.	Pirkkala	Kunta	Ei tietoa	1980.		

VIRKISTYSALUEPALVELUT ALALUOKKINEEN

Virkistysaluepalveluryhmä, palvelu, alaryhmä, ominaisuus	Kesä	Talvi	Kaikki yhteensä
Maastoliikunta			
Kiipeily			
Ulkokiipeilyseinä			
Laskettelu			
Pulkkailu			
Suunnistus			
Suunnistusalue			
Ulkoilureitit			
Frisbeegolf-rata			
Luokitus B–BB1 (harrastaja-rata)			
Futisgolf-rata			
Harjoitusrata			
Hiihtolatu			
Hiihtotapa perinteinen			
Hiihtotapa perinteinen/vapaa			
Kulttuuripolku			
Historiallisia kohteita			
Taideteoksia			
Kuntorata			
Kävely- ja pyöräilyreitti			
Luontopolku			
Metsäopetuspolku			
Polku			
Pyöräilyreitti			
Muut virkistysaluepalvelut			
Koirapalvelut			
Koirakoulutusalue			
Koiranuittopaikka			
Koirapuisto			
Matonpesupaikka			
Rantojen virkistysaluepalvelut			
Uimarannat			
EU Uimaranta			
Pohjan profiili jyrkkä			
Pohjan profiili matala			
Talviuintipaikka			
Pohjan profiili jyrkkä			
Pohjan profiili matala			
Uimaranta			
Pohjan profiili jyrkkä			
Pohjan profiili matala			
Veneilypaikat			
Venepaikat			
Luonnonranta			
Rakennettu			
Venesatamat			
Laituri			
Ulkokentät ja liikuntapuistot			
Golfkentät			
Golfkenttä			
Virallinen golfkenttä			

Virkistysaluepalveluryhmä, palvelu, alaryhmä, ominaisuus	Kesä	Talvi	Kaikki yhteensä
Ratagolf			
Harjoitusrata			
Leikkipaikat			
Kaupunginosaleikkipaikka			
Keskusleikkipaikka			
Lähileikkipaikka			
Palloiluapaikat			
Beachvolley-kenttä			
Hiekkakenttä			
Koripalloheittoalue			
Koripalloteline			
Koripalloteline, hiekka-alusta			
Lentopallokenttä			
Hiekkakenttä			
Palloiluareena			
Monitoimiareena			
Panna-areena			
Pallokenttä			
Hiekkakenttä			
Keinonurmi			
Nurmikenttä			
Sulkapallokenttä			
x kenttä			
Tenniskenttäalue			
2 tenniskenttää			
Toimintapaikat			
Crossfit-alue			
x			
Kuntopiste			
Kiipeily/Leuanveto/Tasapaino			
Kiipeilyteline			
Monitoimi kuntoiluväline			
Seniorikuntoilu			
Lähiliikuntapaikka			
Areena, juoksu, pituus, kiipeily, tasapainoilu			
Parkour-alue			
6 eri välinetyyppiä			
x eri välinetyyppiä			
Pyörä- ja skeittipaikka			
Pumptrack-rata			
Ramppi/Box			
Ulkojäät			
Kaukalo			
Luistelukenttä			
Avojää			
Puistojää			
Yleisurheilupaikat			
Yleisurheilukenttä			
x suorituspaikat			
Yleisurheilun harjoitusalue			
Juoksu, kuula, korkeus ja pituus			
Korkeus ja pituus			

Kaikki yhteensä

X = määrittelemätön

KYSELY LIIKUNNAN HARRASTAMISESTA JA LIIKUNTAPAikkojen KÄYTTÄMISESTÄ

Pirkkalan kunta
Tekninen osasto
Kunnallistekniikka

Kysely
12.8.2013

1 (5)

Kysely liikunnan harrastamisesta ja liikuntapaikkojen käyttämisestä

TAUSTATIEDOT

1. Kyselyyn vastaajan edustama yhteisö

- Elokolo
- Eläkeläisneuvosto
- Hyvinvointifoorumi
- Nuorisofoorumi
- Perhefoorumi
- Perhepäivähoitajat
- Seniorifoorumi
- Vammaisneuvosto

ULKOILULAJIT

2. Mitä ulkoilulajeja edustamasi väestöryhmä pääsääntöisesti harrastaa / haluaisi harrastaa Pirkkalassa? Merkitse rastilla.

☐ Amerikkalainen jalkapallo/lippupallo	☐ Marjastus / Sienestys
☐ Ammunta / ampumaurheilu	☐ Melonta
☐ Avantouinti	☐ Metsästys
☐ Baseball	☐ Mäenlasku / Pulkkailu
☐ Beach volley	☐ Parkour
☐ Frisbeegolf	☐ Patikointi / Retkeily
☐ Geokätköily	☐ Pesäpallo
☐ Golf	☐ Petanque
☐ Hiihto	☐ Pienoigolf / Ratagolf
☐ Hiihtosuunnistus	☐ Potkukelkkailu
☐ Jalkapallo	☐ Purjehdus
☐ Jousiammunta	☐ Pyöräily
☐ Juoksulenkkeily	☐ Ratsastus
☐ Jääpallo	☐ Retkiluistelu
☐ Kalliokiipeily	☐ Ringette
☐ Kaukalopallo	☐ Rullakiekkailu
☐ Koiran ulkoiluttaminen	☐ Rullalautailu / Skeittaus
☐ Koripallo	☐ Rullaluistelu
☐ Kyykkä	☐ Rullasuksihiihto
☐ Käsipallo	☐ Saappaanheitto

2 (5)

☐ Kävelylenkkeily	☐ Sauvakävely
☐ Lentopallo	☐ Soutu
☐ Laskettelu	☐ Soutuveneily
☐ Lasten kanssa ulkoilu	☐ Surffaus
☐ Liitokiekko	☐ Suunnistus
☐ Luistelu	☐ Telemark-hiihto
☐ Lumikenkäily	☐ Tennis
☐ Lumilautailu	☐ Ultimate
☐ Luonnossa pelaaminen ja leikkiminen	☐ Urheilukalastus
☐ Maahockey	☐ Vesihiihto
☐ Maastopyöräily	☐ Virkistysuinti
☐ Maastorullahiihto / Skikeily	☐ Yleisurheilu

Jokin muu, mikä? _____

3. Mainitse 0-3 tärkeintä ulkoilumuotoa/-lajia, jota edustamasi yhteisön pitäisi voida harrastaa enemmän Pirkkalassa LUMISEEN AIKAAN.

Tärkein _____

Toiseksi tärkein _____

Kolmanneksi tärkein _____

4. Mainitse 0-3 tärkeintä ulkoilumuotoa/-lajia, jota edustamasi yhteisön pitäisi voida harrastaa enemmän Pirkkalassa SULAN MAAN KAUDELLA.

Tärkein _____

Toiseksi tärkein _____

Kolmanneksi tärkein _____

ULKOILU JA ULKOILUKOHTTEIDEN KEHITTÄMISTARVE

5. Alla olevilla kysymyksillä kartoitetaan paikkoja, joita edustamasi väestöryhmä käyttää ulkoiluun sekä niiden kehittämistarvetta.

Vastausohjeet:

- Arvioi jokaisen kohteen kohdalla käyttääkö edustamasi väestö kohdetta ulkoiluun ja merkkää käyttö ensimmäiseen ruutuun (rasti ruutuun, jos pitää paikkansa). Päiväkotien ja koulujen kohdalla arvioidaan vain käyttöä iltaisin.
- Arvioi onko kohteessa kehittämistarvetta ja merkkää kehittämistarpeen suuruus ympyröimällä (numero 1, 2 tai 3). Mikäli et tunne aluetta, ympyröi 0.
- Listaa avoimeen tekstikenttään mielestäsi kehittämistä vaativat ulkoilukohteet, kuvaa niiden puutteet ja esitä kehittämis ehdotuksia.

3 (5)

Toimintapaikka	Toimintapaikan nimi	Käyttö	Ennen alueetta	Tunnen alueen: nykytila hyvä, ei kehittämistarvetta	Tunnen alueen: jonkin verran kehittämistarvetta	Tunnen alueen: paljon kehittämistarvetta
Puiستojen toiminta- / leikkipaikat	Eskolan leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Haavistonien leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Haikan leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Huovin leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Kerhorakennuksen leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Killon kuntopiste	☐	0	3	2	1
	Killon leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Kirstin leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Koivutien leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Kurikan toimintapuisto	☐	0	3	2	1
	Kurikanvainion kuntopiste	☐	0	3	2	1
	Kyöstin leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Lintuhaan leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Loukonlahden leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Loukonniemen leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Mantan leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Marjatan leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Martanpuhan leikkialue	☐	0	3	2	1
	Mustimäen leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Niemenmaan leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Ollikantien leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Pereen leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Pereen Sahapuisto	☐	0	3	2	1
	Pereen toimintapuisto	☐	0	3	2	1
	Raittien leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Ransun leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Rasitien leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Reipin leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Riistapolun leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Takamaan leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Toivion metsäleikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Turrin leikkipuisto	☐	0	3	2	1
	Vahverotien leikkipuisto	☐	0	3	2	1
Varsahaan leikkipuisto	☐	0	3	2	1	
Vasikkahaan leikkipuisto	☐	0	3	2	1	
Päiväkotien, koulujen ja vanhainkotien toimintapaikat	Hyrisingin koulu	☐	0	3	2	1
	Killon päiväkot	☐	0	3	2	1
	Kirkonkylän koulu	☐	0	3	2	1
	Kreetankujan päiväkotiryhmä	☐	0	3	2	1
	Kurikankulman koulu	☐	0	3	2	1
	Kurikankulman päiväkot	☐	0	3	2	1
	Kurikanpirtin päiväkot	☐	0	3	2	1
	Kurikansiiven päiväkot	☐	0	3	2	1
	Kyöstin päiväkot	☐	0	3	2	1
	Loukonlahden päiväkotiryhmä	☐	0	3	2	1
	Naistenmatkan koulu (ala-aste, yläaste)	☐	0	3	2	1

4 (5)

Toimintapaikka	Toimintapaikan nimi	Käyttö	Ennen-alue	Tunnen alueen: nykytila hyvä, ei kehittämistarvetta	Tunnen alueen: jonkin verran kehittämistarvetta	Tunnen alueen: paljon kehittämistarvetta
	ja lukio)					
	Nuolialan koulu	☐	0	3	2	1
	Nuolialan päiväkoti	☐	0	3	2	1
	Pakkalanlyhdyn päiväkoti	☐	0	3	2	1
	Pereen päiväkoti	☐	0	3	2	1
	Päiväkoti Kurikan Helmi	☐	0	3	2	1
	Päiväkoti Puuhkalakki	☐	0	3	2	1
	Toivion koulu	☐	0	3	2	1
	Toivion päiväkoti	☐	0	3	2	1
	Tommilan päiväkoti	☐	0	3	2	1
	Vanhustyön keskus Pirkankoivu	☐	0	3	2	1
Urheilu- ja pallokentät	Haikan kenttä	☐	0	3	2	1
	Keskuskenttä	☐	0	3	2	1
	Killon kenttä	☐	0	3	2	1
	Kranstolppan kentät	☐	0	3	2	1
	Kurikan kenttä	☐	0	3	2	1
	Kyöstin kenttä	☐	0	3	2	1
	Lepomoision kenttä	☐	0	3	2	1
	Loukonlahden kenttä	☐	0	3	2	1
	Ollikantien kenttä	☐	0	3	2	1
	Pakkalankulman kenttä	☐	0	3	2	1
Rannat	Kranstolpan luonnonrantavenepaikat	☐	0	3	2	1
	Kurikan uimaranta	☐	0	3	2	1
	Loukonlahden uima- ja veneranta	☐	0	3	2	1
	Niemenmaan luonnonrantavenepaikat	☐	0	3	2	1
	Rantaniityn uimaranta ja luonnonrantavenepaikat	☐	0	3	2	1
	Reipin uimaranta, luonnonrantavenepaikat ja venelaituri	☐	0	3	2	1
	Turrin uimaranta ja luonnonrantavenepaikat	☐	0	3	2	1
Reitit	Hiihtoladut	☐	0	3	2	1
	Kevyenliikenteenväylät	☐	0	3	2	1
	Kävely- ja retkeilyreitit	☐	0	3	2	1
	Maastopyöräilyreitti	☐	0	3	2	1
	Talvikunnossapidettävät polut	☐	0	3	2	1

Voit listata alle edellä tarkoittamiasi kehittämistä vaativia ulkoilukohteita, kuvata niiden puutteita ja esittää kehittämisehdotuksia.

---

5 (5)

---

6. Mitä Pirkkalan ulkoilu- ja ulkoliikuntapaikoista (alue, reitti, kenttä tms.) edustamasi väestöryhmä käyttää eniten LUMISEEN AIKAAN? Kirjaa alle paikan nimi ja anna kehittämissuhteita paikkaa koskien.

Nimi _____

Mahdollinen kehittämissuhteus _____

---

7. Mitä Pirkkalan ulkoilu- ja ulkoliikuntapaikoista (alue, reitti, kenttä tms.) edustamasi väestöryhmä käyttää eniten SULAN MAAN KAUDELLA? Kirjaa alle paikan nimi ja anna kehittämissuhteita paikkaa koskien.

Nimi _____

Mahdollinen kehittämissuhteus _____

---

8. Puuttuuko Pirkkalasta jokin tärkeä ulkoilupaiikka, joka vaikeuttaa ulkoilun harrastamista? Jos puuttuu, mikä? Merkitse 0 – 3 ulkoilupaiikkaa tärkeysjärjestyksessä.

Tärkein _____

Toiseksi tärkein _____

Kolmanneksi tärkein _____

KIITOS ARVOKKAASTA VASTAUKSESTASI!

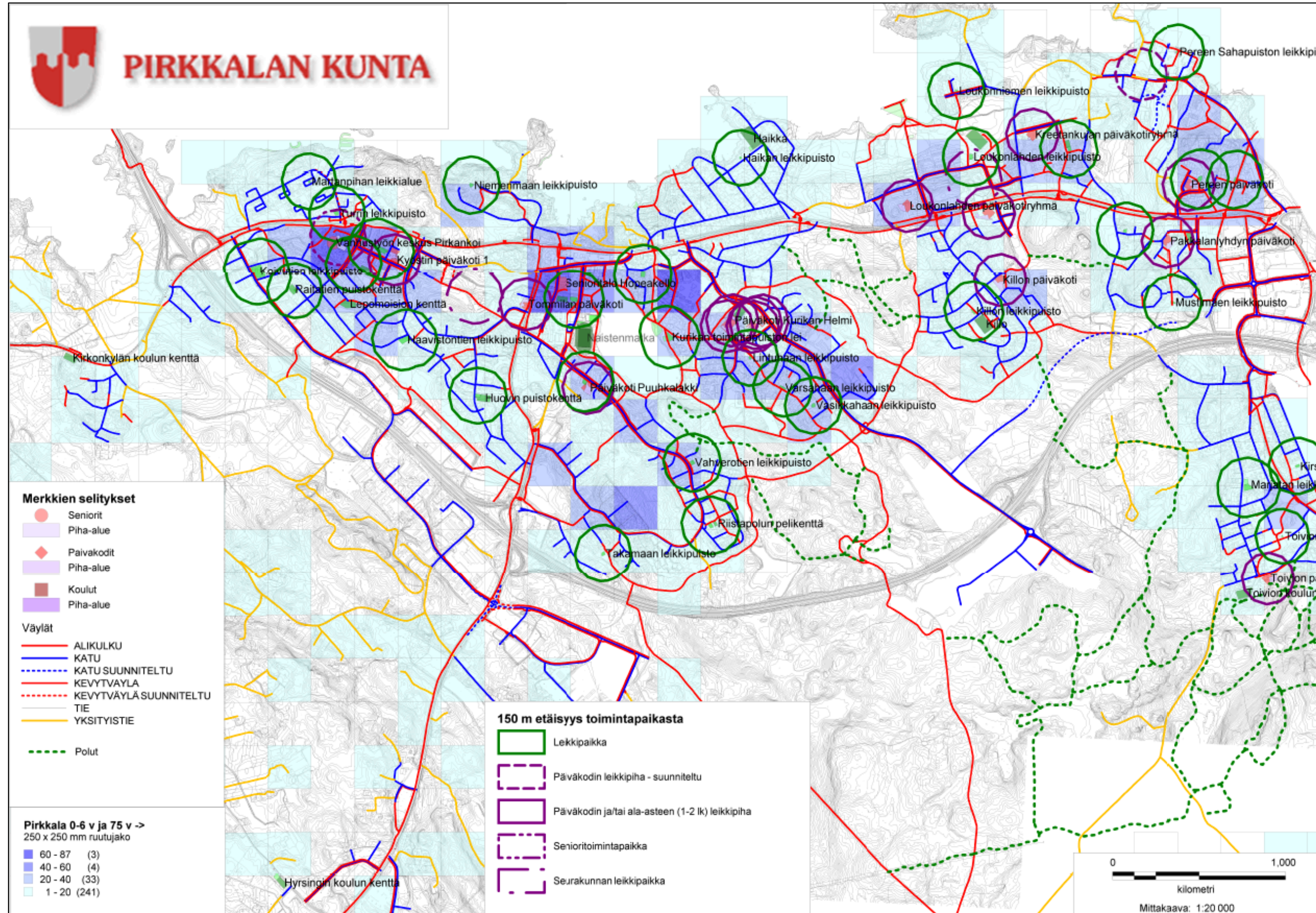
ERI ULKOLIIKUNTAPAIKKOJEN KEHITTÄMISTARVE VASTAUSTEN
MÄÄRÄN MUKAAN

Ulkoliikuntapaikka	3 Nykytila hyvä, ei kehittä- mistar- vetta	2 Jonkin verran kehittä- mistar- vetta	1 Paljon kehittä- mistar- vetta	1-3 yh- teen- sä	Kaikki vas- tauk- set	1-3 % Vas- tauk- sista
Hiihtoladut	11	13	3	27	30	90 %
Kevyenliikenteenväylät	5	15	8	28	32	88 %
Kävely- ja retkeilyreitit	8	12	6	26	31	84 %
Ransun leikkipuisto	13	6	1	20	28	71 %
Keskuskenttä	8	6	4	18	26	69 %
Talvikunnossapidettävät polut	5	7	7	19	29	66 %
Turrin uimaranta ja luonnonrantavenepaikat	7	6	3	16	27	59 %
Kurikan uimaranta	6	9	1	16	28	57 %
Turrin leikkipuisto	14	4	3	21	37	57 %
Killon kuntopiste	8	9	0	17	30	57 %
Haikan kenttä	4	5	5	14	25	56 %
Reipin uimaranta, luonnonrantavenepaikat ja venelaituri	6	5	5	16	29	55 %
Kyöstin kenttä	3	14	1	18	35	51 %
Loukonlahden uima- ja veneranta	6	7	1	14	28	50 %
Naistenmatkan koulu (ala-aste, yläaste ja lukio)	7	2	3	12	25	48 %
Nuolialan koulu	2	8	2	12	25	48 %
Lepomoision kenttä	0	9	1	10	21	48 %
Kyöstin leikkipuisto	0	15	1	16	36	44 %
Nuolialan päiväkot	7	3	1	11	25	44 %
Loukonlahden kenttä	6	4	1	11	25	44 %
Rantaniityn uimaranta ja luonnonrantavenepaikat	5	6	0	11	26	42 %
Kirkonkylän koulu	6	2	3	11	27	41 %
Vanhustyön keskus Pirkankoivu	4	7	0	11	28	39 %
Kurikankulman päiväkot	7	3	0	10	26	38 %
Loukonlahden leikkipuisto	5	4	2	11	29	38 %
Kurikan toimintapuisto	7	2	1	10	27	37 %
Haikan leikkipuisto	3	1	6	10	27	37 %
Huovin leikkipuisto	11	1	2	14	38	37 %
Pereen päiväkot	5	4	0	9	25	36 %
Kyöstin päiväkot	3	3	3	9	25	36 %
Haavistontien leikkipuisto	1	11	1	13	39	33 %
Koivutien leikkipuisto	9	1	2	12	37	32 %
Maastopyöräilyreitti	2	4	3	9	28	32 %
Kurikankulman koulu	5	3	0	8	25	32 %
Toivion koulu	5	2	1	8	25	32 %
Killon kenttä	3	4	1	8	25	32 %
Kurikan kenttä	4	2	2	8	25	32 %
Killon leikkipuisto	2	5	1	8	26	31 %
Raitatien leikkipuisto	11	0	0	11	36	31 %
Kerhorakennuksen leikkipuisto	0	10	0	10	35	29 %
Kurikanvainion kuntopiste	3	5	0	8	28	29 %
Tommilan päiväkot	4	3	0	7	25	28 %
Killon päiväkot	5	2	0	7	26	27 %
Toivion päiväkot	2	4	1	7	26	27 %
Pereen toimintapuisto	6	1	0	7	27	26 %
Pereen leikkipuisto	5	2	0	7	27	26 %
Päiväkot Kurikan Helmi	4	1	1	6	24	25 %
Kurikanpirtin päiväkot	5	0	1	6	25	24 %

Ulkoliikuntapaikka	3 Nykytila hyvä, ei kehittämistarvetta	2 Jonkin verran kehittämistarvetta	1 Paljon kehittämistarvetta	1-3 yhteensä	Kaikki vastaukset	1-3 % Vastauksista
Kurikansiiven päiväkot	4	1	1	6	25	24 %
Rasitien leikkipuisto	2	1	3	6	26	23 %
Pakkalanlyhdyn päiväkot	4	1	0	5	24	21 %
Kranstolppan kentät	4	1	0	5	25	20 %
Päiväkot Puuhkalakki	4	0	1	5	25	20 %
Kreetankujan päiväkotiryhmä	3	0	2	5	25	20 %
Reipin leikkipuisto	1	3	1	5	26	19 %
Pereen Sahapuisto	3	2	0	5	28	18 %
Martanpihan leikkialue	3	1	1	5	28	18 %
Mustimäen leikkipuisto	1	2	2	5	28	18 %
Niemenmaan leikkipuisto	0	1	4	5	28	18 %
Pakkalankulman kenttä	0	1	1	2	12	17 %
Loukonlahden päiväkotiryhmä	3	0	1	4	25	16 %
Kranstolpan luonnonrantavenepaikat	2	2	0	4	25	16 %
Niemenmaan luonnonrantavenepaikat	3	1	0	4	26	15 %
Hyringin koulu	3	0	1	4	27	15 %
Mantan leikkipuisto	0	3	1	4	28	14 %
Toivion metsäleikkipuisto	1	0	3	4	28	14 %
Ollikantien kenttä	3	0	0	3	26	12 %
Riistapolun leikkipuisto	2	1	0	3	26	12 %
Ollikantien leikkipuisto	0	1	2	3	27	11 %
Loukonniemen leikkipuisto	1	2	0	3	29	10 %
Takamaan leikkipuisto	1	1	0	2	26	8 %
Vahverotien leikkipuisto	1	1	0	2	26	8 %
Marjatan leikkipuisto	0	2	0	2	28	7 %
Lintuhaan leikkipuisto	2	0	0	2	29	7 %
Eskolan leikkipuisto	0	0	2	2	36	6 %
Varsahaan leikkipuisto	0	1	0	1	26	4 %
Vasikkahaan leikkipuisto	0	0	1	1	27	4 %
Kirstin leikkipuisto	0	1	0	1	28	4 %

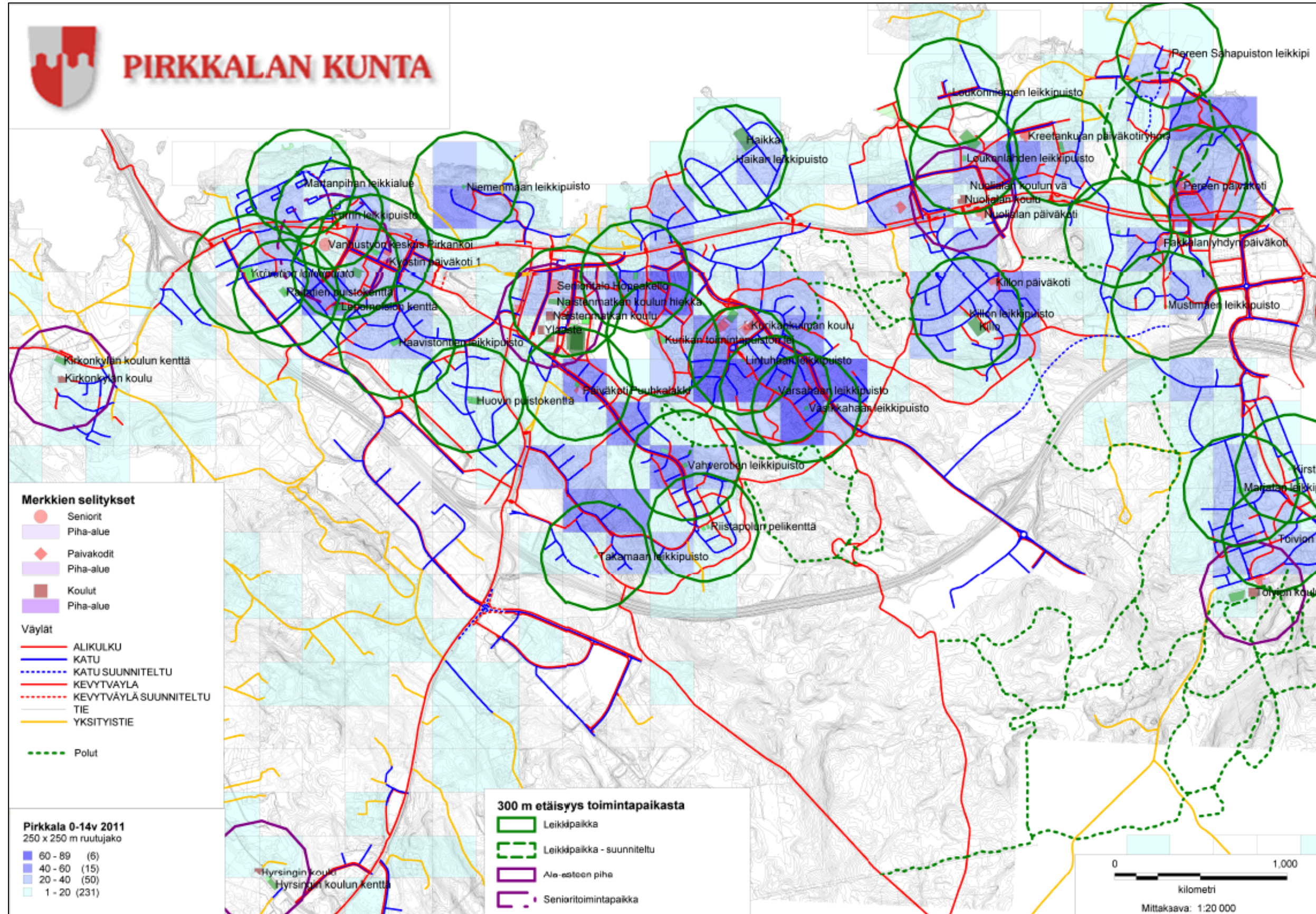

TEEMAKARTTA 0-6-VUOTIAAT JA YLI 75-VUOTIAAT, LEIKKIPAIKAT JA SENIORITOIMINTAPAIKAT R 150 METRIÄ

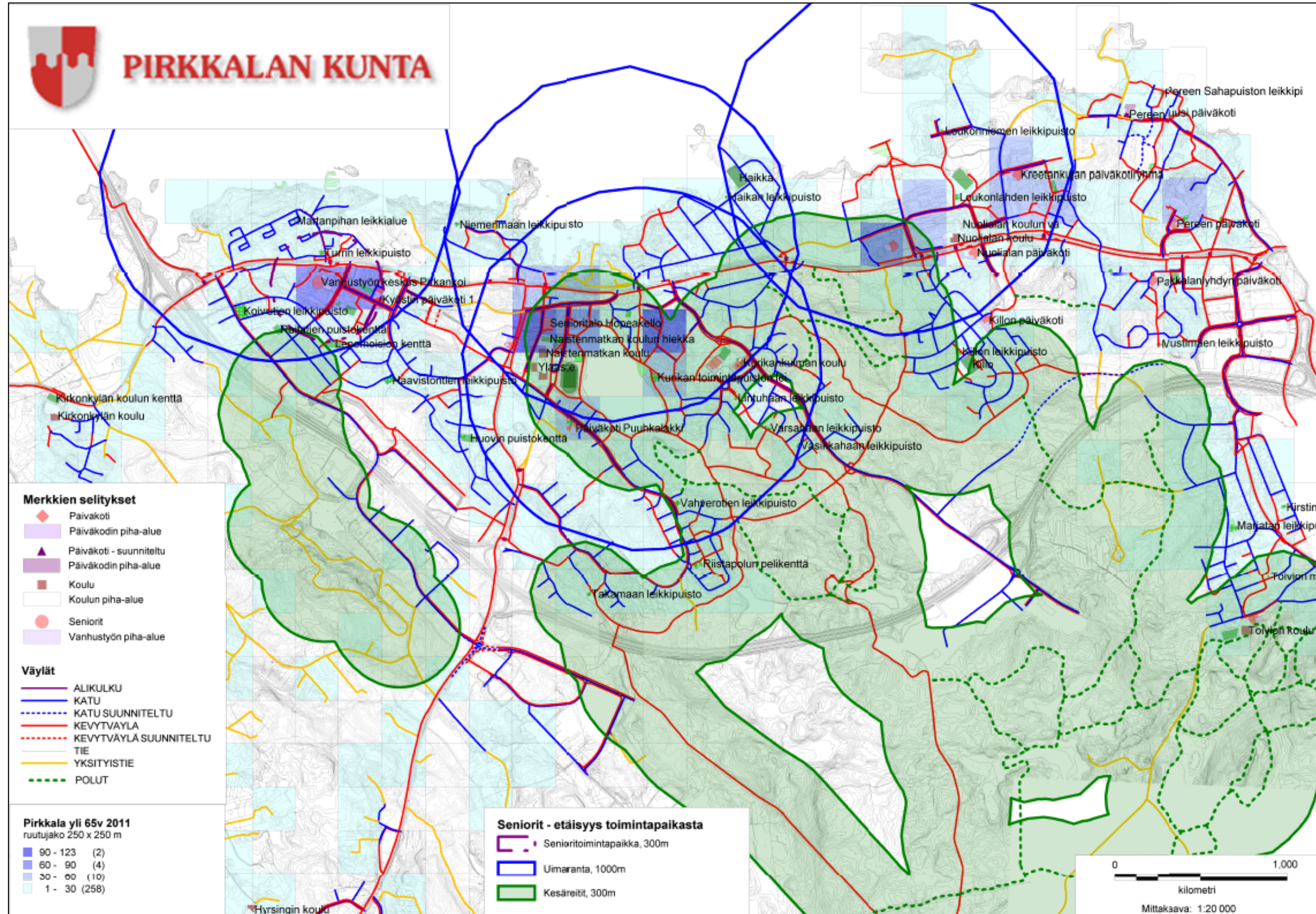

TEEMAKARTTA 0-14-VUOTIAAT, LEIKKIPAIKAT JA KOULUT R 300 METRIÄ

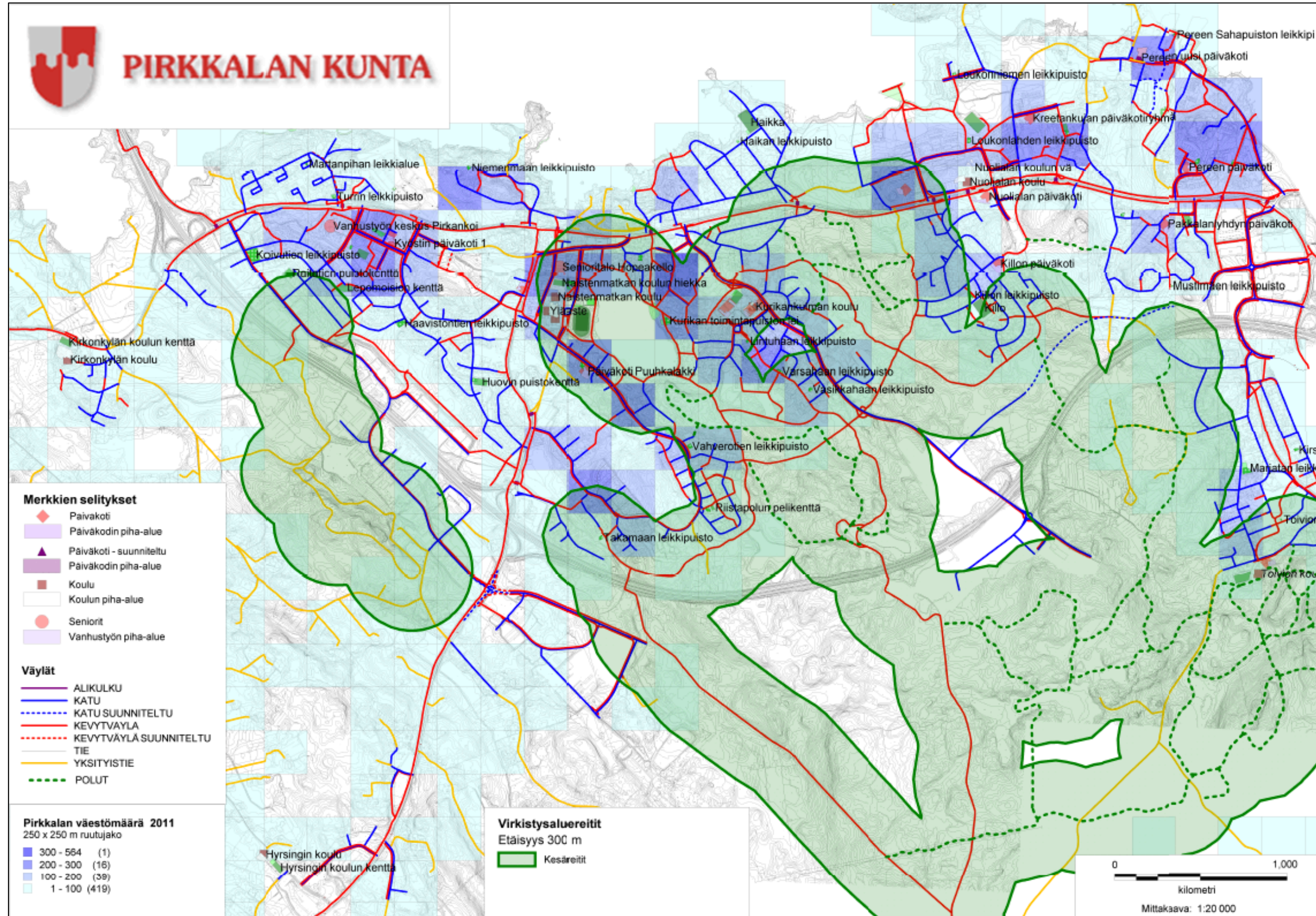

TEEMAKARTTA SENIORIT, UIMARANNAT R 1000 METRIÄ JA REITIT R 300 METRIÄ

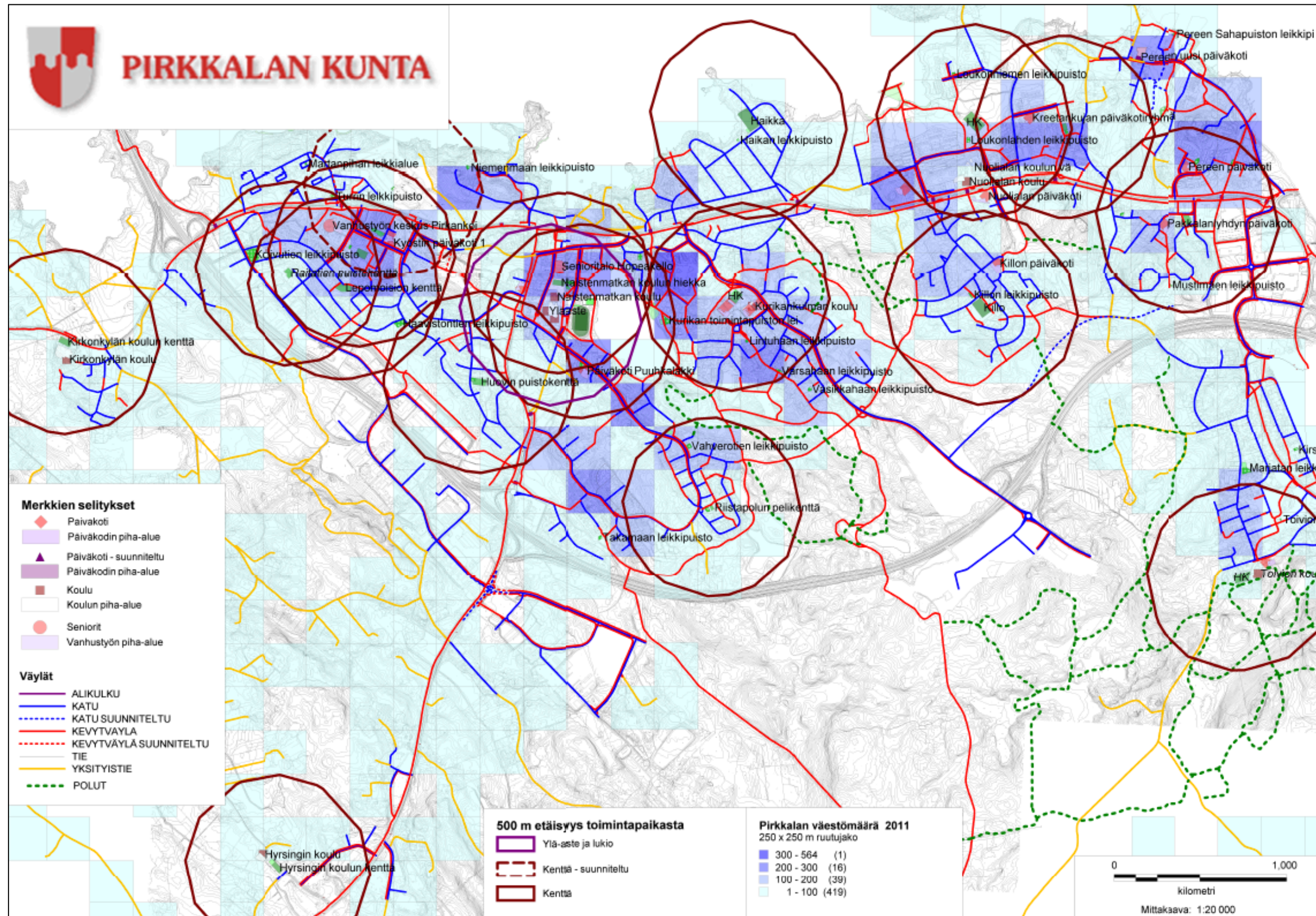

TEEMAKARTTA KOKO VÄESTÖ, KESÄREIITIT R 300 METRIÄ

TEEMAKARTTA KOKO VÄESTÖ, KENTÄT JA KOULUT R 500 METRIÄ

TEEMAKARTTA KOKO VÄESTÖ, UIMARANNAT R 1000 METRIÄ

